

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TİCARET SİCİLİ İŞLEMLERİ VE TİCARET SİCİLİNE TESCİLİN
HUKUKÎ SONUÇLARI**

HAZIRLAYAN

ŞEYDANUR AKSAN ÖZEL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ AHMET CEMİL ÜNAL

ANKARA-2024

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 24 / 11 / 2024

Öğrencinin Adı, Soyadı: Şeydanur AKSAN ÖZEL

Öğrencinin Numarası: 22210439

Anabilim Dalı: Özel Hukuk Anabilim Dalı

Programı: Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Dr. Ahmet Cemil ÜNAL

Tez Başlığı: Ticare Sicili İşlemleri ve Ticaret Siciline Tescilin Hukuki Sonuçları

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 157 sayfalık kısmına ilişkin, 18 / 11 / 2024 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 14 tür. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:.....

ONAY

Tarih 24 / 11 / 2024

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Dr. Ahmet Cemil ÜNAL

*Bu çalışma daima sevgi ve özlemle andığım, dedem Tahsin AKSAN'ın kıymetli hatırasına
ithaf edilmiştir.*

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu tezin hazırlanma sürecinde hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, bilgi birikimi ve kıymetli görüşleriyle bana rehberlik eden değerli hocam Prof. Dr. Rıza AYHAN'a; tez çalışmamı inceleyerek, yapıcı eleştirileriyle çalışmamı geliştirmeme katkıda bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Hayrettin ÇAğLAR ve Dr. Ahmet Cemil ÜNAL'a teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim süresince sağladığı destek ve teşvik edici yaklaşımıyla akademik gelişimime katkıda bulunan, bir mensubu olmaktan mutluluk duyduğum Ankara Ticaret Odası'na, Genel Sekreter Yardımcısı İbrahim TIRPANCI'ya ve Ankara Ticaret Sicili Müdür Yardımcısı Orkun OZAR'a katkılarından ötürü teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak hayatım boyunca yanımda olup bugünlere gelmeme vesile olan, beni her koşulda destekleyen tüm aileme, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen ÖZEL ailesine ve sevgili eşime teşekkür ederim.

ÖZET

AKSAN ÖZEL, Şeydanur, Ticaret Sicili İşlemleri ve Ticaret Siciline Tescilin Hukukî Sonuçları, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı, 2024.

Ticaret sicili, ticarî hayatta önem arz eden bilgi ve belgelerin merkezî bir şekilde kaydedilerek üçüncü kişilerin bilgisine sunulduğu, ticarî hayatta güven tesis edilmesine olanak sağlayan, kurucu ve açıklayıcı nitelikte etkilere sahip olan aleni nitelikte resmî bir sicildir. Bu bağlamda “Ticaret Sicili İşlemleri ve Ticaret Siciline Tescilin Hukukî Sonuçları” başlıklı tezimizde; 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve buna dayalı olarak çıkartılan 5995 sayılı Ticaret Sicili Yönetmeliği çerçevesinde ticaret sicilinde gerçekleştirilen işlemler, ticaret siciline tescilin işlem ilgililerine ilişkin ve üçüncü kişiler üzerindeki etkileri ile ticaret sicilinin tutulması nedeniyle ortaya çıkan zararlardan doğan sorumluluk hâlleri ve ticaret sicili işlemlerine karşı başvurulacak yargı yolları konularının incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede birinci bölümde ticaret sicilinin tanımı, hukukî niteliği, amacı ve işlevleri ile ticaret sicilinde gerçekleştirilen işlemler ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ticaret siciline tescilin hukukî sonuçları ele alınarak tescilin işlem ilgililerine ilişkin hukukî etkileri ve üçüncü kişiler üzerindeki etkileri ile TTK m. 37 bağlamında ticaret sicilinde ilana duyulan güvenin korunması konuları incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan sorumluluk hâlleri ele alınarak, ticaret sicilinin tutulması nedeniyle ortaya çıkan zararlardan ötürü ilgililerin, devlet ve ilgili ticaret odası veya ticaret ve sanayi odalarının sorumluluğuna ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur. Ayrıca sorumluluğun şartları, tazminat davası ve rücu müessesesi ile sicil müdürü ve ilgili sicil personelinin sorumluluğuna ilişkin açıklamalarda bulunulmuş olup son olarak ticaret sicili işlemlerine karşı başvurulacak yargı yoluna ilişkin değerlendirmelerde bulunarak çalışma tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ticaret sicili, tescil ve ilan, hukukî sonuç, devlet ve ilgili odanın müteselsil sorumluluğu, rücu mekanizması.

ABSTRACT

AKSAN ÖZEL, Şeydanur, Trade Registry Procedures and the Legal Consequences of Registration in the Trade Registry, Başkent University Institute of Social Sciences, Master's in Private Law with Thesis, 2024.

The Trade Registry is an official, public record that centrally registers information and documents important to commercial activities, making them available to third parties. It facilitates trust in commercial activities and has foundational and explanatory effects. In this context, our thesis titled “Trade Registry Procedures and the Legal Consequences of Registration in the Trade Registry” aims to examine the procedures carried out in the trade registry under the Turkish Commercial Code No. 6102 and the Trade Registry Regulation No. 5995 issued based on it. The study focuses on the effects of registration in the trade registry on the relevant parties and third parties, as well as the responsibilities arising from damages due to the maintenance of the trade registry.

Within this framework, in the first part, the definition, legal character, purpose and functions of the concept of trade registry and the transactions carried out in the trade registry are discussed. The second section addresses the legal consequences of registration in the trade registry, examining the legal effects on the relevant parties and on third parties, and the protection of trust in the trade registry in the context of Article 37 of the Turkish Commercial Code. In the third section, the conditions of liability arising from the maintenance of the trade registry are addressed, focusing on the damages incurred due to the maintenance of the trade registry and the responsibilities of the involved parties, the state, and the relevant chambers of commerce and industry. Additionally, the conditions of liability, the principles of compensation claims, and the recourse mechanism concerning the liability of the registry director and the related registry personnel are discussed. Finally, the study concludes with an evaluation of the legal remedies available against trade registry transactions.

Key Words: Trade registry, registration and publication, legal effect, conjoint liability of the government and the relevant chamber, revocation mechanism.

ÖNSÖZ

Ticaret hayatında yaşanan hızlı değişim ile birlikte tacirler ve tacirlere ait ticarî işletmelere ilişkin bilgiler de sürekli bir değişime tâbi olmaktadır. Dolayısıyla tacir ve ticarî işletmelerin ekonomik durumları, temsil ve ortaklık yapıları ile yapısal durumlarına ilişkin bilgilerin sürekli olarak değişiklik göstermesi, söz konusu tacirler ile hukukî ilişki içerisinde bulunacak üçüncü kişilerin sürekli ve güncel olarak bilgilendirilmesi ihtiyacını doğurmaktadır. Bu sebeple toplumun ticarî yaşamda gerçekleşen değişimlere ilişkin bilgi edinme gereksinimlerinin karşılanabilmesi amacıyla ticaret sicili kurumu ortaya çıkmıştır. Ticaret sicili kurumu ile kamu yararı göz önünde bulundurularak, ticarî hayatta şeffaflığın sağlanması temel prensip olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda ticaret sicilinde aleniyet ilkesi benimsenmiş ve aleniyetin etkin bir şekilde sağlanabilmesi için ilan müessesesi oluşturulmuştur. Bu sayede ticarî hayatta gerçekleşen hukukî işlem ve olayların doğru ve güncel olarak toplumun bilgisine sunulması hedeflenmiştir.

Bu kapsamda “Ticaret Sicili İşlemleri ve Ticaret Siciline Tescilin Hukukî Sonuçları” başlıklı tezimiz üç temel başlık altında incelemeye tâbi tutulacaktır. İlk olarak ticaret sicilinin tanımı, hukukî niteliği, amacı ve işlevleri ele alınarak, devamında ticaret sicili işlemleri açıklanmaya çalışılacaktır. İkinci bölümde ticaret siciline tescilin hukukî sonuçları ele alınacak olup, öncelikle ticaret siciline tescilin ilgililere ilişkin hukukî etkileri, sonrasında üçüncü kişilere ilişkin hukukî etkileri ve bunun için aranan şartlar ele alınacaktır. Devamında ise iyiniyetli üçüncü kişilerin ilan edilen hususa güveninin korunmasını amaçlayan görünüşe güven ilkesi hakkında açıklamalar yapılarak, sonrasında ilana duyulan güvenin korunması ve bunun için aranan şartlar açıklanacaktır. Son olarak üçüncü bölümde ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan sorumluluk ve ticaret sicili işlemlerine karşı başvurulacak yargı yolları ele alınacak olup, öncelikle sorumluluğun temel esaslarına dair açıklamalarda bulunulacaktır. Söz konusu sorumluluk kapsamında bulunan kişilerden ilk olarak ilgililerin hukukî ve cezai sorumluluğuna, sonrasında ise devlet ve ilgili ticaret ve sanayi odası ile ticaret odasının sorumluluğuna dair bilgi verilecektir. Devamında tazminat davası ve rücu mekanizmasına ve ticaret sicili müdürü ile ilgili sicil personelinin hukukî, cezai ve disiplin sorumluluğu hakkında açıklamalarda bulunulacaktır. Son olarak ticaret sicili müdürlüğü işlemlerine karşı TTK’da öngörülen itiraz yoluna ve ticaret sicili müdürlüğünün idarî nitelikteki işlemlerine karşı başvurulması gereken yargı yolu değerlendirilecektir.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
TİCARET SİCİLİ KAVRAMI VE TİCARET SİCİLİ İŞLEMLERİ	3
I. Ticaret Sicili Kavramı, Ticaret Sicilinin Tanımı, Hukukî Niteliği ve İşlevleri	3
A. Ticaret Sicili Kavramı ve Ticaret Sicilinin Tanımı.....	3
B. Ticaret Sicilinin Hukukî Niteliği	5
1. Genel olarak.....	5
2. Ticaret sicili müdürlüğü ile ticaret odaları veya ticaret ve sanayi odaları arasındaki ilişki.....	6
3. Ticaret sicili müdürlüğü ile Ticaret Bakanlığı arasındaki ilişki	7
4. Ticaret sicili müdürlüklerinin kurumsal yapılanma ve üst kuruluş ihtiyacının değerlendirilmesi	11
C. Ticaret Sicilinin İşlevleri	12
1. Aleniyeti sağlama işlevi.....	13
a. Genel olarak.....	13
b. Aleniyeti sağlayan unsurlar	15
aa. Kamuya açıklık	15
bb. İlan	16
2. Güven sağlama ve koruma işlevi.....	17
3. Dokümantasyon (bilgi işlem merkezi olma) işlevi.....	19
4. İspat işlevi.....	20
5. Kanuna uygunluğu sağlama (kontrol) işlevi.....	20
6. Tekel hakkı sağlama işlevi.....	22
II. Ticaret Sicili İşlemleri.....	23
A. Genel Olarak	23
B. Tescil	25
1. Tescil kavramı.....	25
2. Tescil edilmesi gereken hususlar	25
3. Tescil usulü	28
a. Tescilin yapılması	28
aa. Talep üzerine tescil.....	28
bb. Re'sen tescil.....	28
cc. İlgili makamın emri üzerine tescil	30
b. Tescil talebinde bulunabilme bakımından ilgililer kavramı	31
c. Tescilin şekli ve süresi	34
4. Sicil müdürlüğünün tescili talep edilen hususu inceleme ve sicile kayıt görev ve yetkisi.....	35
5. Tescil talebinin sicil müdürlüğü tarafından kabulü, reddi ve ret kararına itiraz	37

C. Değişiklik (Tadil)	39
D. Terkin (Silinme).....	40
E. Geçici Tescil	41
F. Diğer İşlemler	44
1. Tescile davet ve ihtar	44
a. Tescile davet ve ihtarın şekli.....	46
b. Tescile davet ve ihtara bağlanan sonuçlar	47
aa. Tescile davet ve ihtara uymayanların cezalandırılmasını talep yetkisi ..	47
bb. Mülki amir tarafından verilen cezaya karşı itiraz yolu.....	47
2. Ticaret sicili müdürlüğü tarafından verilen belgeler	49
a. Genel olarak.....	49
b. İflas ve konkordato belgesi.....	49
c. Tapu yetki belgesi	50
d. Merkez nakli belgesi.....	51
e. Durum belgesi (faaliyet belgesi).....	52
f. Ticaret sicili tasdiknamesi	52
3. Ticaret sicili müdürlükleri tarafından sicil kayıtlarına işlenen şerhler	53
a. Genel olarak.....	53
b. Rehin şerhi.....	54
c. Haciz şerhi	55
aa. Anonim şirketlerde pay haczinin ticaret siciline şerhi	55
bb. Limited şirketlerde hisse haczinin ticaret siciline şerhi.....	57
cc. Ticarî işletme haczinin ticaret siciline şerh olarak işlenmesinin	
değerlendirilmesi	58
d. İhtiyati tedbir şerhi.....	60

İKİNCİ BÖLÜM..... 62

TİCARET SİCİLİNE TESCİLİN HUKUKÎ SONUÇLARI 62

I. Ticaret Siciline Tescilin İlgililere İlişkin Hukukî Etkileri (İç Etki).....	62
A. Genel Olarak.....	62
B. Kurucu Etki.....	63
C. Bildirici (Açıklayıcı) Etki.....	65
D. Düzeltici Etki.....	67
E. Sicil İşlemlerinin İlgililere İlişkin İç Etkilerinin Gerçekleşme Zamanı	69
II. Ticaret Siciline Tescilin Üçüncü Kişilere İlişkin Hukukî Etkileri (Dış Etki)	71
A. Olumlu Etki	71
1. Genel olarak.....	71
2. Olumlu etkinin ortaya çıkması için gerekli şartlar	76
a. Sicile tescili ve ilanı mümkün bir hususun olması	76
b. Ticaret siciline tescil ve ilanın gerçekleştirilmiş olması.....	77
c. Sicile tescil edilen husus ile ilanın gerçeğe uygun ve birbiriyle uyumlu	
olması.....	78
d. Üçüncü kişilerin sicili öğrenme yükümlülüğü.....	79
e. Hukukî görünüş teorisi ve tescilin olumlu etkisi	82
B. Olumsuz Etki	83
1. Genel olarak.....	83
2. Olumsuz etkinin ortaya çıktığı durumlar	88
a. Tescil veya ilan yapılmamış olması.....	88
b. Tescil veya ilan edilmiş durumlarda sonradan ortaya çıkan değişikliklerin	
yapılmamış olması.....	89

3. Olumsuz etkinin ortaya çıkması için gerekli şartlar	89
a. Sicile kaydedilmesi gereken bir hususun olması	89
b. Sicile tescil veya ilanın yapılmamış olması	90
c. Tescilin kurucu işlevi olmaması	91
d. Üçüncü kişilerin iyiniyetli olması	92
4. Hukukî görünüş teorisi ve tescilin olumsuz etkisi	94
5. Üçüncü kişilerin gerçek hukukî durum ile sicildeki hukukî duruma dayanma konusunda seçim hakkı	95
6. Sicil işlemlerinin dış etkilerinin gerçekleşme zamanı	96
III. Sicile Güven İlkesi ve Ticaret Sicili	98
A. Genel Olarak	98
B. Sicile Güven İlkesi Bakımından Özel Durumlar	100
C. Hukukî Görünüş Teorisi ve Sicile Olan Güvenin Korunması	102
IV. Ticaret Sicilinde İlane Güvenin Korunması	104
A. Genel Olarak	104
B. İlane Güvenin Korunması İçin Gerekli Şartlar	105
1. Tescili gereken bir hususun olması	105
2. Tescil edilen husus ile ilan edilen hususun farklı olması	106
3. Tescili gereken bir hususun tescil edilmemekle birlikte yanlış olarak ilan edilmesi	106
4. Üçüncü kişinin iyiniyetli olması	107
C. İlane Güvenin Etkilerinin Gerçekleşme Zamanı	107
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	109
TİCARET SİCİLİNİN TUTULMASINDAN KAYNAKLANAN SORUMLULUK VE TİCARET SİCİLİ İŞLEMLERİNE KARŞI YARGI YOLU	109
I. Ticaret Sicilinin Tutulmasından Kaynaklanan Sorumluluk	109
A. Sorumluluğun Temel Esasları	109
B. Ticaret Sicilinin Tutulmasında Sorumluluğu Bulunan Kişiler	110
1. İlgililerin sorumluluğu	110
a. Hukukî sorumluluk	111
b. Cezai sorumluluk	111
aa. Sicil müdürünün çağrısına sebepsiz uymama	112
bb. Gerekli değişiklikleri yapmama	112
cc. Gerçeğe aykırı beyanda bulunma	113
2. Devlet ve ilgili odanın sorumluluğu	115
a. Genel olarak	115
b. Sorumluluğun hukukî niteliği	116
aa. Aslî sorumluluk	116
bb. Kusursuz sorumluluk	117
cc. Kamu hukuku karakterinde sorumluluk	118
dd. Kanundan doğan sorumluluk	119
ee. Müteselsil sorumluluk	120
c. Tazminat davasının özellikleri	120
aa. Davanın tarafları	121
bb. Görevli ve yetkili mahkeme	123
cc. Tazminat miktarının belirlenmesi	125
dd. Zamanaşımı	126
3. Sicil müdürü ve ilgili diğer personelin sorumluluğu	127
a. Hukukî sorumluluk	127

aa. Devlet ve ilgili odaya karşı sorumluluğu	128
bb. Sorumluluğun şartları	129
cc. Rücu davasına ilişkin hususlar	130
dd. Zarar görenlere karşı sorumluluğu	132
b. Cezai sorumluluğu	133
c. Disiplin sorumluluğu	134
II. Ticaret Sicili İşlemlerine Karşı Yargı Yolu	135
A. Ticaret Sicili Müdürlüğünün Taraf Ehliyeti Sorunu	135
B. TTK'da Öngörülen İtiraz Yolu	138
1. İtiraz hakkına sahip olanlar	139
2. Yetkili mahkeme	140
3. Yargılama usulü	141
4. Mahkeme kararına karşı kanun yolu	141
C. Diğer Sicil İşlemlerine Karşı Yargı Yolunun Belirlenmesi	143
1. Genel olarak	143
2. Ticaret sicili müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen diğer işlemlerin hukukî niteliği	143
3. Ticaret sicili müdürlüğünün idarî nitelikteki işlemlerinin yargısal denetimi	147
SONUÇ	152
KAYNAKLAR	159

KISALTMALAR LİSTESİ

A.Ş.	: Anonim Şirket
b.	: Bent
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
bkz.	: Bakınız
E.	: Esas sayısı
e.t.	: Erişim tarihi
ESMKK	: Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu
eTTK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
HB	: Hukuk Bölümü
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İYUK	: 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu
K.	: Karar sayısı
m.	: Madde
MERSİS	: Merkezî Sicil Kayıt Sistemi
R.G.	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TİTRK	: 6750 sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TSY	: Ticaret Sicili Yönetmeliği
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
TTSG	: Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi
TTSGY	: Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi Yönetmeliği
vd.	: Ve devamı
www	: World Wide Web
Y	: Yıl

YBBK

: Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu

GİRİŞ

Ticarî yaşamda süregelen bir biçimde gerçekleşen değişim ve gelişim, bu yaşamın en önemli aktörlerinden olan tacirlerin ve bu tacirlerle hukukî bir ilişki içerisinde bulunacak olan üçüncü kişilerin, ilgili tacir ve ticarî işletmesine ilişkin bilgi sahibi olma gereksinimini de beraberinde getirmektedir. Zira tacirlerin ve ticarî işletmelerinin ekonomik durumları, yönetim ve temsil ilişkileri veya ortaklık yapıları gibi hususlar sürekli olarak değişiklik göstermekte olup, toplumun ticarî yaşamda meydana gelen bu değişim ve gelişimlere ilişkin bilgi edinme gereksinimlerinin karşılanabilmesi amacıyla ticaret sicili kurumu ortaya çıkmıştır. Tacirlerin ticarî iş ve işlemlerinde gizlilik esas olmasına rağmen, ticaret sicilinde yer alan kayıtlar sayesinde üçüncü kişiler, ilgilendikleri tacirlerin hukukî durumuna ilişkin bilgi edinerek ticarî ilişkilerine bu doğrultuda yön verebileceklerdir. Ticaret sicilinde yer alan kayıtların aleni olması ve tescil işlemine dayanak olan tüm bilgi ve belgelerin sicil kayıtları vasıtasıyla üçüncü kişilerin erişimine açık olması, doğrudan kamu menfaatine hizmet etmektedir. Bu doğrultuda oluşturulan ilan müessesesi ile toplumun ticarî yaşamda meydana gelen gelişimlere ilişkin bilgilere hızlı bir şekilde ulaşması amaçlanırken, aynı zamanda aleniyet ilkesinin uygulaması da pekiştirilmiştir.

Çalışmamızda, ticaret sicili teşkilatı ve sicil müdürlüğünün yönetimi hususlarına yeri geldikçe konu bütünlüğü içerisinde değinilecek olmakla birlikte, tez çalışmasının sınırlarını aşmamak amacıyla ticaret sicili kurumunun gelişimi ve ticaret sicilinde gerçekleştirilen işlemlerin işleyiş aşamalarına değinilmeyecektir.

Ticaret sicilinde birtakım işlemler gerçekleştirilmekte olup, bu işlemlere en genel anlamıyla tescil denilmektedir. Çalışmamızda temel olarak, ticaret sicilinde gerçekleştirilen bu işlemler ile sicil müdürlükleri tarafından gerçekleştirilen idarî nitelikteki işlemler ve bunların hukukî sonuçları, sicil kayıtlarının tutulmasından kaynaklanan sorumluluk hâlleri ve sicil işlemlerine karşı başvurulacak yargı yolları detaylı olarak incelenecektir.

Ticaret sicilinde gerçekleştirilen işlemler ile bunların hukukî sonuçları ve sicil kayıtlarının tutulmasından doğan sorumluluk hâlleri, sicil işlemlerine karşı başvurulacak yargı yolunun sistemli bir şekilde ele alınabilmesi amacıyla, tez çalışmamız üç ana bölüme ayrılacaktır. Birinci bölümde, ilk olarak ticaret sicili kavramına ilişkin çeşitli tanımlamalara yer verilecek, devamında ise ticaret sicilinin hukukî niteliği, amacı ve işlevlerine ilişkin açıklamalarda bulunulacaktır. Bu kısımda, ticaret sicilinin tüm işlevlerine değinilecek

olmakla birlikte, sicilin temel işlevi olan aleniyeti sağlama işlevi derinlemesine incelenecektir. Birinci bölümün sonunda ise ticaret sicilinde gerçekleştirilen işlemler, sırasıyla tür ve niteliğine göre ele alınarak incelenecektir.

İkinci bölümde, ilk olarak ticaret siciline tescilin işlem ilgililerine ilişkin etkileri yani iç etkileri ile iç etkilerin gerçekleşme zamanı ele alınacaktır. Devamında ise ticaret siciline tescilin üçüncü kişilere ilişkin yani dış etkileri, dış etkilerin gerçekleşmesi için gereken şartlar ve bu gerçekleşme zamanı incelenecektir. İkinci bölümün son kısmında ise, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 37. maddesinde öngörülen, iyiniyetli üçüncü kişilerin ilana edilen hususlara güveninin korunmasını amaçlayan düzenlemeye ilişkin açıklamalarda bulunularak, bunun için aranan şartlara ve ilana güvenin etkilerinin gerçekleşme zamanına değinilecektir.

Nihayet üçüncü ve son bölümde ise ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan sorumluluk hâlleri değerlendirmeye tâbi tutulacaktır. Bu bölümde, öncelikle genel bir çerçevede sorumluluğun temel esaslarına ilişkin açıklamalar yapılacaktır. Sonrasında, sorumluluğa tâbi olan kişilerden ilgililerin hukukî ve cezai sorumluluğuna değinilecektir. Akabinde, 6102 sayılı TTK'nın 25. maddesinde öngörülen devlet ve ilgili sanayi ve ticaret odası veya ticaret odasının sorumluluğuna değinilerek; sorumluluğun hukukî niteliğine ilişkin açıklamalarda bulunulacak, açılacak tazminat davası ve rücu mekanizmasına ilişkin bilgi verilecek ve sicil müdürü ile ilgili sicil personeli için öngörülen hukukî, cezai ve disiplin sorumluluğuna ilişkin açıklamalara yer verilecektir. Son olarak, ticaret sicili müdürlüğü işlemlerine karşı başvurulabilecek yargı yollarına ilişkin değerlendirmelerde bulunulacaktır. Çalışmamızın sonuç kısmında ise, çalışma boyunca elde edilen sonuçlar genel hatlarıyla sunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TİCARET SİCİLİ KAVRAMI VE TİCARET SİCİLİ İŞLEMLERİ

I. Ticaret Sicili Kavramı, Ticaret Sicilinin Tanımı, Hukukî Niteliği ve İşlevleri

A. Ticaret Sicili Kavramı ve Ticaret Sicilinin Tanımı

Günümüz toplumunda, teknoloji ve iletişimin hızlı bir değişim ve ilerleme göstermesine bağlı olarak ticarî hayattaki durum ve şartlar oldukça hızlı değişmektedir. Buna bağlı olarak, kişiler ticarî hayatta meydana gelen bu hızlı değişimleri takip etmekte zorlanacaklardır. Dolayısıyla meydana gelen bu hızlı değişimin takip edilememesi yahut eksik takip edilmesi, kişilerde bilgi eksikliğine neden olacak; bunun sonucunda da çeşitli zararlar ortaya çıkacaktır.

Ticarî hayatın bir parçası olan kişilerin bahse konu değişimlerden haberdar edilmesi, ortaya çıkabilecek zararlardan korunabilmeleri bakımından büyük bir öneme sahiptir. Zira söz konusu değişimlerin toplumda yer alan diğer kişilere bildirilmesinin kişilerin kendi istek ve iradesine bırakılması hâlinde, telafisi oldukça güç zararların ortaya çıkma ihtimali yüksektir. Nitekim kişiler, kendi lehlerine olan hususlarda toplumu bilgilendirme eğilimi gösterecek iken, kendi aleyhlerine olan durumlarda bu bilgilendirmeden kaçınabileceklerdir. Bu sebeple, kişilerin hukukî durumlarında meydana gelen değişimlere ilişkin bildirim yapılması, kişilere bırakılmayıp bizzat devlet eliyle icra edilmesi zorunluluk arz etmektedir.

Devlet tarafından yapılacak bu bilgilendirmenin, ticarî hayatta yer alan kişilere tek tek yapılması mümkün olmadığından, genel bir bilgilendirme ile kişilerin istedikleri zaman bu bilgilere ulaşabilme imkânı sağlanmalıdır. Ticarî hayattaki kişilerin devlet eliyle yazılı olarak bilgilendirilmesi yoluna başvurulması ise “ticaret sicili” kavramının ortaya çıkmasında etkili olmuştur¹.

TTK'nın 24 ve 38'inci maddeleri arasında yer alan hükümler ile TTK m. 26 düzenlemesi uyarınca çıkartılan TSY hükümleri, ticaret sicilini detaylı olarak düzenlemiştir. TTK, TSY ve diğer mevzuat hükümlerinde ticaret siciline ilişkin genel nitelikte bir tanım yapılmamış olmakla birlikte, doktrinde ticaret siciline ilişkin çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Ancak

¹ Mehmet Emin Bilge, *Ticaret Sicili*, İstanbul, 1999, s.6 (sicil) ; Mehmet Bahtiyar, *Ticarî İşletme Hukuku Ders Notları Soru Örnekleri*, İstanbul, Beta, Yeni TTK'ya Uyarlanmış 19. Baskı, 2018, s. 203.

belirtmek gerekir ki, bu tanımlar çeşitli fonksiyonlara sahip olan ticaret sicilinin farklı açılardan ele alınması suretiyle yapılmış tanımlamalar olup, tüm bu özellikleri kapsayacak tek ve genel bir tanım yapmak oldukça güçtür².

Ticaret sicilini Bilge, “*ticarî hayatta hukukî öneme sahip bulunan ve üçüncü kişilerce bilinmesinde zorunluluk ya da yarar bulunan belirli iş ve işlemlerin kaydedildiği resmî nitelikte aleni bir sicil*” olarak tanımlamıştır³. Karahan ise ticaret sicilini “*ticarî işletme ile ilgili önemli bilgileri açıklamaya veya oluşturmaya yarayan ve böylelikle hukukî güvenliği temin eden, resmî nitelikte bir hukukî müessese*” şeklinde tanımlamıştır⁴. Yine benzer şekilde, Nomer Ertan ticaret siciline ilişkin “*ticarî işletmeye ait belirli bilgilerin tutulmasına ve bu bilgilere ilişkin açıklığın (aleniyetin) sağlanmasına hizmet eden resmî bir sicil*” şeklinde tanımlamada bulunmuştur⁵. Arslanlı ise ticaret sicilini, “*ticarî işletme ile ilgili münasebetlerin, tacirin ve üçüncü şahısların menfaatleri bakımından açıklanmasına hizmet eden bir müessese*” olarak tanımlamıştır⁶. Domaniç/Ulusoy tarafından yapılan tanıma göre, ticaret sicili “*bilinmesinde üçüncü şahıslar yönünden fayda ve zaruret bulunan, tacirlerle ilgili bazı işlemlerin kaydedilmesine mahsus resmî bir sicil*”dir⁷. Mimaroglu tarafından yapılan benzer bir tanıma göre ise ticaret sicili, “*tacirlerle ilgili bilgilerin kaydına yarayan resmî kütüklerin adıdır*”⁸. Poroy/Yasaman tarafından, ticaret sicilinin genel bir tanımının yapılmasının güçlüğünden bahsedilerek, “*belirli hakların doğmasına ve genellikle ticarî işletme sahibi olan- tescil yaptıranın, belirli hususları üçüncü kişilere karşı ileri sürmesine veya üçüncü kişilerin tescil yaptırmakla yükümlü olana karşı ileri sürmesine veya üçüncü kişilerin tescil yaptırmakla yükümlü olana karşı belirli haklar elde etmelerine yarayan, resmî bir kütük*” olarak tanımlanmıştır⁹.

² Bilge, (Sicil), s. 10.

³ Bilge, (Sicil), s. 11.

⁴ Sami Karahan, *Ticarî İşletme Hukuku*, Konya, Mimoza Yayınları, 27. Baskı, 2015, s. 121. (Ticarî İşletme)

⁵ N. Füsün Nomer Ertan (Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı, Arslan Kaya), *Ticarî İşletme Hukuku*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, Güncellenmiş ve Kısmen Yeniden Yazılmış Altıncı Bası, 2019, s. 358.

⁶ Halil Arslanlı, *Kara Ticaret Hukuku Dersleri Umumi Hükümler*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları Sulhi Garan Matbaası, 2. Baskı, 1959, s. 159.

⁷ Hayri Domaniç ve Erol Ulusoy, *Ticaret Hukukunun Genel Esasları*, İstanbul, Arıkan Yayıncılık, Gözden geçirilmiş Yenilenmiş 5. Baskı, 2007, s. 257.

⁸ Sait Kemal Mimaroglu, *Ticaret Hukuku-İşletme Hukuku*, Ankara, Sevinç Matbaası, Cilt 1, 3. Baskı, 1978, s.291.

⁹ Reha Poroy ve Hamdi Yasaman, *Ticarî İşletme Hukuku*, Ankara, Seçkin, Güncellenmiş 19. Baskı, 2022, s. 236.

Görüleceği üzere, ticaret sicilinin tüm niteliklerini içeren bir tanım yapmak zor olduğundan, doktrinde yer alan tanımlamalarda ticaret sicili kavramının farklı özellikleri vurgulanarak çeşitli tanımlar yapılmıştır. Kanaatimizce, doktrinde yer alan tanımlardan hareketle ticaret sicilini “tacirlere ve ticarî işletmelere ilişkin hukukî öneme sahip bilgilerin kaydedildiği, üçüncü şahısların menfaatlerinin korunmasını sağlayan ve ticarî yaşamda güveni tesis eden, aleni nitelikte resmî bir sicil” olarak tanımlamak mümkündür.

B. Ticaret Sicilinin Hukukî Niteliği

1. Genel olarak

Ticaret sicili kurumunun temel amacı, ticaret hayatı açısından önemlilik gösteren ve toplumun bilgisine sunulması gereken birtakım bilgilerin, devletin gözetimi ve denetimi altında tutularak üçüncü kişilerin, ilgilendikleri tacir ve ticarî işletmelere ilişkin bilgilere ulaşmasını ve bu doğrultuda iradelerini yönlendirmelerini sağlamaktır. Bu bilgilerin kamuya paylaşılarak herkesçe incelenebilir olması, sicile kayıt ve ilan suretiyle gerçekleştirildiğinden, sicil işlemlerinde aleniyetin sağlanmasında ticaret sicilinin önemli bir rolü bulunmaktadır.

TTK m. 24’te yer alan düzenlemeye göre, ticaret sicili, Ticaret Bakanlığı’nın gözetimi ve denetiminde, ticaret yahut ticaret ve sanayi odaları nezdinde kurulacak ticaret sicili müdürlükleri tarafından tutulacaktır. Buradan hareketle, ticaret sicili, TMK’nın 7’nci maddesi bağlamında resmî bir sicil niteliğini haiz olmaktadır¹⁰. Ayrıca, sicilde yer alan kayıtların doğruluğu, aksi ispat edilene dek geçerli kabul edilerek, TMK m. 7 bağlamında aksi ispat edilebilir bir karine oluşturulmuştur. Aksinin ispatı ise, kural olarak, herhangi bir şekilde tâbi tutulmayarak, resmî bir sicil olan ticaret siciline geniş bir ispat fonksiyonu sağlanmıştır¹¹. Yine, ticaret sicilinin resmî bir sicil olmasından hareketle, kamunun sicil kayıtlarında yer alan bilgilere ilişkin güveninin korunabilmesi amacıyla, kanun koyucu

¹⁰ Domaniç ve Ulusoy s. 257; Oğuz İmregün, *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, İstanbul, Yasa Yayınları, 1989, s. 70; Hüseyin Ülgen, *Türk Ticaret Hukukunda Hukukî Görünüş Nazariyesi (Ticarî İşletme Bakımından Uygulama)*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, Ankara 1975’den Tıpkı Baskı, 2005, s. 146; Sabih Arkan, *Ticarî İşletme Hukuku*, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Son Değişikliklere Göre Hazırlanmış ve Genişletilmiş Yirmi Dördüncü Baskıdan Tıpkı Basım, 2018, s. 263.

¹¹ Arslanlı, s. 161; Ali Erten, “İyiniyetin Korunmadığı Hukukî Durumlar”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları*, (Prof. Dr. H. C. Oğuzoğlu’na Armağan), 1972, s. 19; Yaşar Karayalçın, “Türk Hukukunda Ticaret Siciline Tescilin Etkileri”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, 1975, s. 6 (Tescilin Etkileri); Mehmet Özdamar, “6102 Sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Sicili”, *REGESTA*, Cilt 2, Sayı 2, 2012, s. 49 (Ticaret Sicili)

tarafından TTK m. 25'te, ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan devlet ve ilgili odanın müteselsilen sorumlu olduğu belirtilmiştir¹².

TTK m. 37 hükmüne göre, tescil edilen husus ile ilan edilen durum arasında farklılık olması hâlinde, tescil edilen gerçek durumu bildikleri ispat edilmediği sürece, üçüncü kişilerin ilan edilen duruma ilişkin güvenleri korunacaktır. Burada, tescil edilen hususun doğru, ilan edilen hususun yanlış olması ifade edildiğinden, hükmün lafzından hareketle tescilin yanlış, ilanın doğru olduğu durumlara uygulanamayacağını söylemek mümkündür. Bu sebeple, üzerinde durulması gereken husus, hükmün lafzı gereği tescil doğru iken ilanın yanlış olduğu hâllerdir. Bu hâlde, sicil kayıtlarında yer alan hususların doğru olmadığının ispatı değil; ilanın sicildeki kayıttan farklı olduğunun ispatı gerekecektir. Zira görünüşe güven ilkesine dayanılan durumlarda, ilan edilen hususa dayanarak hak iddia eden kişiler, ispat yükünü tescil edilen hususa dayanarak hak iddia eden kişilere yüklemektedirler¹³.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, her ne kadar TTK'da değişiklik yapılmamış olsa dahi, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın ismi Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Ticaret Bakanlığı olarak değiştirilmiş olup, bu sebeple çalışmamızda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı yerine Ticaret Bakanlığı ifadesi kullanılacaktır¹⁴.

2. Ticaret sicili müdürlüğü ile ticaret odaları veya ticaret ve sanayi odaları arasındaki ilişki

Ticaret sicili müdürlükleri, faaliyetlerini ticaret odaları veya ticaret ve sanayi odaları nezdinde gerçekleştirmektedir¹⁵. Ticaret odaları ve ticaret ve sanayi odaları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından olup, söz konusu kuruluşlar Anayasada, meslek mensuplarından oluşan, birtakım kamu görevini ifa eden, tüzel kişiliği haiz ve üyeleri üzerinde kamu hukukundan kaynaklanan çeşitli yetkileri barındıran oluşumlar olarak

¹² Korkut Özkorkut, "Ticaret Sicilinin Hukuka Aykırı Tutulmasından Doğan Zararlardan Devletin Sorumluluğu", *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü*, Ali Bozer'e Armağan, Ankara, 1998, s. 19-36; Soner Altaş, "Yeni Türk Ticaret Kanunu Işığında Ticaret Sicili Müdürlüğü Personelinin Hukukî ve Cezai Sorumluluğunun Değerlendirilmesi", *REGESTA*, Cilt 2, Sayı 2, İstanbul 2012, s. 81; Osman Özdemir, "Türk Ticaret Kanununda Yapılan Değişikliklere Toplu Bir Bakış", *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 88, 1995, s. 80.

¹³ Bilge Umar ve Ejder Yılmaz, *İspat Yükü*, İstanbul, 1980, s. 47.

¹⁴ 10.07.2018 tarih ve 30474 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, m. 441-473.

¹⁵ Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar ve Mehmet Özdamar, *Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*, Ankara, Yetkin, 15. Baskı, 2022, s. 272; Özkorkut, s. 35.

nitelendirilmiştir. Bahse konu kuruluşlar nezdinde faaliyet gösteren ticaret sicili müdürlükleri ise tüzel kişiliği haiz olmayan bir kamu kuruluşu niteliğindedir.

Ticaret Sicili Yönetmeliği'nin 7/6'ncı maddesine göre, ticaret sicili müdürlüklerinin bünyesinde faaliyet göstermiş oldukları oda yetkilileri tarafından gerek ticaret sicili müdürü ve müdür yardımcılara, gerekse tescil işlemlerini gerçekleştirmekle görevli sicil personellerine müdürlükteki görevleri dışında başkaca görev verilememektedir. Ticaret sicili müdürlüğüne tescil işlemlerine ilişkin emir ve talimat verme yetkisi Ticaret Bakanlığı'na ait olup, ilgili oda yetkilileri tarafından yalnızca odanın düzen ve işleyişine ilişkin ya da odanın faaliyetleri veya diğer hizmet birimleri ile işbirliği gerektiren ve süreklilik göstermeyen konularda görev ve talimat verilebilecektir. Keza TTK m. 25/3 hükmünde de odalar tarafından ticaret sicili müdürü, müdür yardımcıları ve ticaret sicili işlemlerinde görevli personele görevleri dışında başka bir görev verilemeyeceği düzenlenmiştir. Görüleceği üzere, asıl olan ilgili odanın ticaret sicili müdürlüğüne görev ve talimat verme yetkisinin olmaması olup, yalnızca istisnai ve süreklilik arz etmeyen hâllerde müdürlük çalışanlarına talimatta bulunma ve görev verme yetkisi tanınmıştır.

5174 sayılı Kanun'un 10/1'inci maddesinde yer alan düzenlemeye göre, odalara kayıt zorunluluğu bulunanların durumlarında meydana gelen ve TTK'ya göre tescil ve ilana tâbi olan değişikliklerin bir ay içerisinde kayıtlı oldukları odaya bildirilmesi gerekli olup, ticaret siciline tescili zorunlu olmasına rağmen yasal şekilde ve sürede tescil isteminde bulunulmadığı haber alan oda ise bu hususu sicil kayıtlarında gerekli değişikliklerin yapılması için sicil müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdür.

3. Ticaret sicili müdürlüğü ile Ticaret Bakanlığı arasındaki ilişki

TTK m. 24/1 hükmünde, Ticaret Bakanlığı tarafından il merkezlerinde yer alan ticaret ve sanayi odaları ile ticaret odalarında faaliyet göstermek üzere ticaret sicili müdürlükleri kurulacağı, il merkezleri dışında bulunan odalarda ise ticaret sicili müdürlükleri ya da müdürlüklere bağlı şubeler kurulabileceği; TTK m. 24/2 hükmünde ise ticaret sicilinin Bakanlığın gözetim ve denetimi altında tutulacağı düzenleme altına alınmıştır. Yine TTK m. 25/3 ve aynı doğrultuda düzenlenen TSY m. 10/1 hükmünde, Ticaret Bakanlığı'nın ticaret sicili müdürlüklerinin faaliyetlerini her zaman denetlemeye ve gerekli önlemleri almaya yetkili olduğu, ticaret sicili müdürlüklerinin ise söz konusu önlem ve talimatlara uymakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Görüleceği üzere, ticaret sicili müdürlükleri doğrudan Ticaret Bakanlığı'na bağlı olmamakla birlikte, müdürlüğün tüm

faaliyetleri Ticaret Bakanlığı eliyle devletin gözetim ve denetimine tâbi tutulmaktadır¹⁶. Bakanlık tarafından gerçekleştirilen bu gözetim ve denetim faaliyeti, ticaret sicili müdürlüklerinin Bakanlıkça çıkarılan ikincil mevzuata uygun faaliyet gösterip göstermediğine nezaret edilmesi şeklinde gerçekleştirilmektedir. Bakanlık, kendisine tanınan gözetim ve denetim yetkisi sayesinde ticaret sicili müdürlüklerinin faaliyetlerine her zaman nezaret etmeye, gerekli tedbirleri almaya ve bu doğrultuda talimat vermeye yetkili olup, ticaret sicili müdürlüğü ve personelleri ise Bakanlığın talimatlarına uymakla ve alınması istenen tedbirlere riayet etmekle yükümlüdür. TSY m. 10/2 hükmünde belirtildiği üzere, Bakanlık tarafından gerçekleştirilecek bu denetim faaliyeti, denetim elemanları aracılığıyla yapılacak olmakla birlikte, gerekli olması hâlinde Bakanlık tarafından görevlendirilecek personel tarafından ön araştırma da yapılabilecektir.

TSY m. 6/2 hükmünde yer alan düzenlemeye göre, ticaret sicili müdürü ve müdür yardımcıları, ilgili oda yönetim kurulunun teklifi üzerine veya Bakanlığın uyarısına rağmen otuz gün içerisinde teklif edilmemesi hâlinde, re'sen Bakanlık tarafından atanmakta olup, müdür ve müdür yardımcılarının görevden alınmalarında da aynı usûl uygulanmaktadır.

Aşağıda ele alınacağı üzere, Ticaret Bakanlığı tarafından hayata geçirilen Merkezî Sicil Kayıt Sistemi (MERSİS)¹⁷ projesi ile tüm ticaret sicili müdürlükleri tarafından sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulması, düzenli bir şekilde depolanması ve ortak bir veri tabanı aracılığıyla bilgi aktarımının sağlanması amaçlanmıştır. Bu proje, hâlihazırda Bakanlığın gözetimi altında faaliyet göstermektedir. Yine, TSY m. 10/3 hükmünde, müdürlük personelinin mesleki bilgi ve görgülerinin artırılmasını sağlamak ve hizmette verimliliği artırmak amacıyla Bakanlık tarafından her türlü tedbirin alınacağı ve bu konuda TOBB ile odalarla gerekli işbirliğinin sağlanacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda, Bakanlık tarafından tüm ticaret sicili müdürlüklerini kapsayacak şekilde çeşitli eğitim programları ve sempozyumlar düzenlenmektedir¹⁸. Aynı zamanda, ticaret sicili müdürlükleri tarafından sicil işlemlerinde tereddüt edilen konulara ilişkin Bakanlığın görüşüne başvurulmakta olup,

¹⁶ Poroy ve Yasaman, s. 238; Karahan (Ticari İşletme), s. 127-128; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 359

¹⁷ MERSİS, Ticaret Bakanlığı tarafından oluşturulan merkezî ortak bir veri tabanı sistemi olup Türkiye’de 01/01/2015 tarihi itibarıyla 238 ticaret sicili müdürlüğünde MERSİS uygulaması kullanılmaktadır.

¹⁸ Tüm ticaret sicili müdürlüklerinde hizmet standardizasyonun ve uygulama birliğinin sağlanması, hizmet kalitesinin ve ticaret sicili personelinin mesleki bilgisinin artırılması amacıyla Ticaret Bakanlığı ve TOBB işbirliği ile hayata geçirilen “ticaret sicili akademisi” projesi ile ticaret sicili çalışanları tarafından ihtiyaç duyulan tüm bilgi ve belgelere tek bir noktadan erişim sağlanması amaçlanmıştır ve ayrıca ticaret sicili işlemlerine ilişkin yol haritası oluşturmak ve uygulama birliğini sağlamak adına ticaret sicili işlemlerine ilişkin “uygulama el kitabı” yayımlanmıştır. Yine aynı amaca yönelik olarak Ticaret Bakanlığı ve TOBB işbirliği ile Aralık 2022 ve Şubat 2024 tarihlerinde ticaret sicili uygulamaları sempozyumu gerçekleştirilmiştir.

Bakanlık tarafından sunulan görüşler MERSİS üzerinden tüm sicil müdürlüklerinin erişimine sunularak uygulamada birlik sağlanması amaçlanmaktadır.

Doktrinde, *Bilgili ve Demirkapı* tarafından Ticaret Bakanlığı ve ticaret sicili müdürlüğü arasındaki bu ilişkinin hukukî niteliği, Anayasa m. 135/5 hükmü dayanak gösterilerek açıklanmıştır. Anayasaya göre, Devlet, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları üzerinde idarî ve malî denetim yetkisine sahiptir. Bu denetim yetkisi, kanunla düzenlenmiş olup, merkezî idareye tanınan yerinden yönetim idareleri üzerindeki idarî vesayet yetkisi nedeniyle, Bakanlığın ticaret sicili müdürlükleri üzerinde de idarî ve malî denetim yetkisini haiz olduğu ifade edilmiştir¹⁹.

İdarî vesayet, merkezî idarenin yerinden yönetim kuruluşlarının işlem, eylem ve organları üzerinde, kanunla öngörülen esas ve usuller çerçevesinde sahip olduğu sınırlı bir denetim yetkisidir. Dayanağını Anayasa m. 127/5 hükmünden²⁰ alan bu yetki, mahallî hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesini amaçlamaktadır. Buna göre, idarî vesayet ilişkisi, merkezî idare ile kamu kurumları veya merkezî idare ile mahallî idareler arasında söz konusu olabilecektir. Ayrıca, bir mahallî idare ile o mahallî idareye bağlı mahallî kamu kurumu arasındaki ilişki de idarî vesayet ilişkisi olarak kabul edilmektedir. Ancak, bunların dışındaki ilişkiler idarî vesayet ilişkisi olarak nitelendirilemez²¹.

Anayasa m. 123/2 hükmü uyarınca, idarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Merkezden yönetimde yalnızca devlet tüzel kişiliği bulunur ve merkezî idare, kamu hizmetleri konularına göre bakanlıklar şeklinde örgütlenmiştir²². Yerinden yönetim ise genel anlamda, bazı kamu hizmetlerinin merkezî idare teşkilatı ve hiyerarşisi dışında, kamu tüzel kişileri tarafından yürütülmesini ifade eder. Bu çerçevede, bir kuruluşun yerinden yönetim kuruluşu olabilmesi için, her şeyden önce kamu tüzel kişiliğine sahip olması gerektiği söylenebilir²³.

¹⁹ Bilgili ve Demirkapı, s. 147.

²⁰ Anayasa m. 127/5 hükmü “*Merkezî idare, mahallî idareler üzerinde, mahallî hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idarî vesayet yetkisine sahiptir*”.

²¹ Gözler, s. 268.

²² Gözler, s. 170-171.

²³ Gözler, s. 177.

Bu açıklamalar doğrultusunda, kanaatimizce Ticaret Bakanlığı ile ticaret sicili müdürlükleri arasındaki ilişkinin “idarî vesayet” ilişkisi olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Zira idarî vesayet ilişkisi merkezî idare ile yerinden yönetim kuruluşları arasında kurulmaktadır. Ancak Ticaret Bakanlığı, merkezî idare teşkilatında yer alan bir bakanlık olmasına rağmen, ticaret sicili müdürlüğü ne kamu tüzel kişiliğine sahiptir ne de bir yerinden yönetim kuruluşudur.

Ayrıca ticaret sicili müdürlüğünün bir yerinden yönetim kuruluşu olduğu kabul edilse dahi, yine de idarî vesayet yetkisinden söz edilemez. Zira merkezî idarenin bir yerinden yönetim kuruluşu üzerinde vesayet yetkisine sahip olabilmesi için, Anayasa m. 127/5 hükmü uyarınca, bu yetkinin ayrıca ve açıkça kanunla öngörülmesi gerekmektedir. Bu sebeple, kanunla öngörülme bir idarî vesayet yetkisinden bahsedilemez.

Ticaret Bakanlığı ile ticaret sicili müdürlükleri arasında idarî vesayet ilişkisinin kurulabilmesi için, öncelikle TTK m. 24 hükmünün değiştirilerek ticaret sicili müdürlüklerinin ticaret odaları veya ticaret ve sanayi odaları bünyesinden çıkarılması ve müdürlüğe kamu tüzel kişiliği verilmesi gerekmektedir. Sonrasında, ticaret sicili müdürlükleri bir hizmet bakımından yerinden yönetim kuruluşu hâline getirilerek, açıkça Ticaret Bakanlığı'nın idarî vesayetine tâbi olduğunun kanunla düzenlenmesi gerekecektir.

Kanaatimizce, mevcut durumda Ticaret Bakanlığı ile ticaret sicili müdürlükleri arasındaki ilişkinin idarî vesayet ilişkisi olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Zira merkezî idareye tanınan idarî vesayet yetkisi, yerinden yönetim kuruluşlarının idare organlarının geçici olarak görevden uzaklaştırılması, işlemlerinin iptal edilmesi, onanması ve ertelenmesi gibi geniş bir yetkiyi kapsamaktadır²⁴. Ancak Ticaret Bakanlığı'nın ticaret sicili müdürünü doğrudan görevden alma, sicil işlemlerine müdahale etme veya sicil işlemlerine karşı yargı yoluna başvurma yetkisi bulunmamaktadır. Bunun yerine Ticaret Bakanlığı, ticaret sicili müdürlükleri üzerinde sadece gözetim, denetim ve faaliyetlerine nezaret etme yetkilerine sahip olup, bu bağlamda Bakanlık'ın gözetim ve denetim yetkisi çerçevesinde şekillenen, idarî vesayet benzeri bir denetim yolunun öngörüldüğü söylenebilecektir. Bakanlık bu yetkileri, sicil işlemlerinin hukuka uygun, yeknesak ve doğru bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla kullanmaktadır. Bu bağlamda, ticaret

²⁴ Gözler, s. 279.

sicili müdürlüklerinin faaliyetlerini düzenlemeye ve denetlemeye yönelik idarî vesayet benzeri bir ilişkinin mevcut olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

4. Ticaret sicili müdürlüklerinin kurumsal yapılanma ve üst kuruluş ihtiyacının değerlendirilmesi

Ticaret sicili müdürlüklerinin ticaret odaları veya ticaret ve sanayi odaları nezdinde faaliyet gösterdiğini yukarıda açıklamıştık²⁵. Ticaret odaları ve ticaret ve sanayi odaları; kamu tüzel kişiliğine sahip, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu iken, ticaret sicili müdürlükleri devlet adına kamu hizmeti gören, tüzel kişiliğe sahip olmayan kamusal nitelikte kuruluşlardır. Zira ticaret odaları ve ticaret ve sanayi odaları, üyelerinin meslekî ve ekonomik açıdan çıkarlarını koruma amacıyla faaliyet gösterirken, ticaret sicili müdürlükleri ticaret sicili kayıtlarının hukuka uygun ve eksiksiz olarak tutulması amacıyla hizmet etmektedir. Bu bağlamda odalar ile ticaret sicili müdürlükleri arasındaki ilişkinin, ortak mekân ve altyapı kullanımı, genel idarî destek sağlanması gibi hususlar etrafında şekillenen, hiyerarşik bir ilişkiden ziyade, fonksiyonel bir işbirliği niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür.

Ticaret sicili müdürlükleri ile Ticaret Bakanlığı arasındaki ilişkinin hukuki niteliğine dair yapılan açıklamalarda belirtildiği üzere²⁶, Ticaret Bakanlığı ile ticaret sicil müdürlükleri arasında, Bakanlık'ın gözetim, denetim ve sicil müdürlüklerinin faaliyetlerine nezaret etme yetkisi etrafında şekillenen idarî vesayet benzeri bir ilişki söz konusudur.

Görülebileceği üzere ticaret sicili müdürlüklerinin ne odalar, ne de Ticaret Bakanlığı ile doğrudan hiyerarşik bir ilişkisi bulunmaktadır. Bu durum ticaret sicili müdürlüklerinin bir üst kuruluşa tâbi olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Zira tüm ticaret sicili müdürlüklerini kendi çatısı altında toplayan üst bir idarî yapının mevcut olmaması çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Bu sorunlardan başlıcası, sicil müdürlükleri arasında yaşanan standartlaşma sorunu ve koordinasyon eksikliğidir. Nitekim sicil müdürlüklerini kapsayan üst bir kuruluş olmadığı için, farklı ticaret sicili müdürlükleri arasında uygulama birliği sağlanması konusunda zorluklar yaşanmakta olup, bu da sicil müdürlükleri tarafından gerçekleştirilen işlemlerde tutarsızlıklar yaşanmasına ve hukukî güvenliğin zedelenmesine neden olabilmektedir. Bağımsız bir üst kuruluş eksikliği, aynı zamanda sicil müdürlüklerinde

²⁵ Detaylı bilgi için bkz.: Birinci bölüm, Ticaret Sicili Müdürlüğü ile Ticaret Odaları veya Ticaret ve Sanayi Odaları Arasındaki İlişki.

²⁶ Detaylı bilgi için bkz.: Birinci bölüm, Ticaret Sicili Müdürlüğü ile Ticaret Bakanlığı Arasındaki İlişki.

profesyonel gelişim zorluğu yaşanmasına neden olmaktadır. Zira tüm sicil müdürlükleri kapsayan üst bir kuruluş modeli ile, ülke genelindeki tüm ticaret sicili personelleri ortak eğitim programlarına dâhil edilebilecek olup, bu da personelin sürekli eğitimine, niteliğinin artırılmasına ve mesleki gelişimine katkı sağlayacağı gibi, aynı zamanda mevzuat değişikliklerinin daha hızlı ve etkin uygulanmasında da etkili olacaktır. Yine merkezî bir yapı olmaması nedeniyle yaşanan sorunların en önemlilerinden biri, kaynak dağılımı ve kullanımında etkinlik sağlanamaması ve farklı ticaret sicili müdürlüklerinde görev yapan sicil müdürü ve sicil personellerinin maaş ve özlük haklarında büyük farklılıkların bulunmasıdır. Zira farklı il ve bölgelerde bulunan sicil müdürlüklerinde, yerel dinamiklere göre farklı ücretlendirme politikaları uygulanmakta olup, üst bir kuruluşun oluşturulması; tüm ticaret sicili personeli için merkezî bir ücretlendirme politikası oluşturulmasına, benzer nitelikteki personel için eşit ücret düzenlemesi yapılmasına ve standart bir terfi sistemi geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak ticaret sicili müdürlüklerini kendi çatısı altında toplayan üst bir kuruluş oluşturulması, mevcut sistemdeki sorunları giderirken, aynı zaman sicil müdürlüklerinin bağımsızlığını da koruyacaktır. Bu da ticaret sicili sisteminin verimliliğini ve güvenilirliğini önemli ölçüde artıracaktır. Belirtmelidir ki, her ne kadar ticaret sicili müdürlüklerinin bünyesinde faaliyet gösterdiği odalar, üst kuruluş olarak Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne bağlı olsa da; sicil müdürlüklerinin mevcut hukuki durumu nedeniyle, TOBB'un sicil müdürlükleri bakımından dolaylı bir üst kuruluş olarak nitelendirilmesi, hukuken ve işlevsel açıdan yerinde olmayacaktır.

C. Ticaret Sicilinin İşlevleri

Hızlı bir değişime sahip olan ticarî hayatta, tacirler ve ticarî işletmelerin hukukî durumları, mali güçleri, ortaklık yapıları ve temsil ilişkileri gibi durumlarda da buna bağlı olarak hızlı değişimler yaşanmaktadır. Ticaret sicili kayıtları, değişen bu durumlara ilişkin ilgililerin bilgi edinebilmesini sağlamaktadır. Bununla birlikte, ticaret siciline çeşitli işlevler tanınmış olup, ticaret sicilinin işlevlerini detaylı olarak inceleyecek olursak; aleniyeti sağlama, güveni sağlama ve koruma, dokümantasyon, ispat ve bazı hakların özel şekilde korunmasını sağlama gibi işlevleri olduğunu söylemek mümkündür.

1. Aleniyeti sağlama işlevi

a. Genel olarak

Yukarıda kısaca değinildiği üzere, ticaret hayatı oldukça hızlı değişim gösteren dinamik bir yapıya sahiptir. Ticarî hayatta yer alan tacir ve ticarî işletmelerle hukukî ilişki içerisine girmek isteyen üçüncü kişiler bakımından ise bunlara ilişkin çeşitli hukukî durum ve olayların bilinmesi önem arz etmektedir. Örneğin bir ortaklık ile hukukî işlem gerçekleştiren kişi bakımından, bahse konu ortaklığın sermaye durumu, ortaklığı temsil etmek için yetkilendirilen kişiler ve temsil yetkilerinin kapsamı gibi hususların bilinmesi önemlidir. Zira ticarî hayattaki işlerin topluma zarar verecek derecede gizli yürütülmesinin ve piyasaya duyulan güvenin kaybedilmesinin önlenmesi için, ilgili kişiler tarafından değişen koşullara ilişkin sürekli olarak bilgi edinilebilmesi sağlanmalıdır²⁷.

Ticaret hayatındaki bilgi akışının hızlı bir şekilde sağlanmasına duyulan ihtiyaç, ticaret sicili kurumunun oluşturulması ile karşılanmıştır. Ticaret siciline yapılan kayıt ve bu kaydın ticaret sicili gazetesinde ilan edilmesi suretiyle, ticarî niteliğe sahip hukukî olay ve işlemler ilgili olan herkese duyurulmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki, tacirlerin ticarî işlemleri esas itibarıyla ticarî sır niteliğinde olmakla birlikte, belirli hususlarda prensip olarak aleniyet kabul edildiğinden, bu hâllerde aleniyet ticaret sicili tarafından sağlanmaktadır²⁸.

Ticaret sicili kayıtları, kural olarak bildirici nitelikte olup, bu durum da ticaret sicilinde aleniyeti sağlamaktadır²⁹. Sicil kayıtları, üçüncü kişilerce bilinmesi önem arz eden, hatta zaruri olan hususlarda bildirici bir işlev görmekte olup, bu sayede topluma zarar verecek olan gizlilik perdeleri ortadan kaldırılarak ticarî hayatta güven tesis edilmektedir³⁰. Aleniyet işlevinin temini amacıyla kanun koyucu tarafından Türk Ticaret Kanunu'nda bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre, herkes ticaret sicilinin içeriğini ve müdürlükte saklanan tüm senet ve belgeleri inceleyebileceği gibi, giderini ödemek kaydıyla bunların onaylı suretlerini de alabilecektir. Yine, bir hususun sicilde kayıtlı olup olmadığına ilişkin onaylı belge de isteyebilecektir (TTK m. 35/2). Ayrıca belirtmek gerekir ki kişiler, sicilin aleniyetinden faydalanırken, yani sicilde yer alan kayıtları incelerken ilgili olduklarını ispatlamaları gerekmemektedir³¹. Bunlardan başka, aleniyeti sağlamanın önemli yollarından

²⁷ Bilge (Sicil), s. 12.

²⁸ Bilge (Sicil), s.150.

²⁹ Bilge (Sicil), s.150.

³⁰ Reşat D. Tesal, *Ticaret Hukuku*, İstanbul 1984, s.92; Bilge, (Sicil), s. 12.

³¹ Ernst E. Hirsch, *Ticaret Hukuku Dersleri, Genel Prensipler: Ticarî İşletme*, İstanbul, Cilt 1, 1939, s. 222-223; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 273; Bilge (Sicil), s. 13.

biri de ilan olup, kanun koyucu, aksine bir hüküm bulunmadıkça tescil edilen hususların ilan edileceğini düzenleme altına almıştır (TTK m. 35/3)³².

Ticaret sicilinin esas amacı aleniyetin sağlanması olup, aleniyet ilkesi, ticaret sicilinde yer alan tüm belgeler, defterler, tasdiknameler, ilanlara ilişkin gazeteler gibi sicilin bütün unsurları bakımından geçerlidir. Bir başka deyişle, ticaret sicilinin tamamı aleniyet prensibine tâbidir. Zira sicil kayıtlarından herhangi birinin aleni olma özelliğini kaybetmesi, sicilin kanun koyucu tarafından öngörülen diğer işlevlerini gerçekleştirmesini de engelleyecektir³³.

Sicilin aleniyet işlevinin güçlendirilmesi ve sicil kayıtlarının hukukî güvenliğinin sağlanabilmesi amacıyla, TTK m. 24/3'te sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulmasına ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. Bu düzenleme ile aleniyet işlevinin kalitesi artırılırken, aynı zamanda sicil işlemlerinin hızlandırılması ve herkes tarafından sicil kayıtlarına diledikleri an zahmetsizce ulaşılabilmesi amaçlanmıştır³⁴. Sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutulması amacıyla oluşturulan MERSİS vasıtasıyla, tüm sicil kayıtları merkezî bir ortak veri tabanında toplanmakta ve kişiler sicil müdürlüğüne gitmelerine gerek kalmaksızın MERSİS üzerinden istedikleri tacir veya ticarî işletmeye ilişkin bilgi edinebilmektedirler³⁵.

³² Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 273, Bilge (Sicil), s. 12-13.

³³ Bilge (Sicil), s.150.

³⁴ Bkz.: Gerekçe TTK m. 24/3. Elektronik ticaret siciline ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz.: Erol Ulusoy, "Ticaret Siciline Tescilin Olumsuz Etkisine Veda Elektronik Ticaret Sicili: Ticaret Sicili Bilgi Bankası: İnternet Sayfası" Cilt 1, (Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan), 2007, s. 100; Bahtiyar, s. 168; Mustafa İ. Kaya, "Ticaret Sicilinin Elektronik Ortamda Tutulması", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt, Sayı 1, 2008, s. 88-89; Necla Akdağ Güney, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Anonim Şirket Esas Sözleşmesinin ve Sözleşme Değişikliğinin Tescili ve Tescilin Etkileri", *REGESTA*, Sayı 1, Kasım 2011, s. 21. (Tescilin Etkileri)

³⁵ TTK m. 24/3 ve TSY m. 4/1-g'de yer alan düzenlemelerde MERSİS "*Ticaret sicili işlemlerinin elektronik ortamda yürütüldüğü, ticaret sicili kayıtları ile tescil ve ilan edilmesi gereken içeriklerin düzenli olarak depolandığı ve elektronik ortamda sunulduğu, Ticaret Bakanlığı ile TOBB nezdinde oluşturulan ve işletilen merkezî ortak veri tabanını da içeren bilgi sistemi*" olarak tanımlanmıştır. Ülkemizde sicil müdürlükleri tarafından tutulan sicil kayıtları bu sisteme aktarılarak tüm sicil işlemleri bu sistem üzerinden yapılmaktadır. MERSİS sicil kayıtlarında yer alan yolsuzlukların ve düzensizliklerin önlemesine hizmet ederken aynı zamanda sicilin temel işlevlerinden biri olan aleniyetin de gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktadır.

b. Aleniyeti sağlayan unsurlar

aa. Kamuya açıklık

TTK m. 35 uyarınca, sicil m¼d¼rl¼kleri tescil işlemine dayanak oluşturan beyanname, senet, belge ve ilanları içeren gazeteleri s¼rekli olarak saklamakla y¼k¼ml¼ kılınmış olup, ayrıca ilgili olduğunu ispatlamak zorunda olmaksızın herkes³⁶ ticaret sicil kayıtlarını inceleyebilecek ve giderini ¼deyerek onaylı suretlerini alabilecektir³⁷. Resm¼ bir sicil olan ticaret sicilinde, ilgili olup olmadığına bakılmaksızın herkes tarafından sicil kayıtlarının incelenebilmesi ve onaylı suret alınabilmesi, ticaret sicilinin kamuya açık olmasının bir sonucudur. Ayrıca belirtmek gerekir ki, inceleme ve onaylı belge/suret isteme hakkını kullanan kişi bakımından hukuk¼ yararın mevcut olup olmadığına da bakılmayacaktır. Zira bu hak kural olarak ³⁸ mutlak³⁹ bir hak olup, talepte bulunan kişinin sicil kayıtlarını inceleme maksadı yahut talep edilen belgeyi kullanım amacı sorgulanamayacaktır⁴⁰.

Kişiler, sicil kayıtlarını inceleme hakkını elektronik ortamda inceleme suretiyle kullanabilecekleri gibi, doğrudan ticaret sicili m¼d¼rl¼đ¼ne başvurarak da sicil kayıtlarını inceleyebileceklerdir⁴¹. Hakkın k¼t¼ye kullanılmasının ¼n¼ne geçilebilmesi için, kişiler tarafından inceleme hakkı kullanılırken defter ve belgeler sicil m¼d¼rl¼đ¼nden dışarıya çıkarılmayacaktır. Belirtmek gerekir ki, her ne kadar kişiler sicil kayıtlarını inceleme hakkına sahip iseler de, kişisel verilerin korunmasına ilişkin h¼k¼mler⁴² saklı olduğundan,

³⁶ Tapu sicilinin incelenebilmesi için aranan ilgi ispatı zorunluluğu ticaret sicili kayıtları bakımından aranmamıştır (TMK m. 1020). Ayrıntılı bilgi için bkz., M. Kemal Oğuzman, ¼zer Seliçi ve Saibe Oktay ¼zdemir, *Eşya Hukuku*, İstanbul, Filiz Kitabevi, Yenilenmiş ve Mevzuata Uyarlanmış 15. Baskı, 2012, s. 142; Lale Sirmen, *Eşya Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015, s. 136-137 (Eşya Hukuku); TTK m. 35/2’de yer alan “herkes” ifadesinin tapu sicilindeki “ilgililer” kavramının aksini ifade ettiğine ilişkin bkz. Nomer Ertan (¼lgen, Helvacı, Kaya), s. 360; Domaniç ve Ulusoy, s. 262; Bilge (Sicil), s.13.

³⁷ Bu konuya ilişkin olarak Ankara Ticaret Sicili M¼d¼rl¼đ¼ne başvuruda bulunan kişilerce, sicil m¼d¼rl¼đ¼nde hazır bulunulması h¼linde sicilde yer alan t¼m kayıtların elektronik ortamda incelenebildiğini, harç tutarının ¼denmesi h¼linde onaylı suretlerinin alınabildiğini belirtmeliyiz.

³⁸ Kural olarak ticaret sicili kayıtlarının incelenmesinde herhangi bir kısıtlama olmamakla birlikte, sicil kayıtlarını inceleme hakkının bir sınırını, TMK m. 2’de d¼zenlenen hakkın k¼t¼ye kullanım yasağı oluşturmaktadır. Buna g¼re, D¼r¼st olmayan, hukuka aykırı bir amaç g¼d¼lmesi h¼linde sicil kayıtlarının incelenmesine izin verilmeyecektir. Ayrıntılı bilgi ve Alman hukukundaki g¼r¼řler için, bkz: Bilge (Sicil), s. 152 vd.

³⁹ Bilge (Sicil), s.151.

⁴⁰ Bilge (Sicil), s.151-155.

⁴¹ Murat Cang¼l, “Ticaret Sicilinin Aleniyeti ve M¼spet Etkisi Y¼n¼nden Ticaret Unvanında Sessiz Kalma Yoluyla Hak Kaybının Değerlendirilmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt 80, Sayı 4, Ekim 2022, s. 153.

⁴² Sicil m¼d¼r¼ sicil kayıtlarının incelenmesi esnasında kişisel verilerin korunmasına ilişkin h¼k¼mler çerçevesinde gerekli ¼nlemleri almakla y¼k¼ml¼d¼r (TSY m.15/2). Belirtmek gerekir ki her ne kadar herkes sicil kayıtlarının içeriğini ve m¼d¼rl¼kte mevcut olan diğer belge ve senetleri inceleme hakkına sahip ise de anılan belgeler kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuattan muaf olmayıp aleniyet kapsamında işlenen kişisel verilerin, M¼d¼rl¼k tarafından kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuat h¼k¼mleri kapsamında korunması gerekmektedir.

sicil müdürü kişisel verilerin korunmasına yönelik gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Ayrıca, inceleme esnasında müdür tarafından verilen talimatlara uyulmaması hâlinde, müdür defter ve belgeleri derhal kaldırabilecektir⁴³.

bb. İlan

Bir kurum olarak ticaret sicilinden beklenen amacın gerçekleşebilmesi ve sicil kayıtlarının aleniyetinin sağlanabilmesi için, sicil işlemlerinin ilan edilmesi önem arz etmektedir⁴⁴. Zira Türk hukuk sisteminde merkezî bir sicil uygulaması bulunmayıp, yerel olarak oluşturulan sicil sistemi mevcuttur. Ancak sicil sistemi her ne kadar yerel ölçekte olsa da, etki alanı kendi sicil bölgesinde kalmayıp, genel olarak tüm kişileri ilgilendirmektedir. Diğer bir deyişle, sicil kayıtlarının hangi sicil müdürlüğü tarafından tutulduğuna bakılmaksızın, ilan edilen hususların etkisi geneldir. Bu sebeple sicil kayıtlarını zahmetsiz bir şekilde inceleme veya onaylı belge alma imkânı bulunmayan kişiler bakımından bu kayıtların ilan edilerek kolay bir şekilde incelenmesinin sağlanması gerekmektedir. Zira aleniyetin sağlanmasıyla hem ticaret sicili kendisinden beklenen fonksiyonu tam olarak yerine getirebilecektir hem de üçüncü kişilerin yararları korunmuş olacaktır⁴⁵.

Ticaret siciline tescil edilen işlemlerden hangilerinin ilan edileceğine ilişkin gerek TTK gerekse ilgili mevzuatta açık bir hüküm bulunmamaktadır. Konuya ilişkin olarak TTK m. 35/3 ve TSY m. 41’de yer alan düzenlemeye göre, sicile tescil edilen hususlar, kanun ya da kanununun 26. maddesi uyarınca çıkarılacak yönetmelikte aksine bir hüküm bulunmadıkça ilan edilecektir. Diğer bir deyişle, kanun ya da yönetmelikte aksine bir hüküm yer almıyor ise ticaret siciline tescil edilen tüm hususlar ilan edilecektir. *Arkan*’a göre kanun koyucu tarafından bu hükmün getirilmesinin amacı, ticaret hukukunda aleniyetin en üst düzeyde gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktır⁴⁶. Ayrıca belirtmek gerekir ki, ticaret sicili kayıtları aksine bir düzenleme bulunmadığı takdirde aynen ilan olunmaktadır. Diğer bir anlatımla, tescil edilen husus aynen ilan edilmektedir⁴⁷.

⁴³ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 360.

⁴⁴ Arkan, s. 270; Bilge (Sicil), s.128; Orhan Nuri Çevik, “Ticaret Sicili İlanları Üzerine Bir İnceleme”, *BATİDER*, Cilt 9, Sayı 1, 1977, s.136.

⁴⁵ Bilge (Sicil), s.128; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s.296.

⁴⁶ Arkan, s.271.

⁴⁷ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s.296; Gönen Eriş, *Gerekçeli Açıklamalı İçtihatlı 6335-6552-6728 Sayılı Kanunlarla Güncellenmiş Yeni TTK Hükümlerine Göre Ticarî İşletme ve Şirketler*, Cilt. 1, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017, s.1328.

TSY m. 41’de yer alan düzenlemeye göre sicil kayıtlarının ilanı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından Ankara’da yayınlanan Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi’nde yapılmaktadır⁴⁸. Ticaret sicil gazetesi, Türkiye genelindeki tüm sicil kayıtlarının ilanına özgülenmiş durumda olup, 25 Şubat 1957 tarihinden beri çıkartılmaktadır. Gazetede, ticaret sicili ilanları ile birlikte, kanun ve yönetmelikler tarafından gazetede ilanı öngörülen hususlar ile; mahkemeler, resmî daireler ve kamu tüzel kişilerinin ticarî işlere ilişkin ilanları ve konkordato sürecinde mahkeme tarafından verilen konkordatoya ilişkin kararlar da ilan edilmektedir⁴⁹.

TTSG, ticaret sicilinde aleniyetin sağlanması açısından büyük bir öneme sahip olmakla birlikte yetersiz kalmaktaydı. Zira her gün ortalama bin sayfa olarak yayımlanan Ticaret Sicili Gazetesi’nin düzenli olarak incelenip takip edilmesi pratik açıdan mümkün olmayıp, bu durum doktrinde ticaret sicilinin aleniyetinin bir teoriden öteye geçmediği yönünde eleştirilmiştir⁵⁰. Ancak teknolojiye yaşanan gelişmeler ile birlikte TTSG’ye elektronik ortamda erişim mümkün hâle gelmiş olup⁵¹, aynı zamanda ticaret unvanı ile arama yapılarak herhangi bir tacir hakkındaki ilanlara ulaşılabilmesiyle bu zorluk ortadan kaldırılmıştır⁵².

Belirtmek gerekir ki, ilan, sicil kayıtlarında aleniyeti sağlamanın yanı sıra, TTK m. 36/1 uyarınca sicil kayıtlarının üçüncü kişiler açısından hüküm doğurmaya başladığı zamanın tespiti açısından da önem arz etmektedir. Yine ilan, çeşitli hukukî işlemlerin gerçekleştirilmesi yahut şekli olarak tamamlanmış sayılabilmesi açısından da önemlidir⁵³.

2. Güven sağlama ve koruma işlevi

Resmî bir sicil olan ticaret sicili, aleni olması sebebiyle ticarî hayatta ve tarafların birbirleriyle olan hukukî ilişkilerinde güveni tesis etmektedir⁵⁴. Zira üçüncü kişiler sicilde yer alan kayıtları inceleyerek hukukî ilişkide bulunacakları tacir ya da ticarî işletmelerin mali yapıları, ortaklık türleri, hukukî konumları gibi konulara ilişkin bilgi edinerek iradelerini bu

⁴⁸ Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi Yönetmeliği m. 14’e göre ilanların müdürlüğe ulaşma tarihinden itibaren en geç 10 gün içerisinde yayımlanması gerekmektedir ancak ilan edilecek hususların müdürlüğe elektronik ortamda gönderilmeye başlanmış olmasından ötürü bu süre ortalama iki saate kadar düşmüştür.

⁴⁹ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 360.

⁵⁰ Mehmet Emin Bilge, “İlanın Ticaret Sicilinin Sahip Olduğu Hukukî Etkiler Üzerindeki Rolü”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 1999, s. 264 (ilan)

⁵¹ <http://www.ticareticil.gov.tr/> (erişim tarihi: 21/02/2024)

⁵² Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 382.

⁵³ Bilge (Sicil), s.128; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 296-297; Poroy ve Yasaman, s. 241.

⁵⁴ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s.274.

doğrultuda yönlendirebileceklerdir. Bu sebeple, ticarî hayatta güvenli bir zemin sağlanabilmesi için sicil kayıtlarının aleni olması kadar tam ve sağlıklı şekilde tutulması da önem taşımaktadır⁵⁵.

Ticaret sicilinin ticarî hayatta güven ve itimadı sağlamasının diğer bir teminatı ise TTK m. 32’de yer alan inceleme yükümlülüğüdür. Buna göre, ticaret sicili müdürleri tescil edilecek olguların gerçeği tam olarak yansıtma görevini, üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratmamalarını ve kamu düzenine aykırı olmamalarını incelemekle yükümlü kılınmıştır. Kanun tarafından getirilen bu yükümlülük ile gerçeğe uygun olmayan bilgilerin sicil kayıtlarına girmesi ve kanuna aykırılıkların önlenmesi sağlanacak olup, aynı zamanda üçüncü kişiler sicilde yer alan kayıtların doğruluğuna güvenebileceklerdir⁵⁶. Bunun yanı sıra, TSY’nin "Sorumluluk" başlıklı 11. maddesinde yer alan düzenleme ile sicil kayıtlarının tutulmasından doğan zararlara ilişkin Devlet ve ilgili sicil müdürlüğünün bünyesinde bulunduğu oda açısından müteselsil bir sorumluluk hâli ve kusuru bulunanlara rücu imkânı tanınmış olup, bu durum da üçüncü kişilerin sicile olan güvenini artırmaktadır⁵⁷.

Bahse konu hükümlerin yanı sıra, ticaret sicilinin menfi ve müspet etkilerinden yararlanılması imkânı da ticarî hayatta güvenin tesis edilmesine etki edecek unsurlardan biridir⁵⁸. Zira ticaret sicilinde yer almayan bir kaydın, bu kaydı bildikleri ya da bilmeleri gerektiği ispat edilmedikçe üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi mümkün değildir. Dolayısıyla ticaret sicilinin sessiz kaldığı hususlarda üçüncü kişilerin sicile olan güvenleri korunacaktır⁵⁹.

Elektronik ortamda tutulan sicil kayıtlarına ilişkin TTK m. 24/3’te yer alan düzenlemede, bu kayıtların Ticaret Bakanlığı ile Türkiye Odalar ve Borsalar nezdinde oluşturulan merkezî ortak veri tabanına aktarılacağı hüküm altına alınmıştır. Ancak TTK m. 24/2’nin gerekçesinde açıkça belirtildiği üzere, elektronik ortamda tutulan sicil kayıtlarının yer aldığı bahse konu veri tabanındaki kayıtlar, üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir. Bu durumda, *Kaya*’ya göre, elektronik ortamda tutulan sicil kayıtları en azından şimdilik

⁵⁵ Bilge (Sicil), s.13.

⁵⁶ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 275; Bilge (Sicil), s. 13; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 5; Hamdi Yasaman, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Ticaret Sicili ile İlgili Getirilen Düzenlemeler”, İstanbul, *REGESTA*, Sayı 1, Kitap Matbaacılık, Kasım 2011, s. 11.

⁵⁷ Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 5; Bilge (Sicil), s. 13; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 274.

⁵⁸ Bilge (Sicil), s.13; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 274; Asuman Yılmaz, “Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Sicilinde Hukukî Görünüşe Güven (TTK m. 37)”, *BATİDER*, Cilt 30, Sayı 3, Eylül 2014, s.70.

⁵⁹ Bilge (Sicil), s.13.

hukukî bir etki yahut güce sahip olmayıp, sistem tam ve sorunsuz olarak uygulamaya geçirildiğinde kanunda değişiklik yapılmak suretiyle hukukî etkiye sahip olabilecektir⁶⁰.

Ticaret siciline tanınan güveni koruma fonksiyonu ile sicilde yer alan kayıtların eksiksiz ve doğru olduğuna ilişkin duyulan güven korunmaktadır. TMK m. 1023’de yer alan tapu sicilinde iyiniyetle aynı hak iktisap edilebileceğine ilişkin düzenlemenin ticaret sicili için de geçerli olduğunu söylemek mümkün değildir. Diğer bir deyişle, ticaret sicili kayıtlarına güvenerek işlem yapan iyiniyetli kişinin bu güveni korunmayacaktır⁶¹.

3. Dokümantasyon (bilgi işlem merkezi olma) işlevi

Ticaret hayatındaki faaliyetlere ilişkin önemli bilgi ve belgelerin ticaret siciline kaydedilerek orada muhafaza edilmesi, tacirler ve ticarî işletmelerine ilişkin sicil kayıtlarının tümüyle incelenebilmesine olanak sağlamaktadır⁶². Dolayısıyla ticaret sicilinde yer alan kayıtlar, ticarî hayatta gereksinim duyulabilecek bilgilerin yer aldığı bir bilgi işlem merkezi oluşturmaktadır⁶³. Ticaret sicilinin bu işlevi, aleniyet işlevi ile de doğrudan ilişkilidir. Zira bu fonksiyon sayesinde, sicilde yer alan bilgi ve belgeler bir arada görülebilmekte ve söz konusu bilgilerin güncelliği korunmaktadır. Bu durum da aleniyet işleviyle amaçlanan sicil kayıtlarının herkes tarafından bilinirliğinin sağlanmasını desteklemektedir.

Hâlihazırda merkezî bir ticaret sicilinin mevcut olmayıp yerel nitelik taşıması, ticaret sicilinin bir bilgi işlem merkezi olma fonksiyonunu sınırlandırması nedeniyle eleştirilmektedir. *Bilge*’ye göre, merkezî bir sicil sistemi oluşturularak tüm tacirler ve ticarî işletmelerine ilişkin bilgilerin bir arada toplanması, bu bilgilere herkes tarafından kolaylıkla ulaşılabilmesini sağlayacaktır⁶⁴.

Ülkemizde Merkezî Sicil Kayıt Sistemi’nin uygulamaya geçirilmesi ile birlikte tacir ve ticarî işletmelere ilişkin tescil, tadil, terkin gibi ticaret sicili işlemleri elektronik ortamda yürütülmeye başlanılmıştır. MERSİS projesi ile ticaret sicili kayıtlarının düzenli bir şekilde depolanıp elektronik ortamda sunulması amaçlanmaktadır. MERSİS projesinin amaçlarından biri de Ticaret Bakanlığı ve TOBB bünyesinde oluşturulan elektronik ortak bir veri tabanı ile MERSİS arasında bilgi aktarımı yapılarak verilerde birlik sağlanması ve tek

⁶⁰ Kaya, s. 95.

⁶¹ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s.274. Kanunda bu kuralın bazı istisnalarına rastlamak mümkündür. Bkz.: TTK m. 598/3, 373/2, 598/3.

⁶² Mimaroglu, s. 292; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 5.

⁶³ Bilge (Sicil), s.14.

⁶⁴ Bilge (Sicil), s.14.

bir noktadan tüm verilere ulaşılmasının sağlanması olup, bu projenin uygulanmasının ticaret sicilinin bilgi işlem merkezi olma ve aleniyet işlevini desteklediğini söylemek mümkündür.

4. İspat işlevi

Ticaret sicilinde yer alan bilgilerin aksi ispat edilinceye kadar geçerli olmasının bir sonucu olarak, ticaret sicilinin resmî sicillerden biri olduğunu ve TMK'nın 7'nci maddesi uyarınca aksi ispat edilebilir bir karine oluşturduğunu daha önce belirtmiştik. Bu bağlamda, ticaret sicili bünyesinde kayıtlı bilgiler aksi ispat edilinceye kadar doğru kabul edilmektedir⁶⁵. Aksinin ispatı ise diğer kanunlarda aksine bir düzenleme yoksa herhangi bir şekil şartına tâbi tutulmamakla birlikte, bu hususta 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 201'inci ve 204'üncü maddelerinde yer alan düzenlemelerin dikkate alınması gerekmektedir⁶⁶. Bu durumu örnekleyen bir yasal düzenleme anonim şirketlerde şirketi temsile yetkili kişilerin ticaret siciline tescilini düzenleyen TTK m. 373/2'de yer almaktadır. Buna göre, temsil yetkisinin tescilinden sonra temsile yetkili kişilerin seçiminde yahut atanmalarında herhangi bir hukukî sakatlık mevcut ise, bu durum şirket tarafından üçüncü kişilere karşı yalnızca sakatlığın üçüncü kişiler tarafından bilindiğinin ispat edilmesi hâlinde ileri sürülebilecektir.

Netice itibariyle, ticaret sicilinde yer alan bilgi ve belgeler hukuken doğru olarak kabul edilmektedir⁶⁷. Bu durumda sicil kayıtlarında yer alan herhangi bir hususun aksini iddia eden kişi, ispat külfeti ile yükümlü olduğundan, sicil kayıtları bu kayıtlara dayanan kişiler lehine imtiyazlı bir durum yaratmaktadır⁶⁸.

5. Kanuna uygunluğu sağlama (kontrol) işlevi

TTK'nın 32'nci maddesi ve aynı doğrultuda düzenlenen TSY'nin 34/1'inci maddesine göre; ticaret sicili müdürü, müdür yardımcıları ve tescile yetkili olan personel, tescil için kanunda aranan şartların mevcut olup olmadığını ve tescili talep edilen hususların gerçeği yansıtıp yansıtmadığını, tescil isteminin öngörülen şekil şartına uygun olarak ilgililer tarafından yapılıp yapılmadığını, tescil başvurusu esnasında sunulan belgelerin eksiksiz olup

⁶⁵ Akın Ünal, "Üçüncü Kişilere Etkileri Açısından Ticaret Sicilinin Fonksiyonları: Türk Ticaret Kanunu ve Tasarısına Göre Bir Değerlendirme", *Legal Hukuk Dergisi*, Cilt 4, Sayı 41, Yıl 2006, s. 1404; Özdamar (Ticaret Sicili), s. 49.

⁶⁶ Bilge (Sicil), s.221; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 6.

⁶⁷ Serhan Dinç, "Ticaret Sicilinin Oluşumu, Özellikleri, İşlevi, İspat Gücü ve Etkileri", *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 11, Sayı 122, Yıl 2006, s. 54.

⁶⁸ Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 6.

olmadığını, tescil edilecek hususların gerçeği tam olarak yansıtıp yansıtmadığını, üçüncü kişilerde yanlış bir izlenim yaratıp yaratmadığını ve kamu düzenine aykırılık teşkil edip etmediğini re'sen incelemekle yükümlü kılınmıştır⁶⁹. TSY m. 34/2'de ise yapılan bu inceleme sonucunda tescil için kanunda aranan şartların eksik olduğunun tespiti hâlinde ilgiliye bu eksikliklerin yazı ile bildirileceği, kanuna uygun hâle getirilmesi için belirli bir süre verileceği ve verilen süre içerisinde eksikliklerin giderilmemesi hâlinde tescil isteminin reddedileceği düzenlenmiştir.

Ticaret sicili müdürlüğüne kanuni düzenleme ile getirilen bu inceleme yükümlülüğü, üçüncü kişilerin korunmasını amaçlamakta olup aynı zamanda ticaret sicilinin varlık amacına da hizmet etmektedir. Zira sicil müdürlüğü tarafından inceleme yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmesiyle kanuna aykırı durumlar önlenebilecek ve gerçeğe aykırılık oluşturan durumlar giderilebilecektir⁷⁰. Ayrıca, TTK m. 31/1'de yer alan düzenlemede, tescil edilen hususlarda sonradan meydana gelen her türlü değişikliğin de tescil edilmesi gerekliliği düzenlenmiştir. Buna göre, herhangi bir konuda tescil edilen ilk husustan sonra meydana gelen tüm değişikliklerin tescilinin zorunlu kılınmış olması, sicilin kontrol işlevinin etkili bir şekilde gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır.

Benzer şekilde, TTK m. 38/1'de tescil için gerçeğe aykırı beyanda bulunanların para cezası ile cezalandırılacağı ve gerçeğe aykırı tescil nedeniyle zarar görenlerin tazminat talebinde bulunabileceği hüküm altına alınmış olup, bu düzenleme ile kanuna aykırı unsurların sicil kayıtlarına geçmesinin önlenmesi amaçlanmıştır. Yine aynı maddenin ikinci fıkrasında, sicilde yer alan kayıtların kanuna uygun olmadığını öğrenmesine rağmen düzeltilmesini istemeyenlerin ve tescil edilmiş bir hususun değişmesi, sona ermesi ya da kaldırılması nedeniyle kaydın değiştirilmesini ya da silinmesini talep etmeyenlerin veya yeniden tescil edilmesi gereken bir hususu tescil ettirmeyenlerin, üçüncü kişilerin zararını tazmin ile sorumlu tutulmaları da aynı amaca hizmet etmektedir⁷¹.

⁶⁹ Aslı E. Gürbüz Usluel "Ticari İşletmelerin Devri, Yapısal Değişiklik ve Ticaret Şirketlerine Ayni Sermaye Getirilmesi İşlemlerinde, Ticaret Sicili Müdürünün Bildirim Yükümlülüğü ve Hukukî Sonuçları", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 71, Sayı 2, 2013, s. 146-149; Şaban Kayhan, "Ticaret Sicili Memurunun Tescil Başvurularını İnceleme Görev ve Yetkisinin Kapsamı" *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3-4, 2007, s. 357 (İnceleme yetkisi).

⁷⁰ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 275; Bilge (Sicil), s. 14-15.

⁷¹ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 297-298; Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s. 100-101.

Son olarak TSY m. 38’de yer alan düzenlemede, tescili gereken herhangi bir husus veya değiştirilmesi ya da sicilden silinmesi gereken bir olguya ilişkin istemde bulunmakla yükümlü olmasına rağmen bu yükümlülüğünü yerine getirmeyenleri öğrenen noterler, odalar ve vergi daireleri gibi makamların durumu sicil müdürlüğüne bildireceği belirtilmiştir.⁷² Bahsi geçen tüm bu düzenlemeler, ticaret sicilinin kontrol fonksiyonunu güçlendirmekle birlikte, doktrinde özellikle ticaret şirketlerinin esas sözleşme değişiklikleri ve tacirin temsiline ilişkin değişikliklerin tescilinde bu işlevin önemine dikkat çekilmiştir⁷³.

6. Tekel hakkı sağlama işlevi

Ticaret sicilinin tekel hakkı sağlama fonksiyonu, tescil edilmiş bazı hususların üçüncü kişilerce izinsiz veya dürüstlük kuralına aykırı olarak kullanılmasının önüne geçilmesini sağlamaktadır. Çünkü ticaret siciline kaydedilen tacire ve ticarî işletmesine ilişkin bilgiler, aynı zamanda fikrî mülkiyet hakkına konu olabilecek unsurlar içerebilir ve bu haklar özel olarak korunmaktadır⁷⁴. Ticaret siciline tescil ile birlikte özel olarak korunan haklara ticaret unvanı⁷⁵ ve işletme adı⁷⁶ örnek olarak verilebilir. Nitekim TTK m. 50’de ticaret unvanının korunabilmesi için tescil ve ilan edilmesi gerektiği açıkça düzenlenmiştir. Benzer şekilde, TTK m. 53’te 50’nci maddeye yapılan atıfla, tescil edilmiş işletme adlarının da aynı korumadan yararlanacağı hüküm altına alınmıştır⁷⁷. Ticaret siciline tescil edilen bir ticaret unvanı yahut işletme adının, üçüncü bir kişi tarafından haksız olarak kullanılması hâlinde başvurulabilecek hukukî yollar ise TTK m. 52’de hüküm altına alınmış olup, belirtmek gerekir ki ticaret siciline tescil edilmemesi hâlinde ticaret unvanı yahut işletme adı geçersiz olmayacaktır. Bu durumda, bahse konu özel koruma hükümlerinden yararlanılamayacak olmakla birlikte, genel düzenleme niteliğinde olan haksız rekabet hükümleri çerçevesinde koruma sağlanacaktır⁷⁸.

⁷² Bilge (Sicil), s. 15.

⁷³ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 275.

⁷⁴ Ömer Teoman, *Yaşayan Ticaret Hukuku [Hukukî Mütalaalar]*, Cilt 1 Kitap 5: 1992-1993, İstanbul, Beta, 2. Tıpkı Baskı, 2000, s. 4; Ayhan, Çağlar ve Özdamar s. 275; Bilge (Sicil), s. 15.

⁷⁵ Ticaret unvanı, bir tacirin diğer tacirlerden ayırt edilmesini sağlayan, tacirlerin ticarî işletmelerine ilişkin iş ve işlemleri gerçekleştirirken kullandığı isimdir. Şaban Kayıhan, *Ticarî İşletme Hukuku*, Ankara, Seçkin, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, 2021 s. 161 (İşletme); Arkan, s. 277; Poroy ve Yasaman, s. 473.

⁷⁶ “İşletme sahibi ile ilgili olmaksızın doğrudan doğruya işletmeyi tanıtmak ve benzeri işlemlerden ayırt etmek amacıyla kullanılan tanıtma aracına işletme adı denilir”(TTK m.53).

⁷⁷ Hamdi Tamer İnal, *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na ve Yenilenen Diğer Mevzuata Göre Hazırlanmış Ticarî İşletme Hukuku*, Ankara, Seçkin, Güncellenmiş 2. Baskı, 2015, s. 436; Arkan, s. 288.

⁷⁸ Kayıhan (İşletme,) s. 177; Yargıtay 11 HD 19/12/2016 Tarih ve E.2015/12202, K.2016/9661 sayılı kararı“...Mahkemece, 6102 sayılı TTK’nın 50. maddesinde ‘usulen tescil ve ilan edilmiş olan ticaret unvanını kullanma hakkı sadece sahibine aittir’ hükmü yer almakta olup, davacı şirket davalı şirketten önce ticaret unvanını tescil ettirmiş olduğu ve hâlen kullandığı....6102 sayılı TTK’nın 45. maddesinde; ‘Bir ticaret unvanına Türkiye’nin herhangi bir sicil dairesinde daha önce tescil edilmiş bulunan diğer bir unvandan ayırt

Ticaret sicilinde yer alan kayıtların çeşitli haklar üzerinde tekel olarak yararlanma hakkı sağlaması, aynı zamanda kötü niyetli üçüncü kişiler karşısında tacirlerin ticarî faaliyetlerini güvenli bir zeminde yürütmelerine olanak sağlamaktadır. Nitekim yukarıda zikredildiği üzere, ticaret unvanı yahut işletme adının dürüstlük kuralına aykırı olarak kullanımı hâlinde TTK m. 52’de çeşitli haklar tanınmış olup, buna göre hak sahibi, bunun tespitini, yasaklanmasını; haksız kullanılan ticaret unvanı tescil edilmişse bunun kanuna uygun olarak değiştirilmesini ya da silinmesini, tecavüz sonucu ortaya çıkan maddî durumun ortadan kaldırılmasını, gerektiğinde araçların ya da malların imhasını ve zarar doğmuşsa kusurun ağırlığına göre maddî ve manevî tazminat talep edebilecektir⁷⁹.

II. Ticaret Sicili İşlemleri

A. Genel Olarak

Ticaret siciline genel olarak tacirler ve ticarî işletmelerine ilişkin bilgiler kaydedilmekle birlikte, hangi hususların sicile kaydedilmesi gerektiğine ilişkin genel bir hüküm Türk Ticaret Kanunu’nda ve Ticaret Sicili Yönetmeliği’nde yer almamaktadır. Tescil edilmesi gereken hususlara ilgili mevzuatta yeri geldikçe değinilmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki, her ne kadar Kanun’da tescili düzenleyen genel bir hüküm bulunmasa da, ticaret sicili kayıtları gerçeği yansıtması gerektiğinden, gerçek durum ile sicilde yer alan kayıtlar arasında farklılık olmasının önlenmesi amacıyla Kanun’da tescil edilmiş hususlarda meydana gelen tüm değişikliklerin tescil edilmesi gerektiği belirtilmiştir. (TTK m. 31)⁸⁰.

TTK m. 31 ve TSY m. 28/1’de yer alan düzenlemede, ticaret sicili işlemlerinin kayıt (tescil), değişiklik (tadil) ve silinme (terkin) olmak üzere üçe ayrıldığı belirtilmiştir. Tescil, bir hususun ilk kez sicile kaydedilmesi; tadil, sicil kayıtlarının değiştirilmesi veya

edilmesi için gerekli olduğu takdirde ek yapılır’ hükmü yer almakta olup, daha sonra ticaret siciline kayıt edilen davalı şirketin bu hükme göre davacı unvanından ayırt edilmesi için gerekli ekler yapmadığı, taraf şirket merkezleri farklı olsa da yasadaki koruma kapsamı şirket merkezi ile sınırlı olmayıp, Türkiye genelinde koruma sağladığından şirket merkezlerinin farklı olmasının ticaret unvanına tecavüzü ortadan kaldırmadığı, şirketlerin faaliyet alanlarının farklı olması ticaret unvanına tecavüzün değerlendirilmesi için bir ölçüt olmayıp taraflara ait sicil özetleri incelendiğinde de her iki şirketin faaliyet konusunun aynı olduğu anlaşılmalı 6102 sayılı TTK’nın 52. hükmü de göz önünde bulundurulduğunda davanın kabulü gerektiği...” (www.lexpera.com.tr e.t.: 28/02/2024)

⁷⁹ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 14 HD 24/05/2019 Tarih ve E.2018/1176, K.2019/761 sayılı kararı “...TTK’nın 52. maddesi uyarınca, usulen tescil ve ilan edilmiş olan ticaret unvanını kullanma hakkı, münhasıran sahibine aittir. Aynı yasa’nın 54. maddesi ise, ticaret unvanı kanuna aykırı olarak başkası tarafından kullanılan kimsenin, bunun men’ini, tescilli unvanın değiştirilmesi veya silinmesi, varsa zararının tazminini ve hükmün gazetede yayınlanmasını isteyebileceği öngörülmüştür. Ticaret unvanının korunmasında tescilli unvanın varlığı ve önceliği yeterlidir. Usulen tescil ve ilan edilen ticaret unvanı, terkin edilinceye kadar koruma altında olup, sahibine kullanma hakkı bahşeder...” (www.lexpera.com.tr e.t.: 28/02/2024)

⁸⁰ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 361; Karahan (Ticarî İşletme), s.126.

düzeltilmesi; terkin ise tescilin dayanağını oluşturan işlem ya da olgunun kısmen veya tamamen ortadan kalkması sebebiyle sicildeki kaydın kısmen ya da tamamen silinmesi anlamına gelmektedir. Örneğin bir tacirin ticaret unvanını veya şubesini sicile kaydettirmesi, ticarî işletmeye ticarî temsilci tayin edilmesi, işletme üzerinde rehin kurulması gibi işlemler tescil işlemine⁸¹; ticaret unvanının değiştirilmesi, bir anonim şirkette şirket esas sözleşmesinin tescile tâbi hükümlerinde değişiklik yapılması, temsilciye verilen yetkilerin genişletilmesi veya daraltılması tadil işlemine⁸²; geçici tescilin re'sen silinmesi ve birleşme nedeniyle devrolan şirketin kayıtlarının sicilden silinmesi ise terkin işlemine örnek olarak gösterilebilecektir. Belirtmek gerekir ki, tescil kelimesi her ne kadar yeni kayıt anlamına gelse de uygulamada daha genel bir anlamda kullanılarak tadil ve terkin işlemlerine de tescil denilmektedir⁸³. Ayrıca, tescil edilen hususlara ilişkin yapılan ilan işlemi ticaret sicili müdürlükleri tarafından değil, TOBB nezdinde faaliyet gösteren Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi Müdürlüğü tarafından yapıldığından ilan bir sicil işlemi değildir (TTK m. 35/4, TTSGY m. 4)⁸⁴.

TSY m. 12'de sicilde kullanılacak olan sicil esas defteri, gelen evrak ve giden evrak defterleri, ihtar ve ceza defterleri, ticarî işletme rehni kaydına mahsus defterler ile Bakanlık tarafından uygun görülecek diğer defterlerin tutulacağı belirtilmiştir. Yine TSY m. 13'te sicil işlemlerinin MERSİS üzerinden gerçekleştirileceği ve buna ilişkin kayıtların bu sistemde tutulacağı, bu şekilde tescil edilen ticarî işletmeler ile ticaret şirketleri ve şubelerine tescil işlemiyle beraber bir MERSİS numarası verileceği belirtilmiştir. TSY m. 13/5 hükmünde yer alan düzenlemede ise, ticaret şirketlerinin, gerçek ve tüzel kişi tacirlerin kanun tarafından zorunlu kılınan tüm işlemleri elektronik ortamda güvenli elektronik imza ile yapabilecekleri ifade edilmiştir. Ayrıca, noter onayı şartı aranan belgeler elektronik ortamda güvenli elektronik imza ile imzalanmış ise noter onayı aranmayacaktır⁸⁵. Doktrinde *Bilge* tarafından, sicil kayıtları elektronik ortamda tutulsa dahi, tescile dayanak oluşturan belgelerin herhangi

⁸¹ Ahmet Battal, "Ticaret Sicilinin Müspet Fonksiyonunun ve Temsile İlişkin Sonuçlarının Dış Görünüş Teorisi Açısından İncelenmesi", *BATİDER*, Cilt 19, Sayı 1, Yıl 1997, s. 96; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 362.

⁸² Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 361.

⁸³ Şaban Kayıhan ve Mustafa Yasan, *6335 sayılı Kanun ile Güncellenmiş Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Ticarî İşletme Hukuku*, Ankara, Seçkin, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 2.Baskı, 2013, s. 124; Bilge (Sicil), s. 77; Mimaroglu, s. 233.

⁸⁴ Bilge (Sicil), s. 77.

⁸⁵ Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s. 40-41; Özdamar (Ticaret Sicili), s. 52.

bir uyumsuzluk durumunda esas alınmak üzere sicil müdürlükleri nezdinde güvenli bir şekilde saklanması gerektiği belirtilmiştir⁸⁶.

TTK'nın ticaret sicili işlemlerini düzenleyen 27-31'inci maddeleri arasında sicil işlemleri olarak tescil, tadil ve terkin'e yer verilmiş olup, bahse konu işlemler haricinde, gerek TTK ve TSY gerekse diğer kanunlarda yer alan düzenlemeler uyarınca ticaret sicili müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen çeşitli işlemler söz konusu olup, bunlar aşağıda "*diğer işlemler*" başlığı altında sırasıyla ele alınacaktır.

B. Tescil

1. Tescil kavramı

Tescil (dar anlamıyla), ticarî işletmeye ilişkin birtakım hukuksal olguların, ticaret sicilinde yer alan ilgili sütunlara ticaret sicili müdürü ve yardımcıları tarafından ilk kez kaydedilmesi anlamına gelen teknik bir terimdir⁸⁷. Belirtmek gerekir ki, TTK ve TSY'de tescil her zaman bu teknik anlamı ile değil, kimi zaman tadil (değişiklik), kimi zaman ise tüm sicil işlemlerini kapsayacak şekilde üst bir kavram olarak kullanılmıştır. Örneğin TTK m. 31'de yer alan "tescil" kavramı tadil (değişiklik) ile eş anlamlı olarak kullanılmış iken, TTK m. 27 vd. hükümlerinde yer alan tescilin şartlarına ilişkin düzenlemede genel anlamıyla tüm sicil işlemlerini kapsayacak şekilde üst bir kavram olarak kullanılmıştır⁸⁸.

Çalışmamızda, tescil kavramı, sicil işlemleri arasındaki farkın belirgin olmadığı durumlarda tüm sicil işlemlerini kapsayacak şekilde kullanılacaktır. Ancak, tescil, tadil, terkin gibi sicil işlemleri arasındaki farklılıkların belirgin olduğu durumlarda her bir terim kendi teknik anlamında kullanılacaktır.

2. Tescil edilmesi gereken hususlar

Ticaret siciline kaydı gerekli hususlara ilişkin TTK ve ilgili yasal düzenlemelerde genel bir hüküm yer almamakla birlikte, çeşitli hükümlerde ayrı ve özel olarak değinilmiştir⁸⁹. Ancak belirtmek gerekir ki, ticaret siciline tacire veya ticarî işletmeye ilişkin her hususun kaydedilmesi mümkün değildir. Zira her hususun sicile kaydedilmesi,

⁸⁶ bkz. Bilge (Sicil), s.76. Günümüzde ticaret sicili müdürlüklerine yapılan tescil başvurularında tescil işlemi MERSİS üzerinden elektronik ortamda gerçekleştirilmekle birlikte tescile dayanak olan belgelerin asılları, ilgili tacir ticarî işletmenin sicil dosyasında güvenli bir şekilde muhafaza edilmekte olup herhangi bir uyumsuzlukta yargı mercileri tarafından talep edilmesi hâlinde evrak asılları ilgili yargı merciine sunulmaktadır.

⁸⁷ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 361; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 280, Bilge (Sicil), s. 77.

⁸⁸ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 280; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 361; Bilge (Sicil), s.78-79.

⁸⁹ Bilge (Sicil), s. 81; Arkan, s. 264; Poroy ve Yasaman, s. 242.

üçüncü kişilerin kendileri açısından önem arz eden bilgilere erişmelerini güçleştireceği gibi, aynı zamanda üçüncü kişilere fiilen gerçekleştirilmesi mümkün olmayan bir bilgi edinme yükümlülüğü yükleyecektir. Bu durum ise ticaret sicilinden beklenen fonksiyonların yerine getirilmesini güçleştirecektir⁹⁰. Ayrıca ticaret sicilinin fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için sicile kaydedilen hususların önceden bilinebilir olması ve sicil kayıtlarının karşılaştırılabilir olması gerekmektedir⁹¹. Nitekim üçüncü kişiler ancak bu şekilde sicil kayıtlarını inceleyerek hangi bilgilere ulaşabileceklerini öngörebileceklerdir.

Tescil talebinin kanunda ya da ticaret sicili yönetmeliğinde tescili öngörülen bir hususa ilişkin olması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, kanunda yahut yönetmelikte tescili öngörülme-yen hususların tescil edilmesi mümkün olmamakla birlikte, bir şekilde tescil edilmiş olsalar dahi söz konusu tescil hiçbir hukukî sonuç doğurmayacak ve bu kayıtlara dayanan üçüncü kişiler ticaret sicilinin sahip olduğu hukukî etkilerden yararlanamayacaklardır⁹². Bundan başka, sicile yalnızca gerçekleşmiş hususlar tescil edilebilecek olup, gerçekleşme beklentisi bulunan hususların tescili mümkün değildir. Zira ticaret sicili müdürlüğüne yapılan tescil başvurularında tescili talep edilen hususun gerçekliği araştırılmakta, gerçekleşme beklentisi yeterli görülmemektedir⁹³.

Tescile tâbi olan hususların tescili zorunlu olan ve ihtiyari olan şekilde iki gruba ayrılması mümkündür⁹⁴. Tescile tâbi bir hususa ilişkin olarak tescilin zorunlu olduğu ilgili hükümde, tescile ilişkin emredici bir ifade kullanılmasından anlaşılmaktadır. Örneğin her tacir seçtiği ticaret unvanını ve işletme adını (TTK m. 40, m. 53) ticaret siciline tescil ettirmekle yükümlüdür. Bundan başka, acentenin sözleşme yapma yetkisi (TTK m. 107/2), iflas ve konkordato kararlarının sicil müdürlüğüne bildirilmesi (İİK m. 166, m. 288, m.309/c), anonim şirket esas sözleşmesi (TTK m. 354) gibi hususların tescili zorunlu hususlara örnek gösterilmesi mümkündür. Bu gibi tescili zorunlu olan hususların kanunda öngörülen sürede⁹⁵ tescil ettirilmemesi hâlinde, sicil müdürü, ilgilileri belirleyeceği

⁹⁰ Bilge (Sicil), s. 78-79.

⁹¹ Bilge (Sicil), s. 79

⁹² Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 281; Poroy ve Yasaman, s. 241-242; Bilge (Sicil), s.81; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 362; Ömer Teoman, “Anonim Ortaklıkta Özel Denetçinin Ticaret Siciline Tescilinin Zorunlu ve Olanaklı Olup Olmadığı”, Yasa Hukuk Dergisi, Cilt 15, Sayı 171, 1996/2 s. 214; Arkan, s.264; Karahan (Ticari İşletme), s.127.

⁹³ Bilge (Sicil), s. 81.

⁹⁴ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 281; Bilge (Sicil), s. 80.

⁹⁵ TTK m. 30 “Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, tescili isteme süresi on beş gündür. Bu süre, tescili gerekli işlemin veya olgunun gerçekleştiği; tamamlanması bir senet veya belgenin düzenlenmesine bağlı olan

uygun bir süre içerisinde tescil başvurusunda bulunmaya yahut ilgili hususun tescilini gerektiren bir sebebin bulunmadığını ispata davet eder. Verilen süre içerisinde tescil başvurusunda bulunulmaması yahut tescilden kaçınılmasını gerektiren bir sebep bildirilmemesi hâlinde ilgililer, ayrıca idarî para cezası ile de cezalandırılacaklardır (TTK m. 33).

Tescilin ihtiyari olduğu hususlar ise, belirli bir hukukî durumun ortaya çıkması için tescilin gerekli olduğu ancak emredici nitelikte olmadığı durumlarda karşımıza çıkmaktadır⁹⁶. Örneğin tasfiye memurlarının kanunen sahip oldukları temsil yetkisinin sınırlandırılması (TTK m. 282), ticarî temsilcinin sahip olduğu temsil yetkisinin birlikte temsil ya da şube ile sınırlandırılması (TBK m. 549/2) gibi hususlar tescilin ihtiyari olduğu hâllere örnek teşkil etmektedir.

Ticaret siciline tescilin ihtiyari olduğu durumlarda, her ne kadar kanunda zorlayıcı hükümler öngörülmemiş ise de, tescili zorunlu olmayan bir hususun iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için tescil ve ilan edilmiş olması arandığından, bu hususlara ilişkin dolaylı olarak bir tescil zorunluluğu getirildiğini söylemek mümkündür (TTK m. 36/4)⁹⁷. Ayrıca belirtmek gerekir ki, tescilin ihtiyari olduğu hâllerde, TTK m. 33'te öngörülen tescile davet ihtarını gönderilmesi ve sonrasında idarî para cezası yaptırımının uygulanması mümkün değildir⁹⁸.

TTK'da her ne kadar tescile ilişkin genel bir hüküm yer almasa da, yukarıda belirtildiği üzere, TTK m. 31'de tescil edilmiş hususlarda meydana gelen her türlü değişikliğin tescil edileceği hüküm altına alınmıştır⁹⁹. Buna göre, tescil edilmiş hususlarda meydana gelen tüm değişikliklerin de tescil edilmesi gerekli olup, tescilin dayanağını oluşturan olgu veya hukukî işlemin tamamının ya da bir kısmının ortadan kalkması hâlinde de sicildeki kaydının kısmen veya tamamen silinmesi gereklidir.

durumlarda, bu senet veya belgenin düzenlendiği tarihten başlar. Ticaret sicili müdürlüğünün yetki çevresi dışında oturanlar için bu süre bir aydır”.

⁹⁶ Bilge (Sicil), s.87.

⁹⁷ Aynı yönde bkz.: Bilge (Sicil), s. 83.

⁹⁸ Bilge (Sicil), s. 87. Tescile davet prosedürü için bkz.: Birinci bölüm, Tescile davet ve ihtar.

⁹⁹ Poroy ve Yasaman, s. 242.

3. Tescil usulü

a. Tescilin yapılması

TTK m.27/1’de yer alan düzenlemeye göre, Ticaret siciline tescil kural olarak istem üzerine yapılmaktadır. İstisnai olarak ise, re’sen ya da ilgili kurum veya kuruluş tarafından yapılan bildirim üzerine tescil işlemi gerçekleştirilmektedir.

aa. Talep üzerine tescil

Yukarıda ifade edildiği üzere, ticaret siciline tescil kural olarak talep üzerine yapılmaktadır. TTK’nın 28/1’inci maddesi ve aynı doğrultuda düzenlenen TSY’nin 22/1’inci maddesine göre, tescil talebi ilgililer, temsilcileri ya da hukukî halefleri tarafından yetkili ticaret sicili müdürlüğüne¹⁰⁰ yöneltilmektedir. Tescil isteminde bulunmaya birden fazla kişinin yetkili olduğu durumlarda ise kanunda aksi bir düzenleme mevcut değilse bunlardan birinin tescil talebinde bulunması yeterli olacaktır.

bb. Re’sen tescil

Ticaret siciline tescilde kural, tescilin istem üzerine yapılması olmakla birlikte, istisnai hâllerde tescili gereken bir hususa ilişkin ilgililer tarafından herhangi bir istem olmaksızın, sicil müdürlüğü tarafından re’sen tescil işlemi gerçekleştirilebilmektedir. Ancak bunun için kanun ya da TSY’de re’sen tescilin açıkça gösterilmiş olması şarttır¹⁰¹. Bir diğer anlatımla, hukukumuzda re’sen tescil istisnai olarak öngörülmüş olup, yasal düzenlemelerde açıkça belirtilmediği hâllerde, tescili zorunlu bir husus dahi olsa, kanunda öngörülen şekilde ve süresi içerisinde tescil talebinde bulunulmadığını öğrenen sicil müdürlüğü re’sen tescil işlemi yapamayacaktır. Bu durumda, şartları mevcut ise TTK m. 33 ve TSY m. 36’daki prosedürü işleterek ilgilileri uygun bir sürede tescil başvurusunda bulunmaya ya da tescilin zorunlu olmadığına ilişkin nedenleri sunmaya davet eder. Bu gibi durumlarda tescil, mahkeme tarafından verilecek karara göre yapılır¹⁰².

¹⁰⁰ TTK m.40/1 hükmüne göre yetkili sicil müdürlüğü, işletme merkezinin bulunduğu yerdeki müdürlüktür. Yine TTK m. 40/3-4 hükmüne göre, Merkezi Türkiye’de bulunan ticarî işletmelerin şubeleri de buldukları yerin ticaret siciline, Merkezleri Türkiye dışında bulunan ticarî işletmelerin Türkiye’deki şubeleri ise aynı şekilde de buldukları yerin ticaret siciline tescil ve ilan olmaktadır.

¹⁰¹ Arslanlı, s. 155; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 282; Bilge (Sicil), s. 93; Domaniç ve Ulusoy, s. 259.

¹⁰²Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 367-368; Arkan, s. 267-268; Bilge (Sicil), s. 93-94; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 282-283; Kayıhan (İşletme), s. 156.

Hukuk sistemimizde re'sen tescil çeşitli hâllerde mümkün olup¹⁰³ bunlardan biri, TTK m. 32/4 ve aynı doğrultuda düzenlenen TSY m. 40 hükmünde yer almaktadır. Buna göre, çözümü bir mahkeme kararına bağlı olan ya da kesin tescili konusunda sicil müdürü tarafından duraksama yaşanan bir husus, ilgililerin talebi üzerine geçici olarak tescil edilebilecektir. Ancak ilgililer, geçici tescilden itibaren üç ay içerisinde mahkemeye başvurduklarını ya da aralarında anlaşmalarını ispat etmezlerse, geçici tescil re'sen silinecektir. Yine, TSY m. 51/3 hükmüne göre, ticareti terk ettiği herhangi bir şekilde öğrenilen gerçek kişilere ait ticarî işletme kaydı, ilgili makam tarafından verilen yazı üzerine re'sen silinecektir. Benzer bir düzenleme Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan “*Münfesih Olmasına veya Sayılmasına Rağmen Tasfiye Edilmemiş Anonim ve Limited Şirketler ile Kooperatiflerin Tasfiyelerine ve Ticaret Sicili Kayıtlarının Silinmesine İlişkin Tebliğ*’de¹⁰⁴” yer almaktadır¹⁰⁵. Yine, TSY m. 125/1’de yer alan düzenlemeye göre, merkezleri Türkiye’de bulunan işletmelerin şube kayıtları, merkezin faaliyetinin sona erdiğinin merkezin kayıtlı olduğu ticaret sicili müdürlüğü tarafından şubenin kayıtlı olduğu ticaret sicili müdürlüğüne bildirilmesi hâlinde söz konusu şube kaydı re'sen silinecektir¹⁰⁶. Ticaret siciline re'sen tescile ilişkin bir diğer düzenleme ise, 5362 sayılı ESMKK’nın 68/4’üncü maddesinde ve aynı doğrultuda düzenlenen 2007/12362 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi’nde¹⁰⁷ yer almaktadır. Buna göre, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı iken, yıllık kazanç tutarları esnaf ve sanatkârlar için öngörülen sınırın altı katını aşanların kayıtları ticaret siciline re'sen aktarılmaktadır¹⁰⁸.

¹⁰³ Belirtmek gerekir ki, burada “re'sen tescil” kavramı, “re'sen tadil ve re'sen terkin ” kavramlarını da kapsayacak şekilde bir üst kavram olarak kullanılmıştır. Burada yer verilen örnekler, ticaret sicili müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen geniş anlamdaki re'sen tescil işlemlerine örnek teşkil etmektedir. Zira TTK ve TSY’de tescil her zaman teknik anlamı ile değil, kimi zaman tadil ve terkin işlemlerini de kapsayacak şekilde üst bir kavram olarak kullanılmıştır. Bu nedenle “re'sen tescil” kavramı da amaca uygunluk bakımından üst bir kavram olarak kullanılmıştır.

¹⁰⁴ 30/12/2012 tarih ve 28513 sayılı Resmî Gazete.

¹⁰⁵ “*Müdürlük tarafından 6’ncı madde uyarınca yapılan ihtara ve ilanlara rağmen iki ay içerisinde cevap vermeyen veya tasfiye memurunu bildirmeyen yahut durumunu Kanuna uygun hâle getirmeyen veya faaliyette bulunduğunu adres ve kanıtlarıyla birlikte bildirmeyen şirket veya kooperatiflerin unvanı ticaret sicilinden re’sen silinir.*”(Tebliğ m.13)

¹⁰⁶ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 370.

¹⁰⁷ 21/07/2007 tarih ve 26589 sayılı Resmî Gazete.

¹⁰⁸ Nomer Ertan’a göre, bu düzenleme isabetli değildir. Zira ESMKK’da öngörülen re'sen tescil usulü TTK’da öngörülen tescil sistemine aykırılık teşkil etmektedir. TTK’da öngörülen tescil usulünde bir kimsenin faaliyetinden ötürü ticaret siciline re'sen tacir olarak kaydedilmesi kabul edilmemiştir. TTK’ya göre re'sen tescilin mümkün olduğu hâller hâlihazırda ticaret siciline kayıtlı olan ticarî işletmelerde meydana gelen değişikliklere ilişkindir. Dolayısıyla burada re'sen tescil değil TTK m. 33 hükmü uygulanarak mahkeme tarafından verilecek karar uyarınca tescil işlemi yapılmalıdır. Bkz: Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 368.

cc. İlgili makamın emri üzerine tescil

Ticaret Sicili Müdürlüğü tarafından, ilgili makamın bildirim üzerine tescil işlemi yapılabilmesi için re'sen tescilde olduğu gibi kanun ya da yönetmelikte bunun açıkça öngörülmesi gerekmektedir¹⁰⁹. Her ne kadar ilgili kavramı açık olarak belirtilmemiş ise de, TTK m. 33/3 hükmünden anlaşılacağı üzere, ilgili makamdan kasıt esas olarak mahkemelerdir. Yine TSY'nin 125'inci maddesine göre, ilgili makam başka bir sicil müdürlüğü ; 136 ve 137'nci maddelere göre ise sırasıyla iflas dairesi ve iflas idaresidir.

İlgili makamın emri ile yapılacak tescile ilişkin, TTK m. 33'de yer alan düzenlemeye göre, tescili zorunlu olmasına rağmen kanunda öngörülen şekilde ve sürede tescili talep edilmemiş olan ya da Kanun'un 32/3'üncü maddesinde belirtilen şartları sağlamayan bir hususun sicil müdürü tarafından öğrenilmesi hâlinde, ilgililer uygun bir süre verilerek bahse konu hususu tescil ettirmeye ya da tescili gerektiren bir durumun olmadığını ispata davet edilir¹¹⁰. Verilen süre içerisinde tescil başvurusunda bulunmayan ve tescilden kaçınma nedenlerini bildirmeyen kişiye, sicil müdürünün teklifi ile mahallin en büyük mülki amiri tarafından idarî para cezası uygulanacaktır. Ayrıca, süresi içerisinde tescilden kaçınma nedenlerinin bildirilmemesi ve tescil başvurusunda da bulunulmaması hâlinde ya da tescilden kaçınma nedenleri bildirilmekle beraber, söz konusu nedenlerin müdürlük tarafından yeterli görülmemesi hâlinde, durum sicilin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine bildirilir¹¹¹. Mahkeme tarafından yapılan incelemede tescili gerekli hususlar tespit edilirse, bunun tescili sicil müdürlüğüne emredilir¹¹². Yine, ilgili makamın emri

¹⁰⁹Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 283; Poroy ve Yasaman, s. 243; Domaniç ve Ulusoy, s. 259; Bilge (Sicil), s. 94.

¹¹⁰ Bahse konu "uygun süre" TSY m. 36/1 hükmüne göre otuz gündür. Yine bu hükme göre, müdürlük tarafından gönderilen tescile davet yazısında kanuni dayanakları ile birlikte davetin gerekçesi, tescil için gerekli belgeler ve tescil yükümlülüğünün yerine getirilmemesi hâlinde uygulanan yaptırım belirtilecektir.

¹¹¹ Ticaret sicili müdürlüğü tarafından asliye ticaret mahkemesine yapılan bildirimle ilişkin olarak bkz.: Yargıtay 11 HD 29/06/2020 Tarih ve E.2019/5291, K.2020/3282 sayılı kararı "...Somut olayda; davacı dava dilekçesinde, davalı şirketin dava dışı ortağına ait hisselerin devrinin tescili için TTK'nın 33. ve Ticaret Sicil Yönetmeliğinin 36. maddeleri uyarınca tescile davet edilmesine rağmen, tescil işlemlerini yapmayacağını süresi içinde kendilerine bildirdiğini beyan ederek davalı şirketin dava dışı ortağına ait hisselerin devredildiğini tespiti talebiyle mahkemeye başvurmuştur. Her ne kadar, davacı dava dilekçesinde, davalının dava dışı ortağına ait hisselerin devredildiğinin tespitini talep etmişse de, işbu dava dilekçesinin, TTK'nın 33. ve Ticaret Sicil Yönetmeliğinin 36. maddelerinde açık düzenlemelerde yerini bulan asliye ticaret mahkemesine bildirim istemi olduğu kabul edilerek, davalı tarafın tescilden kaçınmakta haklı olmadığı tespit edildiği takdirde, mahkemece tescili emreden nitelikte karar verilmesi gerekirken hatalı değerlendirmeye dayalı olarak yazılı şekilde karar verilmesi isabetli olmamış olup, bu nedenle bölge adliye mahkemesi kararının bozulmasına karar verilmiştir" (www.kazanci.com.tr e.t: 09/03/2024)

¹¹² Nomer Ertan'a göre, TSY m. 36/2 hükmünde yer alan "...mahkemenin tescile hükmetmesi hâlinde olgu re'sen tescil edilir" ifadesi TTK m. 33/3 hükmüne aykırı olması sebebiyle eleştirilmiştir. Zira TTK m. 33/3'te açıkça "...asliye ticaret mahkemesi, dosya üzerinde inceleme yaparak tescili gerekli olan bir hususun bulunduğu sonucuna varırsa, bunun tescilini sicil müdürüne emreder..." denilmiş olup sicil müdürünün re'sen tescil yetkisi yoktur. bkz.: Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 371, 372.

üzerine yapılacak tescile ilişkin benzer bir düzenleme TSY m. 26/2’de yer almaktadır. Buna göre, mahkeme ya da resmî bir kurum tarafından verilen hüküm veya kararda sicil müdürlüğü açıkça re’sen tescil ile zorunlu tutulmamışsa, tescil işlemi başvuruya yetkili kişilerin müdürlüğe başvurması hâlinde yapılabilecektir.

Son olarak belirtmek gerekir ki, TTK m. 33’te düzenlenen mahkemeye bildirimde bulunarak ilgili hususun tescilini talep etme yetkisi ticaret sicili müdürüne ait olup, müdürlüğün bağlı olduğu odanın buna ilişkin aktif dava ehliyeti bulunmamaktadır¹¹³.

b. Tescil talebinde bulunabilme bakımından ilgililer kavramı

Ticaret siciline tescil edilmesi gereken bir hususa ilişkin tescil başvurusunda bulunmaya yetkili kişiler, TTK’da “*ilgililer*” olarak adlandırılmıştır¹¹⁴. Tescili gerekli bir hususa ilişkin olarak ticaret siciline tescil başvurusunda bulunmaya yetkili kişilerin kimler olduğunun, ilgili mevzuat hükümleri ile belirlenmesi önem arz etmektedir. Zira tescile ilişkin hususlarda kimlerin sicil müdürlüğüne başvurması gerektiğinin, tescil işleminde eksik ya da yanlış bir hususun mevcut olması veya tescili gerekli bir hususun tescil ettirilmemesi hâlinde sicil müdürlüğü tarafından kimlere başvurulacağına belirlenmesi, ticaret hayatının hızlı ve doğru bir şekilde işleyebilmesi bakımından önemlidir. Ayrıca TTK m. 38 uyarınca tescil talebinde bulunmakla yükümlü kişilerin, bu yükümlülüklerini yerine getirmemeleri sebebiyle ortaya çıkan zarardan kimlerin sorumlu olacağına belirlenmesi için de “*ilgililer*” kavramının tespiti önem taşımaktadır. Belirtmek gerekir ki, tescile konu olacak bir hususa ilişkin kendini ilgili gören ya da söz konusu işleme ilişkin yararı olan herkesin tescil isteminde bulunabilmesi söz konusu olmayıp, bu hak yalnızca ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen kişilere tanınmıştır¹¹⁵.

Doktrinde ve yargı kararlarında “*ilgili*” kişi, tescil işlemine konu olan hususa ilişkin hukukî menfaati bulunan kimseler olarak ifade edilmektedir. TTK m. 28 hükmüne göre, tescil istemi ilgililer tarafından bizzat ya da temsilcileri veya hukukî halefleri tarafından yapılabilecektir. Ancak söz konusu ilgililerin kimler olduğuna ilişkin TTK’da detaylı bir

¹¹³ Yargıtay 11 HD 11/12/2007 Tarih ve E.2006/13073, K.2007/15678 sayılı kararı”...*Somut olayda, Erdemli’de Ticaret Sicil Memurluğu bulunmakta olup, davacı Ticaret Odası’nın davalının ticaret siciline tescili istemine ilişkin, aktif dava sıfatının bulunmadığı gözetilerek, bu isteminin bu sebeple reddine karar verilmesi gerekmektedir. Bu itibarla, mahkemece, davanın açıklanan gerekçeyle reddine karar verilmesi gerekirken, işin esasına girilerek davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle reddi kararı doğru olmamış, kararın bu sebeple bozulması gerekmiştir...*” (www.kazanci.com.tr e.t.: 09/03/2024).

¹¹⁴ Bilge (Sicil), s. 90; Mehmet Emin Bilge, “Ticaret Sicili İşlemlerinde ‘İlgililer’ Kavramı”, İstanbul, Beta, 1. Baskı (Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan), 2003, s. 363 vd. (İlgililer); Arkan, s. 265.

¹¹⁵ Bilge (İlgililer), s.367.

düzenleme yer almamakla birlikte, tescil talebinde bulunmaya yetkili olan ilgili kişiler TSY m. 22’de farklı ihtimaller dahilinde tek tek düzenlenmiştir. Buna göre, TSY m. 22/1’de ilgililer; tacirin gerçek kişi olması hâlinde kendisi veya vekili ya da sözleşme ile yetkilendirilen temsilcisi, tacirin tüzel kişi olması hâlinde, yetkili organları veya yetkili temsilcileri olarak belirtilmiştir¹¹⁶. TSY m. 22/2 hükmünde ise ilgili kişiler farklı ihtimaller dahilinde teker teker belirtilmiş olup, gerçek kişilere ait ticarî işletmelerde; işletme sahibi veya sözleşme ile yetkilendirilmiş temsilcisi; küçük veya kısıtlılara ait ticarî işletmeleri bunlar adına işleten yasal temsilcisi ilgili kişi olarak sayılmıştır. Ticaret şirketleri dışındaki tüzel kişilere ait ticarî işletmelerde ise işletme sahibi tüzel kişiyi temsile yetkili kişiler veya bunların temsilcileri ilgili kişi olarak tanımlanmıştır. Donatma iştirakinde donatma iştirakinin tescilinde donatanların tamamı; tescil edilmiş olgulardaki değişikliklerin tescilinde ve gemi müdürünün atanması ile görevden alınmasında, iştiraki temsile yetkili kişiler; donatma iştirakinin sona ermesinde donatanların tamamı; tasfiyenin sona ermesinde ise tasfiye memurları ilgili kişiler olarak belirtilmiştir. Yine TSY m. 22/2-ç-d-e bentlerinde farklı şirket türleri ve farklı durumlar nazara alınarak ilgililerin kim olduğuna ilişkin belirlemeler yapılmış olup, anonim ve limited şirketler açısından şirketi temsile yetkili kişiler “ilgili” olarak belirtilmiştir¹¹⁷. Ayrıca Yargıtay kararlarında, aksine bir düzenleme olmadıkça anonim şirketlerde pay sahiplerinin ilgililer kapsamında bulunmadığı belirtilmiştir¹¹⁸.

¹¹⁶ Sicil başvuruları için ilgili kişiler tarafından genel ya da özel temsil yetkisi verilebilmektedir ancak özel temsil yetkisi verilmesi hâlinde yalnızca yetkinin kapsamında bulunan konuda tescil başvurusunda bulunulabilecektir. Bkz.: Bilge (İlgililer), s. 364-365.

¹¹⁷ Özlem Karaman Coşgun, “Ticaret Sicili Müdürlüğü Kararlarına İtiraz Edebilecek Kişiler”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, Temmuz-Ağustos 2017, s. 126-127.

¹¹⁸ Yargıtay 11 HD 13.06.2013 Tarih ve E.2013/7686, K.2013/12362 sayılı kararı “*Talep, ticaret sicil memurluğunun işleminin iptali istemine ilişkindir. Davacı M... Sağlık ve Ticaret A.Ş. vekili, müvekkilinin ortağı olduğu S... Sağlık Hiz. A.Ş.’nin 24.12.2012 tarihli 2013/1 Sayılı yönetim kurulu kararının İzmir Ticaret Sicil Müdürlüğü’nce tescil ve ilanına dair 8.1.2013 tarihli işleminin iptalini ve tescil ve ilan işleminin tedbiren durdurulmasını istemiştir. Mahkemece tensiple birlikte anılan kararın tescil ve ilan işleminin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir. Ticaret siciline yapılacak tescilleri ve terkinleri talep etme hakkı 6762 Sayılı T.T.K.nun 30. maddesine göre ‘ilgililere’ aittir. 6102 Sayılı TTK’nun 34. maddesinde de yine aynı yönde düzenlemeye yer verilmiştir. Bu ilgililerin kimler olacağı Ticaret Sicil Nizamnamesi’nin 31. maddesinde açıklanmıştır. Bu maddeye göre, tacirin hükmü kişi olması hâlinde onun salahiyyetli uzuvları veya salahiyyetli temsilcileri ilgili kişi olarak kabul edilmektedir. Açılan herhangi bir davada veya itirazda, dava açan yahut itiraz eden kişinin bu davayı açmaya veya itiraza yetkisi olup olmadığı, yani aktif dava veya itiraz ehliyetinin bulunup bulunmadığı hususunun saptanması re’sen göz önünde tutulur. Yapılan açıklamalara göre, şirket ortağı ilgililer kavramına girmediğinden davacının aktif dava ehliyetinin olmadığı anlaşılmış bulunmakla bu husus nazara alınmadan yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir”.*

(www.kazanci.com.tr e.t.: 10/03/2024); Yargıtay 11HD 01.12.2008 Tarih ve E.2007/10442, K.2008/13681 sayılı kararı “...Davacının söz konusu şirketin ortağı olmaktan öte bir sıfatı bulunmadığı anlaşılmakta...davacının yasa ve tüzükte belirtilen ‘ilgililer’ arasında olmadığı...” (www.kazanci.com.tr e.t.: 10/03/2024); Yargıtay 11HD 01.10.2001 Tarih ve E.2001/7442, K.2001/7269 K. sayılı kararı “...Dosya

TSY m. 22/2’de gerçek kişiler açısından tescil talebinde bulunmaya yetkili kişiler detaylı olarak düzenlenmiş olmakla birlikte, kanunda açıkça belirtilmek suretiyle bu yetkinin başka kişilere de verildiği görülmektedir. Örneğin TTK m. 107/2 hükmünde, müvekkili adına sözleşme yapmaya yetkili olan acentenin bu yetkiyi veren belgeleri ticaret siciline tescil ve ilan ettirmesi zorunlu kılınmıştır. Bu düzenlemeye göre, acente kendisine sözleşme yapma yetkisi veren belgeyi ticaret siciline bizzat kendisi tescil ettirecek olup, bu durum söz konusu temsil yetkisinin ticaret siciline tescilinin temsil olunan kişi tarafından gerçekleştirilmesi kuralına istisna oluşturmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki, her ne kadar tescil ve ilan yükümlülüğü acentede olsa da işlemin yapılmasında müvekkilin de menfaati bulunduğundan, müvekkil de “ilgili” sıfatıyla bu hususu tescil ve ilan ettirebilecektir¹¹⁹.

TSY m. 22/3’te yer alan düzenlemeye göre, tescil başvurusunda bulunmaya yetkili olan kişilerin ölümleri hâlinde tescil başvurusu mirasçıları tarafından yapılacak olup, bu durumda onların adına vasiyeti tenfiz memuru ya da tasfiye memuru da tescil başvurusunda bulunabilecektir. Bir hususta tescil başvurusunda bulunmaya birden fazla kişinin yetkili olduğu hâllerde ise TTK m. 28/2 ve TSY m. 22/4 uyarınca, kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça¹²⁰ bunlardan biri tarafından yapılan tescil başvurusu hepsi tarafından yapılmış sayılacaktır. Örneğin birden fazla ticarî temsilcinin atandığı bir ticarî işletmede, temsilcilerden biri tarafından yapılacak tescil başvurusu diğerleri adına da yapılmış sayılacaktır¹²¹. Belirtmek gerekir ki, bu durum temsilcilerin yetkilerinin sınırlandırılmadığı hâller için geçerli olup, temsil yetkisinin sınırlandırıldığı durumlarda (TBK m. 549, TTK m. 371/3, TTK m. 629/1) geçerli bir tescil başvurusu için tüm temsilcilerin birlikte hareket etmesi gerekecektir.

kapsamından azınlık grubu olduğu ve ilgililer kapsamında yer almadığı anlaşılan T. T. A.Ş., ve D. T. A.Ş. vekilinin temyiz dilekçesinin reddi gerekmiştir...” (www.kazanci.com.tr e.t.: 10/03/2024).

¹¹⁹ Kaya (Ülgen, Helvacı, Nomer Ertan), s. 848-849.

¹²⁰ TTK m. 215 hükmü, kanunda bahsi geçen aksi duruma örnek teşkil etmektedir. Hükme göre kolektif şirketlerin ve TTK m. 305/1’in göndermesiyle komandit şirketlerin kuruluşu esnasında kurucuların tamamı şirket esas sözleşmesinin noterlik tarafından onaylanan bir suretini sicil müdürlüğüne vererek şirketin tescilini talep etmek zorundadır. Bkz.: Karahan (Ticarî İşletme), s. 127; Yine adi ortaklık aracılığıyla bir ticarî işletme işletilmesi hâlinde, TTK m. 12 uyarınca her ortak tacir sayılacağından, ticarî işletmenin ticaret siciline tescili esnasında TTK m. 40 uyarınca tacir sayılan tüm ortakların işletmeyi kendi adına tescil ettirmesi gerekmektedir. Bkz.: Arkan, s. 147-148; Poroy ve Yasaman, s. 178.

¹²¹ Bilge (İlgililer), s. 364.

c. Tescilin şekli ve süresi

TTK m. 29/1 hükmü ve aynı doğrultuda düzenlenen TSY m. 23/1 hükmüne göre, müdürlüğe yapılan tescil başvurusu dilekçe ile yazılı olarak ya da elektronik ortamda yapılır. Tescil talebinde bulunan ilgili tarafından dilekçede tescil talebi açıkça ifade edilerek, tescili talep edilen hususlar belirtilir ve imzalanan dilekçe yetkili ticaret sicili müdürlüğüne teslim edilir¹²². Dilekçe ekine, tescile dayanak oluşturan belgelerin asılları veya onaylı suretleri eklenir. TSY m. 23/2 gereğince, belgelerin hukukî gereklere uygun olarak onaylanıp imzalanması zorunludur.

Dilekçede yer alan imzanın noter tarafından onaylanması ya da dilekçenin güvenli elektronik imza ile imzalanması hâlinde, ilgilinin ayrıca kimliğini ispat etmesine gerek yoktur¹²³. Aksi durumda, sicil müdürü dilekçede yer alan imza açısından her türlü karşılaştırmayı yapacaktır. Tescil talebinde bulunan ilgilinin sicil dosyasında, istemde bulunan kişiye ait daha önceden verilen tasdikli imza beyannamesi mevcut ise bununla karşılaştırma yapar. Gerek görülmesi hâlinde, dilekçede yer alan imzanın noterlikçe tasdik edilmesini de isteyebilir (TTK m. 29, TSY m. 23/5)¹²⁴. Başvurunun elektronik ortamda yapılması hâlinde ise, TSY m. 23/3 hükmü uyarınca, dilekçe ve belgelerin güvenli elektronik imza ile imzalanması gereklidir.

Tescil istemi için öngörülen süre, kural olarak tescile tâbi olgunun gerçekleşmesinden itibaren on beş gündür (TTK m. 30/1). Ancak bu süre, ticaret sicili müdürlüğünün yetki çevresi dışında oturanlar için bir ay olarak belirlenmiştir (TTK m. 30/3). Belirtmek gerekir ki, tescil istemi için öngörülen bu süreler, tescil edilmiş hususlarda meydana gelen değişiklikler için yapılacak tadil ve terkin işlemlerini de kapsamaktadır (TTK m. 31/3)¹²⁵.

Yukarıda belirtildiği üzere, tescil talebinde bulunmak için kanunda öngörülen süre kural olarak on beş gün olmakla birlikte, bu süre tüm tescil işlemleri için geçerli değildir¹²⁶.

¹²² Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 366; Karahan (Ticari İşletme), s. 127-128.

¹²³ Uygulamada ticaret sicili müdürlüklerine yapılan tescil başvurularında ibraz edilen noter tarafından onaylanmış belgelere, noterler tarafından bahse konu onay işleminin evrakın içeriğine ilişkin olduğu ve belgede yer alan imzayı kapsamadığı yönünde şerh düşüldüğü görülmektedir. Noterlik Kanunu m. 82/3 “...noter tarafından yapılan imza onaylaması, onaylanan imzanın ilgiliye ait oluşunu belgelendirme niteliğinde bulunup, hukukî işlemlerin içindekileri kapsamaz. Bu işlemlerde imza ve tarih, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerlidir” hükmünü içermekte olup kanaatimizce bahse konu durum kanunun açık hükmü karşısında hukukî sonuç doğurmayacaktır.

¹²⁴ Karahan (Ticari İşletme), s.127-128

¹²⁵ Bilge, (Sicil), s. 102; Mimaroglu, s. 303.

¹²⁶ Bilge, (Sicil), s.102 vd.; Poroy ve Yasaman, s. 243.

Zira kanunun çeşitli hükümlerinde, tescile tâbi hususlara ilişkin olarak farklı süreler öngörülmüştür. Örneğin TTK m. 450/1 hükmü uyarınca, genel kurul kararının iptaline ya da butlanına ilişkin mahkeme kararının yönetim kurulu tarafından derhal ticaret siciline tescil ettirilmesi gerekmektedir. Yine, TTK m. 354 ve 587 hükümleri uyarınca, anonim ve limited şirket esas sözleşmelerinin, şirketin kuruluşunu izleyen otuz gün içerisinde şirket merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret siciline tescil ve ilan ettirilmesi gerekmektedir. Bahse konu sürelerin başlangıcı tescile tâbi işlemin türüne göre farklılık göstermektedir. TTK m. 30/2 ve TSY m. 33/2 hükmü uyarınca süreler, tescile tâbi işlemin ya da olgunun gerçekleştiği tarihten; tescile tâbi işlemin ya da olgunun tamamlanması bir senet ya da belgenin düzenlenmesine veya iznin alınmasına bağlı olduğu hâllerde, söz konusu senet ya da belgenin düzenlendiği yahut iznin alındığı tarihten; tescili gerekli işlemin veya olgunun tamamlanması bildirim alınmasına bağlı olan hususlarda ise bildirim alındığı tarihten itibaren başlayacaktır.

Tescil istemine ilişkin kanunda öngörülen süreler zamanaşımı süresi ya da hak düşürücü süre niteliğinde değildir. Doktrinde bu sürelerin düzenleyici nitelikte olduğu kabul edilmektedir¹²⁷. Bu sebeple süresi içerisinde tescil talebinde bulunulmaması, sonradan talepte bulunmaya engel olmayacağı gibi, süresi içerisinde tescil talebinde bulunulmaması hâlinde doğrudan öngörülen bir cezai yaptırım da söz konusu değildir. Bu durumda yalnızca sicil müdürü ilgilileri TTK m. 33 uyarınca kanuni zorunluluklarını yerine getirmek üzere tescile davet edecektir¹²⁸.

4. Sicil müdürlüğünün tescili talep edilen hususu inceleme ve sicile kayıt görev ve yetkisi

Ticaret sicilinin temel fonksiyonlarından birisi, ticarî hayattaki hukukî ilişkileri ve güven zeminini inşa etmektir. Bu bağlamda ticaret sicili kayıtlarının oluşturulmasında, sicil müdürünün inceleme görev ve yetkisi son derece önemlidir¹²⁹. Sicil müdürüne tanınan bu görev ve yetki sayesinde, sicil kayıtlarının gerçeğe uygunluğu sağlanarak, kanuna aykırı hususların tescil edilmesi önlenmektedir. Aynı zamanda üçüncü kişilerin sicil kayıtlarına

¹²⁷ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 366; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 284, Bilge (Sicil), s. 103; Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, *Ticarî İşletme Hukuku*, Bursa, Dora Yayınları, 2. Baskı, 2012, s. 151, Arkan, s. 266; Karahan (Ticarî İşletme), s. 128.

¹²⁸ Tescile davet prosedürü aşağıda detaylı olarak ele alındığından ayrıca açıklanmayacaktır. Bkz.: Birinci bölüm, Tescile davet ve ihtar.

¹²⁹ Bilge (Sicil), s. 52; Kayıhan (İnceleme Yetkisi), s. 370.

olan güveni tesis edilmekte ve ticarî hayatta gerçekleşen faaliyetlerin gerçeğe uygun olarak sicil kayıtlarına aktarılması sağlanmaktadır¹³⁰.

TTK m. 32 ve TSY m. 34 hükümlerinde ticaret sicili müdürünün inceleme görev ve yetkisi kapsamlı olarak düzenlenerek¹³¹, incelemenin hangi çerçevede yapılacağı ve hangi durumlarda tescil isteminin kabul ya da reddedileceği öngörülmüştür. Buna göre sicil müdürü¹³², tescili istenen olgunun kanunen sicile kaydı gerekli bir husus olup olmadığını, tescil talebinin kanunda öngörülen şekle uygun olarak ve ilgili kişiler tarafından yapıp yapılmadığını, tescil edilecek hususlara ilişkin yasal düzenlemelerde öngörülen belgelerin tescil talebine eklenip eklenmediğini, tescili talep edilen olgunun şirket esas sözleşmesine

¹³⁰ Duygu Demirel, *Ticaret Sicili*, İstanbul, Seçkin, 11. Baskı, 2016, s. 111; Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s. 89.

¹³¹ Yargıtay 11 HD 04/04/2016 Tarih ve E.2015/8629, K.2016/3598 sayılı kararında “ *Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, talep konusunun ticaret siciline tescil ile ilgili olup sicilin doğru ve gerçeğe uygun bir şekilde tutulması kamu düzeni gereği olduğu, TTK'nın 32. maddesi ile Ticaret Sicili Yönetmeliği'nin 34. maddesi ile tescile yetkili müdürlüğe tescil için aranan kanuni şartların var olup olmadığını inceleme yükümlülüğü getirildiği, HMK'nın 350/2. maddesindeki düzenlemede dikkate alındığında kişiler hukuku ve sicil oluşturmayla ilgili mahkeme kararlarının kesinleşmeden infazına- tesciline yasal düzenlemenin imkan vermediği, Ticaret Sicili Yönetmeliği'nin 40 maddesinin son cümlesinde "...kesinleşmiş olan hüküm sonucuna göre işlem yapılır." demek suretiyle sicile tescili emreden mahkeme kararlarının işleme alınabilmesi için kesinleşmiş olmalarının şart olduğu gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir.... usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA” şeklinde hüküm kurulmuştur. (www.lexpera.com.tr e.t: 12/03/2024). TTK m. 32/1 hükmünde “*Sicil müdürü tescil için aranan kanuni şartların var olup olmadığını incelemekle yükümlüdür*” denilerek sicil müdürünün inceleme yükümlülüğünden bahsedilmiş iken, TSY m. 34/1 “*Müdür ve müdür yardımcıları ile tescile yetkili personel, tescil için aranan kanuni şartların var olup olmadığını aşağıdaki hususları da dikkate alarak inceler*” hükmü ile müdür, müdür yardımcısı ve tescile yetkili personelin inceleme yükümlülüğüne sahip olduğu belirtilmiştir. Bu hususun idare hukuku bakımından bir yetki devri içerip içermediğinin ele alınması yerinde olacaktır. Yetki devri, karar alma yetkisinin isim belirtilmeksizin bir makamdan başka bir makama devredilmesi anlamına gelmekte olup, yetki devri yapıldığında devredilen yetki geri alınmadıkça devreden makam tarafından kullanılamamaktadır (Gözler, s. 860). Ayrıca bir makamın sahip olduğu yetkiyi devredebilmesi için bunun açıkça kanun ile öngörülmesi gerekmekte olup, yönetmelik yahut diğer bir düzenleyici işlemle yetki devrinin yapılması söz konusu değildir (Gözler, s. 865-866). Bir diğer husus ise her ne kadar kanunda öngörülen bir yetki devri olsa da bu devir kısmî bir devir olmalıdır. Diğer bir deyişle, devreden makamın kendi yetkisinden tamamen sıyrılarak tam yetki devri yapması mümkün değildir (Gözler, s. 875). Son olarak yetki devrinde, yetkiyi devralan makam tarafından yapılan işlemler onun kendi işlemi sayılmakta ve işlemde doğan sorumluluğu da devralmaktadır (Gözler, s. 887). Tüm bu hususlar, kanun ile sicil müdürüne verilen inceleme yükümlülüğünün yönetmelik hükmü ile müdür yardımcısı ve tescile yetkili personele de verilmesine ilişkin düzenlemenin hukuka uygun bir yetki devri içermediğini ortaya koymaktadır. Zira belirtildiği üzere, yetki devrinin her şeyden önce açıkça kanunla öngörülmesi gerekli iken, bu devrin ticaret sicili yönetmeliği ile yapılması yetki devrinin kanuniliği ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Ayrıca yetki devrinin söz konusu olduğu durumda, devreden makam geri alınmadıkça artık bu yetkiyi kullanamayacaktır. Ancak TTK m. 32/1 ve TSY m. 34/1 hükümlerine bakıldığında, kanunen sicil müdürüne ait olan inceleme yükümlülüğünün yönetmelik ile müdür yardımcısı ve tescile yetkili personele de tanındığı görülmekte olup, burada bir yetki devrinden söz edilemeyecektir. Kanaatimizce hukuka aykırı bu durumun düzeltilmesi için TTK m. 32 hükmünde değişikliğe gidilerek açıkça yetki devrini öngören bir düzenleme getirilmesi, devrin sınırlarının ve devir sonrası sorumluluğun ne şekilde olacağının belirlenmesi ya da yönetmelik hükmünün kanuna uygun hâle getirilmesi gerekmektedir.*

¹³² Üstteki dipnotta belirtildiği üzere, her ne kadar TTK m. 32 hükmünde inceleme yetki ve görevi ticaret sicili müdürü için öngörülmüş ise de TSY m. 34 hükmünde söz konusu yetki ve görev, müdür yardımcısı ve tescil yetkili personel için de öngörülmüştür. Zira uygulamada iş yükü dağılımı bakımından pratikliğin sağlanabilmesi ve sicil işlemlerinde aksamının önlenmesi için tescil başvuruları müdür, müdür yardımcısı ve tescile yetkili personel eliyle incelenerek işlem yapılmaktadır.

ve emredici kanun hükümlerine uygun olup olmadığını, tescili talep edilen olgu bir ticaret şirketinin organ kararına dayanıyor ise söz konusu kararın şirket esas sözleşmesine ve emredici kanun hükümlerine uygun olarak alınıp alınmadığını, tescil edilecek olguların gerçeğe tam olarak uygun olup olmadığını ve üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratacak nitelikte olup olmadığını; şayet bir ticaret şirketinin tesciline ilişkin bir başvurusu var ise, özellikle şirket esas sözleşmesinin emredici kanun hükümlerine uygun olup olmadığını ve kanunen bulunması zorunlu hükümleri içerip içermediğini, tescili talep edilen hususun Bakanlık ya da diğer bir resmî kurumun izin ya da uygun görüşüne tâbi olması hâlinde, söz konusu izin ya da uygun görüşün alınıp alınmadığını re'sen incelemekle yükümlüdür. Görüleceği üzere, sicil müdürüne geniş bir inceleme görev ve yetkisi tanınmış olup, özetle tescil başvurusunda bulunan ilgilinin kimliği, ehliyeti, yetkisi, tescili talep edilen hususun kanunda öngörülen şartları taşıyıp taşımadığı ve tescil başvurusuna konu olan hususun kanuni olarak tescili gerekli bir husus olup olmadığı sicil müdürü tarafından incelenecektir. Belirtilmelidir ki, söz konusu inceleme görev ve yetkisi, tahminlere dayalı olarak keyfî bir şekilde tescil başvurusunu reddetme veya tahmine dayalı olarak ilgili kişilerden durumu ispatlayıcı nitelikte belge isteme yetkisi vermemektedir¹³³.

Ticaret sicili müdürünün inceleme yetki ve görevi yalnızca sicile kaydı zorunlu olan hususlar için söz konudur. Diğer bir deyişle, ticaret siciline bildirilmesi gerekmele birlikte tescile tâbi olmayan hususlara ilişkin sicil müdürünün bir inceleme yükümlüğü bulunmamaktadır¹³⁴. Örneğin TTK m. 40/3 hükmünde yer alan düzenlemeye göre, merkezi Türkiye’de bulunan ticarî işletmelerin şubeleri buldukları yerin ticaret siciline tescil ve ilan edilecektir. Kanunda aksi bir düzenleme bulunmuyor ise merkeze ilişkin sicil kayıtları şubenin bağlı olduğu sicile de tescil olunacağından, şubenin bağlı bulunduğu sicil müdürlüğünün buna ilişkin ayrıca bir inceleme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bu durumda sicil müdürlüğü tarafından detaylı bir inceleme yapılmayıp, yalnızca emredici hükümlere aykırı bir hususun bulunup bulunmadığı konusunda dikkatli davranılması gerekecektir¹³⁵.

5. Tescil talebinin sicil müdürlüğü tarafından kabulü, reddi ve ret kararına itiraz

Tescil talebine konu olan bir hususun tescil edilmeden önce, kanuni şartlara ve gerçeğe uygun olup olmadığı, üçüncü kişiler nezdinde yanlış izlenim yaratıp yaratmadığı ve

¹³³ Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s. 90.

¹³⁴ Erdoğan Moroğlu, *Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 9. Baskı, 2020, s. 377-378.

¹³⁵ Karahan (Ticarî İşletme), s. 130.

kamu düzenine aykırılık teşkil edip etmediği yönünden incelendiğini yukarıda belirtmiştik. Sicil müdürlüğü tarafından yapılan bu inceleme neticesinde, tescil talebine konu olan hususun Kanun ve TSY’de aranan şartları taşıdığına tespit edilmesi hâlinde, tescil talebi kabul edilir ve başvuruya konu husus ticaret siciline tescil edilir¹³⁶. Belirtmek gerekir ki, MERSİS projesinin uygulamaya geçmesiyle birlikte tescil işlemleri MERSİS’te tutulan sicil esas defteri üzerinde gerçekleştirilmektedir¹³⁷.

TSY m. 34/2 hükmüne göre, sicil müdürlüğü tarafından TSY m. 34/1 hükmü uyarınca yapılan inceleme sonucunda, tescil için aranan şartlarda eksiklik bulunduğu tespit edilmesi hâlinde, bu hususlar ilgiliye yazılı olarak bildirilir ve söz konusu eksikliklerin giderilerek Kanun ve Yönetmeliğe uygun hâle getirilmesi veya kanuni şartlara ilişkin eksikliklerin ya da belgelerin tamamlanması için otuz günden fazla olmamak üzere uygun bir süre verilir. Müdürlük tarafından verilen bu süre, işin niteliğine göre aynı sürede olmak üzere en fazla iki defa uzatılabilir. Verilen ya da uzatılan süre içerisinde eksiklik giderilerek Kanuna ve/veya Yönetmeliğe uygun hâle getirilmemiş ya da belgeler tamamlanmamış ise tescil talebi reddedilir. Görüleceği üzere, sicil müdürlüğü tarafından tescil talebine ilişkin yapılan inceleme neticesinde¹³⁸, Kanun ya da Yönetmeliğe aykırılık teşkil eden bir hususun

¹³⁶ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 373; TTK m. 27/1 hükmüne göre, tescil anının belirlenmesi açısından harca tâbi işlerde harç makbuzunun tarihi belirleyici olup TTK m. 34 hükmü saklı tutulmuştur. Benzer doğrultuda düzenlenen TSY m. 25/1’de ise tescil anı, harca tâbi olup olmadığına bakılmaksızın elektronik ortamda gerçekleştirilen tüm işlemlerde tescilin gerçekleştirildiği tarih; harca tâbi olmayan işlemlerde tescilin yapıldığı tarih, harca tâbi işlemlerde ise harç makbuzu tarihi olmakla birlikte harç makbuzunun aynı gün içerisinde müdürlüğe ikna edici ve yazılı bir gerekçe ile ibraz edilememesi hâlinde tescil tarihi olarak belirtilmiştir. Tescil işlemleri artık MERSİS üzerinden yapılmakta olup kanaatimizce işlemin harca tâbi olup olmadığına bakılmaksızın, kesin tescil tarihi TSY m. 25/2 uyarınca MERSİS’te zaman damgası ile kayıt altına alınma tarihi olarak belirlenmelidir.

¹³⁷ TSY m. 13/3 hükmünde yer alan düzenlemeye göre, elektronik ortamda yapılan kayıtlar, kayıt tarihlerine göre ve güncel kayıtlar aktif olarak gözükecek şekilde, değişen veya silinen kayıtlar ise pasif olarak, istendiğinde erişilebilecek, ancak üzerinde herhangi bir değişiklik yapılamayacak şekilde tutulur. Müdürlükçe kayıt sırasında yapılan maddi hatalar, müdür veya müdür yardımcısı tarafından düzeltilir ve düzeltmenin maddi hata nedeniyle yapıldığı belirtilir. Maddi hata sonucu yapılan düzeltme kaydı önceki kaydın tescil tarihini etkilemez ve önceki kayıtla birlikte aktif olarak görüntülenir. Maddi hatalı kayıt ilan edilmiş ise, ayrıca düzeltme ilanı da sicil gazetesinde ücretsiz olarak yayımlanır.

¹³⁸ Yargıtay 11 HD 01/05/1998 Tarih ve E.1998/2626, K.1998/2992 sayılı kararı “*Ticaret siciline tescilin koşulları ile niteliğini düzenleyen TTK. m. 29 ve onu düzenleyen maddelerinde ve özellikle 34. Maddesi ile aynı yasanın 28. Maddesi hükmü uyarınca çıkarılmış bulunan TSN. m. 24 ve onu izleyen maddelerinde tescil için bir başvuru yapılması hâlinde sicil memuruna tescili istenilen işlemin tescili için Yasa ve Nizamnamenin öngördüğü tüm koşulların tam olarak yerine getirilip getirilmediğinin araştırılması ve incelenmesi görevi verilmiş bulunmaktadır*” (www.lexpera.com.tr e.t.: 13/03/2024); Yargıtay 11 HD 30/03/2015 Tarih ve E.2014/18997, K.2015//4363 sayılı kararı “*6102 sayılı TTK’nın 32. maddesi uyarınca Ticaret Sicil Memuru tescili talep edilen hususların şirket ana sözleşmesine ve kanuna uygunluğunu re’sen denetlemek zorundadır. Talep tarihinde yürürlükte bulunan mülga Ticaret Sicil Tüzüğü’nün 28. maddesi ile sonradan yürürlüğe giren Ticaret Sicil Yönetmeliği’nin 34. maddesinde de bu yönde düzenlemeler mevcuttur. Bu itibarla Ticaret Sicil Memuru’nun görevi, sadece tescil işleminden ibaret olmayıp, inceleme görev ve yetkisi kapsamında tescili zorunlu veya caiz olan hususlara ilişkin hukukî ve fiili durum araştırması yapmayı da içermektedir. Ticaret Sicil Memuru tescili istenilen hususun; kanuna ve ana sözleşmeye uygunluğunun denetimi yanında gerçeğe*

tespit edilmesi hâlinde, tescil başvurusu hemen reddedilmeyecek, tespit edilen aykırılıklar ve eksik hususlar ilgili kişiye yazılı olarak bildirilecek ve söz konusu eksikliklerin giderilmesi için uygun bir süre verilecektir. Verilecek uygun sürenin ne kadar olacağı ise işin niteliğine göre sicil müdürlüğü tarafından belirlenecektir. Ancak söz konusu süre her halükarda otuz günden fazla olmayacak ve en fazla iki defa uzatılabilecektir¹³⁹.

Müdürlük tarafından, işin mahiyetine ve niteliğine göre verilen veya durumun gereğine göre uzatılan süre sonunda, söz konusu eksikliklerin giderilmemesi yahut giderilmesine rağmen tescil talebinin yine Kanun'a veya Yönetmelik'e aykırı hususlar içermesi hâlinde, tescil talebi reddedilecektir¹⁴⁰.

Sicil müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen inceleme neticesinde tescil talebine ilişkin ret kararı verilmesi hâlinde, TTK m. 34/1 ve bununla paralel olarak düzenlenen TSY m. 39 hükmü uyarınca ilgililer, herhangi bir konuya ilişkin tescil, değişiklik ya da silinme istemlerine dair sicil müdürlüğü tarafından verilecek karara karşı, söz konusu kararın tebliğinden itibaren sekiz gün içinde, sicilin bulunduğu yerdeki davalara bakmakla görevli Asliye Ticaret Mahkemesi'ne, sicil müdürlüğünü taraf göstererek dilekçe ile itiraz edebileceklerdir¹⁴¹. Bu itiraz mahkemece kural olarak dosya üzerinden incelenerek karara bağlanacaktır. Örneğin bir anonim şirketin genel kurul toplantısında alınan sermaye artırımına ilişkin karara dair tescil başvurusunun ticaret sicili müdürlüğü tarafından reddedilmesi hâlinde, bu kararı doğru bulmayan ilgili, mahkemeye başvurarak kararın düzeltilmesini talep edebilecektir¹⁴².

C. Değişiklik (Tadil)

Ticaret siciline tescil edilen hususlarda sonradan yaşanan değişikliklerin TTK ve TSY'de öngörüldüğü şekilde değiştirilmesi, düzeltilmesi veya doğrultulması gerekli olup, bu işleme tadil (değişiklik) denilmektedir¹⁴³. TTK'da tescil işlemi gibi tadil işleminin de açık bir tanımı yer almamakla birlikte, TSY m. 28/2 hükmünde, değişiklik, tescil edilmiş bir

uygunluğunu ve kamu düzenine aykırı olup olmadığını da re'sen denetlemelidir." (www.lexpera.com.tr e.t.: 13/03/2024)

¹³⁹ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 284; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 375; Mimaroglu, s. 310.

¹⁴⁰ Bilge (İlgililer), s. 370; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 375; Karahan (Ticarî İşletme), s. 130.

¹⁴¹ Özdamar (Yargı Yolu), s. 292-293; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 284-285.

¹⁴² Ticaret sicili müdürlüğü tarafından verilen kararlara karşı itiraz yoluna dair detaylı açıklamalar için bkz. Üçüncü Bölüm, TTK'da Öngörülen İtiraz Yolu.

¹⁴³ Bilge (Sicil), s. 81; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 293; Kayhan ve Yasan, s. 124; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 361, Arkan, s. 265.

olguda meydana gelen değişiklik nedeniyle sicilde yer alan kayıtların değiştirilmesi ya da düzeltilmesi olarak ifade edilmiştir. TTK m. 31/1 hükmünde ise "*Tescil edilmiş hususlarda meydana gelen her türlü değişiklik de tescil olunur*" şeklinde ifade edilmiştir. TTK m. 31/3 hükmü uyarınca, tescil için geçerli tüm şartlar aksine bir düzenleme olmadıkça tadil için de geçerli olup¹⁴⁴, bu hususlar tadil işlemi için başvuruda bulunmaya yetkili ilgililerin kim olduğu, istemin şekli ve süreye ilişkin hususları kapsamaktadır.

TSY m. 29/1 hükmüne göre, bir ticaret unvanına ilaveler yapılması yahut unvanda yer alan ilavelerin çıkarılması, bir tüzel kişinin şirket sözleşmesinde yer alan hükümlerin değiştirilmesi, temsilciye verilen yetkilerin genişletilmesi yahut daraltılması, bir tüzel kişinin tasfiyeye girmesi veya bir işletmeye ait işyerinin sicilin çevresi dışında bulunan başka bir sicil çevresine nakledilmesi gibi hususlar tadil işlemine örnek olarak verilebilecektir. Buna benzer hususların gerçekleşmesi hâlinde, sicil kayıtlarının gerçek durumu yansıtabilmesi için meydana gelen bu değişikliklerin de sicile kaydedilmesi gerekmektedir.

Yukarıda ifade edildiği üzere, sicile tescili mümkün olmamakla birlikte her nasılsa tescil edilmiş olan hususlar herhangi bir hukukî etkiye sahip olmayacaktır. Bu gibi hususlarda sonradan meydana gelen değişikliklerin tescili de mümkün değildir¹⁴⁵. Zira bu hususlar üçüncü kişiler nezdinde bir etki yaratmamaktadır.

D. Terkin (Silinme)

Silinme işlemi TTK m. 31/2 hükmünde, tescil edilmiş bir hususun dayandığı olgu veya işlemin kısmen ya da tamamen sona ermesi yahut ortadan kalkması hâlinde, sicildeki kaydın kısmen ya da tamamen silinmesi olarak açıklanmıştır¹⁴⁶ (Aynı doğrultuda bkz. TSY m. 28/2, 29/3).

¹⁴⁴ Bilge (Sicil), s. 78.

¹⁴⁵ Bilge'ye göre, sicile kaydedilmesi mümkün olmayan bir hususun yanlışlıkla tescil edilmesi herhangi bir hukukî sonuç doğurmayacak olup bu hususlarda meydana gelen değişikliklerin tescil edilmesi de hukuken bir sonuç doğurmayacaktır. Bu sebeple sicile yapılan yanlış kayıta direnilmemesi ve sicilde yer alan mevcut kaydın silinerek düzeltilmesi gerekmektedir (Bilge, Sicil, s. 88). Aksi görüşte olan Toksal'a göre ise sicile kaydı mümkün olmayan bir hususun her nasılsa tescil edilmesi hâlinde, bu kayıta meydana gelen değişikliklerin de tescilinin gerektiği ifade edilmektedir (Baki Toksal, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, Cilt 1, Ankara, Sevinç Matbaası, 1986, s. 345).

¹⁴⁶ MERSİS üzerinden gerçekleştirilen silinme (terkin) işlemlerinde, mevcut kayıt silinmeyip silinme işlemine konu hususun terkin olduğu belirtilmektedir. Örneğin tasfiyeye girerek ticaret sicilinden terkin olan bir şirkete ilişkin sicil kayıtları mevcudiyetini korumakla birlikte MERSİS'te yapılan sorguda şirket durumunun terkin olduğu görülmektedir.

Sicilde yer alan kaydın silinmesine; bir gerçek kişi ticarî işletmesinin ya da tüzel kişi şirketin şubesinin faaliyetine son verilmesi sebebiyle ticaret sicilindeki kaydının silinmesi, birleşme nedeniyle devrolunan şirketin sona ererek ticaret sicilindeki kaydının silinmesi (TTK m. 136/4), anonim şirketi temsile yetkili kişilerin yetkilerinin sona ermesi ya da kaldırılması veya tacirin ticarî işletmesini kapatması nedeniyle ticaret sicilindeki kaydının silinmesi¹⁴⁷ hâlleri örnek olarak gösterilebilecektir. Belirtilmelidir ki, aksine bir düzenleme yok ise, ticaret sicilindeki kaydın silinmesine ilişkin işlemler tescile ilişkin hükümlere tâbidir¹⁴⁸.

E. Geçici Tescil

Ticaret sicilinin işlevlerini gerçekleştirebilmesi için sicil kayıtlarının doğru ve güvenilir bir şekilde tutulması ve talep hâlinde sicilde yer alan kayıtların hızlı bir şekilde ulaşılabilir olması gerekmektedir. Bu sebeple sicile kaydına ilişkin tereddüt edilen hususlar, ilgililerin talep etmesi hâlinde sicile geçici olarak tescil edilebilecektir. Geçici tescil düzenlemesi ile çözümlenmesi gereken husus açığa kavuşuncaya dek, ilgililerin menfaatinin korunması ve herhangi bir hak kaybı yaşamalarının önlenmesi amaçlanmıştır¹⁴⁹. Örneğin TMK m. 463'te yer alan düzenlemeye göre, vesayet altında bulunan kişi tarafından bir işletmenin devralınması veya tasfiye edilmesi, kişisel sorumluluğu gerektirecek bir ortaklığa girilmesi ya da önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olunması hâlinde, hem vesayet makamının hem de denetim makamının izni zorunlu tutulmuştur. Söz konusu izinler alınmadan sicil müdürlüğüne tescil başvurusunda bulunulması hâlinde, müdürlük tarafından kesin tescil işlemi yapılamayacak olup, ancak ilgililerin talebi hâlinde geçici tescile karar

¹⁴⁷ Yargıtay 22 HD 03/05/2016 Tarih ve E.2015/6307, K.2016/13142 sayılı kararı “...Dosya içeriğindeki ticaret sicili kayıtlarının incelenmesinden, davalı şirketin 26.12.2011 tescil tarihli kararlar tasfiye hâline girdiği, 25.12.2013 tarih ve 8472 sayılı ticaret sicili gazetesinde ilan edildiği üzere, 20.12.2013 tarihi itibarıyla tasfiyenin sona erdiği ve ticaret sicilinden terkin edildiği anlaşılmaktadır. Davalı şirketin tüzel kişiliği, ticaret sicilinden terkin edilmesi ile sona ermiş olup, buna bağlı olarak taraf ehliyeti de son bulmuştur. Mahkemece gerekçeli karar, davalı vekili sıfatıyla Avukat ...'e 15.01.2015 tarihinde tebliğ edilmiş ve söz konusu avukat tarafından 23.01.2015 havale tarihli dilekçe ile temyiz talebinde bulunulmuş ise de, tüzel kişiliğin sona ermesi sebebiyle, davalı şirket ve vekili arasındaki vekalet ilişkisi son bulmuştur...”

¹⁴⁸ Mimaroglu, s. 240; Bahtiyar, s. 207.

¹⁴⁹ Bilge (Sicil), s. 121; Bilgili ve Demirkapı, s. 161; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 293-294; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 378; Yargıtay 11 HD 09/10/2017 Tarih ve E.2016/2774, K.2017/5125 sayılı kararı “...Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre; davacı şirketin ortağı olan muris ...'in mirasçılarında ... ve ...'in ... 5. Sulh Hukuk Mahkemesinin ilamı ile mirası reddettikleri, geriye mirasçı olarak murisin eşi ...'in kaldığı, veraset ilamına dayalı olarak alınan hisse devir kararının geçici tescilinin yapıldığı, ancak davacı şirket ortağı ...'in ... dışındaki tüm mirasçılarının mirası reddetmeleri nedeniyle hisse devir kararının kesin tescilinin yapılması gerektiği gerekçesiyle miras yoluyla pay devrine ilişkin kararın kesin tesciline karar verilmiştir...” (www.lexpera.com.tr e.t.: 22/03/2024); İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 12HD 27/12/2022 Tarih ve E.2022/1747, K.2022/1858 sayılı kararı “...Sicile tescil ve ilan, kamuya açıklığın ve bilgi edinmenin sağlanması gibi sonuçları bulunduğu dikkate alınarak olağanüstü genel kurulun geçici olarak tescili gerektiği sonucuna varılmaktadır...” (www.lexpera.com.tr e.t.: 22/03/2024)

verilebilecektir. Benzer şekilde, TTK m. 364/1 hükmü uyarınca anonim şirkette yönetim kurulu üyesinin haklı bir nedene dayanılarak genel kurul tarafından görevden alınmasına karar verilmesi hâlinde, yönetim kurulu üyesi görevden alınmasına ilişkin haklı sebebin varlığını kabul etmeyerek yargı yoluna başvurur ise, ilgililerin talebi hâlinde sicil müdürü tarafından bu hususun geçici olarak tesciline karar verilebilecektir.

Geçici tescil ilgililerin talebine istinaden yapılan bir sicil işlemi olup, bu düzenleme ile kesin tescilin mümkün olmadığı hâllerde ilgili kişilerin menfaatinin korunması amaçlanmıştır¹⁵⁰. Yine geçici tescil ile ticarî işletmelerin zorunlu faaliyetlerinin devamlılığı sağlanırken, aynı zamanda üçünü kişiler sicil kayıtlarından hızlı bir şekilde haberdar olabilecek ve çeşitli hususlardaki eksiklikler hakkında bilgi edinebilecektir¹⁵¹. Bu husus TTK m. 33/4 hükmünde “Çözümü bir mahkeme kararına bağlı bulunan veya sicil müdürü tarafından kesin olarak tescilinde duraksanan hususlar, ilgililerin istemi üzerine geçici olarak tescil olunur. Ancak, ilgililer üç ay içinde mahkemeye başvurduklarını veya aralarında anlaşmalarını ispat etmezlerse geçici tescil re’sen silinir. Mahkemeye başvurulduğu takdirde kesinleşmiş olan hükmün sonucuna göre işlem yapılır” şeklinde düzenlenmiştir. (Aynı yönde bkz. TSY m. 40) Söz konusu düzenlemeye göre, yalnızca çözümü için bir mahkeme kararı gereken ya da tescili için sicil müdürlüğü tarafından tereddüt yaşanan hususlar geçici olarak tescil edilebilecektir.¹⁵².

Belirtilmelidir ki, sicile kaydı gereken bir hususun geçici olarak tescil edilebilmesi için kesin tescil işleminin yapılmamış olması gerekmektedir. Zira kesin tescil isteminde bulunulmadan ve bu istem sicil müdürlüğü tarafından reddedilmeden, doğrudan geçici tescil isteminde bulunulması mümkün değildir¹⁵³. Geçici tescil işlemi diğer tescil işlemleri gibi sicil esas defterine kayıt yoluyla yapılmakla birlikte, kaydın başına ve sonuna “geçici kayıt” ibaresi eklenmektedir¹⁵⁴.

TTK m. 32/4 hükmünde geçici tescilin süresine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak aynı hükümde, ilgililerin 3 ay içinde mahkemeye başvurabilecekleri

¹⁵⁰ Ticaret unvanının tesciline ilişkin yapılan tescil başvurusunun sicil müdürlüğü tarafından reddedilmesi hâlinde, ilgili kişi buna ilişkin mahkemeye itirazda bulunabilecektir ve bu süreçte seçtiği ticaret unvanının bir başkası tarafından kullanılmasının önüne geçmek için geçici tescil talebinde bulunabilecektir (Arkan, s. 270).

¹⁵¹ Mehmet Emin Bilge, Ticaret Sicili İşlemlerinin Geçici Olarak Yapılması”, Ankara, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı 149, Mayıs 2005, s. 229-230 (Geçici Tescil).

¹⁵² Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 378; Bilgili ve Demirkapı, s. 154-155.

¹⁵³ Eriş, s. 1291; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 378.

¹⁵⁴ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 294; Bilge (Sicil), s. 122.

belirtilmiş olup, buradan geçici tescilin süresinin üç ay olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, geçici tescil işlemi yapıldıktan sonra, ilgililer üç ay içinde mahkemeye başvurduklarını ya da aralarında anlaşmalarını ispatlamaları hâlinde, kesin tescil talebinde bulunabileceklerdir. Bu durumda mahkemeye başvurulmuş ise mahkeme tarafından verilen hükmün kesinleşmesi beklenecektir. Mahkemece verilen hüküm geçici tescil talebinde bulunan ilgilinin lehine ise geçici tescil kesin tescile dönüşecektir. Aksi durumda sicil müdürlüğü tarafından re'sen silinecektir. Bahse konu üç aylık sürenin başlangıcı ise geçici tescil kararının verildiği tarihtir. Zira geçici tescil kararının tebliği gerekli olmadığından, üç aylık sürenin başlangıcında geçici tescil istemine ilişkin başvuru tarihi veya tebliğ tarihi dikkate alınmamaktadır¹⁵⁵.

Geçici tescilin hüküm ifade edeceği üç aylık sürede, ilgililer tarafından eksik hususlar giderilerek geçici tescil kesin tescile döndürülmeye çalışılır. Bu noktada belirtmek gerekir ki, tescil talebinin reddedilmesi nedeniyle geçici tescil yaptıran ve sonrasında buna ilişkin kesin tescil talebi de reddedilen ilgili, sicilin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine itiraz etmesi hâlinde, sekiz günlük itiraz süresinin kullanılıp kullanılmayacağı doktrinde tartışmalıdır. *Bilge*'ye göre, sicile yapılan geçici tescilden sonra sicil müdürlüğü tarafından verilen buna ilişkin kararlara karşı, ilgililer tarafından üç ay içerisinde itiraz davası açılabilecektir. Dolayısıyla burada itiraz sekiz günlük süreye tâbi değildir. Ancak bu husus yalnızca geçici tescil talebinin kabulü hâlinde söz konusu olup, geçici tescil talebinin reddedilmesi hâlinde, diğer sicil işlemlerinde olduğu gibi sekiz günlük süre içerisinde itiraz yoluna başvurulabilecektir¹⁵⁶. Henüz sekiz günlük süre içerisindeyken, geçici tescile ilişkin üç aylık süre dolmasına rağmen, sicil müdürlüğü tarafından verilen karara karşı ilgiler tarafından itirazda bulunulması ihtimali dikkate alınarak, geçici tescilin terkin edilmemesi ve sekiz günlük sürenin dolması veya ilgililer tarafından itiraz edilmiş ise itirazın sonuçlanmasının beklenilmesi, geçici tescil düzenlemesinin amacına aykırılık teşkil edecektir¹⁵⁷. Nitekim geçici tescil istisnai durumlar için öngörülen ve üç aylık süreye tâbi bir düzenleme olup, aksi durumda üçüncü kişiler geçici tescilin kesin tescile dönüştüğünü düşünebileceğinden, bu husus sicil kayıtlarına duyulan güvenin zedelenmesine neden olabilecektir. Bu sebeple üç aylık süre sona erdiğinde, henüz itiraz süresi sona ermemiş yahut

¹⁵⁵ Eriş, s. 1291.

¹⁵⁶ Bilge (Sicil), s. 125. (benzer yönde bkz. Poroy ve Yasaman, s. 244)

¹⁵⁷ Eriş, s. 1291, Bilge (Sicil), s. 125-126.

bu sürede itiraz edilmiş olsa dahi, geçici tescil re'sen silinmesi, sonrasında mahkemece verilen karar uyarınca yeni bir işlem tesis edilmesi gereklidir¹⁵⁸.

Son olarak belirtilmelidir ki, geçici tescil kesin tescilin tüm hüküm ve sonuçlarını doğurmaktadır. Bu sebeple gerçeği tam olarak yansıtmayan ve kanunlara aykırılık teşkil eden hususların sicile geçici dahi olsa tescil edilmemesi gerekmektedir. Zira yalnızca çözümü bir mahkeme kararına bağlı olan ya da sicil müdürlüğü tarafından kesin tescilinde tereddüt edilen hususların geçici olarak tescili mümkün olup, bunun dışında açıkça gerçeğe ya da kanunlara aykırı olan hususlara ilişkin geçici tescil talebi sicil müdürlüğü tarafından kabul edilmeyecektir¹⁵⁹.

F. Diğer İşlemler

1. Tescile davet ve ihtar

Yukarıda “ilgili makamın emri üzerine yapılan tescil”¹⁶⁰ başlığı altında genel itibari ile değinildiği üzere, kanun tarafından ticaret sicili müdürüne yüklenen görevlerden biri tescile davet ve ihtar görevidir. Buna göre, TTK m. 33/1 uyarınca sicil müdürü, tescili zorunlu¹⁶¹ olup da kanuni şekilde ve süresi içerisinde tescili talep edilmemiş olan, gerçeğe uygun olmayan, üçüncü kişileri yanıltabilecek nitelikteki ya da kamu düzenine aykırılık teşkil eden bir hususu haber alması hâlinde¹⁶², ilgililere tescil başvurusunda bulunulması için ihtarla bulunmakla yükümlüdür¹⁶³.

TTK m. 30 hükmü uyarınca, kanunda aksine hüküm bulunmadıkça tescil talebinde bulunma süresi on beş gün olup, sicil müdürlüğü çevresi dışında oturanlar için bu süre bir aydır. Buna göre, sicil müdürü tarafından ilgililere tescile davette bulunulabilmesi için kanunda öngörülen bu sürelerin dolmuş olması gereklidir¹⁶⁴.

¹⁵⁸ Bilge (Sicil), s. 126. (Aksi yönde bkz. Toksal, s. 366)

¹⁵⁹ Bilge (Geçici Tescil), s. 231.

¹⁶⁰ Detaylı açıklama için bkz.: Birinci Bölüm, İlgili Makamın Emri Üzerine Yapılan Tescil.

¹⁶¹ Tescili zorunlu olan hususlar TTK'nın farklı maddelerinde düzenlenmiş olup buna ilişkin bkz.: Birinci Bölüm, Tescil Edilmesi Gereken Hususlar.

¹⁶² TSY m. 38 hükmü uyarınca, herhangi bir olgunun tescili veya herhangi bir olguya ait kaydın değiştirilmesi veya silinmesi isteminde bulunma yükümlülüğünü yerine getirmemiş olanları öğrenen noterler, odalar ve vergi daireleri gibi resmî makamlar durumu müdürlüğe bildirmekle yükümlü tutulmuştur. Buna göre sicil müdürünün söz konusu hususu haber alması bir bildirim sonucunda olabileceği gibi tesadüfen de olabilecektir. (Levent Biçer, “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticaret Sicili Müdürünün İdari Para Cezası ile Cezalandırabilme Yetkisi (TTK. 33)”, *Kocaeli Ticaret Odası Dergisi*, Sayı 14, Mart Nisan 2012, s. 37)

¹⁶³ Aynı yönde bkz. TSY m.36.

¹⁶⁴ Biçer, s. 37.

Sicil müdürü tarafından ilgililere gönderilen tescile davet ihtarında, tescili gereken hususa ilişkin tescil başvurusunda bulunulması veya zaten tescil edilmiş olan hususların gerçeğe ve kamu düzenine uygun hâle getirilmesi ya da tescilden kaçınmalarını gerektiren bir husus mevcut ise bunu ispat edilmesi ihtaren bildirilecektir¹⁶⁵. Bu doğrultuda, sicil müdürünün tescile davete ilişkin ihtarını alan ilgili tarafından, ya söz konusu ihtar doğrultusunda tescil ya da düzeltme başvurusunda bulunulması, ya da tescil veya düzeltme isteminde bulunulmasını gerektirir bir durumun mevcut olmadığının ispatı gerekecektir.

Ticaret sicili müdürü tarafından gönderilen tescile davet ihtarını alan ilgililerce, sicil müdürlüğüne tescil veya düzeltme başvurusunda bulunulması hâlinde, sicil müdürü tarafından yapılan incelemede tescile davete konu eksikliğin giderildiği tespit edilirse, tescil ya da düzeltme işlemi gerçekleştirilir¹⁶⁶.

Sicil müdürü tarafından gönderilen tescile davet ihtarına karşılık olarak ilgililer tarafından, ihtarda belirtilen süreler içerisinde tescil veya düzeltme başvurusunda bulunmayı gerektirir bir hususun mevcut olmadığı yönünde bildirimde bulunulması hâlinde, ilgililer tarafından bildirilen tescilden kaçınma nedeni sicil müdürü tarafından yerinde görülürse başkaca bir işlem yapılmayacaktır. Ancak ilgililerce öne sürülen nedenler sicil müdürü tarafından yerinde görülmezse, TTK m. 33/3 ve TSY m. 36/2 hükmü uyarınca mahkemeye başvurularak tescil veya düzeltmeye ilişkin bir karar verilmesi talep edilecektir.

Belirtilmelidir ki, ilgililer aleyhine idarî para cezası yaptırımının uygulanabilmesi için ticaret sicili müdürü tarafından yapılan tescile davete, belirtilen süre içerisinde herhangi bir sebep gösterilmeksizin cevap verilmemesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle, söz konusu yaptırımın uygulanabilmesi için tescile davet ihtarına karşısında ilgililer tarafından herhangi bir kaçınma nedeni gösterilmeksizin sessiz kalınması gerekmektedir. Ancak ihtarda belirtilen süre içerisinde ilgililer tarafından bir kaçınma nedeni sunulması hâlinde, kaçınma nedeni yerinde görülme dahi para cezası yaptırımını uygulanmayacaktır¹⁶⁷. Fakat her ne kadar ilgililer tarafından kaçınma nedeni sunulması hâlinde idarî para cezası yaptırımını uygulanmayacak ise de, tescili zorunlu olmasına rağmen tescil işlemini gerçekleştirilmeyen ilgililer bu hususu üçüncü kişilere karşı ileri süremeyecektir. Yine tescilin kurucu etkiyi haiz

¹⁶⁵ İsmail Kayar, 6012 sayılı Türk Ticaret Kanunu' na göre Ticaret Hukuku, İstanbul, Seçkin Yayınları, 5. Baskı, s. 156 (Ticaret Hukuku); Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 279; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı ve Kaya), s. 367.

¹⁶⁶ Kayar (Ticaret Hukuku), s. 156.

¹⁶⁷ Bilge (Sicil), s. 104-105; Poroy ve Yasaman, s. 262.

olduğu hâllerde, tescil işleminin yapılmaması hâlinde işlem hukuken varlık kazanamayacak olup, bu gibi durumlar ilgililerin tescilin etkilerinden mahrum kalmasına sebep olacaktır¹⁶⁸.

TTK m. 33/3 ve aynı doğrultuda düzenlenen TSY m. 36/2 hükmüne göre, ilgililer tarafından tescilden kaçınma nedeni sunulması ve sunulan nedenlerin yeterli görülmemesi hâlinde, sicil müdürü tarafından sicilin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine başvurulacak olup, mahkeme tarafından evrak üzerinden yapılacak inceleme sonucunda tescili gereken bir hususun var olduğu sonucuna varılır ise söz konusu hususun tescili sicil müdürüne emredilecek, aksi durumda istem reddedilecektir.

Sicil müdürü tarafından yapılan tescile davette verilen süre içerisinde ilgililer tarafından tescil başvurusunda bulunulmaması yahut tescilden kaçınma sebeplerinin bildirilmemesi hâlinde ise, yine sicil müdürü tarafından asliye ticaret mahkemesine başvuruda bulunulacak olup, aynı zamanda ilgililer, TTK m. 33/2 hükmü uyarınca sicil müdürü tarafından yapılacak teklif üzerine mahallin en büyük mülki amiri tarafından bin Türk Lirası idarî para cezası ile cezalandırılacaktır¹⁶⁹.

a. Tescile davet ve ihtarın şekli

TSY m. 36/1 hükmüne göre, sicil müdürü tarafından gönderilen tescile davet ihtarında, kanuni dayanakları gösterilmek suretiyle söz konusu davetin gerekçesi, tescili gereken belgeler ve tescil yükümlülüğünün yerine getirilmemesi nedeniyle ortaya çıkacak hukukî sonuçlar ve uygulanacak yaptırımın belirtilmesi gerekmektedir. Buna göre, sicil müdürü tarafından ilgilinin yalnızca tescil yükümlülüğünü yerine getirmek üzere davet edilmesi yeterli olmayıp, söz konusu davetin hangi sebeple yapıldığı ve tescil yükümlülüğüne riayet edilmemesi hâlinde uygulanacak yaptırımın açıkça belirtilmesi gerekmektedir¹⁷⁰.

İlgiliye yönelik cezai müeyyidenin uygulanabilmesi için tescile davet ihtarının TSY m. 36 hükmüne uygun şekilde yapılması gereklidir. Örneğin söz konusu işin ticarî iş olduğu ve işletme sahibinin tacir sıfatını haiz olduğu, bu bağlamda sicile kaydının yapılmasının

¹⁶⁸ Bilge (Sicil), s. 105; Ticaret siciline tescilin etkileri ikinci bölümde detaylı olarak açıklanacağından burada değinilmemiştir.

¹⁶⁹ Kabahatler Kanunu m. 17/7 hükmü uyarınca, İdarî para cezaları her takvim yılı başından geçerli olmak üzere o yıl için 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilân edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanmakta olup Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından tüm Ticaret İl Müdürlüklerine gönderilen bila tarih ve 00092519847 sayılı yazıda idarî para cezası tutarının 01/01/2024-31/12/2024 döneminde 12.288 TL olarak uygulanacağı bildirilmiştir.

¹⁷⁰ Bilge (Sicil), s. 108.

zorunlu olduğu ve makul süre içerisinde tescile dayanak evraklar ile birlikte tescil başvurusunda bulunulması, aksi yönde tescilden kaçınmasını gerektirir bir neden var ise bunun bildirilmesi ve ispat edilmesi gerektiği ve söz konusu tescile davete uyulmaması hâlinde idarî para cezası yaptırımını uygulanacağı bildirilmelidir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, TSY m. 28/3 hükmü uyarınca tescile davet ihtarının tebliğinde 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine uyulması gerekmektedir.

İlgililere tanınacak uygun süreye ilişkin Kanun'da herhangi bir hüküm yer almamakla birlikte TSY m.36/1'de, sicil müdürü tarafından ilgililerin otuz gün içerisinde tescil başvurusunda bulunmaya davet edileceği belirtilmiştir.

b. Tescile davet ve ihtara bağlanan sonuçlar

aa. Tescile davet ve ihtara uymayanların cezalandırılmasını talep yetkisi

Ticaret sicili müdürü tarafından TTK m. 33/1 uyarınca yapılan tescile davet ihtarına karşılık ilgililer tarafından tescil başvurusunda bulunulmak istenilmemesi hâlinde, ya ihtara cevap verilerek söz konusu iddiaların yanlış olduğu ve tescili gereken bir hususun mevcut olmadığı ileri sürülebilir, ya da hiçbir cevap verilmeyebilir.

İlgililer tarafından ihtara süresi içerisinde cevap verilerek kaçınma nedenlerinin sunulması hâlinde idarî para cezası uygulanmayacaktır. Bu hâlde ilgililer tarafından sunulan kaçınma nedeninin sicil müdürlüğü tarafından yerinde görülmemesi hâlinde, asliye ticaret mahkemesi tarafından uyuşmazlık konusunun tescili gerekli bir husus olup olmadığına ilişkin karar verilecektir. Ancak sicil müdürü tarafından yapılan tescile davet ihtar karşısında ilgililer tarafından süresi içerisinde tescil başvurusunda bulunulmaması ve tescilden kaçınma nedenlerinin sunulmaması durumunda, sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük mülki amiri tarafından bin Türk Lirası idarî para cezası uygulanacaktır¹⁷¹.

bb. Mülki amir tarafından verilen cezaya karşı itiraz yolu

Ticaret sicili müdürü tarafından TTK m. 33/2 uyarınca yapılan bildirim istinaden, mahallin en büyük mülki amiri tarafından uygulanan para cezasına karşı ne şekilde itiraz edileceğine ilişkin TTK ve TSY'de herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. 5326 sayılı Kabahatler Kanunu m. 3 hükmü, *“Bu Kanunun; idarî yaptırım kararlarına karşı kanun yoluna ilişkin hükümleri, diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmaması hâlinde, diğer genel*

¹⁷¹ bkz. TTK m. 33/2 ve TSY m. 36/3.

hükümleri, idarî para cezası veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımını gerektiren bütün fiiller hakkında uygulanır” düzenlemesini içermektedir. Buna göre sicil müdürü tarafından yapılan bildirim istinaden, mahallin en büyük mülki amiri tarafından uygulanan idarî para cezasına yönelik itirazların, Kabahatler Kanunu hükümleri uyarınca yapılacağını söylemek mümkündür.

Kabahatler Kanunu m. 27/1 hükmüne göre, idarî para cezası uygulanmasına ilişkin karara karşı, kararın tebliği veya tefhimi tarihinden itibaren en geç onbeş gün içinde sulh ceza mahkemesine başvurulabilecektir. Bu süre içinde başvurunun yapılmamış olması hâlinde idarî yaptırım kararı kesinleşecektir. Ayrıca Kanun’un 28/10’uncu maddesinde yer alan düzenlemeye göre, onbeşbin Türk Lirası dahil idarî para cezalarına karşı başvuru üzerine verilen kararlar kesin olup, itiraza konu olamayacaktır. Buna göre, TTK m. 33/2 uyarınca sicil müdürü tarafından yapılan teklif üzerine mülki amir tarafından verilen idarî para cezası 2024 yılı itibariyle 12.288 TL olduğundan, sulh ceza mahkemesine yapılan itiraz üzerine verilen karar kesindir.

Doktrinde *Karabulut* tarafından, idarî yaptırımların birer idarî işlem olmasına ve bu konudaki içtihatlarla karşın, Kabahatler Kanunu’nun 27, 28 ve 29’uncu maddeleri ile ceza hukuku ilkeleri gerekçe gösterilmek suretiyle, idarî para cezasına ilişkin kararların yargısal denetiminin adli yargıya verilmesi eleştirilmiştir. *Karabulut*’a göre, idare hukuku kurallarının gerektiğinde ceza hukukundan etkilenmesi doğal olmakla birlikte, bahsi geçen maddelere ilişkin kanun gerekçesinde, idarî yaptırım kararlarının ceza hukukunun genel prensiplerine yakın olduğu düşüncesiyle adli yargıya bırakıldığının belirtilmesi, idarî yaptırımların hukukî niteliğine uygun düşmemektedir. İdarî para cezaları, idare hukuku ilkeleri uyarınca tesis edilmekte olup, işin esasının göz ardı edilerek görevli yargı yerinin adli yargı olarak belirlenmesi, Anayasada düzenlenen idarî yargı sistemine aykırılık teşkil etmektedir¹⁷².

İdarî yaptırımlar idarenin bir işlemi olup, idare tarafından bir yargı kararına gerek olmaksızın, yasaların verdiği yetkiye dayanılarak idare hukuku ilkeleri uyarınca uygulanmaktadır. Dolayısıyla idarî yaptırımlar birer idarî işlem olduğundan ve uygulanırken idare tarafından kamu gücü ayrıcalığı kullanıldığından, idare hukuku kurallarına tâbi olacaktır. Bu bağlamda kanaatimizce, ticaret sicili müdürünün teklifi üzerine mülkî amir

¹⁷² Mustafa Karabulut, “İdari Yaptırımların Hukukî Niteliği ve Anayasa Mahkemesinin Kabahatler Kanunu Hakkındaki Kararı”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3, Kasım 2006, s. 63-64.

tarafından uygulanan idarî para cezasının hukukî mahiyeti belirlenirken, idarenin bir işlemi olduğu göz önünde bulundurularak idarî yargının yargısal denetimine tâbi tutulması gerekirken, adli yargının görev alanına dahil edilmesi yerinde bir düzenleme olmamıştır¹⁷³.

2. Ticaret sicili müdürlüğü tarafından verilen belgeler

a. Genel olarak

Ticaret sicili müdürlükleri tarafından gerçekleştirilen yukarıda açıklanan ticaret sicili işlemlerinin yanısıra, TTK ve ilgili diğer kanun ve yönetmelikler uyarınca birtakım belgeler düzenlenmektedir. Söz konusu belgeler ticari işletme ve şirketler tarafından ihale makamları, bankalar, diğer sicil müdürlükleri ve çeşitli diğer kurumlarla olan ilişkilerinde yasal statülerini ve faaliyetlerini resmî olarak belgelemek amacıyla kullanılmaktadır. Söz konusu belgeler aynı zamanda ticari hayatta şeffaflık ve güvenin tesis edilmesinde önemli bir oynamakta olup, aşağıda sırasıyla ele alınarak incelenecektir.

b. İflas ve konkordato belgesi

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 10'uncu maddesinde, kanun kapsamında gerçekleştirilen ihalelere ilişkin yeterli kuralları düzenlenmiş olup, 4'üncü fıkranın a) bendinde *"İflas eden, tasfiye hâlinde olan, işleri mahkeme tarafından yürütülen, konkordato ilan eden, işlerini askıya alan veya kendi ülkesindeki mevzuat hükümlerine göre benzer durumda olan"*, b) bendinde ise *"İflası ilan edilen, zorunlu tasfiye kararı verilen, alacaklılara karşı borçlarından dolayı mahkeme idaresi altında bulunan veya kendi ülkesindeki mevzuat hükümlerine göre benzer bir durumda olan"* isteklilerin tekliflerinin değerlendirme dışı bırakılacağı düzenleme altına alınmıştır. Buna göre, hakkında İİK m. 154 vd. hükümleri uyarınca iflas kararı verilen, yahut aynı kanunun 285 vd. hükümleri uyarınca konkordato sürecine girmiş olan şirketler ve gerçek kişilere ait ticarî işletmeler, Kamu İhale Kanunu'nun 10/4-a ve b hükümleri uyarınca ihale dışı bırakılmaktadır.

¹⁷³ Uyuşmazlık Mahkemesi tarafından 5326 sayılı Kabahatler Kanunu yürürlüğe girmeden önce idarî para cezalarına ilişkin idarî yargı yerlerinin görevli olması gerektiği yönünde verilen karar için bkz.: Uyuşmazlık Mahkemesi, 01/07/2004 Tarih ve E. 2004/12 K. 2004/33 sayılı kararı "3257 sayılı Yasa'nın 12. maddesi değiştirilerek 5846 sayılı Yasa'nın değişik 81. maddesinde düzenlenen adli ceza uygulamasına geçildiğine göre, madde değiştirilmeden önce verilen idarî para cezasının idare hukukunun bir müeyyidesi olması nedeniyle bu uyuşmazlığın görüm ve çözümünde, 5101 sayılı Yasa'nın 8. maddesinin yürürlüğe girdiği 12.3.2004 tarihinden itibaren sulh ceza mahkemelerinin görevinin sona erdiğinin ve genel hükümler uyarınca idarî yargı yerlerinin görevli olacağı kabulü gerekir."

2128 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 116'ncı maddesine göre, iflasın açılması, kapanması ve kaldırılmasına ilişkin kararlar, iflas dairesi tarafından derhal ticaret sicili müdürlüğüne bildirilecektir. Yine Ticaret Sicili Yönetmeliği'nin 137'nci maddesinde, ticaret sicili müdürlüğüne iflas sürecine ilişkin yapılacak bildirimlerde hangi hususların tescil edileceği; 138'inci maddesinde ise konkordato mühleti ve konkordatoya ilişkin kararların tesciline ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Görüleceği üzere, mahkemeler tarafından verilen iflas ve konkordatoya ilişkin kararlar, tescil ve ilan edilmek üzere, hakkında iflas yahut konkordatoya ilişkin karar verilen şirketin bağlı bulunduğu ticaret sicili müdürlüğüne gönderilmektedir. İlgili makam tarafından yapılan bildirim istinaden tescil işleminin gerçekleştirilmesiyle, iflas ve konkordatoya ilişkin kararlar ilgili şirketin sicil kayıtlarına işlenmektedir¹⁷⁴. Bu sebeple, Kamu İhale Kanunu uyarınca düzenlenen ihalelere katılmak isteyen şirketler ve gerçek kişilere ait ticarî işletmelere ticaret sicili müdürlüğü tarafından, ihale makamlarına sunulmak üzere “şirketin/ticarî işletmenin iflas etmediği, konkordato sürecine girmediği veya mahkeme kararıyla tasfiyesine karar verilmediği” bilgilerini içeren iflas konkordato belgesi verilmektedir.

c. Tapu yetki belgesi

TTK uyarınca, ticaret şirketlerinin serbestçe taşınmaz sahibi olması, taşınmazlar üzerinde tasarrufta bulunması ve sınırlı ayni hak tesis etmesi imkan dâhilindedir. Bu kapsamda, ticaret şirketleri adına herhangi bir taşınmaza ilişkin işlem yapılabilmesi için ticaret sicili müdürlüğünden söz konusu işlemin yapılabileceğini ve şirket yetkililerini gösteren yetki belgesi alınarak, ilgili tapu müdürlüğüne şirkete ait imza sirküsü ile birlikte ibraz edilmesi gerekmektedir.

TSY m. 18 “Müdürlükler, 22/12/1934 tarihli ve 2644 sayılı Tapu Kanununun 2 nci maddesi hükmüne göre ticaret şirketlerinin taşınmaz üzerinde tasarruf edebileceklerini gösteren belgeyi vermekle yükümlüdür. Şirket sözleşmesinde şirketin taşınmaza sahip olabileceğinin yazılmamış olması belgenin verilmesine engel teşkil etmez” hükmü ve 2644 sayılı Tapu Kanunu'nun 2'nci maddesinde yer alan “Hükmi şahısların tapu işlerinde merkez veya şubelerinin buldukları yerin en büyük mülkiye amirinden nizamnamelerine göre gayrimenkul tasarrufuna izinli olduklarına ve tescil işini yapacak mümessilin salahiyetine dair alınacak belgenin verilmesi mecburidir. Ticaret Şirketleri bu belgeyi ticaret sicil memurundan alırlar” hükmü uyarınca, ticaret sicili müdürlüklerince

¹⁷⁴ İlgili makamın emri üzerine tescil için bkz. Birinci Bölüm, İlgili Makamın Emri Üzerine Tescil.

MERSİS'te tutulmakta olan ticaret sicili kayıtlarına göre düzenlenen ve şirketi temsile yetkili kişi ya da kişileri ve yetki şekillerini gösteren bu belge ile, şirket adına gerçekleştirilecek tapu işlemlerinde, şirket yetkilisinin söz konusu işlemi şirket adına gerçekleştirmeye yetkili olduğu belgelenmekte idi¹⁷⁵.

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Tapu Dairesi Başkanlığının, tüzel kişilerde temsil ve yetki belgesi konulu 10/11/2020 tarih ve 2020/4 (1904) sayılı genelgesi¹⁷⁶ ile, ticaret sicili müdürlükleri tarafından oluşturulan ve tapu işlemlerinde kullanılan yetki belgelerine elektronik ortamda erişimin mümkün olması nedeniyle, ticaret şirketlerinin yetki belgelerinin MERSİS'ten sorgulanarak işlemlere yön verilmesi gerektiği, MERSİS üzerinden yetki belgesine erişim sağlanamaması ve şirket tarafından MERSİS'te gerekli güncellemelerin yaptırılmamış olması hâlinde ise tapu müdürlüklerince ticaret sicili müdürlüğüne yazı yazılarak yetki belgesinin talep edilmesi gerektiği bildirilmiştir. Bahse konu genelgeye istinaden, Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından tüm ticaret sicili müdürlüklerine gönderilen, 27.12.2019 tarih E-00050794103 sayılı genelge ile, bundan böyle sicil müdürlükleri tarafından tapu yetki belgesinin düzenlenmemesi gerektiği bildirilmiş olup, hâlihazırda sicil müdürlükleri tarafından tapu yetki belgeleri düzenlenmemektedir.

d. Merkez nakli belgesi

Ticaret Sicili Yönetmeliği m. 111 “*Bir ticarî işletmenin veya ticaret şirketinin Türkiye’deki merkezinin başka bir sicil bölgesine taşınmasının tesciline ilişkin başvurularda, şirket sözleşmesinin değişikliğine ilişkin belgelere ek olarak eski merkezdeki müdürlükten alınacak sicil özeti de müdürlüğe verilir*” hükmünü içermektedir. Buna göre, şirketler ve ticarî işletmelerin merkezlerinin bulunduğu ticaret sicili müdürlüğü çevresi dışında, başka bir sicil müdürlüğü çevresinde yer alan adrese taşınmaları hâlinde, önceki

¹⁷⁵ Yargıtay HGK 26/11/2008 Tarih ve E. 2008/699 K. 2008/714 sayılı kararı “*Tapu kaydı ve akit tablosundaki açıklamalara göre, davacı kooperatife ait ilk tespit sırasında nazara alınan tapu kayıtlarının kapsamında kalan her iki taşınmazın satışı için Ticaret Sicili Memurluğunca bildirilen yetki yazısı ile davacı kooperatifi temsile, satış ve devre yetkili olan yönetim kurulu başkan ve üyeleri tarafından 50.000.000 TL.satış parası karşılığında 13.6.1985 tarihinde davalılara satılıp, 13.6.1985 gün 8 ve 9 numaralarıyla paylı mülkiyet şeklinde tapuya tescil edilmişlerdir... Akit tablosunun incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, 2644 sayılı Tapu Kanununun 2. maddesi hükmü uyarınca Ticaret Sicilin Memurluğunca verilen yetki yazısında da yönetim kurulunun davacı kooperatifi temsile ve taşınmazları satma yetkisinin bulunduğu belirtilmiştir...Tüm bu açıklamalar karşısında yönetim kurulu 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 59 ve genel kurulca alınan 6.5.1985 günlü karar karşısında geçerli temsil yetkisi içerisinde hareket ettiğinin kabulü gerekir.*” (www.lexpera.com.tr e.t.: 29/09/2024)

¹⁷⁶ T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Tapu Dairesi Başkanlığının 2020/4 (1904) sayılı genelgesi için bkz. : www.tkgm.gov.tr (e.t.: 29/09/2024).

ticaret sicili müdürlüğüne başvurularak yeni ticaret sicili müdürlüğüne sunulmak üzere merkez nakli belgesi düzenlenmesi talep edilmektedir. Bahse konu belge talebi, şirket yetkilisi tarafından ticaret sicili müdürlüğüne hitaben düzenlenen dilekçe ile yapılabileceği gibi, MERSİS üzerinden e-imzalı olarak da talep edilebilmektedir.

Merkez nakli belgesi olarak adlandırılan bu belgede, şirket ya da ticarî işletmelerin sicil kayıtlarında yer alan temel bilgiler yani ticaret sicili numarası, MERSİS numarası, ticaret unvanı, adresi, faaliyet konuları, sermayesi, ortakları ve mevcut yetkililerine ilişkin hususlar yer almaktadır. Bu belge merkez adresini başka bir sicil müdürlüğü çevresinde bulunan adrese taşımak isteyen şirket ya da ticarî işletme tarafından, tescil talebine dayanak oluşturan belgeler ile birlikte yeni sicil müdürlüğüne sunulmaktadır. Böylece her iki sicil müdürlüğü arasında koordinasyon sağlanarak, şirket ya da ticarî işletmenin merkez nakli işlemi gerçekleştirilmekte olup, uygulamada görüleceği üzere söz konusu belgenin düzenleme tarihinden itibaren bir ay içerisinde ilgili sicil müdürlüğüne sunulması gerekmektedir. Aksi durumda ticaret sicili müdürlüğünden yeniden belge düzenlenmesinin talep edilmesi gereklidir.

e. Durum belgesi (faaliyet belgesi)

Şirketler ve ticarî işletmelerin, tescil edilen hususlarında kuruluşundan itibaren meydana gelen değişiklikleri gösteren belgeye, durum belgesi ya da faaliyet belgesi denilmektedir. Bu belge genel olarak, şirketler ve ticarî işletmelerin ortaklık yapıları, pay oranları, yetkilileri, mevcut sermayeleri ve benzeri bilgilerini içermektedir. Bahse konu belge uygulamada sıkça rastlandığı üzere, şirketler ve ticarî işletmeler tarafından bankalar ve kamu kuruluşları gibi ilgili makamlara ibraz edilmek üzere talep edilmektedir.

f. Ticaret sicili tasdiknamesi

Ticaret Sicili Yönetmeliği m. 16/1'e göre, bir ticarî işletmenin ve seçilen unvanın ticaret siciline tescil edilmesi hâlinde, ilgiliye onaylı bir sicil tasdiknamesi verilmektedir. Tasdiknamede, MERSİS numarası, ticaret unvanı, gerçek kişiye ait ticarî işletmelerde işletme sahibinin adı ve soyadı, yerleşim yeri ve kimlik numarası, işletmenin merkezi, şubelerde şubenin adresiyle birlikte işletmenin merkezi adresi, işletmenin faaliyet alanı, işletmeye tahsis edilmiş olan sermaye ve belge düzenlendiği sırada işletmeyi temsile yetkili olanlara ilişkin bilgiler yer almaktadır. Tasdiknamenin düzenlenmesinden sonra, sicil müdürlüğü tarafından ilgili şirket ya da ticarî işletmeye ilişkin yapılan tescil işlemleri,

tasdiknamede yer alan bilgilerden herhangi birinde değişikliğe neden oluyorsa, ilgilinin talebi olup olmadığına bakılmaksızın, harcı ilgiliden tahsil edilmek üzere yeni bir tasdikname düzenlenir ve önceki tasdikname ilgiliden alınarak yenisi verilir (TSY m. 16/3). Önceki tasdikname müdürlüğe iade edilmese dahi, yeni tasdikname düzenlenir. Ancak, yeni tasdiknamenin düzenlendiği tarihten itibaren önceki tasdikname kullanılmayacaktır (TSY m. 16/4). Yine tasdiknamenin kullanılmayacak hâle gelmesi yahut kaybolması hâlinde, ilgililerin talebi üzerine, harç ve gideri ilgiliden tahsil edilerek yeni sicil tasdiknamesi düzenlenecektir (TSY m. 16/5). Söz konusu tasdikname, tasdiknamede yer alan bilgilerde herhangi bir değişiklik meydana gelmediği ya da yenisi düzenlenmediği sürece geçerliliğini koruyacaktır (TSY m. 16/6).

Uygulamada ticaret sicili tasdiknamesi ve durum belgesi sıkça birbirleriyle karıştırılmaktadır. Sicil tasdiknamesi belirli bir tarihteki sicil kaydının doğruluğunu teyit eden belge iken, durum belgesi şirket ya da ticarî işletmenin kuruluşundan itibaren tescil edilen hususlarda meydana gelen değişikliklerini gösteren belgedir. Ticaret sicili tasdiknamesi, özellikle bir şirketin belirli bir tarih aralığındaki ortaklık yapısını, faaliyet alanını ve yetkililerini göstermek amacıyla yaygın olarak kullanılmaktadır. Ticaret sicili tasdiknamesi, sicil müdürlükleri tarafından verilen diğer belgelerde olduğu gibi, müdürlüğe hitaben düzenlenen dilekçe ile talep edilebileceği gibi, MERSİS üzerinden e-imzalı olarak da talep edilebilecektir.

3. Ticaret sicili müdürlükleri tarafından sicil kayıtlarına işlenen şerhler

a. Genel olarak

Ticaret sicili müdürlükleri tarafından sicile kayıtlı ticarî işletme ve şirketlerin kayıtlarına, ilgili kanunlarda yer alan düzenlemeler uyarınca mahkemeler, icra daireleri ve noterler gibi kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan bildirim istinaden çeşitli şerhler işlenmektedir. Söz konusu şerhler, ilgili ticarî işletme ve şirkete ilişkin sicilde yer alan asıl kaydın yanına eklenmekle birlikte, hâlihazırda MERSİS üzerinden elektronik ortamda işlenmekte ve ticaret sicilinin aleniliği ilkesi gereğince herkes tarafından incelenebilmektedir. İlgili ticarî işletme ya da şirketin hukukî durumuna ilişkin çeşitli bilgiler içeren bu şerhler, ticarî hayatta şeffaflık ve hukukî güvenin tesis edilmesine ve ticarî ilişkilerde risk değerlendirmesinin yapılmasına katkı sağlamakta olup, aşağıda sırasıyla ele alınarak incelenecektir.

b. Rehin şerhi

6750 sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu m. 5/2 hükmüne göre, bir ticarî işletmenin tamamı üzerinde rehin kurulması hâlinde, rehlin kapsamında işletmenin faaliyetine özgülenen ve diğer kanunlar ile öngörülmüş kendine özgü ayrı bir sicili olan taşınır varlıklar bulunabilmektedir. Bu hâlde, rehin sözleşmesinin bahse konu kanun kapsamında taşınır rehni siciline işlenmesinin akabinde, başta ticaret sicili olmak üzere diğer sicillere bildirilmesi gerekmektedir. Bu bildirim ile rehlin daha geniş bir çevre tarafından öğrenilmesi ve rehin hukukuna da hâkim olan aleniyetin sağlanarak, üçüncü kişilerce iyiniyet iddiasında bulunulmasının engellenmesi amaçlanmıştır¹⁷⁷. Bahse konu bildirim, rehlin tescil işlemini gerçekleştiren noterlik tarafından yapılmaktadır. Bildirimin hangi ticaret sicili müdürlüğüne yapılacağına ilişkin kanun ve yönetmeliklerde herhangi bir düzenleme yer almamakla birlikte, uygulamada rehne konu olan ticarî işletmenin merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret sicili müdürlüğüne bildirim yapılmaktadır. Belirtmek gerekir ki, ticarî işletmeye ait münferit unsurlar üzerinde rehin tesis edilmesi hâlinde, bu husus ticaret siciline bildirilmemektedir. Zira aslolan, ticarî işletmeye ait münferit unsurlar üzerinde rehin tesisi olup, istisnai olarak ticarî işletmenin tamamı üzerinde rehin kurulması durumunda, yukarıda belirtilen kanun hükmünde de açıkça ifade edildiği üzere ticaret siciline bildirimde bulunulmaktadır.

Ticaret siciline yapılan bildirim neticesinde nasıl bir işlem tesis edileceğine ilişkin herhangi bir yasal düzenleme yer almadığından, ticaret sicili müdürlüğü tarafından bildirim istinaden yapılan işlemin niteliğinin belirlenmesi gerekecektir. Doktrinde yer alan bir görüşte, TTK m. 36 hükmünde ilana üçüncü kişiler açısından sonuç bağlanması ele alınarak ticarî işletme rehni ilan edilmesinin gerekip gerekmediği değerlendirilmiştir. Buna göre, ticaret sicilinde aleniyet, tescil edilen hususların ilan edilmesiyle sağlandığından, TİTRK uyarınca tescil edilerek ticaret siciline bildirilen ticarî işletme rehni ilan edilmesiyle birlikte, TTK m. 36/3 hükmü uyarınca üçüncü kişilerin ilan edilen hususu bilmedikleri yönündeki iddialarının dinlenmeyeceği belirtilerek, TTK'da yer alan bu düzenlemenin TİTRK bağlamında üçüncü kişilerin iyiniyetini ortadan kaldırabilmesi için ilan şart olduğu vurgulanmıştır¹⁷⁸.

¹⁷⁷ Arkan, s. 57.

¹⁷⁸ Nurdan Balkan, "Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticarî İşletme Rehni", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2023, s. 226,227.

Kanaatimizce TİTRK m. 5/2 hükmü uyarınca ticaret siciline yapılan bildirim istinaden sicil müdürlüğü tarafından bildirim konu ticarî işletme rehninin ilan edilip edilmeyeceğinden önce, söz konusu bildirim tescile tâbi bir işlem olup olmadığının belirlenmesi, şayet tescile tâbi ise TTK m. 35/3 uyarınca ilana konu olacağıın kabulü gerekmektedir. Zira tacirlere ya da ticarî işletmelere ilişkin her hususun ticaret siciline tescili mümkün olmayıp, tescile konu olacak hususun kanunda ya da yönetmelikte açıkça öngörülmesi gerekmektedir¹⁷⁹. Bu doğrultuda, gerek TTK'da gerekse TSY'de ticarî işletme rehnine ilişkin yapılan bildirim tescilini öngören bir hüküm bulunmadığından, bu konuda tescil ve ilan tartışılması yersizdir. Zira bu hususu bir örnek üzerinden açıklamak gerekirse, TTK'nın ticarî işletme devrini düzenleyen 11/3'üncü maddesinin son cümlesinde, ticarî işletme devri sözleşmesinin ticaret siciline tescil ve ilan edileceği, aynı doğrultuda düzenlenen TSY m. 133/3 hükmünde ise ticarî işletme devrinin devir sözleşmesinin tümünün tescili ile hüküm ifade edeceği düzenlenmiştir. Görüleceği üzere, ticarî işletme rehninden farklı olarak ticarî işletme devrinde, devir sözleşmesinin tescil ve ilan edileceği açıkça belirtilmiş olup, tescil işlemi gerçekleştirilmediği takdirde devir sözleşmesi geçerlilik kazanmayacak ve herhangi bir hüküm ifade etmeyecektir. Bu noktada, ticarî işletme rehnine ilişkin ticaret sicili müdürlüğüne yapılan bildirim tescile konu bir husus olsa idi, ticarî işletme devrinde olduğu gibi kanun koyucu tarafından açıkça tescil ve ilan öngörüleceğini, mevcut durumda kanunda buna ilişkin bir boşluğun mevcut olmadığını söylemek mümkündür.

Uygulamada sıkça rastlandığı üzere, ilgili noterlik tarafından ticarî işletme rehnine ilişkin ticaret sicili müdürlüğüne yapılan bildirim istinaden, sözleşmenin tarafı olan tacir ya da ticarî işletmenin sicil esas defterine, ticarî işletme rehninin kurulduğuna ilişkin bir şerh işlenmektedir. Söz konusu şerh ticaret sicili kayıtlarının aleniliği prensibi gereğince, sicil kayıtlarının incelenmesi suretiyle herkesçe görülebilmektedir¹⁸⁰.

c. Haciz şerhi

aa. Anonim şirketlerde pay haczinin ticaret siciline şerhi

İİK m. 94 hükmüne göre, anonim şirketlerde paylar için pay senedi ya da ilmühaber çıkarılmamışsa; pay sahiplerinden alacaklı olan kişiler, icra dairesi aracılığıyla şirkete tebliğ edilmek suretiyle haciz uygulanmasını talep edebileceklerdir. Bu durumda senede

¹⁷⁹ Tescile tâbi hususlar için bkz. : Birinci bölüm, Tescil Edilmesi Gereken Hususlar.

¹⁸⁰ Sicil kayıtlarının aleniyeti için bkz.: Birinci bölüm, Aleniyeti Sağlama İşlevi.

bağlanmayan ya da ilmühaber çıkarılmayan paylar, icra dairesi tarafından şirkete yapılan tebliğ ile haczolunmaktadır. Haczin şirketin pay defterine işlenmesi gerekmektedir birlikte, işlenmese dahi haczin geçerliliğini etkilemeyecek ve tebliğ ile birlikte haciz gerçekleşecektir. Söz konusu haciz, tebliğ işleminden sonra icra dairesi tarafından tescil edilmek üzere ticaret siciline bildirilecektir. Belirtmek gerekir ki, her ne kadar İİK m. 94 hükmünde ve hüküm gerekçesinde haczin tescil edilmek üzere ticaret siciline bildirilmesi ifadesi kullanılmışsa da, bahse konu bildirim gerçek anlamda bir tescil işlemine karşılık gelmemektedir. “Tescil” kavramının kullanım amacı açıklığa kavuşmuş olmadığından, çalışmamızda anonim şirketlerde pay haczinin ticaret siciline kaydı, ticaret sicili müdürlüğü tarafından işlenen şerhler başlığı altında ele alınmıştır.

TSY m. 21/1 hükmünde belirtildiği üzere, bazı tescil işlemleri, resmî kurumlar tarafından yapılan bildirim istinaden gerçekleştirilebilmektedir¹⁸¹. Ancak kanaatimizce, haczin icra dairesi tarafından ticaret siciline bildirimine istinaden sicil müdürü tarafından tesis edilen işleme, kanun metninde ifade edildiği gibi “tescil” işlemi denilmesi yerinde olmayıp, söz konusu işlem sicil kayıtlarına işlenen “şerh (açıklama)” niteliğindedir. Zira söz konusu işlem, ticaret siciline tescilin etkileri bakımından ne kurucu ne de bildirici etkiye sahiptir. İİK m. 94 hükmünde belirtildiği üzere, haciz şirkete tebliğ tarihinde yapılmış olduğundan, ticaret siciline yapılan bildirim istinaden tesis edilen işlem tescilin kurucu etkisini haiz değildir. Ticaret siciline tescilin bildirici etkisiyle ise, üçüncü kişiler tarafından tescil ilgililerine karşı tescil edilen hususun aksinin iddia edilememesi amaçlanmıştır. İİK m. 94 hükmüne göre, haciz işlemi gerçekleştirilmekle birlikte üçüncü kişiler bakımından hüküm doğurmaya başlayacak olup, haczin gerçekleştirildiği andan itibaren, üçüncü kişiler aksi yönde iddiada bulunamayacaklardır. Bu sebeple burada tescilin bildirici etkisinden de söz edilemeyecektir. Kaldı ki gerek TTK’da gerekse TSY’de ticaret siciline tescili öngörülen hususlar arasında “haczin tescili” bulunmamaktadır. Bu sebeple kanaatimizce kanunda “tescil” ifadesi yerine “şerh” ifadesinin kullanılması daha uygun olacaktır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus, icra dairesi tarafından yapılan bildirim üzerine ticaret sicili müdürlüğü tarafından haciz şerhinin sicil kayıtlarına ne şekilde işleneceğidir. Zira anonim şirketlerde pay senetlerinin devrini düzenleyen TTK m. 489 ve m. 490 hükümlerinde, devrin zilyetliğin devri yoluyla hüküm ifade edeceği belirtilmiş olup

¹⁸¹ İlgili kurum tarafından yapılan bildirim istinaden yapılan tescil işlemi için bkz.: Birinci bölüm, İlgili Makamın Emri Üzerine Tescil.

pay devrinin geçerliliği için tescil şartı öngörülmemiştir. Dolayısıyla anonim şirketlerde pay devirleri tescile tâbi olmadığından, tek pay sahipli anonim şirketler hariç olmak üzere¹⁸², ortaklık yapısının ve kimlerin hangi oranda pay sahibi olduğunun bilinmesi mümkün değildir. Bu sebeple, birden fazla pay sahibi olan anonim şirketlerde, icra dairesi tarafından bildirilen pay haczinin sicil kayıtlarına işlenmesi sorunu ortaya çıkmaktadır. Zira uygulamada, çok ortaklı bir anonim şirkette ortaklardan birinin payının haczedildiğine ilişkin haciz müzekkeresini alan sicil müdürlüğü, bahse konu kişinin hâlihazırda söz konusu şirkette ortaklık sıfatını haiz olup olmadığı bilgisine sahip olmadığı gibi, haczin icra dairesi tarafından İİK m. 94'te öngörülen usule uygun olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini de bilememektedir¹⁸³. Bu sebeple, icra dairesince yapılan pay haczi bildirimini yalnızca şirketin sicil dosyasına bilgi olarak işlenebilmekte, merkezî ve ortak bir veri tabanı olan MERSİS kayıtlarına şerh olarak işlenememektedir.

bb. Limited şirketlerde hisse haczinin ticaret siciline şerhi

TTK m. 133/2 hükmünde, sermaye şirketlerinde alacaklıların, alacaklarını o ortağa düşen kâr veya tasfiye payından almak yanında, borçlularına ait olan, senede bağlanmış veya bağlanmamış payların, İcra ve İflas Kanunu'nun taşınırlara ilişkin hükümleri uyarınca haczedilmesini ve paraya çevrilmesini isteyebilecekleri düzenlenmiştir. Limited şirketler de bir sermaye şirketi olduğundan TTK m. 133/2 hükmüne tâbi olacaktır. Dolayısıyla İİK m. 94 hükmünde düzenlenen anonim şirketlerde çıplak pay haczine ilişkin hükümler uygun

¹⁸² TTK m. 338/2 “Pay sahibi sayısı bire düşerse, durum, bu sonucu doğuran işlem tarihinden itibaren yedi gün içinde yönetim kuruluna yazılı olarak bildirilir. Yönetim kurulu bildirim aldığı tarihten itibaren yedi gün içinde, şirketin tek pay sahipli bir anonim şirket olduğunu tescil ve ilan ettirir. Ayrıca, hem şirketin tek pay sahipli olarak kurulması hem de payların tek kişide toplanması hâlinde tek pay sahibinin adı, yerleşim yeri ve vatandaşlığı da tescil ve ilan edilir. Aksi hâlde doğacak zarardan, bildirimde bulunmayan pay sahibi ve tescil ve ilanı yaptırmayan yönetim kurulu sorumludur.” hükmü uyarınca anonim şirketin tek pay sahipli olarak kurulması ya da sonradan tek pay sahipli bir anonim şirkete dönüşmesi hâli tescile tâbidir.

¹⁸³ Yargıtay 12 HD 22/10/2015 Tarih ve E. 2015/25455 K. 2015/25553 sayılı kararı “Diğer taraftan .../... haciz ihbarnamesi ile aynı tarihte (03.01.2011) İstanbul Ticaret Sicili Müdürlüğü'ne yazılan yazıda; borçluların şirket hisselerinin haczedildiği ve sicil dosyasına tescilinin yapılması istenmiştir. Alacaklının talebi ile 3. kişi şirkete gönderildiği anlaşılan bila tarihli haciz yazısı ile borçluların şirket hisselerinin haczedildiği bildirilmiş; ancak bila tarihli bu bildirim 3. kişiye ne zaman tebliğ edildiğine dair tebligat parçasına dosya muhtevasında rastlanmamıştır. Bununla birlikte, 3. kişi 18.03.2011 tarihinde icra dosyasına sunduğu dilekçede, borçluların şirket hissedarı olmadıklarını beyanla bu hususta Ticaret Sicili Gazetesi sunmuştur... O halde mahkemece, şikayetin mahiyeti nazara alınarak duruşma açılarak, tarafların usulünce duruşmaya daveti ile şikayetçinin iddiaları ve buna karşılık takip alacaklısının savunmaları üzerinde durularak bu hususta gösterecekleri deliller değerlendirilmek suretiyle, yukarıda sözü edilen borçluların şirket paylarının haczine dair 89 haciz ihbarnamesi ile tarihli haciz müzekkeresinin şikayetçi 3. kişi şirkete tebliğ tarihi itibarı ile borçluların şikayetçi şirkette hisseleri bulunup bulunmadığı, var ise bu hissenin hisse senedine veya ilmühabere bağlanıp bağlanmadığı hususları yukarıda belirtilen ilke ve kurallar gözüne alınarak tespit edildikten sonra İİK'nun 94. ve 88. maddeleri uyarınca irdelenerek bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile sonuca gidilerek şikayetin reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.” (www.lexpera.com.tr e.t.: 30/09/2024)

düştüğü ölçüde kıyasen limited şirketlere de uygulanacak olup, buna ilişkin yukarıda açıklamada bulunulduğundan tekrara düşmemek adına haciz usulüne ilişkin açıklamada bulunulmayacaktır.

Belirtmek gerekir ki, TTK m. 595/2 “*Şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse, esas sermaye payının devri için, ortaklar genel kurulunun onayı şarttır. Devir bu onayla geçerli olur*” hükmü uyarınca, limited şirketlerde hisse devirleri kural olarak şirket genel kurulunun onayına tâbi tutulmuştur. Yine TTK m. 598/1 “*Esas sermaye paylarının geçişlerinin tescil edilmesi için, şirket müdürleri tarafından ticaret siciline başvurulur*” hükmü uyarınca, limited şirketlerde hisse devirleri tescile tâbi tutulmuştur. Görüleceği üzere, limited şirketlerde anonim şirketlerden farklı olarak, hisse devirlerinin kural olarak genel kurul onayına ve tescile tâbi tutulması, limited şirketlerin ortaklık yapısının bilinebilirliğini sağlamaktadır. Bu sebeple, icra dairesi tarafından ticaret sicili müdürlüğüne bir limited şirket ortağının hissesinin haczedildiğine ilişkin bildirim yapıldığında, sicil müdürlüğü tarafından bahse konu şirketin son ortaklık durumu incelenerek, hisse haczine konu kişinin hâlihazırda şirket ortağı olduğunun tespit edilmesi hâlinde, hisseleri üzerine haciz şerhi işlenmektedir¹⁸⁴.

cc. Ticarî işletme haczinin ticaret siciline şerh olarak işlenmesinin değerlendirilmesi

TTK m. 11/1 hükmünde ticarî işletme, esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan, faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletme olarak ifade edilmiştir. Ticarî işletmeler, sahibine ait diğer malvarlığı unsurlarından ayırt edilebilen, belirli bir amaca tahsis edilmiş bir takım maddî ve gayrimaddî malvarlığı unsuruna sahiptir¹⁸⁵. Ticarî işletmeye ait ekonomik bir değeri olan bu malvarlığı unsurlarının gerek münferit olarak, gerekse bir bütün hâlinde haczine ilişkin TTK ve İİK’da ayrıca bir düzenleme bulunmamakla birlikte, ticarî işletmeye ait münferit unsurların haczi, taşınır ve taşınmaz malların haczine ilişkin genel hüküm niteliğinde olan İİK m. 85/1 “*Borçlunun kendi yedinde veya üçüncü şahısta olan taşınır mallarıyla taşınmazlarından ve alacak ve*

¹⁸⁴ Hem anonim hem de limited şirketlerde gerçekleştirilen pay/hisse hacizlerine ilişkin sicil müdürlüklerine gönderilen haciz bildirimlerine istinaden işlem tesis edilmeden önce, sicil müdürlüğü tarafından icra dairesine bildirimde bulunularak, 492 sayılı Harçlar Kanunu I sayılı tarifenin C bendinde “Ticaret Sicili Harçları” başlığı altında düzenlenen “ticaret siciline tescil edilmiş olan vakalardaki değişikliklerin tescili”ne ilişkin harç tutarının ödenmesi gerektiği, akabinde haciz şerhinin işlenebileceği bildirilmektedir. Kanaatimizce sicil kayıtlarına haciz şerhi işlenmesi harca tâbi bir işlem değildir. Zira “haciz şerhi” mahiyeti gereği bir “tescil” işlemi olmadığından ticaret siciline tescil edilen hususlarda herhangi bir değişiklik de yaratmamaktadır. İİK m. 94 hükmünde değişiklik yapılarak “tescil” ifadesinin kullanım amacının açıklığa kavuşturulması, bu çelişkinin giderilmesi için yerinde olacaktır.

¹⁸⁵ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 116.

haklarından alacaklının ana, faiz ve masraflar da dahil olmak üzere bütün alacaklarına yetecek miktarı haczolunur; ancak bu miktarı aşacak şekilde haciz yapılamaz” hükmü uyarınca gerçekleştirilecektir. Belirtilmelidir ki, ticarî işletmelerin bünyesinde bulunan söz konusu maddî ve gayrimaddî malvarlığı unsurları, her biri kendi hukukî yapısına uygun çeşitli hukukî işlemlere konu edilebilecek olup, bu bağlamda ticarî işletmeye ilişkin bu malvarlığı unsurlarından haczi kabil olanlar haciz işlemine konu olabilecektir. Hacedilen her bir malvarlığı unsuruna ilişkin olarak ise icra dairesi tarafından kendi özel siciline bildirimde bulunulacaktır. Örneğin taşınmazlar için tapu siciline, motorlu taşıtlar için trafik siciline, fikrî mülkiyet hakları için ise marka ve patent sicillerine bildirimde bulunulması ve sicil kaydına şerh edilmesi gerekmektedir. Buradan hareketle, ticarî işletmeye ait münferit unsurların hacedilmesi hâlinde, kendi özel sicillerine bildirimde bulunulduğundan, ticaret sicili müdürlüğüne ayrıca bir bildirimde bulunulmasının ve ilgili ticarî işletmenin sicil kaydına şerh olarak işlenmesinin gerekli olmadığını söylemek mümkündür.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus, ticarî işletmenin bir bütün olarak haczinin mümkün olup olmadığıdır. Yukarıda belirtildiği üzere, ticarî işletmenin bir bütün olarak haczine ilişkin yasal bir düzenleme bulunmamasıyla birlikte, TTK m. 11/3 hükmünde, ticarî işletmenin, içerdiği malvarlığı unsurlarının devri için zorunlu tasarruf işlemlerinin ayrı ayrı yapılmasına gerek olmaksızın bir bütün hâlinde devredilebileceği ve diğer hukukî işlemlere konu olabileceği düzenleme altına alınmıştır. Buna göre ticarî işletmenin bir bütün hâlinde çeşitli hukukî muamelelerle konu olabileceğini söylemek mümkündür. Nitekim TTK m. 11/3 hükmü uyarınca ticarî işletmenin bir bütün olarak devri, TİTRK m. 5/2 uyarınca ticarî işletmenin tamamı üzerinde rehin kurulması ve TBK m. 357 hükmünün kıyasen uygulanması ile ticarî işletmenin bir bütün olarak ürün kirasına konu edilmesi mümkündür. Görüleceği üzere, ticarî işletmenin bir bütün olarak çeşitli hukukî işlemlere konu olması mümkündür. Buradan hareketle kanaatimizce, ticarî işletmenin tamamı üzerinde haciz işlemi uygulanabilecektir. Zira ticarî işletmeye ilişkin makine, teçhizat, stok vb. unsurların ayrı ayrı unsurlar hâlinde hacedilip satılması, işletmenin ekonomik bütünlüğünün bozulmasına ve değerinin düşmesine neden olacaksa, ticarî işletmenin bir bütün olarak hacedilmesi, işletmenin ekonomik bütünlüğünün ve alacaklının menfaatinin korunması bakımından yerinde olacaktır.

Ticarî işletmenin bir bütün olarak haczedilmesi hâlinde kanaatimizce, tıpkı TİTRK m. 5/2 uyarınca ticarî işletmenin bir bütün olarak rehninde olduğu gibi, icra müdürlüğü tarafından yapılacak bildirim istinaden, ilgili ticarî işletmenin ticaret sicili kaydına haciz şerhi işlenmesi mümkün olacaktır. Ancak uygulamada sıkça rastlanıldığı üzere, icra daireleri tarafından ticaret sicili müdürlüğüne yapılan ticarî işletme haczine ilişkin bildirimde, borçluya ait ticarî işletmenin hisseleri üzerine haciz konulmasına karar verildiği belirtilmekte olup, bu ifade hukuken hatalıdır. Zira TTK m. 11 hükmünde düzenlenen ticarî işletme kavramı, tacirin ticarî faaliyetine özgüleşmiş olduğu mal, hak ve borçlarının bir bütün olarak teşkilatlandığı bir oluşumdur. Tacir ise, ticarî işletmeyi oluşturan bu malvarlığı unsurlarını çeşitli ekonomik faaliyetlere konu etmektedir. Ayrıca ticarî işletmenin kendisi, ticarî işletmeyi işleten tacirden ayrı bir tüzel kişiliğe yahut tacir sıfatına sahip olmadığı gibi, ticarî işletmeler bakımından sermaye şirketlerinde olduğu gibi pay ya da hisse kavramından da söz edilemeyecektir. Bu nedenle, uygulamada icra daireleri tarafından ticaret sicili müdürlüklerine gönderilen "ticarî işletme hisselerinin haczi"ne ilişkin bildirimlerin hukuken bir karşılığının bulunmadığını söylemek mümkündür.

d. İhtiyati tedbir şerhi

6100 sayılı HMK m. 393/2 hükmüne göre, yargı mercileri tarafından verilen ihtiyati tedbir kararlarının uygulanması, kararı veren mahkemenin yargı çevresinde bulunan veya tedbir konusu mal ya da hakkın bulunduğu yerdeki icra dairesinden talep edilmektedir. Görüleceği üzere ihtiyati tedbir kararı, kararı icra edecek merciye doğrudan mahkeme tarafından gönderilmeyip, talep üzerine uygulanmaktadır. Bununla birlikte, ihtiyati tedbir kararı, ticaret sicili müdürlüğü gibi resmî bir kurum tarafından gerçekleştirilecek işlemle doğrudan icra edilebilir nitelikte ise, kararın icrası için mahkeme tarafından re'sen ilgili kuruma bildirilmektedir¹⁸⁶. Örneğin uygulamada sıkça rastlandığı üzere, taraflar arasında görülen boşanma, mal rejiminin tasfiyesi yahut ortaklığın giderilmesi gibi davalarda, malvarlığının korunması ve tarafların hak kaybı yaşamasının önlenmesi adına mahkeme tarafından yargılama süresince tarafların herhangi bir şirkette mevcut ortaklık payının devir ve temlikinin önlenmesi için ihtiyati tedbir kararı verilebilmektedir. Söz konusu ihtiyati tedbir kararının, mahkemece yazılan bir müzekkere ile şirketin kayıtlı olduğu ticaret sicili müdürlüğüne bildirilmesi hâlinde, ilgili şirketin sicil kayıtlarına ihtiyati tedbir şerhi işlenmektedir. Yine TTK m. 445 uyarınca genel kurul kararının iptali, yahut TTK m. 447

¹⁸⁶ Cengiz Serhat Konuralp, "6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İhtiyati Tedbirler", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 21, Sayı 2, 2013, s. 258.

uyarınca genel kurul kararının batıl olduğunun tespiti istemiyle açılan davalarda, mahkeme tarafından karar verinceye kadar, tedbiren davaya konu genel kurul kararının icrasının geri bırakılmasına karar verilmesi hâlinde, söz konusu ihtiyati tedbir kararı ilgili şirketin sicil kayıtlarına şerh olarak işlenmektedir¹⁸⁷

¹⁸⁷ Yargıtay HGK 28/03/2014 Tarih ve E. 2014/232 K. 2014/404 sayılı kararı “...ortaklar kurulu kararı hakkında iptal ya da butlan davası açıldığı takdirde mahkeme, yönetim kurulu üyelerinin görüşünü aldıktan sonra dava konusu kararın yürütülmesinin geri bırakılmasına karar verir. Bu itibarla davalı şirketin Yönetim Kurulu üyelerinin veya Müdürlerinin dinlenilmeden karar verilmesi doğru görülmemiştir. Ayrıca, HMK 389/1.maddesi uyarınca, mevcut durumda meydana gelebilecek değişme nedeniyle hakkın elde edilmesi önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkansız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakınca yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâlinde ihtiyati tedbir kararı verebilir. Somut olayda, Mahkemece, açıklanan bu hususlar değerlendirilmeksizin talebin reddine karar verilmesi doğru görülmeyip, davacılar vekilinin ihtiyati tedbir talebinin reddi kararını temyiz talebinin kabulü ile kararın bozulması gerekmiştir” (www.lexpera.com.tr e.t.: 01/10/2024)

İKİNCİ BÖLÜM

TİCARET SİCİLİNE TESCİLİN HUKUKÎ SONUÇLARI

Ticaret siciline yapılan tescil işleminin¹⁸⁸ bir takım hukuki sonuçları ortaya çıkmaktadır. Bunlar genel olarak tescile konu oluşturan işlem üzerinde ilgililer bakımından ortaya çıkan etkiler ve üçüncü kişiler üzerindeki etkiler olup, aşağıda sırasıyla detaylı olarak incelenecektir.

I. Ticaret Siciline Tescilin İlgililere İlişkin Hukukî Etkileri (İç Etki)

A. Genel Olarak

Ticaret siciline yapılan kayıtlar, kayda konu oluşturan hususa ilişkin oldukça önemli hukukî sonuçlar doğurmaktadır¹⁸⁹. Sicile yapılan tescil işleminin sicil kaydına konu olan hususun ilgilileri üzerinde ortaya çıkardığı iç etkiler temel olarak ikiye ayrılmakta olup, bunlar tescilin kurucu etkisi ve bildirici etkisidir. Ayrıca doktrinde çoğunlukla kabul görmemekle birlikte, kurucu etkinin söz konusu olduğu bazı hâllerde tescilin düzeltici etkisi de ortaya çıkabilmektedir.

Esasen ticaret sicilinin temel amacı bir hakkın mevcut olduğunun açıklanmasıdır. Bu bakımdan ticaret sicili, sicile kaydedilen hususlar sayesinde çeşitli hukukî durumların var olduğunu göstermekte olup, sicil kayıtlarının bu etkisi bildirici etki olarak adlandırılmaktadır¹⁹⁰.

Ticaret siciline yapılan tescil, istisnai bazı durumlarda bir hakkın ya da hukukî durumun ortaya çıkması açısından önem arz etmektedir. Zira bahse konu istisnai hâllerde, bir hakkın veya hukukî durumun ortaya çıkması, söz konusu hususun ticaret siciline tesciline bağlı bulunmaktadır. Bu gibi hâllerde, ticaret siciline tescilin etkisi kurucu etki olarak adlandırılmaktadır¹⁹¹. Ayrıca çeşitli hâllerle sınırlı olmak üzere, ticaret siciline yapılan tescil

¹⁸⁸ Burada tescil kavramı, tadil ve terkin işlemlerini de kapsayacak şekilde üst bir kavram olarak kullanılmıştır.

¹⁸⁹ Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s. 59; Fahri Özsungur, “Ticaret Sicilinde Tescil ve İlanın Etkileri Sorunu”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 22, Sayı 2, Aralık 2014, s. 132-133 (Etkiler).

¹⁹⁰ Bilge (Sicil), s. 157.

¹⁹¹ Ülgen, s.146; Kayıhan ve Yasan, s. 128-129; Bilgili ve Demirkapı, s. 156; Bilge (Sicil), s. 157.

hukukî sakatlıkları düzeltmesi nedeniyle, kurucu etkiyle birlikte düzeltici etkiye de sahip olmaktadır¹⁹².

B. Kurucu Etki

Tescilin kurucu etkisi, bir hakkın ya da hukukî durumun doğması, mevcut bir durumun değişmesi veya sona ermesi şeklinde tezahür etmektedir¹⁹³. Tescilin kurucu nitelikte olduğu işlemlerde, söz konusu husus tescil edilmeden hukukî geçerliğe sahip olamayacak ve üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir¹⁹⁴. Belirtmek gerekir ki, ticaret sicili yalnızca Kanun'da özel olarak belirtilen hâllerde kurucu etkiye sahip olup, diğer hâllerde bildirici etkiye sahip olacaktır¹⁹⁵. Diğer bir deyişle, ticaret siciline yapılan tescilin kurucu nitelikte olduğunun kabulü için Kanun'da yer alan düzenlemeden, söz konusu hakkın ya da hukukî sonucun doğumu için tescilin gerekli olduğunun açıkça anlaşılması gerekmektedir¹⁹⁶. Aksi durumda yorum yoluyla tescilin kurucu etkiye sahip olduğu sonucuna varılması mümkün değildir. Ayrıca tescilin kurucu etkisi ile amaçlanan yeni bir hukukî durumun ortaya çıkarılması olsa da, tescil edilen hususun ilan edilmesiyle aynı zamanda açıklayıcı etki de meydana geldiğinden, kurucu etkinin özünde açıklayıcı etkiyi barındırdığını söylemek mümkündür¹⁹⁷.

Tescilin kurucu etkisine örnek olarak, ticarî işletmenin devrini konu edinen TBK m. 202 hükmü örnek verilebilecektir. Buna göre, bir ticarî işletmeyi aktif ve pasif malvarlığı ile birlikte devralan kişi, söz konusu devri alacaklılara bildirdiği veya Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi (TTSG)'nde yayımlanacak ilanla duyurduğu tarihten itibaren, alacaklılara karşı devre konu işletmenin borçlarından sorumlu olmaya başlayacaktır. Ayrıca önceki borçlu da muaccel borçlar için devrin bildirim veya duyuru tarihinden itibaren, müaccel borçlar

¹⁹² Poroy ve Yasaman, s. 257-258; Arslanlı, s. 159; Özgungur, s. 135, 144, 146.

¹⁹³ Bilge (Sicil), s. 159; Bahtiyar, s. 209; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 286.

¹⁹⁴ Bilge (Sicil), s. 159; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 379; Necla Akdağ Güney, *Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Avrupa Birliği Mevzuatı Çerçevesinde Ticaret Sicili*, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2011, s. 69. (Ticaret Sicili).

¹⁹⁵ Yargıtay 21 HD 22/09/2014 Tarih ve E. 2014/13783, K. 2014/18239sayılı kararı "*Bilindiği üzere, ticaret siciline tescil, kural olarak bildirici etkiye sahiptir. İstisnai olarak, ticaret unvanı ve işletme adının korunması; ticaret şirketlerinin tüzel kişilik kazanabilmesi; esnaf işletmelerinde ticarî mümessil tayini; anonim şirketlerde ana sözleşmenin değişikliğinin hüküm ifade etmesi ve ticarî işletme rehni hâlleri için ticaret siciline tescil, zorunlu ve kurucu niteliktedir... Öte yandan, limited şirket pay devrinin geçerli olabilmesi için TTK 520. maddesine göre, limited şirket pay devrinin yazılı şekilde yapılması ve imzaların noterce tasdik edilmesinden sonra, pay devrinin limited şirkete bildirilerek, ana sözleşmede aksine hüküm yoksa ortakların en az dörtte üçünün devre muvafakat etmesi ve bunların esas sermayenin dörtte üçüne sahip olması, ayrıca devrin pay defterine kaydedilmesi gerekir. Bu devrin ticaret siciline tescili ise, pay devrinin gerçekleşmesi için zorunlu bir şekil şartı değildir...*" (www.kazanci.com.tr e.t.: 02/04/2024). Benzer yönde bkz. Yargıtay HGK 30/01/2013 Tarih ve E.2012/21-734, K.2013/152 sayılı kararı.

¹⁹⁶ Bilge (Sicil), s. 157.

¹⁹⁷ Bilge (Sicil), s. 159.

bakımından ise muacceliyet tarihinden itibaren devralan ile birlikte iki yıl süreyle müteselsil olarak sorumlu olacaktır. Söz konusu bildirim ya da ilanla duyurma yükümlülüğü yerine getirilmediği sürece iki yıllık süre işlemeye başlamayacaktır. Diğer yandan, ticarî işletmenin devrini düzenleyen TSY m. 133/3 hükmünde, ticarî işletmenin devrinin tescil ile hüküm ifade edeceği belirtilerek devir sözleşmesinin ticaret siciline tescilinin kurucu bir etkiye sahip olduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu durum ticarî işletmenin devri için ticaret siciline yapılan tescil işleminin, devir sözleşmesinin geçerliliği açısından belirleyici olduğunu göstermektedir¹⁹⁸. Ticarî işletmeyi konu edinen TTK m. 11/3 hükmünde ise ticarî işletmenin, içerdiği malvarlığı unsurlarına ilişkin zorunlu tasarruf işlemlerinin ayrı ayrı yapılmaksızın bir bütün olarak devredilebileceği ve devir sözleşmesiyle ticarî işletmeyi bir bütün olarak konu alan diğer sözleşmelerin yazılı olarak yapılarak tescil ve ilan edileceği belirtilmiş olmakla birlikte doktrinde bazı yazarlar tarafından, bu hususta tescilin kurucu değil bildirici etkiye sahip olduğu ileri sürülmüştür¹⁹⁹.

Ticaret şirketlerinin tamamı tüzel kişiliği haiz olup, bu şirketlerin tüzel kişilik kazanabilmeleri için ticaret siciline tescili şarttır. Bu açıdan tescil işlemi kurucu nitelik göstermektedir (TTK m. 215, m. 354, m. 588)²⁰⁰. Yine ticaret şirketlerinde birleşme, bölünme ve tür değiştirme işlemlerinin geçerlilik kazanabilmesi için ticaret siciline tescili zorunlu olup, söz konusu işlemler tescil işlemiyle birlikte hayat bulacağından, bu işlemler bakımından da tescil kurucu etkiye sahiptir (TTK m. 153/1, m. 179/4, m. 189/2)²⁰¹.

Anonim şirketlerin esas sözleşme değişikliklerini düzenleyen TTK m. 455 hükmüne göre, esas sözleşme değişikliğine ilişkin genel kurul kararının şirket merkezinin ve şubelerinin bulunduğu yerdeki ticaret siciline tescil ve ilan edilmesi gerekli olup, söz konusu değişiklik kararı tescilden önce üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir. Dolayısıyla esas sözleşme değişikliğinin iç ilişkide hüküm ve sonuç doğurması bakımından tescil bildirici

¹⁹⁸ Gürbüz Usluel, s. 151-152; Ünal Tekinalp “Türk Ticaret Hukukunu Ticarî İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek”, *BATİDER*, Cilt 23, Sayı 3, Yıl 2008, s. 13.

¹⁹⁹ Sema Aydın, Hasan Ali Kaplan ve Arzu Kalyon Şen, “Ticarî İşletme Devri ve Devrin Hukukî Sonuçları” *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 17, Sayı 1-2, Yıl 2013, s. 233-234; H. Ercüment Erdem, “Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Ticarî İşletme Devri, *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, Cilt 8, Özel Sayı (Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan), 2013, s. 1001; Metin Topçuoğlu, “Yeni TTK’nın ve Yeni TBK’nın Ticarî İşletmenin ve Kiracılık Hakkının Devrine İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 8, Sayı 8, Mayıs 2013, s. 17.

²⁰⁰ Bahtiyar, s. 210; Mimaroglu, s. 315.

²⁰¹ Bahtiyar, s. 212; Cüneyt Büyükyaka, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Şirketlerin Bölünme ve Birleşme İşlemlerinin Hukukî Prosedürü”, *REGESTA*, Sayı 1, Yıl 2011, s. 103.

etkiye sahip iken dış ilişkide tescilin kurucu etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür²⁰². Ayrıca anonim şirketlerde sermaye artırımını (TTK m. 456, m. 471) ve azaltılmasına (TTK m. 475/4) ilişkin genel kurul kararlarının ticaret siciline tescili de kurucu etkiye sahiptir²⁰³. Zira TTK m. 456/4 hükmünde, TTK m. 355/1 hükmünün kıyasen uygulanacağı belirtilmiş olup, söz konusu hükümde ticaret şirketlerinin ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanacağı belirtilmiştir²⁰⁴. Dolayısıyla sermaye artırımına ilişkin esas sözleşme değişikliğinin geçerlilik kazanabilmesi için tescil ve ilan edilmesi gerektiğini ve tescilin kurucu etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Anonim şirketlerin kuruluşundan sonra gerçekleştirilecek devralma işlemlerini düzenleyen TTK m. 356/1 hükmüne göre, şirketin tescilinden itibaren iki yıl içerisinde, sermayenin onda birini aşan tutarda bir işletme veya aynın devralınması veya kiralanmasına ilişkin sözleşmelerin genel kurul tarafından onaylanıp ticaret siciline tescil edilmesi gerekli olup, aksi durumda tescil edilmedikçe geçerlik kazanamayacağından, buradaki tescil işleminin de kurucu nitelikte olduğunu söylemek mümkündür²⁰⁵.

C. Bildirici (Açıklayıcı) Etki

Hukukumuzda ticaret siciline yapılan tescil işlemlerinin kural olarak bildirici nitelikte olduğunu yukarıda kısaca izah etmiştik²⁰⁶. Ticaret sicilinin asıl amacı bir hakka veya hukukî duruma ilişkin mevcut durumu ortaya koyarak, onun alenileşmesini sağlamaktır. Dolayısıyla sicil kayıtlarının aleniyetinin tam olarak sağlanabilmesi ve ticarî

²⁰² Abuzer Kendigelen, *Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, İstanbul, Güncellenmiş İkinci Baskıdan Üçüncü Tıpkı Baskı, 2016, s. 358; Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s. 50-57.

²⁰³ Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s.56; Bahtiyar, s. 212.

²⁰⁴ Soner Altaş, *Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler*, Açıklamalı, İçtihatlı, Örnekli, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, 2023, s. 621-624.

²⁰⁵ Bahtiyar, s. 210.

²⁰⁶ Bahtiyar, s. 209; Hırş, s. 98; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s.7; Yargıtay 10 HD 26/10/2015 Tarih ve E. 2015/12746, K. 2015/17645 sayılı kararı "...Ancak, her ne kadar şirket payının devri işlemi, ticaret sicile tescil ile tamamlansa da, Türk Ticaret Kanunu'nun şirketteki hisse devirleriyle ilgili hükümleri düzenleyen 520. maddesinde, devrin hangi hâllerde ve şartlarda yapılabileceği, şekil ve geçerlilik şartları düzenlenmesine rağmen, devrin ticaret siciline işlenmeye son bulacağı veya devrin ticaret sicile işlenmesi gerektiğine yönelik bir hüküm ya da zorunluluk bulunmamaktadır. Ticaret siciline tescil kural olarak bildirici etkiye sahiptir, inşai nitelik istisnai durumlar dışında taşımaz..." Benzer yönde Yargıtay 21 HD 04/03/2019 Tarih ve E. 2018/4582, K. 2019/1545 sayılı kararı "...Bilindiği üzere, ticaret siciline tescil, kural olarak bildirici etkiye sahiptir. İstisnai olarak, ticaret unvanı ve işletme adının korunması; ticaret şirketlerinin tüzel kişilik kazanabilmesi; esnaf işletmelerinde ticarî mümessil tayini; anonim şirketlerde ana sözleşmenin değişikliğinin hüküm ifade etmesi ve ticarî işletme rehni hâlleri için ticaret siciline tescil, zorunlu ve kurucu niteliktedir. Somut olayda; noterde hisse devri sözleşmesi yapılması geçerli olup ticaret sicile bildirilmesi kurucu değil bildirici etkiye sahip olduğu gözetilmeden, dava dışı limited şirketlerde davacının müdürlük dönemi ve hissedarlık dönemleri araştırılmadan haczin yalnızca F1 şirketinin borcundan kaynaklı olduğu düşünülerek ve davada hak düşürücü süre ve 3. kişi olması durumuna göre menfi tespit niteliği gözetilmeden sonuca gidilmesi hatalıdır..."

hayatta güven tesis edilebilmesi için birçok hususun ticaret siciline tescili zorunlu kılınmıştır. Ancak bu zorunluluk hukukî durumun belgelendirilmesi²⁰⁷ amacını taşıdığından, tescil işleminin gerçekleştirilmemesi maddî hukukî ilişkiye tesir etmemektedir²⁰⁸. Ayrıca belirtmek gerekir ki, TTK m. 35/3 hükmünde yer alan düzenleme ile tescil edilen hususların aksine bir hüküm bulunmadıkça ilan edileceği düzenlenerek, sicil kayıtlarının aleniliği desteklenmiş olup, bu durum aynı zamanda bildirici etkinin gerçekleşmesi bakımından da önemli bir işleve sahiptir²⁰⁹.

Tescilin bildirici etkisi genel olarak daha önceden doğmuş, değişmiş ya da sona ermiş olan bir hakkın veya hukukî durumun mevcut olduğunu ortaya koymaktadır²¹⁰. Dolayısıyla tescil işlemine konu olan bir hususun hüküm ifade etmesi yapılan tescil işlemine bağlı değildir. Diğer bir deyişle, tescilin yapılmamış olması, söz konusu işlemin geçerliliğini etkilemeyecektir. Zira söz konusu hukukî işlem, sicile kaydedilmeden önce tamamlanmış ve işlemin tarafları bakımından sonuçlarını doğurmaya başlamıştır²¹¹.

Bildirici etkiye örnek olarak, TBK m. 547'de düzenlenen ticarî işletmeye ticarî temsilci atanması gösterilebilir. Buna göre ticarî işletme sahibi, atayacağı bir ticarî temsilci ile işletmesine ilişkin yönetim ve temsil yetkisini açık ya da örtülü olarak üçüncü bir kişiye devredebilecektir. Bu durumda işletme sahibi, ticarî temsilciye temsil yetkisi verdiğini ticaret siciline tescil ettirmekle yükümlüdür. Buna karşılık tescil işlemi yapılmamış olsa dahi, ticarî işletme sahibi ticarî temsilcinin yapmış olduğu hukukî işlemlerden sorumlu olacaktır²¹². Benzer şekilde, TBK m. 549 hükmü uyarınca ticarî temsilcinin temsil yetkisinin sınırlandırılması ve TBK m. 550 hükmü uyarınca sona ermesi hâllerinde de ticaret siciline tescil ve ilan zorunlu değildir. Ancak söz konusu sınırlandırmanın veya sona erme hâlinin tescil ve ilan edilmemesi durumunda, bu durum iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir²¹³. Yine bildirici etkiye gerçek kişi tacirler bakımından tacir sıfatının

²⁰⁷ Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 7.

²⁰⁸ Bilge (Sicil), s. 158; Mimaroglu, s. 314.

²⁰⁹ Bilge (İlan), s. 263.

²¹⁰ Ülgen, s. 146; Bahtiyar, s. 209; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s.7; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 379; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 286, Bilge (Sicil), s. 158; Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s. 47.

²¹¹ Bilge (Sicil), s. 158; Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s. 47.

²¹² Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 380.

²¹³ Aynı yönde Yargıtay 12 HD 13/12/2004 Tarih ve E.2004/20223, K.2004/25824 sayılı kararı "*Ticarî bir işletmeye ticarî mümessil tayini için bir şekil şartı yoktur. Ticarî mümessilin tayininin ticaret siciline tescili kurucu (ihdas) nitelikte değildir. Zira B.K.'nun 452. maddesi gereğince mümessil tayin edilirken tescil edilmemiş olsa bile sadece temsil selahiyetinin geri alınması hâlinde keyfiyetin ticaret siciline kayıt edilmesi zorunludur. Temsil selahiyetinin geri alınması kayıt ve ilan edilmedikçe bu selahiyet geçerli olacağından bu durumda vekil S.Y.'nin şirket adına, şirketin menfaatine hareketle dava açmasında bir usulsüzlük yoktur...*"

kazanılması örnek verilebilir. TTK m. 40/1’de yer alan düzenlemeye göre, her tacir ticarî işletmesini açtığı günden itibaren on beş gün içerisinde ticarî işletmesini ve seçtiği ticaret unvanını ticaret siciline tescil ve ilan ettirir. Ancak gerçek kişinin tacir sıfatını kazanabilmesi için bu tescil ve ilan işlemi zorunlu değildir²¹⁴. Nitekim TTK m. 12/1 hükmüne göre, bir ticarî işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işleten gerçek kişi tacir sıfatını kazanacaktır. Dolayısıyla tescil işleminin yapılıp yapılmaması tacir sıfatının kazanılması bakımından bir öneme sahip olmayıp, tescil yalnızca mevcut hukukî durumu açıklayacaktır. Benzer şekilde, İİK m. 44 uyarınca ticareti terk eden bir tacirin terk tarihinden itibaren on beş gün içerisinde bu hususu tescil ettirmesi gerekli olup, buradaki tescil işlemi de tacir sıfatının kaybı açısından bildirici etkiye sahiptir²¹⁵.

TTK m. 107/2 hükmünde yer alan düzenlemeye göre, acentelere müvekkilliği adına sözleşme yapma yetkisi verilmesi hâlinde, bu yetkiyi veren belgelerin acente tarafından tescil ve ilan ettirilmesi zorunlu kılınmıştır. Ancak bu yetki tescil ettirilmediğinde dahi acente müvekkil tacir adına bağlayıcı olarak sözleşme yapabilecek olup, bu durumda tescil bildirici etkiyi haizdir²¹⁶.

Sonuç olarak ticaret siciline yapılan tescil işlemi aksine bir düzenleme olmadığı sürece bildirici etkiyi haizdir. Ancak belirtmelidir ki, ticaret sicilinin bildirici etkiye sahip olması kurucu ya da düzeltici etkinin oluşmasına engel değildir. Diğer bir deyişle, sicil kayıtlarının bildirici etkisi temel olup, tüm sicil kayıtları bu etkiye sahiptir. Dolayısıyla yapılan işlemin tescil, tadil yahut terkin olması veya kurucu ya da düzeltici etkinin meydana gelmesi önemli olmaksızın, tüm sicil kayıtları temelde bildirici etkiyi taşımaktadır²¹⁷.

D. Düzeltici Etki

Doktrinde çoğunlukla kabul görmemekle birlikte, tescile konu olan hukukî işlemlerde mevcut olan eksikliklerin, yapılan tescil işlemiyle giderilmesi hâlinde sicilin düzeltici etkisi meydana gelmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki bu durum, sicil kaydında yer alan hatanın gerçeklikle örtüşmediği hâllerde değil; sicile yapılacak kayıt için mevcut olması gereken kanuni şartlarda veya hukukî işlemlerde eksikliklerin söz konusu olduğu durumlarda

²¹⁴ Karahan (Ticarî İşletme), s. 134; Arkan, s. 271; Bilgili, Demirkapı, s. 156; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 286; Bilge (Sicil), s. 159; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 379-380.

²¹⁵ Mehmet Emin Bilge, “Tacir Sıfatının Sona Ermesi”, İstanbul, Beta, Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı, 2002, s. 176. (Tacir Sıfatı)

²¹⁶ Kaya (Ülgen, Helvacı, Nomer Ertan), s. 848-849.

²¹⁷ Bilge (Sicil), s. 159; Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s.48.

geçerlidir. Bir diğer deyişle, tescil işlemi ile birlikte tescile konu olan hukukî işlemde mevcut olan sakatlığın giderildiği ve tescilin düzeltici bir etkiye sahip olduğu kabul edilmektedir²¹⁸.

Düzeltilici etki yalnızca tescilin kurucu etkiye sahip olduğu hâllerde meydana gelmektedir. Bu hâllerde tescil işlemi kurucu etkiyle beraber, tescile konu olan hukukî işlemdeki bir takım eksiklikleri gidererek düzeltici etki göstermektedir²¹⁹. Belirtmek gerekir ki, eksik hususlar barındıran bir olgunun ticaret siciline tescil edilmesi kaydın yolsuz olmasını gidermemekle birlikte, söz konusu yolsuzluk belli bir süre sonra hukukî güvenlik bakımından ileri sürülemez²²⁰.

Örneğin TTK m. 353'te yer alan düzenlemeye göre, anonim şirketlerin butlanına ya da yokluğuna karar verilmesi mümkün değildir. Ancak şirketin kuruluşunda kanun hükümlerine aykırı hareket edilmesi sebebiyle alacaklıların, pay sahiplerinin veya kamunun menfaatinin önemli ölçüde tehlikeye düşürülmesi veya ihlal edilmesi hâlinde; yönetim kurulu, Bakanlık, ilgili alacaklı veya pay sahibi, şirketin tescil ve ilanından itibaren üç aylık hak düşürücü süre içinde, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden şirketin feshini talep edebilecektir. Ancak fesih davası süresi içinde açılmamış ve kanuna aykırılık ve eksiklikler düzeltilememiş veya tamamlanamamışsa, tescilin düzeltici etkisi sonucu bu sakatlıklar düzelmiş kabul edilir. Bu durumda, şirketin kuruluşunda mevcut olan eksikliğin tescil ile birlikte sağlığa kavuştuğunu söylemek mümkün değildir. Zira hukuki sakatlık tescil ile birlikte giderilmiş olsa idi, şirketin feshinin talep edilmesi mümkün olmazdı. Ancak işlem güvenliğinin sağlanması adına, üç aylık hak düşürücü süre sonunda artık şirketin feshi talep edilemeyecek olup, bu durum tescilin kurucu etki ile birlikte düzeltici bir etki gösterdiğini ortaya koymaktadır²²¹. Zira madde gerekçesinde de belirtildiği üzere, anonim şirketin butlanı veya yokluğunun yalnızca kuruluştan itibaren aylarla ifade edilen çok kısa bir süre içerisinde talep edilebilmesi ve bu süre geçtikten sonra artık böyle bir talepte bulunulamaması, tescilin her türlü hukukî sakatlığı onarması ilkesinin ve işlem güvenliğinin korunması gerekliliğinin zorunlu bir sonucu ve anonim şirketler hukukunun temel bir ilkesidir²²². Görüleceği üzere

²¹⁸ Poroy ve Yasaman, s. 257; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 11 vd.; Bilge (Sicil), s. 163-164; Akdağ Güney (Ticaret Sicili), s. 70.

²¹⁹ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 286-287; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 11; Yaşar Karayalçın, *Ticaret Hukuku: Giriş: Ticarî İşletme Hukuku*, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, 3. Baskı, 1968, s. 308 (Ticarî İşletme); Özsungur (Etkiler), s. 146-149.

²²⁰ Poroy ve Yasaman, s. 258.

²²¹ Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, Cilt 1, 13. Baskı, 2014, s. 321.

²²² Detaylı bilgi için bkz. TTK m. 353 madde gerekçesi.

üç aylık süre içerisinde fesih davası açılmaması hâlinde, şirketin kuruluşu sırasında mevcut olan hukuki sakatlıklar, şirketin tescili anından itibaren sağlığa kavuşmuş kabul edilecektir. Söz konusu hukuka aykırılıkların tescil ile sağlığa kavuşması, menfaatlerin korunması bakımından önem arz etmektedir²²³. Bu durumda şirketin geriye dönük olarak değil, ileriye dönük olarak fesih ve tasfiyesi söz konusu olacaktır.

Yine tescilin düzeltici etkisine bir başka örnek olarak, TTK m. 12/2 hükmü verilebilir. Buna göre ticarî işletmesini fiilen işletmeye başlamamış olsa dahi, ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilan eden kişi tacir sayılmaktadır. TTK m. 12/1 hükmünde ise bir ticarî işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işleten kişinin tacir sayılacağı ifade edilmiştir. Görüleceği üzere, kişi ticari işletmeyi kısmen dahi olsa işletmeye başlamamış olmasına rağmen, ticaret siciline tescil ettirmesi nedeniyle tacir sayılmaktadır. Burada ticari işletmenin kısmen dahi olsa işletilmesi gerektiğine ilişkin eksiklik, ticaret siciline yapılan tescil ile düzeltilmektedir²²⁴.

E. Sicil İşlemlerinin İlgililere İlişkin İç Etkilerinin Gerçekleşme Zamanı

Tescilin iç etkilerinin ne zamandan itibaren hüküm ifade etmeye başlayacağına ilişkin TTK'da genel bir ölçüt bulunmamakla birlikte, *Toksal'a* göre tescil ve ilanın üçüncü kişilere etkisini düzenleyen TTK m. 36/1 hükmünde yer alan üçüncü kişi kavramı ilgililer, taraflar ve üçüncü kişileri kapsayacak şekilde geniş anlamda kullanılmıştır²²⁵. *Bilge'ye* göre ise, TTK m. 36 hükmünde açıkça üçüncü kişi kavramı kullanılarak bununla taraflar dışında kalan üçüncü kişiler kastedilmiştir²²⁶. Kanaatimizce Kanun'da üçüncü kişi ifadesi kullanılmakla, açıkça işlemin tarafları ve ilgililer hariç tutulmuş olup, bu sebeple sicil işlemlerinin taraflar ve ilgililer bakımından hüküm gösterme anının ayrıca belirlenmesi gerekmektedir.

Belirtildiği üzere, sicil işlemlerinin taraflar ve ilgililer açısından hüküm ifade etmeye başladığı ana ilişkin TTK'da açık bir düzenleme yer almamakla birlikte, buna ilişkin doktrinde farklı görüşler yer almaktadır. *Karayalçın'a* göre, tescile tâbi husus sicil esas defterine kaydedildiği andan itibaren ilgililer açısından hüküm ifade etmeye başlamaktadır. Buna göre, tescile konu işleme ilişkin ilanın yapılıp yapılmadığı yahut ne zaman yapıldığı, iç ilişkide işlemin tarafları bakımından hüküm ifade etme anının belirlenmesinde önem arz

²²³ Bilge (Sicil), s. 164; Akdağ Güney (Ticaret Sicili), s. 70.

²²⁴ Bilge (Sicil), s. 164.

²²⁵ Toksal, s. 391.

²²⁶ Bilge (Sicil), s. 209.

etmemektedir²²⁷. *Domanıç*’e göre ise, tescil için gerekli olan belgelerin ticaret sicili müdürlüğüne teslim edildiği iş gününden itibaren, ilgililer açısından hüküm ve sonuç doğurmaya başlamaktadır. Yine burada da ilanın yapılıp yapılmaması yahut yapılma zamanı iç ilişkide hüküm ifade etme anının belirlenmesinde dikkate alınmamaktadır²²⁸. Bahse konu her iki görüş *Bilge* tarafından eleştirilerek eksik yanlarının mevcut olduğu, söz konusu ayırımın sicil işleminin kurucu yahut açıklayıcı olmasına göre yapılması gerektiği belirtilmiştir. Şöyle ki sicile yapılan kaydın bildirici nitelikte olduğu hâllerde, kayda konu olan işlem tescilden önce hukuken mevcudiyet kazanmaktadır. Diğer bir deyişle, söz konusu işlemin hukuken varlık kazanması tescil işlemine bağlı olmayıp, işlem tescilden önce hâlihazırda mevcuttur. Bu sebeple sicile yapılan kaydın bildirici etki gösterdiği hâllerde, kayıt zamanının işlemin tarafları ve ilgililer bakımından herhangi bir önemi olmadığını, bu gibi hâllerde sicil kaydının yalnızca üçüncü kişilerin iyiniyetini ortadan kaldırma amacı güttüğünü söylemek mümkündür²²⁹. Tescilin kurucu etkiyi haiz olduğu hâllerde ise, işlemin hukuken var olabilmesi tescil işleminin yapılmasına bağlı olup, bu gibi hâllerde tescile konu işlem tescilin gerçekleştirilmesi ile birlikte varlık kazanmakta, işlemin tarafları ve ilgililer açısından hüküm ifade etmeye başlamaktadır²³⁰.

Kanaatimizce *Bilge*’nin görüşü isabetlidir. Zira tescilin bildirici etkiyi haiz olduğu hâllerde işlem taraflar ve ilgililer bakımından tescilden önce mevcudiyet kazanıp hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlamış olduğundan, işlemin sicil esas defterine kaydedildiği andan itibaren hüküm ifade edeceğini söylemek güçtür. Tescilin kurucu etkiyi haiz olduğu hâllerde ise işlem tescilin yapılması ile birlikte hukuken mevcudiyet kazanacak olup, tescil işlemi yapılmaksızın yalnızca ilgili belgelerin sicil müdürlüğüne teslimi ile tescile konu olgunun hüküm ve sonuç doğurmaya başlayacağını söylemek mümkün değildir²³¹.

²²⁷ Karayalçın (Ticari İşletme), s. 311- 312.

²²⁸ Hayri Domanıç, *Ticaret Hukukunun Genel Esasları*, İstanbul, Temel Yayınları, 4. Baskı, 1988, s. 226.

²²⁹ Bilge (Sicil), s. 210.

²³⁰ Bilge (Sicil), s. 211.

²³¹ Belirtmek gerekir ki, Ankara Ticaret Sicili Müdürlüğü’nde olduğu gibi işlem yoğunluğunun fazla olduğu sicil müdürlüklerine yapılan tescil başvurularında, ilgililer tarafından müdürlüğe teslim edilen belgeler iş yoğunluğuna bağlı olarak aynı gün incelenemeyip takip eden günlerde incelenerek tescil işlemi gerçekleştirilebilmektedir. Bu gibi hâllerde tescilin kurucu etkiyi haiz olduğu olgular bakımından, ilgili belgelerin müdürlüğe teslim edildiği andan itibaren hüküm ve sonuç doğurmaya başlayacağını söylemek mümkün değildir. Kaldı ki uygulamada tescil talebine dayanak oluşturan belgeler sicil müdürlüğüne teslim edildikten sonra, personel tarafından incelenerek eksik hususlar bulunması hâlinde ilgisine bildirilmektedir. İlgilisi tarafından eksik husus giderilmeyerek tescil talebinden vazgeçilmesi hâlinde ise söz konusu evraklar müdürlük tarafından iade edilmektedir. Bu hâlde işlemin belgelerin müdürlüğe teslimi ile ilgililer bakımından hüküm ve sonuç doğurmaya başlayacağını kabulü hâlinde, söz konusu belgelerin ilgisine iadesi hâlinde hüküm ve sonuç doğurmaya başlayan işlemin akıbetinin ne olacağı belirlenmeye muhtaçtır.

II. Ticaret Siciline Tescilin Üçüncü Kişilere İlişkin Hukukî Etkileri (Dış Etki)

A. Olumlu Etki

1. Genel olarak

Ticaret siciline tescil edilen ve TTSG’de ilanı gerçekleştirilen hususların üçüncü kişiler tarafından biliniyor olması asıldır. Diğer bir deyişle, üçüncü kişilerin Kanun’a uygun bir şekilde tescil ve ilan edilen hususları bildikleri varsayıлып, aksi yöndeki iddiaları dinlenilmemektedir. Bu husus TTK m. 36/3 hükmünde düzenlenen tescilin olumlu etkisini oluşturmaktadır. Kanun koyucu bu hüküm ile kanuni bir karine yaratarak, kanuna uygun olarak tescil ve ilan edilen hususların üçüncü kişiler tarafından bilindiği yönünde, tescili yaptıran ilgililerin lehine olacak şekilde bir varsayımda bulunmuştur. Ayrıca söz konusu husus kanuni bir karine olduğundan aksinin ispatı da mümkün değildir²³². Böylelikle ticaret siciline kaydı gerekli bir hususun kaydının gerçekleştirilmesi, söz konusu kaydın üçüncü kişiler bakımından hüküm ifade etmeye başlamasıyla birlikte ilgisinin korunmasını sağlayacaktır²³³.

Üçüncü kişiler TTK m. 36’da belirtilen andan itibaren sicil kayıtlarını öğrenme ve buna ilişkin bilgi edinme yükümlülüğü altına girmektedirler. *Akdağ Güney*’e göre bu düzenleme ile üçüncü kişiler sicil kayıtlarını inceleme ve içeriğini öğrenme hususunda teşvik edilmektedirler. Zira üçüncü kişiler sicil kayıtlarını bilmediklerini öne sürememelerine rağmen, söz konusu kayıtlar kendilerine karşı ileri sürülebilmektedir. Bu da üçüncü kişileri sicil kayıtlarının içeriğini öğrenmeye itmektedir²³⁴. Burada kanun koyucu tarafından üçüncü kişilerin kapsamına hem tacir hem de tacir olmayan kişiler dâhil edilerek, kanun

²³² Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 381; Poroy ve Yasaman, s. 256; Karahan (Ticari İşletme), s.139; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 14-15; Bilge (Sicil), s. 168; Arkan, s. 272; Akdağ Güney (Ticaret Sicili), s.60; Ali Bozer ve Celal Göle, *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, 2015, s. 264-265.

²³³ Özge Karaege, “Ticaret Sicili Kayıtlarının Üçüncü Kişiler Bakımından Etkisi”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, Aralık 2020, s. 464 ; *Bilge*’ye göre, ticaret siciline tescil ve ilan edilen bir hususa ilişkin bilinmeme rizikosunu kayıt ilgilisi taşımamakta olup bu yük üçüncü kişilere yüklenmektedir. Bkz: Bilge (Sicil), s. 169; Yargıtay HGK 26/02/2020 Tarih ve E.2017/27, K.2020/225 sayılı kararı “...*Davacı şirket, her ne kadar Türkiye’de tescilli olmasa da 1990 tarihinden itibaren “X1” ibareli unvanını ve markalarını korumak için Türkiye’de girişimlerde bulunduğu gözetildiğinde ticaret unvanlarının ticaret siciline tescil edilmek zorunda olmaları ve tescilin olumlu etkisi nedeniyle davalı şirketin tescil ve ilan edilmiş ticaret unvanının bilinmediğini ileri süremeyecektir. Bu durumda davacı şirketin, davalının ticaret unvanının tescil tarihinden ilk ihtarname tarihine kadar uzun süre sessiz kalması nedeniyle artık davalının ticaret unvanının terkinini talep etmesi hakkın kötüye kullanılması niteliğindedir...*” (www.lexpera.com.tr e.t.: 09/04/2024)

²³⁴ Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s. 42; aksi yönde bkz.: Ünal, s. 1397.

hükümlerine uygun hareket eden ilgilinin korunması amaçlanmıştır²³⁵. *Karayalçın*'a göre, TTK m. 36/3 hükmünde (eTTK m. 39/1) yer alan düzenleme ile üçüncü kişilere dolaylı olarak sicil ilanlarını takip etme yükümlülüğü getirilmiş olup, bu yükümlülüğün normal şartlarda yerine getirilmesinin mümkün olmadığı hâllerde, iyiniyetli üçüncü kişilerin TMK m. 2'ye göre korunması gerekmektedir²³⁶. Aksi görüşte olan *Karaege*'ye göre ise, hem TTK m. 36/1 ve m. 36/2 hükümlerinde yer alan düzenlemeler, hem de kendisine hukukî güç tanınmak kaydıyla sicil kayıtlarının elektronik ortamda tutuluyor olması ve internet ortamında TTSG'de yer alan ilanlara ulaşılabilir olması, üçüncü kişilerin sicil kayıtlarını bilmediğini ileri sürmesini engellemektedir²³⁷. Tarafımızca kısmen *Karaege*'ye katılmakla birlikte, belirtmek gerekir ki anonim şirketlerde esas sözleşme değişikliği (TTK m. 455) örneğinde olduğu gibi, sicile tescil edilmekle birlikte ilana lüzum olmayan hâller ve TTK m. 36/2 uyarınca tescil ile üçüncü kişiler hakkında derhal sonuç doğurmaya başlayan hususlar, üçüncü kişiler bakımından ağır bir yükümlülüğe sebep olmaktadır²³⁸.

Sicilin olumlu etkisine TBK m. 549'da yer alan düzenleme örnek verilebilecektir. Buna göre ticarî temsilciye verilen temsil yetkisinin tacir tarafından sınırlandırılması hâlinde, bu hususun ticaret siciline tescil ve ilanı gerekli olup, aksi hâlde iyiniyetli üçüncü kişilere karşı hüküm doğurmayacaktır. Buradan hareketle, söz konusu sınırlandırmanın tescil ve ilan edilmesinden sonra, üçüncü kişilerin TTK m. 36/3 uyarınca bu sınırlandırmayı bilmediklerini iddia etmeleri mümkün olmayacağı gibi, ticarî temsilcinin yetkili olmadığı hususlara ilişkin yaptığı işlemlerden de tacir sorumlu olmayacaktır²³⁹. Aynı şekilde TBK m. 550 uyarınca, ticarî temsilciye verilen temsil yetkisi ticaret siciline tescil ve ilan ettirilmemiş olsa dahi, temsil yetkisinin sona erdiği tescil ve ilan ettirilmelidir. Aksi durumda, söz konusu yetki iyiniyetli üçüncü kişilere karşı geçerliliğini koruyacaktır. Söz konusu temsil yetkisinin sona ermesi usulüne uygun bir şekilde tescil ve ilan edildiği takdirde, yetkisiz temsilci ile üçüncü kişiler arasında yapılan sözleşmeler müvekkili bağlamayacak olup, üçüncü kişiler bu durumu bilmediklerini ileri süremeyecektir²⁴⁰. Sicilin olumlu etkisine diğer bir örnek ise, TTK m. 108'de hüküm altına alınan acentenin temsil yetkisinin sınırlarını aşmak suretiyle ya da yetkisiz olarak müvekkili adına sözleşme yapması hâlidir. Bahse konu hususa ilişkin

²³⁵ Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s. 42.

²³⁶ Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 16.

²³⁷ Karaege, s. 465.

²³⁸ Belirtmek gerekir ki, sicil kayıtlarının tümüyle elektronik ortamda tutulması ve tüm sicil müdürlükleri tarafından tutulan kayıtların doğrudan MERSİS'e aktarılması hâlinde, ilan edilmeyen hususlar söz konusu olsa dahi üçüncü kişiler bunlara ilişkin kolayca bilgi edinebilecek ve sicilin olumlu etkisi güçlenecektir.

²³⁹ Arkan, s. 272.

²⁴⁰ Bilge (Sicil), s. 169; Karahan (Ticarî İşletme), s. 139; Domaniç, Ulusoy, s. 262.

6762 sayılı eTTK m.122’de yer alan düzenlemeye göre, acentenin yetki sınırlarını aşarak müvekkili adına sözleşme yapması hâlinde, müvekkil onay vermeyecek ise durumu öğrenir öğrenmez icazet vermediğini üçüncü kişiye bildirmekle yükümlü kılınmış olup aksi hâlde onay verdiği kabul ediliyordu. Ancak bu hüküm eTTK m. 121’de düzenlenen acentenin müvekkil adına sözleşme yapabilmesi için özel ve yazılı bir yetkiye sahip olması gerektiğine ilişkin düzenlemeyle ve dolayısıyla sicilin olumlu etkisi ile örtüşmediğinden, 6102 sayılı TTK ve TBK’nın yetkisiz temsile ilişkin hükümleriyle²⁴¹ uyumlu hâle getirilmiştir. Bahse konu hususa ilişkin TTK m. 108’de yer alan düzenlemede ise acentenin yetkisi olmaksızın ya da yetki sınırlarını aşarak müvekkili adına sözleşme yapması hâlinde, müvekkilin bu durumu öğrenir öğrenmez icazet verebileceği, icazet verilmemesi hâlinde ise sözleşmeden bizzat acentenin sorumlu olacağı düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme ile müvekkil korunarak²⁴² aynı zamanda sicilin olumlu etkisi güçlendirilmiştir.

Yine TTK m. 371/3 hükmünde yer alan düzenlemeye göre, anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin temsil yetkisinin birlikte temsil ile sınırlandırılması hâlinde, bu hususun üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için ticaret siciline tescil ve ilan edilmesi gereklidir. Tescil ve ilanın gerçekleştirilmesi hâlinde, üçüncü kişiler söz konusu hususu bilmediklerini ileri süremeyecek olup, bu durum da sicilin olumlu etkisine örnek teşkil etmektedir²⁴³.

Ticaret siciline tescili zorunlu kılınan hususlara ilişkin tescil işlemi yapıldıktan sonra, üçüncü kişilerin bu hususları bilmediğini ileri sürmesi mümkün değildir. Ancak 6102 sayılı TTK hükümleri bağlamında, tescil ve ilan edilen tüm hususların üçüncü kişiler nezdinde olumlu etki göstereceğini söylemek mümkün değildir. Örneğin TTK m. 354 hükmü uyarınca anonim şirketin, TTK m. 587 hükmü uyarınca ise limited şirketin kuruluş aşamasında şirket sözleşmelerinin tamamının ticaret siciline tescil ve ilan edilmesi gerekmektedir. Söz konusu düzenlemelerde tescil ve ilan edilen şirket sözleşmesine, hükümde belirtilen hususlar haricinde TTK m. 36/1 hükmünün uygulanamayacağı belirtilmiştir. Buna göre şirketin hüviyeti, üçüncü kişilerin hakları ve yönetim organına ilişkin konularda sicilin olumlu etkisi gündeme gelecektir. Bir diğer deyişle, şirket sözleşmesinde yer alan tüm hükümler ilan olunmasına rağmen, sicilin olumlu etkisi sözleşmenin tamamı için değil, yalnızca kanunda

²⁴¹ TBK m. 46-47

²⁴² Arslan Kaya, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Ticarî İşletme, Acentelik*, İstanbul, Beta, Genişletilmiş 2. Baskı, 2016, s. 105.

²⁴³ Karahan (Ticarî İşletme), s. 139-140.

sınırlı sayıda sayılan hususlar için söz konusu olacaktır²⁴⁴. Bu düzenleme ile şirket sözleşmesinin tamamı tescil ve ilan edilse dahi, sözleşmenin kanunda sayılanlar haricinde kalan hükümleri üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir. Her ne kadar şirket sözleşmesi hükümlerinin tamamı olumlu etkiye sahip olmasa da kamuyu aydınlatma ilkesi gereğince şirket sözleşmelerinin tamamının tescil ve ilanı zorunlu kılınmıştır²⁴⁵. Bahse konu hususa ilişkin bir düzenleme TTK m.371/2’de yer almaktadır. Buna göre, temsile yetkili kişilerin üçüncü kişilerle işletme konusu dışında kalan hususlara ilişkin yaptığı işlemler, üçüncü kişinin bahse konu işlemin işletme konusu dışında kaldığını bildiği veya durumun gereği itibarıyla bilebilecek durumda olduğu ispat edilmediği sürece şirketi bağlayacaktır. Şirket esas sözleşmesinin ilan edilmiş olması, tek başına bu hususun ispatı için yeterli delil olmayacaktır²⁴⁶. Görüleceği üzere şirket esas sözleşmesinin şirketin işletme konusunu gösteren maddesi açısından TTK m. 36/3 hükmü uygulanmamaktadır²⁴⁷.

Belirtmek gerekir ki, sicilin olumlu etkisi yalnızca ticaret sicilinde mevcut olan kayıtlar bakımından söz konusudur. Sicilde mevcut olmayan bir kaydın üçüncü kişiler tarafından biliniyor olduğunun kabulü mümkün değildir. Diğer bir deyişle, sicilin olumlu etkisinden bahsedebilmek için mutlaka ticaret sicilinde bir kaydın bulunması gerekli olup, sicilde bulunmayan bir kaydın üçüncü kişiler tarafından bilindiği iddiası ile hukukî bir sonuç elde edilmesi mümkün değildir²⁴⁸. Örneğin kollektif ortaklıkta yönetimin pay sahibi olmayan üçüncü bir kişiye bırakılması hâlinde, bu kişinin azli yalnızca ticaret siciline tescil ve ilan edilmesi durumunda üçüncü kişiler bakımından hüküm ve sonuç doğuracaktır. Azlin tescil ve ilan edilmesi hâlinde, üçüncü kişiler ile yapılan işlemler kollektif ortaklığı bağlamayacaktır²⁴⁹.

²⁴⁴ TTK m. 354’e göre a) Esas sözleşmenin tarihi b) Şirketin ticaret unvanı ve merkezi c) Şirketin, varsa süresi d) Şirketin sermayesi, ödenmesinin şekil ve şartları ile payların itibarî değerleri, varsa imtiyazlar e) Pay senetlerinin türleri, hamiline veya nama yazılı oldukları f) Şirketin nasıl temsil olunacağı g) Yönetim kurulu üyeleriyle şirketi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları, unvanları, yerleşme yerleri ve vatandaşlıkları h) Şirketin yapacağı ilanların şekli; esas sözleşmede buna ilişkin hüküm bulunduğu takdirde, yönetim kurulu kararlarının pay sahiplerine nasıl bildirileceği hususları sayılmıştır. Benzer şekilde limited şirketler için TTK m. 587’de 12 bent hâlinde sayılmıştır.

²⁴⁵ Bkz. TTK m. 354 gerekçesi; Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s. 40,44.

²⁴⁶ Benzer bir düzenleme için bkz. TTK m. 539/2.

²⁴⁷ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 382.

²⁴⁸ Toksal, s. 401; Bilge (Sicil), s. 169.

²⁴⁹ Ayşe Nur Berzek, *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, İstanbul, Beta Yayınevi, 10. Baskı, 2013, s. 67.

Son olarak sicil olumlu etkisinin mutlak olup olmadığına değinilmesinde fayda bulunmaktadır. Doktrinde yer alan bir görüşe göre, sicil olumlu etkisi mutlak nitelikte değildir. Buna göre, üçüncü kişiler tarafından sicilde yer alan kayıt ve ilanın gerçeği yansıtmadığı ileri sürülebilecektir. Zira sicil olumlu etkisini düzenleyen hüküm ile kişilerin menfaatlerinin korunması amaçlanmış olup, eğer ilgili kişilerin menfaatinin korunması için gerekli değilse, söz konusu hükmün uygulanması hakkaniyete aykırılık teşkil edecektir²⁵⁰. Diğer bir deyişle, ilgili kişilerin menfaatlerinin olmadığı durumlarda sicil olumlu etkisinin üçüncü kişiler aleyhine uygulanmaması gerekmektedir. Örneğin iki ticarî temsilcisi bulunan bir tacirin, bunlardan birini azlederken esasen azletmeyi düşünmediği ticarî temsilciyi yanlışlıkla azletmesi hâlinde, azli istenmeyen ticarî temsilci ile işlem yapan üçüncü kişilerin bu durumu ispat etmeleri hâlinde söz konusu işlemin geçerli olması gerektiği söylenmektedir. Diğer bir deyişle, azledilen temsilciyle işlem yapan üçüncü kişilerin gerçek durumu ispat etmelerinin mümkün olması gerekmektedir. Benzer olarak, bir şirketten muvazaa nedeniyle ayrılan ortağın, söz konusu durum tescil ve ilan ettirilmiş olsa dahi alacaklıların muvazaanın varlığını ispat etmeleri hâlinde borçlardan sorumlu olması gerektiği öne sürülmektedir²⁵¹.

Doktrinde yer alan diğer bir görüşte ise sicil olumlu etkisinin mutlak olmadığına ilişkin görüş eleştirilerek; olumlu etkinin meydana gelebilmesi için sicil kaydında yer alan olguların gerçeğe uygun olması gerektiği, fakat verilen örneklerde sicil kayıtlarının hâlihazırda gerçeği yansıtmadığı, bu sebeple gerçeği yansıtmayan hususlara ilişkin sicil olumlu etkisinin söz konusu olmayacağı, olmayan bir etkinin de geçersizliğinin gündeme gelemeyeceği ifade edilmiştir. Buna göre sicil olumlu etkisi mutlak nitelikte olup, gerekli olan tüm şartların mevcut olması hâlinde her zaman ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla söz konusu etkinin sübjektif şartlara bağlanarak her olay özelinde ayrı ayrı ele alınması doğru değildir²⁵². Söz konusu eleştiri kanaatimizce isabetlidir. Zira aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere sicil olumlu etkisinin meydana gelebilmesi bir takım şartlara bağlı olup, bunlardan biri de tescil ve ilanın gerçeğe uygun ve birbiriyle uyumlu olmasıdır. Buna göre tescil ve ilanın gerçek durumu yansıtmadığı hâllerde olumlu etkiden söz edilemeyecek ve üçüncü kişilerin sicil kayıtlarının ve ilan edilen hususların geçersizliğini ispat etmeleri gerekmeyecektir.

²⁵⁰ Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 16-17; İsmail Kırca, *Ticarî Mümessillik*, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996, s. 100.

²⁵¹ Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 17; Karayalçın (Ticarî İşletme), s. 312-313.

²⁵² Bilge (Sicil), s. 170.

2. Olumlu etkinin ortaya çıkması için gerekli şartlar

a. Sicile tescili ve ilanı mümkün bir hususun olması

Ticaret siciline tescil ve ilanın olumlu etkisinin ortaya çıkabilmesi için TTK ve ilgili yasal düzenlemeler ile, sicile kayıt ve ilanına cevaz verilen bir hususun mevcut olması gerekmektedir. Yani yapılan tescil işleminin kurucu, bildirici yahut düzeltici etkiye sahip olması yahut tescilin zorunlu ya da ihtiyari olması fark etmeksizin tescili mümkün olan bir hususun sicile kaydedilmesi, olumlu etkinin ortaya çıkması için gereklidir²⁵³. Ancak sicile kaydı ve ilanı gerekli olmamasına rağmen, yine de tescil ve ilan edilen hususların üçüncü kişiler nezdinde herhangi bir etki doğurması söz konusu olmayıp, bu durumda TTK m. 36/3'te düzenlenen olumlu etki uygulama alanı bulmayacaktır²⁵⁴. Diğer bir anlatımla, tescil ve ilanı mümkün olmayan bir hususun her nasılsa tescil ve ilan edilmesi hâlinde, üçüncü kişiler söz konusu hususu bilmediklerini ileri sürebileceklerdir. Örneğin TBK m. 551 hükmünde düzenlenen, ticarî vekilin sahip olduğu yetkiler ve buna ilişkin sınırlandırmalar tescil ve ilana tâbi değildir. Ancak buna rağmen, söz konusu yetki ve sınırlandırmaların tescil ve ilan edilmesi hâlinde, ticarî vekilin yetkisinin tescil ve ilanda belirtildiği gibi olduğu üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir²⁵⁵. Bir diğer örnek TTK m. 354/1 hükmündeki düzenlemede yer almaktadır. Buna göre, anonim şirket esas sözleşme hükümlerinin tamamı ticaret siciline tescil ve ilan edilmiş olsa dahi, Kanunda sayılanlar haricindeki esas sözleşme hükümleri sicilin olumlu etkisini haiz değildir. Dolayısıyla şirket esas sözleşmesinin tamamı tescil edilse dahi, olumlu etki anlamında sonuç doğurmayacaktır²⁵⁶. Yine TTK m. 371/3 hükmünde yer alan düzenlemeye göre, ticarî temsilcinin yetkileri yalnızca birlikte imza ve şube işleriyle sınırlandırılabilir. Ancak bunun haricinde, örneğin ticarî temsilcinin yetkisinin bir miktarla sınırlandırılarak, sadece belirtilen miktara kadar olan işlemleri yapabileceğinin kararlaştırılması hâlinde, söz konusu sınırlandırmanın ticaret siciline tescili mümkün olmayacaktır. Ancak bu durumun her nasılsa tescil ve ilan edilmesi hâlinde, sicilin olumlu etkisinden bahsedilemeyecek ve üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir²⁵⁷.

²⁵³ Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 15; Bilge (Sicil), s. 170- 171; Ünal, s. 1398; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 287

²⁵⁴ Bilgili Demirkapı, s. 157; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 14-15; Eriş, s. 1331; Battal, s. 87; Ünal, s. 1397; Teoman (Özel Denetçi); 214; İmregün, s. 70; Ayhan, Çağlar ve Özdamar; s.287-288; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 382.

²⁵⁵ Bilge, s. 171; Ünal, s. 1398.

²⁵⁶ Akdağ Güney (Ticaret Sicili), s. 153

²⁵⁷ Yargıtay HGK 19/10/2021 Tarih ve E.2017/359, K.2021/1255 sayılı kararı “Somut olayda takip konusu bononun tanzim tarihi 10.07.2009 olup anılan tarihte yetkilileri gösteren 15.05.2008 tarihli Ticaret Sicil Gazetesinin incelenmesinde; birinci derece imza yetkilileri..., Göksen Körezlioğlu, Fatma Yasemin Kamhi,

Son olarak belirtmek gerekir ki, bahse konu düzenlemelerin amacı üçüncü kişilerin bilmeleri gerekenden daha fazlasıyla sorumlu tutulmalarının önlenmesidir. Aksi durumda üçüncü kişiler sicil kayıtlarında yer alan tüm hususları bilmek ve daimi olarak takip etmekle yükümlü kılınacak olup, bu da ticaret sicilinin amacına ters düşecektir²⁵⁸.

b. Ticaret siciline tescil ve ilanın gerçekleştirilmiş olması

Ticaret siciline tescil ve ilanın olumlu etkisinin ortaya çıkabilmesi için aranan bir diğer şart, ticaret siciline tescil ve ilanın usulüne uygun bir şekilde yapılmış olmasıdır²⁵⁹. Yani ticaret siciline usulüne uygun olarak tescil ve ilan edilen bir hususa ilişkin olarak, artık üçüncü kişilerin bunu bilmedikleri yönündeki iddiaları dinlenemeyecektir. Belirtmek gerekir ki, ticaret sicilinin olumlu etkisinden söz edebilmek için kanun koyucu tarafından hem sicile kaydın, hem de ilanın birlikte varlığı aranmıştır. Bu sebeple sicile kaydedilmekle birlikte ilanı gerçekleştirilmeyen yahut sicile tescil edilmemesine rağmen ilan edilen hususlar bakımından sicilin olumlu etkisinden bahsedilmesi mümkün değildir²⁶⁰. Yalnızca tescil işleminin yapılması olumlu etkinin ortaya çıkması için yeterli olmayacaktır. Zira ilan ile amaçlanan üçüncü kişilerin sicil kayıtlarını incelemek zorunda olmaksızın, söz konusu kayıtlara kolay bir şekilde ulaşmasını sağlamaktır. Benzer şekilde, yalnızca ilanın yapılması da olumlu etkinin ortaya çıkması için yeterli değildir. Zira üçüncü kişilerin her zaman sicil gazetesine ulaşması mümkün olmayabileceğinden, ilan edilen hususların aynı zamanda tescil de edilmesi gereklidir²⁶¹.

*Mehmet Gerçin, İsmet Karaali ve İrfan Şakirler olup, Aydan Aygün, Mahmut Aksay, Murat Karaköylü ve Mahmut Drahor'un ise ikinci derece imza yetkilisi oldukları, birinci derece yetkililer... ile İsmat Karaali'nin atacakları imzalar ile 55.000,00 TL'yi aşan her türlü senet ve çeklerin imzalanması için şirketi temsil ve ilzama yetkili kılındıkları anlaşılmıştır. Bu yöndeki temsil sınırlaması bir iç mesele olup ticaret sicilinde yayımlansa bile miktarla ilgili sınırlama olmakla iyiniyetli üçüncü kişileri bağlamaz...”(www.lexpera.com.tr e.t.: 22/02/2024); Temsil yetkisi sınırlamalarının daha çok iş kolu veya miktar ayırımına göre yapılması ve tescil ve ilan edilmesi hâlinde iyiniyetli üçüncü kişiler açısından bir hüküm ifade etmeyeceği (örneğin, murahhas aza (A) hizmet akdinde, (B) ticarî taahhütlerde, (C) resmî dairelerde şirketi temsil eder gibi), şirketin iç meselesi olarak miktarla ilgili sınırlamaların da iyiniyetli üçüncü kişilere karşı geçersiz olduğu, durumun tescil ve ilan edilmiş olmasının da sınırlamanın iyiniyetli üçüncü kişiler yönünden geçersizliğine engel olmadığı hususunda bkz. Halil Arslanlı ve Hayri Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, Cilt 3; İstanbul, Temel Yayınları, 1989, s. 666.*

²⁵⁸ Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s. 44.

²⁵⁹ Bilge (Sicil), s. 171; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 288.

²⁶⁰ Bilge (Sicil), s. 171; Ünal, s. 1398.

²⁶¹ Bilge (Sicil), s. 171-172; Yargıtay HGK. 22/10/1997 Tarih ve E.1997/12-617, K.1997/858 sayılı kararı “*Davalı Ahmet Aydın Koçoğlu ise, A.Ş. yönetim kurulu üyesi olup, şirket üst düzey yöneticisidir. Adı geçenin 6.7.1993 tarihindeki istifası kabul edilmiş ise de Ticaret Siciline tescil, prim borcunun tahaakkuk tarihinden sonra, 4.2.1994 tarihinde yapılmıştır. 506 sayılı Yasa'nın 80 ve TTK.nun 38 ve 39. maddeleri birlikte değerlendirilip yorumlandığında; tescilin 3. şahıslar yararına veya aleyhine hüküm ifade edebilmesi için Ticaret Sicil Gazetesi'nde ilan edilmesinin gerekli olduğunda duraksama yoktur...*”

6762 sayılı eTTK döneminde, tescil edilen tüm hususların ilanını öngören açık bir düzenleme yer almadığından, sicile kaydı öngörülmeyle birlikte ilanı ilgilinin isteğine bağlı olan hususlara ilişkin görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır²⁶². 6102 sayılı yeni TTK m. 35/3 hükmünde yer alan, tescil edilen hususların aksine bir hüküm bulunmadıkça ilan edileceğine ilişkin düzenleme ile eTTK döneminde ortaya çıkan belirsizlik açıklığa kavuşmuştur. Zira Kanunda veya TSY’de aksine hüküm bulunmadıkça, tescil edilen tüm hususlar ilan edilecek olduğundan, söz konusu tescil ve ilanla birlikte sicilin olumlu etkisi de ortaya çıkacaktır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus, tescil edilen hususun ilan edilmesine ilişkin Kanunda veya TSY’de aksine bir düzenlemenin bulunduğu durumlarda, sicilin olumlu etkisinin nasıl uygulanacağıdır. Örneğin TTK m. 571’de yer alan düzenlemeye göre, komandit şirkette komandite ortağın görevden alınmasına ilişkin kararın tescili ile birlikte, görevden alınan ortağın şirketin bu tarihten sonra doğacak borçlarından ötürü kişisel sorumluluğu sona erecektir. Bu durumda sicilin olumlu etkisi tescil ile birlikte ortaya çıkacak olup, ayrıca sicil gazetesinde ilan edilmesi gerekmemektedir.

Sonuç itibariyle sicilin olumlu etkisinden bahsedebilmek için, Kanunda yalnızca tescil ile üçüncü kişiler açısından hüküm ve sonuç doğuracağı belirtilen hâller dışında, tescil edilen tüm hususların ilan edilmesi gerekmektedir. Zira her ne kadar TTK ve TSY’de yalnızca tescil zikredilmiş olsa da, TTK m. 35/3 hükmü uyarınca tescil edilen hususların ilanı da gerekecektir. Burada ilanın amacının ticaret sicilinin aleniyet fonksiyonunu güçlendirerek, üçüncü kişilerin sicil kayıtlarını inceleme yükümlülüğünden kurtarılması olduğunu söylemek mümkündür. Bu sebeple yalnızca tescil ya da ilan ile ticaret siciline tescilin olumlu etkisinin ortaya çıkması mümkün değildir.

c. Sicile tescil edilen husus ile ilanın gerçeğe uygun ve birbiriyle uyumlu olması

Ticaret siciline tescilin olumlu etkisinin ortaya çıkabilmesi için tescil edilen husus ile ilan edilen hususun birbirine uygun olması gerekmektedir²⁶³. Diğer bir ifade ile, tescil edilen husus gerçeği yansıtmamasına rağmen ilan edilen husus yanlış ve gerçeğe uygun değil ise, tescil

²⁶² Bu konuda bazı yazarlar tarafından, sicile kaydı zorunlu olmakla birlikte ilanı zorunlu olmayan hususların yalnızca sicil çevresinde bulunan üçüncü kişiler bakımından hüküm ifade edeceği, sicil çevresi dışında kalan üçüncü kişiler bakımından ise herhangi bir etki doğurmayacağı savunulmuştur (bkz. İmregün, s. 78; Ünal, s. 1399; Arslanlı, s. 162). Bazı yazarlar tarafından ise, ticaret siciline tescil edilen bir hususun ilan edilmese dahi tüm Türkiyede bulunan üçüncü kişiler bakımından hüküm ve sonuç doğuracağı ifade edilmiştir. Zira kanunda yalnızca sicil bölgesindeki üçüncü kişiler bakımından sonuç doğuracağına ilişkin bir sınırlama mevcut değildir (Bkz. Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 381; Karahan (Ticari İşletme), s. 138.)

²⁶³ Bilge (Sicil), s. 174; Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s. 43; Ulusoy, s. 102; Ünal, s. 1400.

ve ilan edilen hususun üçüncü kişiler tarafından bilindiğini ve ticaret siciline tescilin olumlu etkisinin ortaya çıkacağını söylemek mümkün değildir. Aynı şekilde ilan edilen olgu gerçeği yansıtmasına rağmen, tescil edilen husus gerçeğe uygun değil ise yine sicilin olumlu etkisinden söz edilemeyecektir²⁶⁴. Örneğin ticarî temsilcinin temsil yetkisinin TBK m. 549/2 uyarınca birlikte temsil ile sınırlandırılması hususunun, gerçekte böyle bir sınırlandırma yapılmamış iken sehven ticaret siciline tescil ve ilan edilmesi hâlinde, tacir ticarî temsilcinin tek başına yaptığı işlemlerle de bağlı olacaktır. Bu durumda tacir, tescil ve ilan edilen durumun bilinmesi gerektiğini, bu sebeple ticarî temsilcinin tek başına yaptığı işlemler ile bağlı olmadığını üçüncü kişilere karşı ileri süremeyecektir²⁶⁵. Benzer şekilde, hukuken azledilmemesine rağmen ticaret siciline azledilmiş gibi tescil ve ilan edilen ticarî temsilci ile işlem yapan üçüncü kişilerin gerçek durumu ispat etmeleri hâlinde, ticaret siciline tescilin olumlu etkisinden söz edilemeyecektir²⁶⁶.

TTK m. 37 hükmüne göre, sicil kaydı ile ticaret sicili gazetesinde yapılan ilan arasında bir farklılık olması hâlinde ilan edilen husus dikkate alınarak, buna göre işlem yapan üçüncü kişilerin iyiniyeti korunacaktır. Buna göre, her ne kadar sicilde yer alan kayıt gerçek olsa da yanlış yapılan ilana güvenerek işlem tesis eden üçüncü kişinin sicilde yer alan gerçek kaydı bildiği ispat edilmediği sürece, yapmış olduğu bu işlem korunacaktır. Ancak üçüncü kişilerin ilanın gerçeği yansıtmadığını bildikleri ispat edilirse, söz konusu ilana olan güvenleri korunmayacaktır²⁶⁷.

d. Üçüncü kişilerin sicili öğrenme yükümlülüğü

Tescil ve ilanın üçüncü kişilere etkisini düzenleyen TTK m. 36 hükmü ile sicil kayıtlarının üçüncü kişiler tarafından bilinmesi gerektiğine ilişkin bir düzenleme getirilmiştir. TTK m. 36/1 hükmüne göre, ticaret sicili kayıtları nerede bulunurlarsa bulunsunlar, üçüncü kişiler hakkında; tescilin sicil gazetesinde ilan edildiği, ilanın tamamı aynı nüshada yayımlanmamış ise son kısmının yayımlandığı günü izleyen iş gününden itibaren hukuki sonuçlarını doğurmaya başlayacaktır. Yine aynı maddenin üçüncü fıkrasında belirtildiği üzere üçüncü kişiler, kendilerine karşı sonuç doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerini iddia edemeyeceklerdir. Buna göre üçüncü kişiler, gerekli tüm özeni göstermelerine rağmen, sicilde yer alan kayıt ve ilanlardan haberdar olmadıklarını ve bu

²⁶⁴ Bilge (Sicil), s. 175; Karayalçın (Ticarî İşletme), s. 310.

²⁶⁵ Arslanlı, s. 160-161.

²⁶⁶ Ünal, s. 1400; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 17.

²⁶⁷ Bkz. Birinci Bölüm, Ticaret Sicilinde İlan Güvenin Korunması.

kayıtları bilmediklerini, bilmemelerinde kendilerinin herhangi bir kusurunun bulunmadığını iddia edemeyeceklerdir. Kanun koyucu tarafından böyle bir imkân tanınmadığından, kişiler her durumda sicilde yer alan kayıt ve ilanları bilmek zorundadır. Ayrıca söz konusu hüküm yalnızca tacirler açısından değil, tacir olmayan üçüncü kişiler bakımından da sicilde yer alan kayıt ve ilanların öğrenilmesi gerektiğine dair bir yükümlülük getirmektedir²⁶⁸.

Doktrinde eTTK döneminde sicil kayıtlarını öğrenme yükümlülüğünün üçüncü kişiler bakımından ağır bir yükümlülük olduğu gerekçesiyle eleştirildiği görülmektedir. İlanların üçüncü kişiler bakımından hemen ertesi gün hüküm ve sonuç doğurmaya başlaması, yalnızca sorunsuz ve hızlı bir şekilde işleyen bir ilan sistemi ile mümkün olabilir. Ancak üçüncü kişilerin çeşitli mücbir sebeplerle Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'ne (TTSG) ulaşamaması hâli de söz konusu olabilecektir. Bu eleştiriler, özellikle teknik altyapı eksiklikleri veya ilanların erişilebilirliği konularında yaşanan sorunlara dayanmaktadır. Dolayısıyla üçüncü kişiler için getirilmiş olan bu bilme yükümlülüğünün, pratikte adalet ve hakkaniyetle ne ölçüde bağdaştığı üzerinde durulmuştur²⁶⁹. *Karayalçın*'a göre, kanunda yer alan mutlak ifadeye karşın, basiretli bir iş adamı tarafından makul tedbirler alınmasına rağmen ilanın öğrenilmesine yahut okunmasına imkân bulunmayan tüm hâllerde, söz konusu hükmün üçüncü kişiler aleyhinde uygulanmaması gerekmektedir²⁷⁰. *Bilge* tarafından ise, eTTK m. 39/1 (TTK m. 36/3) hükmünün kural olarak bilmeme hâlinde olumlu etkinin giderilmesi amacıyla delil ileri sürülmesine imkân tanımadığı belirtilerek, bu anlamda hükmün doğurabileceği sonuçlar açısından eleştirilebileceği ifade edilmiştir. Ancak yazara göre kanunun ifadesi açık ve net olup, herhangi bir takdir hakkı tanınmamıştır. Bu nedenle mevcut düzenleme her ne kadar hukuk politikası bağlamında eleştirilebilirse de göz ardı edilmesi mümkün değildir²⁷¹. Yine *Bilge* tarafından, her somut olay özelinde çeşitli subjektif nedenlerle olumlu etkinin bertaraf edilmesinin, ilgililer bakımından oluşturulmak istenilen hukukî güvenliğe zarar vereceği; ancak üçüncü şahısların kendileri özelinde subjektif nedenler dışında, doğal afet gibi genel nedenlerden dolayı sicil kayıtlarından haberdar olamamaları hâlinde, üçüncü kişilerin korunması gerektiği ifade edilmiştir²⁷².

²⁶⁸ Bilge (Sicil), s. 175; Ünal, s. 1400.

²⁶⁹ Bilge (Sicil), s. 175-177; Arslanlı, s. 163; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 163; Ünal, s. 1400-1401.

²⁷⁰ Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 15.

²⁷¹ Bilge (Sicil), s. 177.

²⁷² Bilge (Sicil), s. 177.

TTK m. 36/3 hükmünün lafzından anlaşılacağı üzere, söz konusu hüküm mutlak olup bu düzenlemenin yarattığı sorunlar, elektronik ortak bir veri tabanı ile oluşturulacak sicil bilgi bankasına bağlanacak hukuki sonuçlarla ortadan kaldırılabilecektir. Zira elektronik ortamda tutulmak suretiyle her zaman herkesin kolaylıkla erişimine açık olan sicil bilgi bankası ile tescil ve ilan edilen her husus, aynı zamanda elektronik ortamda da üçüncü kişilerin bilgisine sunulabilecektir. Bu sayede üçüncü kişiler sicilde yer alan kayıtları bilmedikleri yönünde bir iddiada bulunamayacaklardır. Dolayısıyla ticaret sicili kayıtlarının elektronik ortama aktarılarak tüm sicil kayıtlarının merkezi ve tek bir yerde tutulması ve söz konusu merkezi bilgi bankasına hukuki sonuç bağlanması ile TTK m. 36/3 hükmünün doğurduğu sorunlar ortadan kaldırılabilecektir²⁷³.

Çeşitli hâllerde sicilin olumlu etkisi ilana gerek olmaksızın, tescil ile birlikte hüküm doğurmaya başlamaktadır. Merkezî bir sicil bilgi bankası ile bu gibi hâllerde de herkes tescil edilen hususları kolaylıkla öğrenebileceğinden, sicilin olumlu etkisi güçlenecektir²⁷⁴. Ünal'a göre, tescilin esas olup ilanın duyuru niteliği taşıdığı göz önünde bulundurulduğunda, elektronik ortamda oluşturulacak bilgi bankası, ilan işlevini TTSG'den daha hızlı yerine getirecektir. Bu sebeple TTSG'nin tamamen kaldırılması ve sicil bilgi bankasına hukukî bir işlev yüklenmesi, maddî anlamda daha ekonomik olacaktır. Ayrıca bahse konu sicil bilgi bankasına hukukî bir işlev tanınmasa dahi, bir olguyu tescil ve ilan ettiren kişi tescil ve ilan edilen hususun aynı zamanda sicil bilgi bankasında da tutulduğunu ileri sürerek, söz konusu hususu üçüncü kişilerin bildiğini veya bilmesi gerektiğini daha kolay ispat edebilecektir²⁷⁵. Yine Kayar'a göre, elektronik ortamda tutulacak sicil bilgi bankası ilan işlevini TTSG'den daha hızlı bir şekilde yerine getirecektir. Bu sebeple TTSG tamamen kaldırılarak, TTSG'ye yüklenen fonksiyonun elektronik sicil bilgi bankasına aktarılması, hem ilgililer hem de üçüncü kişiler açısından daha uygun olacaktır²⁷⁶.

TTK m. 36/3 hükmünde, sicilin olumlu etkisinden kimlerin yararlanabileceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Buna ilişkin olarak, doktrinde kayıt ilgililerinin ve üçüncü kişilerin sicilin olumlu etkisinden faydalanabileceği ve sicilde yer alan kayıtlara dayanarak işlem tesis edilmesini talep edebilecekleri belirtilmiştir²⁷⁷. Buna göre üçüncü

²⁷³ Aynı yönde bkz. Ünal, s. 1397.

²⁷⁴ Ulusoy, s. 101.

²⁷⁵ Ünal, s. 1406.

²⁷⁶ İsmail Kayar, "Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Ticaret Sicili, Ticarî Defterler ve Cari Hesap Hükümlerinin Değerlendirilmesi", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 2005, s. 353-381. (Değerlendirme)

²⁷⁷ Bilge (Sicil), s. 183, Ülgen, s. 170.

kişiler kendi aralarındaki hukuki ilişkilerde TTK m. 36/3 hükmüne dayanarak, sicilde yer alan kayıtları bilmediklerini diğer üçüncü kişilere karşı ileri süremeyeceklerdir. Örneğin kollektif ortaklıkta bir ortağın ortaklıktan ayrılması ve bu hususun tescil ve ilan edilmesi hâlinde, ayrılan ortağın kollektif ortaklık adına ödünç alarak karşılığında ödünç verene ortaklığa ait gayrimenkul üzerinde ipotek tesis etmesi hâlinde, söz konusu ipoteğin batıl olduğu hem ortaklık hem de sicilin olumlu etkisine dayanan sonraki ipotek alacaklıları tarafından ileri sürülebilecektir²⁷⁸.

e. Hukukî görünüş teorisi ve tescilin olumlu etkisi

Hukukî görünüş, gerçekte hukuka uygun olmamasına rağmen hukuka uygun gibi görünen, gerçek durum ile farklılık arz eden hukukî durumları ifade etmektedir. Hukukî görünüş teorisi terimi ise, gerçekte hukuka uygun olmamasına rağmen hukuka uygunmuş gibi görünen hâllerde, iyiniyetli üçüncü kişilerin görünüşteki bu hukukî duruma duydukları güvenin korunmasını ve söz konusu görünüşteki hukukî durumun ortaya çıkmasına sebep olanların ise bu görünümle sorumlu tutulmaları gerektiğini ifade etmektedir²⁷⁹.

Ticaret sicilinin olumlu etkisinin söz konusu olduğu durumlarda, sicilde yer alan kayıt ve ilan ile gerçek durum birbiriyle uyumludur. Bu sebeple sicilin olumlu etkisinin söz konusu olduğu hâllerde hukuki görünüş teorisi uygulanmamaktadır. Ancak sicil dışında oluşturulan hukuki görünümün tescil ve ilan edilmiş gerçek durum ile çeliştiği hâllerde, sicil dışında oluşan hukuki görünüme güvenen iyiniyetli üçüncü kişilerin güveninin korunup korunmayacağı tartışmalıdır. Öğretide sicil dışında oluşan hukuki görünümün ticaret sicilinde yer alan doğru, yani gerçek duruma uygun bilgiden farklı olması hâlinde, iyiniyetli üçüncü kişilerin güvenine hukuki bir sonuç atfedilip atfedilemeyeceği, hukuki görünüş teorisi çerçevesinde ele alınmıştır. Bir görüşe göre, TTK m. 36/3 hükmü mutlak bir ifade ile tescil ve ilan edilen hususlar bakımından ilgililer lehine bir düzenleme içermektedir. Bu sebeple, üçüncü kişiler tescil ve ilandan haberdar olmadıklarını ve bilmelerinin de kendilerinden beklenemeyeceğini ileri süremeyeceklerdir²⁸⁰. Diğer bir görüşe göre ise, TTK m. 36/3 hükmü tescil ilgilileri lehine bir durum yaratmakla birlikte, üçüncü kişiler bakımından ticaret sicili kayıtlarını ve ilan edilen hususları takip etme zorunluluğu getirerek ağır bir hukuki sorumluluk yüklemektedir. Bu sebeple hukuki görünüşe güvenerek söz

²⁷⁸ Bilge (Sicil), s. 183.

²⁷⁹ Bilge (Sicil), s. 179; Ülgen, s. 8-9; Battal, s. 84.

²⁸⁰ Poroy ve Yasaman, s. 254; Ülgen, s. 168.

konusu yükümlülüğü yerine getirmeyen üçüncü kişilerin, hukuki görünüşe duydukları güvenin TMK m. 2 uyarınca dürüstlük kuralı çerçevesinde korunması gerekmektedir²⁸¹.

Bilge'ye göre, TTK m. 36/3 hükmü kural olarak sicil dışındaki bir güvenin korunmasına cevaz vermemekte ve bu konuda hâkime geniş bir takdir yetkisi de tanımamaktadır. Yalnızca hakkın kötüye kullanımı sonucunu doğurabilecek olan istisnai durumlarda hukukî görünüşe üstünlük tanınabilecektir. Nitekim sicilin olumlu etkisinin sağlamış olduğu hak dürüstlük kuralı çerçevesinde kullanılabilir olup, gerçek durumu sicile tescil ve ilan ettiren kişinin sonradan kötü niyetli olarak bir hukuki görünüş yaratması hâlinde, sicil kayıtlarına bakmanın gereksiz olduğu sonucuna varılabiliyorsa, artık sicilde yer alan kayda dayanılmamalıdır. *Bilge* tarafından bu görüşe örnek olarak, komandit ortaklıkta sınırsız olarak sorumlu olan bir ortağın sonrasında komanditer olması ve bu durumu tescil ve ilan ettirmesine rağmen, üçüncü kişilerin yanıltılması suretiyle hâlâ sınırsız sorumlu ortakmış gibi bir hukuki görünüş oluşturulması hâlinde, söz konusu ortağın sicilin olumlu etkisine dayanmaması gerektiği gösterilmiştir²⁸².

B. Olumsuz Etki

1. Genel olarak

Tescili gerekli olduğu hâlde tescil edilmeyen veya tescil edilmiş olsa da ilan edilmesi zorunlu olmasına rağmen ilanı gerçekleştirilmeyen hususların, kural olarak üçüncü kişiler tarafından bilinmediğinin kabul edilmesi, sicilin olumsuz etkisi olarak adlandırılmaktadır. TTK m. 36/4 hükmünde yer alan düzenlemede, tescil ve/veya ilan yükümlülüğünü yerine getirmeyen ilgililer ve kendileriyle hukuki işlem yapan üçüncü kişiler bakımından sonuçları düzenlenmiştir. Buna göre tescili zorunlu olduğu hâlde tescil edilmemiş veya tescili gerçekleştirilip de ilanı zorunlu iken ilan olunmamış bir husus, ancak bunu bildikleri veya bilmeleri gerektiği ispat edildiği takdirde üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir. Görüleceği üzere, bu düzenleme ile kanun koyucu tarafından üçüncü kişiler lehine bir karine öngörülmüştür²⁸³. Bu karine ile tescil ve ilanı ya da yalnızca tescili gereken hususun tescil ve/veya ilan edilmemesi hâlinde, üçüncü kişilerin sicildeki mevcut kayıtlara dayanabilmesi ve kayıt ilgililerinin değişen olguları üçüncü kişiler aleyhine ileri sürememesi düzenlenerek,

²⁸¹ Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 16; Battal, s. 97-98.

²⁸² Bilge (Sicil), s. 181- 183.

²⁸³ Ünal, s. 1401; İmregün, s. 79; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 17; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 288; Bilge (Sicil), s. 187; Bilgili ve Demirkapı, s. 157; Kayıhan ve Yasan, s. 129.

üçüncü kişilerin korunması amaçlanmıştır²⁸⁴. Ticaret sicilinin olumsuz etkisi ile, söz konusu etkiye dayanan üçüncü kişilerin, bu olgu oluşmadan önceki mevcut durumu dikkate alarak hukukî işlem tesis ettiklerine dair güveni korunmaktadır²⁸⁵.

Ticaret sicilinin olumsuz etkisinin ortaya çıkmasında tescil ve ilanın gerçekleştirilmeme nedeni önem arz etmemektedir. Diğer bir ifadeyle, TTK m. 36/4 hükmünün uygulanmasında tescil ve/veya ilanın her ne nedenle olursa olsun yaptırılmamış olması yeterlidir²⁸⁶. Yine sicilin olumsuz etkisi, tescili mümkün olmayan hususlarda değil aksine ticaret siciline tescili mümkün olan hususlar açısından uygulama bulmaktadır²⁸⁷. Bu noktada tacir tarafından, tescili mümkün olmamasına rağmen bir şekilde ticaret siciline tescil edilen hususların üçüncü kişi tarafından bilindiği ya da bilinmesi gerektiği ispatlanmak suretiyle sorumluluktan kurtulabilip kurtulamayacağı sorusu akla gelmektedir. Örneğin yönetim kurulu üyelerine getirilen miktar sınırlaması tescil ve ilana tâbi olmamasına rağmen, her nasılsa ticaret siciline tescil edilmesi hâlinde, kanaatimizce üçüncü kişiler bu durumu biliyor ise miktarı aşan kısım bakımından sorumlu olmamaları gerekmektedir. Ancak somut durumdan yola çıkarak, üçüncü kişilerin bu durumu bilmeleri gerektiğinin iddia edilmesi ve tescili gerçekleştiren kişinin sorumluluktan kurtulması hâlinde, menfaat dengesi tescili mümkün olmamasına rağmen tescil işlemini gerçekleştiren ilgili lehine bozulacaktır. Bu sebeple kanaatimizce yalnızca tescili mümkün olmamasına rağmen tescil edilen hususu üçüncü kişilerin bildiği durumlarda ileri sürülebilmesi gerekmektedir.

Kanun koyucu tarafından sicilin olumsuz etkisi, gerçek durum ile sicil kayıtlarında yer alan hukukî görünüş farklı olmasına rağmen, önceliğin sicil kayıtlarına verilmesi suretiyle kabul edilmiştir²⁸⁸. Örneğin TBK m. 549/3 hükmü uyarınca, ticarî temsilcinin

²⁸⁴ Akdağ Güney (Tescilin Etkileri), s. 41; Bilge (Sicil), s. 188-189.

²⁸⁵ Bilge (Sicil), s. 188

²⁸⁶ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 383.

²⁸⁷ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 288.

²⁸⁸ Bilge (Sicil), s. 186; Yargıtay 12 HD 30/10/2013 Tarih ve E. 203/24820, K. 2013/33656 "...somut olayda, borçlu ... Şti'ne ödeme emrinin 08/01/2013 tarihinde o tarihte ticaret sicilindeki adresi olan ".... Zeytinburnu/İstanbul" adresine tebliğ edilmiştir. Borçlu şirketin adresi bilahare ortaklar kurulu kararı ile değiştirilmiş ve bu değişiklik ticaret sicil gazetesinde 16/01/2013 tarihinde ilan edilmiştir. Bu durumda anılan değişiklik, yukarıda açıklanan yasa hükmü uyarınca 3. şahıslar hakkında ticaret sicil gazetesinin yayım tarihi olan 16/01/2013 tarihinden sonra hüküm ifade eder. Ortaklar kurulunun 01/01/2013 tarihinde adres değişikliği kararı alması ortakları bağlayıp 3. şahıslar hakkında bir hüküm ifade etmez..." (www.lexpera.com.tr e.t.: 24/02/2024) Benzer şekilde Yargıtay 12 HD 03/11/2015 Tarih ve E.2015/22763, K.2015/26565 sayılı kararı "... her ne kadar mahkemece, vekil ... yönünden, keşide tarihi itibarıyla azledilmiş olması ve bu hususun muhatap bankaca bilinmesi nedeniyle imzasının borçlu şirketi bağlamayacağı belirtilmiş ise de; TTK'nun 36/son maddesi gereğince, azilname ticaret sicilde tescil ve ilan edilmediği sürece 3. kişi yönünden sonuç doğurmaz .Bu durumda mahkemece, ... hakkındaki 21.4.2009 tarihli azilnamenin ticaret sicilde ilan edilip edilmediğinin araştırılarak, ilan edilmemiş yada keşide tarihinden sonra ilan edilmiş ise, adı geçen yönünden

yetkisinin sınırlandırılması ticaret siciline tescil ve ilan edilmediği sürece, iyiniyetli üçüncü kişiler bakımından hüküm ve sonuç doğurmayacaktır. Yine aynı kanunun m. 550/2 hükmü uyarınca, ticarî temsilcinin temsil yetkisinin sona ermesi tescil ve ilan edilmediği sürece, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir. Görüleceği üzere, ticarî temsilcinin yetkisinin sınırlandırılması yahut sona ermesi ticaret siciline tescil ve ilan edilmediği sürece, üçüncü kişilerin bu hususları bilmedikleri kabul edilmektedir²⁸⁹. Olumsuz etkinin söz konusu olduğu duruma bir diğer örnek, kollektif şirketin fesih nedeniyle sona ermesi hâlidir. Bu durumda, ortaklar sona erme hâlini tescil ve ilan ettirmekle yükümlü olup, sona erme hâli Kanun'a uygun bir şekilde tescil ve ilan edilmediği sürece, ortakların üçüncü kişilere karşı sorumluluğu devam edecektir (TTK m. 250, 251)²⁹⁰. Benzer şekilde, anonim şirketlerde tasfiye memurunun pay sahiplerinin itirazı üzerine mahkeme tarafından görevden alınması ve yerine yeni bir tasfiye memuru atanması hâlinde, bu hususun tescil ve ilan edilmesi gerekmektedir (TTK m. 537). Tescil ve ilanın gerçekleştirilmemesi hâlinde ise, iyiniyetli üçüncü kişilerin sicil kayıtlarındaki mevcut duruma güvenleri korunacaktır.

TTK m. 36/4 hükmü ile üçüncü kişileri koruma amacını güden bir karine öngörülmüş olmakla birlikte, bu mutlak bir karine değildir. Sicile tescil ve ilan yükümlülüğünü yerine getirmeyen ilgili kişi, üçüncü kişinin tescil ve ilan edilmeyen olguyu bildiğini veya bilmesi gerektiğini iddia ve ispat edebilecektir. Zira TTK m. 36/4 hükmünde açıkça, “...ancak bunu bildikleri veya bilmeleri gerektiği ispat edildiği takdirde...” üçüncü kişilere karşı ileri sürülebileceği belirtilmiştir. Daha açık bir anlatımla; sicile tescil edilmemiş, tescil edilse dahi ilanı zorunlu olmasına rağmen ilan edilmemiş hususların, üçüncü kişilerce bilindiğinin ispatı hâlinde üçüncü kişilerin korunması söz konusu olmayacaktır. Bu hâlde üçüncü kişiler tescil ve/veya ilan zorunluluğu yerine getirilmeyen hususun, kendileri tarafından bilinmediğini iddia edemeyeceklerdir. Oysaki 6762 sayılı eTTK m. 39/2 hükmünde TTK'dan farklı olarak, üçüncü kişilerin tescil edilmemiş ya da tescil edilmiş olmakla birlikte ilanı zorunlu olmasına rağmen ilanı gerçekleştirilmeyen hususları bildiklerinin ispatı tek başına yeterli olarak öngörülmüş idi. Üçüncü kişilerin kusur ya da ihmalleri bulunmaması

de imza incelemesi yapılarak oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsiz olup, kararın bu nedenle bozulması gerekirken Dairemizce onandığı anlaşıldığından, onama kararının kaldırılarak mahkeme kararının bozulmasına karar vermek gerekmiştir...”(www.lexpera.com.tr e.t.: 24/02/2024)

²⁸⁹ Domaniç, s. 227; Domaniç, Ulusoy, s. 262; Karahan (Ticarî İşletme), s. 139-140.

²⁹⁰ Bilge (Sicil), s. 187.

hâlinde, söz konusu hususu bilebilecek durumda olduklarının ispatı aranmamaktaydı²⁹¹. Diğer bir deyişle, tescil edilmemiş veya ilanı zorunlu iken ilan edilmemiş hususlar, “müspet vukufu ispat edilmek”²⁹² şartıyla üçüncü kişilere karşı ileri sürülebiliyordu²⁹³. TTK m. 36/4 hükmüne eklenen, “üçüncü kişilerin bilmesi gereken” ifadesiyle sicilin olumsuz etkisi daraltılarak, üçüncü kişilerin sicil kayıtlarını öğrenme yükümlülüğü genişletilmiştir²⁹⁴. Yani söz konusu madde hükmü ile müspet vukufun ispatının yanısıra, üçüncü kişilerce bilinmesi gerekliliğine de sonuç bağlanmaktadır. Örnek vermek gerekirse, anonim şirkette bir ortağın aynı zamanda yönetim kurulu üyesi olması hâlinde, bu ortak tarafından yönetim kurulu toplantısına katılım sağlamasa dahi, toplantıda alınan kararın tescil ettirilmemesi hâlinde, söz konusu üye karara ilişkin müspet vukufa sahip olmasa dahi, bu karar hakkında bilgi sahibi olmak onun görevi olduğundan²⁹⁵, karar hakkında bilgi sahibi olmadığına dair bir iddiada bulunması mümkün değildir. Görüleceği üzere, her ne kadar madde gerekçesinde yeni metnin 6762 sayılı eTTK’da yer alan düzenlemenin aynen tekrarı olduğu ifade edilse de, buna katılmak mümkün değildir²⁹⁶. Zira 6762 sayılı eTTK’ya kıyasen, müspet vukuf kavramının “bilmeleri gerekmesi”ni de kapsayacak şekilde genişletilmesine rağmen, gerekçede buna ilişkin hiçbir açıklama yer almaması doktrinde de eleştirilmiştir²⁹⁷

Belirtmek gerekir ki, ticaret siciline tescil veya TTSG’de ilan edilmeyen bir hususu üçüncü kişilerin bildiği veya bilmeleri gerektiği farklı yollarla ortaya çıkabilmektedir. Örneğin ilan edilmesi gerekli olmasına rağmen TTSG’de ilan edilmeyen husus, ilgili üçüncü kişinin sürekli olarak takip ettiği özel bir gazete vasıtası ile ilan edilmiş olabilir. Yahut tescil

²⁹¹ eTTK m. 39/2: “Tescili lazım geldiği hâlde tescil edilmemiş veya tescil edilip de ilanı gerekirken ilan edilmemiş olan bir husus ancak bunu bildikleri ispat edilmek şartıyla, üçüncü şahıslara karşı dermeyan edilebilir.”

²⁹² Doktrinde “müspet vukuf” kavramı ticaret hayatı bakımından üçüncü kişilerin gerçek durumu bildikleri anlamında kullanılan bir terimdir. (Poroy ve Yasaman, s. 256; Ünal, s. 1401)

²⁹³ Bilgili ve Demirkapı, s.157; Kendigelen, s. 71.

²⁹⁴ Ünal’a göre, Kanuna eklenen bilmeleri gerektiği ifadesi gereksizdir. Zira tescili talep etmekle yükümlü olan kişilerin bu yükümlülüklerini yerine getirmemelerine rağmen, üçüncü kişilerin söz konusu durumu bilmeleri gerektiğinin ileri sürülmesi, tescil ve ilanı gerekli olmasına rağmen yerine getirilmeyen hususun üçüncü kişilerce bilinmesi gerektiğinin hukukî bir mantıkla açıklanması mümkün değildir. Bkz.: Ünal, s. 1407.

²⁹⁵ Yasaman, s. 10.

²⁹⁶ TTK m.36 gerekçe: Tasarımın 36 ncı maddesinin birinci ve ikinci fıkraları 6762 sayılı Kanunun 38 inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarının aynen tekrarıdır. Maddenin üçüncü ve dördüncü fıkraları ise 6762 sayılı Kanunun 39 uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkralarından aynen alınmıştır. Böylece, 6762 sayılı Kanunun 38 ve 39 uncu maddeleri 36 nci maddede "Tescil ve ilânın üçüncü kişilere etkisi" kenar başlığı altında birleştirilmiştir. Bunun sebebi, 6762 sayılı Kanunda iki maddeye bölünmüş olan bu hükümlerin aynı konuya ilişkin bulunmalarıdır. Ayırma yapaydır. Başka bir deyişle, 6762 sayılı Kanunun 39 uncu maddesinde gene tescilin üçüncü kişilere etkisi düzenlenmiştir; bu maddenin "sicile itimat" ile herhangi bir ilgisi yoktur.

²⁹⁷ Kendigelen’e göre TTK m. 36/4 hükmünde eTTK’dan farklı olarak önemli bir değişiklik yapılmamasına rağmen bu hususun gözden kaçırılarak gerekçede açıklanmaması bilinçli bir değişiklik olmadığı anlamını taşımaktadır. (Kendigelen, s. 71-72)

ve ilan edilmeyen hususa ilişkin olarak, ilgili üçüncü kişiye sirküler gönderilerek durumdan haberdar edilebilir. Benzer şekilde, tacirle sürekli ilişki içerisinde olan başka bir gerçek ya da tüzel kişiden durumun öğrenilmesi mümkün olabilmektedir²⁹⁸. Bahsedilen bu ve bunun gibi hâllerde, iyiniyetli olmayan üçüncü kişiler tarafından tescil ve ilan yükümlülüğünün yerine getirilmediği gerekçesine dayanılarak, TTK m. 36/4 hükmünden yararlanılamayacaktır.

TTK m. 36/4 hükmünde yer alan sicilin olumsuz etkisi, üçüncü kişilerin sicilde yer alan kayıtlara güvenerek tacir ile yapacakları hukukî işlemler bakımından söz konusu olacaktır²⁹⁹. Diğer bir deyişle, sicilin olumsuz etkisi ile üçüncü kişilerin korunması amacı yalnızca hukukî işlemler için öngörülmüş olup, haksız fiiller açısından sicilin olumsuz etkisinden bahsetmek mümkün değildir. Zira haksız fiil içeren bir hususun tescil ve ilan edilmesi herhangi bir etki yaratmamaktadır. Örneğin kollektif şirkete ait bir aracın bir kişiye çarpması sebebiyle yaralanması hâlinde, yaralanan kişi söz konusu kazadan önce kollektif şirket ortaklığından ayrılan ancak bu hususu tescil ve ilan ettirmeyen ortağa başvurarak tazminat talep edemeyecektir³⁰⁰.

Son olarak belirtilmelidir ki, tacir ile üçüncü kişi arasında yapılan işlemin, vergi hukukuna ilişkin hususlar gibi, hukukî işlem niteliğinde olmadığı hâllerde üçüncü kişiler tarafından TTK m. 36 hükmüne dayanılması söz konusu değildir³⁰¹.

²⁹⁸ Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 18; Karayalçın (Ticari İşletme) s. 311; Arkan, s. 273.

²⁹⁹ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya), s. 377; Karayalçın (Ticari İşletme), s. 312; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 18; Bilge (Sicil), s. 202.

³⁰⁰ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) s. 384; Bilge (Sicil), s.202; Ünal, s. 1403; Arkan, s. 273.

³⁰¹ Ünal, s. 1403; Arkan, s. 273; Yargıtay 21 HD 13/06/2013 Tarih ve E.2012/6390, K.2013/12538 sayılı kararı "...Tescili gerektiği hâlde tescil edilmemiş veya tescil edilip de ilanı gerektiği hâlde ilan edilmemiş hususların üçüncü kişiler tarafından bilinmemesi asıldır-olumsuz etki-Örneğin ticari mümessil azledilmiş ancak durum tescil ve ilan olunmamışsa, bu ticari mümessilin üçüncü kişilerle yapacağı sözleşmeler müvekkili bağlar. Ancak azil keyfiyetini tescil ve ilan ettirmemiş olan müvekkil, üçüncü kişinin ticari mümessilin azledildiğini bildiğini ispat edebilirse, yapılan sözleşmeyle bağlı tutulmaktan kurtulur. T.T.K.39/II, üçüncü kişinin ticaret sicili kayıtlarına güvenerek tacirle ilişkiye girmesinin söz konusu olduğu hâllerde uygulanır. Dolayısıyla T.T.K.39/II esas itibarıyla üçüncü kişinin ticaret sicili kayıtlarını inceledikten sonra tacirle yapacağı hukukî işlemler bakımından önem arz eder. T.T.K. 38 ve 39 ile, sicil kayıtlarına güvenerek tacirle hukukî işlemlere girişecek üçüncü kişilerin korunması amaçlanmıştır. Tacirle üçüncü kişi arasında hukukî işlem yapılması söz konusu olmayan hâllerde, örneğin vergi hukukuyla ilgili konularda, T.T.K.38 ve 39'a dayanılması mümkün değildir..." (www.lexpera.com.tr e.t.: 15/03/2024)

2. Olumsuz etkinin ortaya çıktığı durumlar

a. Tescil veya ilan yapılmamış olması

TTK m. 36/4 hükmünde belirtildiği üzere, ticaret sicilinin olumsuz etkisinin ortaya çıktığı ilk durum, tescili zorunlu olduğu hâlde tescil edilmemiş ya da tescil edilmiş olmasına rağmen ilanı da zorunlu olup ilan edilmeyen bir hususun, kural olarak üçüncü kişilerce bilinmediğinin kabul edilmesidir³⁰².

Belirtmek gerekir ki, tescilin kurucu nitelikte olduğu durumlarda, tescile konu olan hususun hukuken var olabilmesi için tescil işleminin gerçekleştirilmesi gereklidir. Bu işlemler bakımından kurucu nitelikte olan ilk tescil işleminin yapılmaması hâlinde, sonradan meydana gelen değişikliklerin de kural olarak tescil edilmesi gerekli değildir³⁰³. Dolayısıyla ilk tescil işlemi yapılmamasına ve ilan gerçekleştirilmemesine rağmen sonradan meydana gelen değişikliklerin tescil ve ilan edilmesi, yalnızca tescilin bildirici nitelikte olduğu durumlar için geçerlidir.

TTK m. 31/1 hükmünde belirtildiği üzere, tescil edilmiş hususlarda meydana gelen tüm değişikliklerin de tescil edilmesi gereklidir. Ancak tescilin kurucu nitelikte olduğu hususlar hariç olmak üzere, herhangi bir hususun tescil edilmemiş olması, sonradan meydana gelen değişikliğin de tescil edilmeyeceği anlamına gelmemektedir³⁰⁴. Örneğin yukarıda değinildiği üzere ticarî temsilciye verilen temsil yetkisi tescil edilmemiş olsa dahi, temsil yetkisinin sona ermesi hâlinde, bu husus TBK m.550 uyarınca ticaret siciline tescil ve ilan edilmelidir. Zira bir husus ticaret siciline tescil veya ilan edilmemiş olsa dahi, söz konusu hususun sonradan değişmesi ya da sona ermesi hâlinde ticaret siciline tescil edilmesi gereklidir. Aksi durumda sicilin olumsuz etkisi ortaya çıkacaktır³⁰⁵.

³⁰² Bilge (Sicil), s. 189.

³⁰³ Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 18; Bilge (Sicil), s. 190.

³⁰⁴ Bilge (Sicil), s.190-191.

³⁰⁵ Bilge (Sicil), s. 190.

b. Tescil veya ilan edilmiş durumlarda sonradan ortaya çıkan değişikliklerin yapılmamış olması

Yukarıda değinildiği üzere, TTK m. 31/1 hükmü uyarınca tescil edilen hususlarda sonradan meydana gelen değişikliklerin de tescil edilmesi gereklidir³⁰⁶. Bu doğrultuda ticaret siciline tescil ve ilanı gerekli bir husus tescil ve ilan edilmiş olmasına rağmen, sonradan meydana gelen değişikliklerin sicile kaydedilmemesi hâlinde, sicilin olumsuz etkisi gündeme gelecektir. Zira tescil edilmiş hususlarda sonradan meydana gelen değişikliklerin tescil edilmemesi hâlinde, üçüncü şahıslar sicilde mevcut kayıtlara dayanarak işlem yapmaya devam edeceklerinden, sonradan meydana gelen değişiklikleri bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen üçüncü kişilerin sicildeki mevcut kayıtlara olan güvenleri korunacaktır.

3. Olumsuz etkinin ortaya çıkması için gerekli şartlar

a. Sicile kaydedilmesi gereken bir hususun olması

Ticaret sicilinin olumsuz etkisinin ortaya çıkabilmesi için gerekli ilk şart, sicile kaydedilmesi gerekli bir hususun mevcut olmasıdır. Zira TTK m. 36/4 hükmünde yer alan, “*Tescili zorunlu olduğu hâlde tescil edilmemiş veya tescil edilip de ilanı zorunlu iken...*” ifadesi ile açıkça sicile kaydı zorunlu olan hususlar bakımından olumsuz etkinin ortaya çıkacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla sicile kaydı zorunlu olmayan hususlar bakımından olumsuz etkiden söz edilemeyecektir.

Her ne kadar TTK m.36/4 hükmünün olumsuz etkiye ilişkin düzenlemesi açık olsa da, doktrinde birtakım yazarlar tarafından sicile kaydı zorunlu olmayan ihtiyari hususlar bakımından da olumsuz etkinin söz konusu olabileceği ileri sürülmektedir³⁰⁷. Bilge tarafından 6762 sayılı eTTK m. 39/2’de yer alan “*Tescili lazım geldiği hâlde...*” ifadesi göz önünde bulundurularak, hem sicile kaydı zorunlu hem de ihtiyari olan hususlar bakımından olumsuz etkinin doğabileceği ifade edilmiştir. Zira maddede yer alan, “*Tescili lazım geldiği hâlde...*” ifadesi tescilin üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi bakımından gerekliliği şeklinde yorumlanarak, ticaret siciline tescili ihtiyari olan hususlar bakımından da olumsuz etkinin ortaya çıkabileceği belirtilmiştir³⁰⁸.

³⁰⁶ Bkz.: İkinci Bölüm, Tescil veya İlanın Yapılmamış Olması.

³⁰⁷ Domaniç, s. 227; Naci Kınacı, “Ticaret Sicili”, *Adalet Dergisi*, Yıl 52, Sayı 5, Mayıs 1991, s. 483.

³⁰⁸ Bilge (Sicil), s. 191-192.

Kanaatimizce *Bilge* tarafından ileri sürülen görüşe katılmak mümkün değildir. Nitekim TTK m.36/4 hükmünde açık bir şekilde “*Tescili zorunlu olduğu hâlde...*” ifadesi kullanılarak, olumsuz etkinin sicile kaydı zorunlu hususlar bakımından söz konusu olacağı belirtilmiştir. Söz konusu madde hükmünün açık ifadesi karşısında, sicile kaydı ihtiyari olan hususlar bakımından da sicilin olumsuz etkisinin ortaya çıkabileceğini söylemek güçtür³⁰⁹.

b. Sicile tescil veya ilanın yapılmamış olması

TTK m. 36/4 hükmü uyarınca, tescilin olumsuz etkisinin ortaya çıkabilmesi için ticaret siciline kaydı zorunlu olan bir hususun sicile kaydedilmemesi veya tescil edilmekle birlikte ilanı öngörülen hususun ilan edilmemiş olması gereklidir. Dolayısıyla ticaret siciline tescil ve ilanı zorunlu olan bir hususun tescil ve ilanının gerçekleştirilmesi hâlinde, artık sicilin olumsuz etkisi gündeme gelmeyecek ve bahse konu hususun üçüncü kişiler tarafından bilinmediği, onlar açısından geçerli olmadığı iddiasında bulunulamayacaktır. Ancak sicile kayıt ve ilan yükümlülüğünün yerine getirilmemesi hâlinde, tescilin olumsuz etkisi gündeme gelecektir. Bu düzenleme ile güdülen amaç ise, üçüncü kişilerin sicilde mevcut olan hukuki görünümüne duydukları güvenin korunmasıdır³¹⁰. Zira ticaret sicilinde mevcut olmayan bir kaydın üçüncü kişiler tarafından bilinmediğinin kabul edilmesi ile hem üçüncü kişilerin sicilde yer alan görünümüne güvenleri korunmakta, hem de ticaret sicilinin güveni sağlama fonksiyonu işlerlik kazanmaktadır³¹¹.

Ticaret siciline tescil ve ilanı zorunlu olan ancak yalnızca tescil işleminin yapıp ilanın gerçekleştirilmediği hususlar bakımından sicilin olumsuz etkisinin giderilip giderilemeyeceği öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre, tescil ve ilanı zorunlu olmasına rağmen yalnızca tescil edilip ilan edilmeyen hususlar bakımından sicil çevresinde bulunan üçüncü kişilere karşı sicilin olumsuz etkisi giderilmiş olacaktır³¹². Bu hâlde sicile kaydedilmesine rağmen ilan edilmeyen hususlar, iyiniyetli olup olmadıklarına bakılmaksızın o sicil çevresinde bulunan üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilecektir. Diğer bir deyişle, ilgili sicil bölgesinde bulunan üçüncü kişilere karşı sicilin olumsuz etkisi ortadan kaldırılmış olacaktır. Ancak olumsuz etkinin tüm ülkede ortaya çıkabilmesi için tescil ile birlikte ilanın da gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Diğer bir görüşe göre ise, tescil ve ilan edilmesi gerekli iken yalnızca tescil edilen hususlar bakımından sicil çevresi içerisinde yer alan üçüncü

³⁰⁹ Aynı yönde bkz.: İmregün, s. 79.

³¹⁰ Bilge (Sicil), s. 192.

³¹¹ Güveni sağlama fonksiyonu için bkz. I. Bölüm, s. 9.

³¹² İmregün, s. 57-58; Ünal, s. 1402.

kişiler için olumlu etkinin söz konusu olmaması, sicil çevresi içerisindeki üçüncü kişileri koruma amacına aykırılık teşkil edecektir. Zira sicil kayıtlarının ilan ediliyor olması, hem sicil çevresi içerisindeki hem de sicil çevresi dışındaki üçüncü kişilerin bilgilendirilmesi açısından önem arz etmektedir³¹³. TTK m. 36/1 hükmünde yer alan “nerede bulunurlarsa bulunsunlar” ifadesi ile sicil çevresi içerisinde bulunup bulunmadığına bakılmaksızın üçüncü kişiler bakımından sicil kayıtlarının hüküm doğurabilmesi için ilan aranmaktadır. Ayrıca, TTK m. 35/3 hükmünde aksine bir düzenleme bulunmadıkça, tescil edilen hususların ilan edileceği düzenlenmiş olup, tescil ile birlikte derhal üçüncü kişiler hakkında hüküm ifade eden ya da sürelerin derhal işlemeye başlayacağı hususlar hariç olmak üzere, sicilin olumsuz etkisinin ortaya çıkması için, tescil ya da ilandan birinin yapılmamış olması yeterli olacaktır³¹⁴. Belirtmek gerekir ki, ticaret siciline tescil edilmesine rağmen ilan edilmeyen hususlar bakımından olumsuz etkinin sicil çevresi içerisinde yer alan üçüncü kişiler bakımından hüküm ifade etmeyeceğine ilişkin görüş yasal bir dayanağa sahip değildir.

Sonuç olarak sicilin olumsuz etkisinin gündeme gelebilmesi için tescil ya da ilandan herhangi birinin yapılmamış olması yeterli olacaktır³¹⁵. Daha açık bir anlatımla, sicile tescil edilmesine rağmen ilanın gerçekleştirilmediği hâllerde, olumsuz etki ortaya çıktığı gibi sicile tescil edilmeden ilanı gerçekleştirilen hususlar bakımından da sicilin olumsuz etkisinden bahsedilebilecektir³¹⁶. Dolayısıyla hem sicile tescil edilip ilan edilmemiş hususlar bakımından, hem de sicile tescil edilmeden ilan edilen hususlar bakımından olumsuz etkisi söz konusu olacaktır. Her iki hâlde de, bahse konu hususlar üçüncü kişilere karşı yalnızca bunları bildikleri veya bilmeleri gerektiği takdirde ileri sürülebilecektir.

c. Tescilin kurucu işlevi olmaması

Ticaret siciline yapılan tescilin kurucu niteliği haiz olduğu hâllerde, tescili gereken hususlar tescil edilmedikçe hukuken mevcudiyet kazanamamaktadır. Bu sebeple sicile kayıt edilmeden varlık kazanamayan bu hususların üçüncü kişiler tarafından bilindiği ileri sürülemeyeceğinden, ticaret sicilinin olumsuz etkisinden bahsedebilmek için kural olarak,

³¹³ Bilge (Sicil), s. 193.

³¹⁴ Bilge (Sicil), s. 194.

³¹⁵ Buna karşılık TTK m. 36/2 hükmünde “Bir hususun tescil ile beraber derhâl üçüncü kişiler hakkında sonuç doğuracağına veya sürelerin derhâl işleyeceğine ilişkin özel hükümler saklıdır” denilmiş olup. Bahse konu özel düzenleme kapsamında giren *hâllerde* sicilin olumsuz etkisi ilana gerek kalmaksızın yalnızca tescil ile giderilmiş olacaktır.

³¹⁶ Aynı yönde bkz.: Bilge (Sicil), s. 194.

sicile yapılan tescilin bildirici işleve sahip olması gerekmektedir³¹⁷. Daha açık bir anlatımla, ticaret siciline yapılan tescilin kurucu nitelikte olduğu hâllerde, tescil işlemi yapılmadıkça üçüncü kişilerin bilebileceği ya da bilmesi gereken bir husus mevcut olmayacaktır. Bu sebeple de sicilin olumsuz etkisi ortaya çıkmayacaktır.

Kural olarak, ticaret siciline yapılan tescil işleminin açıklayıcı işleve sahip olduğu hâllerde olumsuz etki ortaya çıkarken, kurucu işleve sahip olduğu hâllerde olumsuz etki ortaya çıkmamaktadır. Ancak tescilin kurucu işleve sahip olduğu istisnai bazı hâllerde olumsuz etki ortaya çıkabilmektedir. Şöyle ki, sicile yapılan kaydın kurucu nitelikte olduğu hususların ticaret siciline tescil edilmesinin akabinde, üçüncü kişilere duyurulması amacıyla ilan işleminin yapılmaması hâlinde, olumsuz etki gündeme gelecektir. Yani sicile yapılan kayıt işlemi ile hukuken varlık kazanan bir husus, zorunlu olmasına rağmen ilan edilmemesi hâlinde, bunun üçüncü kişiler tarafından bilindiği iddia edilemeyecektir. Bu durumda tescil işlemini yaptırmakla birlikte ilan işlemini yaptırmayan ilgili tarafından, her ne kadar ilan işlemi yapılsa da bahse konu hususun sicile kaydedildiğinin üçüncü kişi tarafından bilindiği ileri sürülebileceği gibi, üçüncü kişi tarafından da ilan yapılmasının zorunlu olduğu ve söz konusu hususa ilişkin bilgisi olmadığı ileri sürülebilecektir³¹⁸.

Sonuç itibariyle, kural olarak kurucu nitelikte sicil kayıtları bakımından olumsuz etkiden bahsedilmesi söz konusu değildir. Zira kurucu niteliğinden ötürü sicile kaydedilmeden hukuken varlık kazanamayan bir hususun üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi mümkün değildir. Ancak sicil kayıtlarının kurucu işleve sahip olduğu hâllerde, sicile kayıt işleminden sonra yapılması gereken ilanın yapılmaması hâlinde olumsuz etkinin ortaya çıkması söz konusu olabilecektir. Çünkü olumsuz etkinin ortaya çıkabilmesi için ticaret siciline tescil veya ilandan herhangi birinin yapılmamış olması yeterli olacaktır. Bu sebeple, tescil ve ilan arasında geçen sürede olumsuz etkinin ortaya çıkmasıyla üçüncü kişiler korunmuş olacaktır³¹⁹.

d. Üçüncü kişilerin iyiniyetli olması

TTK m. 36/4 hükmünde, üçüncü kişiler tescili zorunlu olduğu hâlde tescil edilmeyen ya da tescil edilmekle birlikte ilanı zorunlu olmasına rağmen ilan edilmeyen hususları bilmiyorlar veya bilmeleri gerekmiyor ise iyiniyetli oldukları kabul edilerek, üçüncü kişiler

³¹⁷ Ünal, s. 1402; Bilge (Sicil), s. 198; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 18.

³¹⁸ Bilge (Sicil), s. 198; Ünal, s. 1402; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 18.

³¹⁹ Bilge (Sicil), s. 198.

lehine bir karine öngörölmüştür³²⁰. Ancak bu karine mutlak bir karine değildir. İşlem ilgilileri tarafından, sicile tescil ve ilan yapılmasa dahi üçüncü kişilerin söz konusu durumu bildikleri veya bilmeleri gerektiği ispat edilerek, üçüncü kişilerce bu karineden yararlanılmasının önüne geçilebilecektir. Örneğin bir ticarî temsilcinin azledilmesi hâlinde, azledildiğini bilmesine rağmen azledilen temsilci aracılığıyla, temsil olunan şirket adına sözleşme yapan kişi, söz konusu azil işleminin ticaret siciline tescil ve ilan edilmediğini öne sürerek, TTK m. 36/4 hükmü uyarınca sözleşmenin geçersizliğini iddia edemeyecektir³²¹.

Tescili zorunlu olmasına rağmen tescil edilmeyen veya tescil edilmesine rağmen ilanı gerçekleştirilmeyen bir hususu bilmeyen kişinin, esasen iyiniyetli olduğu kabul edildiğinden, ilgililer tarafından üçüncü kişilerin kötü niyetli olduğuna ilişkin bir iddiada bulunulması hâlinde bunun kendilerince ispatlanması gerekmektedir³²². Üçüncü kişiler, tescil veya ilan edilmesi gerekmesine rağmen bunun yapılmadığı bir hususu farklı şekillerde öğrenebileceklerdir. Örneğin bir hususun sirküler ile duyurulması ve sirkülerin üçüncü kişiye ulaşması hâlinde, ilgililer söz konusu hususu üçüncü kişilere karşı ileri sürebileceklerdir³²³.

Belirtmek gerekir ki, fiili durumun üçüncü kişiler tarafından biliniyor olmasıyla beraber, söz konusu durumun üçüncü kişilerce bilinmesi gerektiğinin de ispatı hâlinde sicilin olumsuz etkisi gündeme gelecektir. Üçüncü kişilerce bilinmesi gereken hususların kapsamına ilişkin ise kanunda açık bir düzenleme yer almamakla birlikte, kanaatimizce kanun koyucu tarafından “*bilmeleri gerektiği*” ifadesi ile üçüncü kişiler tarafından bilinmesi zorunlu olan, diğer bir deyişle, gerekli özenin gösterilmesi hâlinde bilinebilecek olan hususlar kastedilmiştir. Ancak bu belirleme yapılırken, her somut olayın kendi içerisinde barındırdığı özellikler göz önünde bulundurularak değerlendirilme yapılması gerekmektedir³²⁴.

³²⁰ Bilge (Sicil), s. 199; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 288; Bilgili, Demirkapı, s. 157; Karayalçın (Ticarî İşletme), s. 311.

³²¹ Ulusoy, s. 120.

³²² Ülgen, s. 165.

³²³ Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 18; Bilge (Sicil), s. 199.

³²⁴ Ulusoy, s. 120.

4. Hukukî görünüş teorisi ve tescilin olumsuz etkisi

Hukukî görünüş kavramı, gerçek bir hukukî durum varmış izlenimi uyandıran, dışarıdan görülebilen veya algılanabilen bir olgunun varlığı anlamına gelmektedir³²⁵. TTK m. 36/4 hükmünde, tescili zorunlu olmasına rağmen tescil edilmeyen veya tescil edilmesine rağmen ilan zorunluluğunun yerine getirilmediği bir hususun, üçüncü kişilerce bilinmediği kabul edilerek, üçüncü kişilerin sicil kaydında yer alan hukukî görünüşe olan güvenleri korunmuştur³²⁶. Zira resmî bir kurum olan ticaret sicili müdürlükleri tarafından tutulan sicil kayıtlarında, tescil ve ilanı veya yalnızca tescili zorunlu olan bir hususun, tescil ya da ilan edilmemesi sebebiyle oluşan eksikliğin yarattığı hukukî görünüşe güvenerek işlem tesis eden üçüncü kişilerin güvenlerinin korunması yerindedir. Ayrıca kanunda yer alan düzenleme ile ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan ötürü devlet ve ilgili odanın müteselsil sorumluluğunun bulunması ve zararın doğmasında kusuru bulunanlara rücu hakkının tanınmış olması, bunlarla beraber ticaret sicili müdürlüğüne bir inceleme yükümlülüğünün yüklenmiş olması, üçüncü kişiler tarafından sicilde yer alan mevcut hukukî görünüşe güven duyulmasını sağlamaktadır. Yani gerçek durum ile sicilde yer alan görünüm arasında farklılık olması hâlinde sicildeki görünüme duyulan güven korunmaktadır³²⁷.

Belirtmek gerekir ki, üçüncü kişilerce sicilin olumsuz etkisinin sağlamış olduğu korumadan yalnızca kayıt ilgililerine karşı değil, diğer üçüncü kişilere karşı da yararlanılması mümkündür. Daha açık bir ifade ile üçüncü kişi tarafından, tescili zorunlu olmasına rağmen tescil edilmeyen ya da tescil edilmekle birlikte ilanı zorunlu olup da ilan edilmeyen bir hususa ilişkin, sicilin olumsuz etkisi ile öngörülen korumadan diğer bir üçüncü kişiye karşı da yararlanılabilecektir. Zira ticaret sicilinin olumsuz etkisinin üçüncü kişiler arasında uygulanamayacağına dair kanuni bir düzenleme bulunmamaktadır³²⁸.

³²⁵ Ülgen, s. 181.

³²⁶ Ülgen, s. 163.

³²⁷ Ülgen, s. 163; Arslanlı, s. 161.

³²⁸ Bilge (Sicil), s. 208.

5. Üçüncü kişilerin gerçek hukukî durum ile sicildeki hukukî duruma dayanma konusunda seçim hakkı

TTK m. 36/4 hükmünde, iyiniyetli üçüncü kişilerin korunmasını sağlamak amacıyla öngörülen karine ile sicil kayıtlarına, üçüncü kişiler lehine olacak şekilde olumsuz bir işlev yüklenmiştir. Ancak kimi zaman, sicile tescil yahut tescil ve ilan edilmesi gerekmesine rağmen tescil ve ilan edilmeyen gerçek durumun üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması, sicilde yer alan mevcut hukukî duruma dayanılmasından daha faydalı olabilmektedir. Böyle bir durumda, üçüncü kişiler sicilin olumsuz etkisinin sağladığı korumadan faydalanmak yerine, sicile tescil veya ilanı gerçekleştirilmeyen gerçek durumu ileri sürebileceklerdir³²⁹. Bu durumda tescil ve ilan yükümlülüğünü yerine getirmeyen ilgililer tarafından, üçüncü kişilerin bilmediği ve kendilerinden bilmeleri beklenilmeyen, sicile tescil ve ilanı gerçekleştirilmemiş olan olguya dayanamayacakları ileri sürülemez. Diğer bir deyişle, tescil ve ilan işlemini gerçekleştirilmeyen ilgililer, üçüncü kişilerin yalnızca sicilde yer alan mevcut hukukî görünüşe dayanabilecekleri itirazında bulunamazdır³³⁰.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus, ticaret siciline tescil veya ilanı gerekli olmasına rağmen tescil edilmeyen bir hususta, sonradan meydana gelen değişikliklerin de tescil edilmemesi hâlinde, üçüncü kişiler tarafından tescil edilmeyen ilk gerçek duruma ya da sonradan meydana gelen değişiklikten önceki gerçek duruma dayanılıp dayanılmayacağıdır. Örneğin bir tacir tarafından atanan ticari temsilcinin ticaret siciline tescil ve ilan ettirilmemesi ve sonrasında bahse konu temsilcinin temsil yetkisinin yalnızca şube işlerini kapsayacak şekilde sınırlandırılması ve bu hususun da tescil ve ilan ettirilmemesi hâlinde, söz konusu durumu bilmeyen iyiniyetli üçüncü kişi tarafından ticari temsilci ile sözleşme yapılabilir. Böyle bir durumda iyiniyetli üçüncü kişi, sicilin olumsuz etkisinin sağladığı korumadan yararlanarak, sicilde yer alan mevcut hukuki görünüşe dayanabileceği gibi, gerçek hukuki durum olan temsilcinin yetkisinin şube işleriyle sınırlı olmak üzere sınırlandırıldığı hususuna da dayanabilecektir³³¹. Bu konuda mevcut sınırlamanın üçüncü kişi tarafından bilinmediği ve bilinmesinin gerekmediği iddia edilerek, temsil yetkisinin şube işleriyle sınırlandırılmadığı, yani yalnızca ticarî temsilci olarak atandığı hususuna dayanılıp dayanılmayacağı sorusu akla gelebilmektedir. *Bilge*'ye göre, TTK m. 36/4 hükmünde yer alan düzenleme ile üçüncü kişilerin sicilde yer alan mevcut

³²⁹ Bilge (Sicil), s. 205.

³³⁰ Bilge (Sicil), s. 205.

³³¹ Bilge (Sicil), s. 207.

hukukî görünüşe olan güvenleri korunmakta olup, hâlihazırda tescili gerekli olan husus değişikliğe uğradığından, gerçek olmayan durumun varlığı sicil kayıtlarından anlaşılamamaktadır. Bu sebeple sicilin olumsuz etkisine de dayanılamayacaktır³³².

6. Sicil işlemlerinin dış etkilerinin gerçekleşme zamanı

Ticaret siciline yapılan tescil ve ilanın üçüncü kişiler bakımından ne zamandan itibaren hüküm ifade edeceği, TTK m. 36/1 hükmünde düzenlenmiştir. Buna göre, *“Ticaret sicili kayıtları nerede bulunurlarsa bulunsunlar, üçüncü kişiler hakkında, tescilin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği; ilanının tamamı aynı nüshada yayımlanmamış ise, son kısmının yayımlandığı günü izleyen iş gününden itibaren hukukî sonuçlarını doğurur”*³³³. Buna göre ilanının tamamının yayımlandığı günü takip eden ilk iş günü sicil kayıtları etkilerini gösterecektir. Bahse konu hükümde “izleyen gün” ifadesi yerine, “izleyen iş günü” ifadesinin kullanılmasının sebebi, ilanının tamamının yayımlandığı günü takip eden günün hafta sonu tatiline ya da resmî bir tatile gelmesi ihtimalinin göz önünde bulundurulmasıdır³³⁴.

Belirtilmelidir ki TTK m. 35/3 hükmünde yer alan, tescil edilen hususların aksi öngörülmedikçe ilan edileceğine ilişkin düzenleme ile TTK m. 36/1 hükmü birlikte değerlendirildiğinde, tescil edilen bir hususun ilan edilmemesi hâlinde söz konusu tescil işlemi, üçüncü kişiler bakımından etki göstermeye başlayamayacaktır. Zira tescilin etkilerinin ortaya çıkabilmesi için bu gibi durumlarda ilanının yapılması şart olduğundan, tescilin olumlu etkisinin ortaya çıkabilmesi için ilgili hususun ilan edilmesi gereklidir³³⁵. TTK m. 36/2 hükmünde yer alan, bir hususun tescil ile beraber derhal üçüncü kişiler hakkında sonuç doğuracağına veya sürelerin derhal işleyeceğine ilişkin özel hükümlerin saklı olduğuna ilişkin düzenleme, bu kuralın istisnasını oluşturmaktadır. Bahse konu düzenleme kapsamına giren hususlarda sicile yapılan tescil, ilgili işlemin hukukî sonuçlarının doğması için yeterli olup, ilanının yapılması önem taşımamaktadır³³⁶. Örneğin TTK m. 571’de yer alan düzenlemeye göre, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette, şirketi yönetmek ve temsil ile görevli komandite ortağın görevden alınması durumunda, görevden alma kararının tescili ile birlikte, görevden alınan ortağın şirket borçlarından

³³² Bilge (Sicil), s. 207-208.

³³³ Aynı doğrultuda bkz.: TSY m. 30/1 hükmü.

³³⁴ Bilge (Sicil), s. 212.

³³⁵ Bilge (İlan), s. 268-270; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 288; Ülgen, s. 168 vd.

³³⁶ Karahan (Ticari İşletme), s. 137.

kişisel sorumluluğu sona erecektir. Görüleceği üzere, komandite ortağın şirket borçlarından kişisel sorumluluğunun sona ermesi için tescil yeterli olup, ilan yapılması aranmamaktadır.

Ticaret siciline yapılan tescil ve ilanın üçüncü kişiler nezdindeki etkilerinin gerçekleştiği zamana ilişkin çeşitli kanuni düzenlemelere örnek vermek gerekirse; TBK m. 202’de yer alan düzenlemeye göre, bir malvarlığını veya bir işletmeyi aktif ve pasifleriyle devralan, söz konusu devri alacaklılara bildirdiği veya ticarî işletmeler için TTSG’de yayımlanacak ilanla duyurduğu tarihten itibaren başlayarak onlara karşı malvarlığındaki veya işletmedeki borçlardan dolayı sorumlu olacağı; bununla birlikte, önceki borçlunun da devralanla birlikte iki yıl süreyle müteselsil borçlu olarak sorumlu olacağı ve bahse konu iki yıllık sürenin, muaccel borçlar için, bildirme veya duyuru tarihinden, müeccel borçlar için ise muacceliyet tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı öngörülmüştür. Yine TTK m. 259 hükmünde yer alan düzenlemeye göre, bir kollektif şirket ortağının ortaklıktan çıkması veya çıkarılması hâlinde, bu durumun diğer ortaklar tarafından tescil ve ilan ettirilmesi gerekli olup, çıkan veya çıkarılan ortak, tescil ve ilan tarihine kadar üçüncü kişilere karşı sorumlu olmaya devam edecektir. Diğer bir deyişle, çıkan veya çıkarılan ortağın üçüncü kişilere karşı sorumluluğunun sona ermesi için tescil ve ilan zorunludur.

eTTK döneminde açıkça ilana tâbi olan hususların aksine bir düzenleme yok ise aynen ilan olunacağı hüküm altına alınmış idi³³⁷. Diğer bir deyişle, aksine bir hüküm bulunmadıkça tescil edilen tüm hususların ilanı değil, yalnızca açık bir şekilde ilanına hükmedilen hususların ilanı düzenlenmiş idi. Bu durum, tescilin hangi andan itibaren ve hangi kapsam dâhilinde etkilerini ortaya çıkaracağı hususunda tartışma yaratmıştır. Ancak 6102 sayılı TTK m. 35/3 hükmü ile tescil edilecek tüm hususların aksine düzenleme bulunmadıkça ilan edileceği düzenlenerek, ilanın ihtiyari olma durumu ortadan kaldırılmıştır. Bu durumda, tescil ile birlikte hüküm ifade edeceği belirtilen hususlar haricindeki tüm hususlar bakımından tescilin olumlu etkisi, ilanın gerçekleştirilmesiyle ortaya çıkacaktır³³⁸.

Son olarak TTK m. 36/1 hükmünün son cümlesinde, “*Bu günler, tescilin ilanı tarihinden itibaren işlemeye başlayacak olan sürelerle de başlangıç olur*” denilmektedir. Buna göre, çeşitli sürelerin işlemeye başlamasının ilanın gerçekleştirilmesine bağlı olduğu hâllerde, ilan işlemi gerçekleştirilene kadar sicilin olumsuz etkisinin gündeme geleceğini,

³³⁷ Bkz.: 6762 sayılı TTK m. 37/3.

³³⁸ Demirel, s. 223-224.

ilan tarihinden sonra ise ileriye dönük olarak olumlu etkinin başlayacağını söylemek mümkündür³³⁹. Örneğin tasfiye sürecine giren anonim şirketlerde TTK m. 541 hükmü uyarınca alacaklı olanlara alacaklarını bildirmek üzere verilen süre, üçüncü ilan tarihinden itibaren işlemeye başlamaktadır. Yine TTK m. 128/8 hükmünde yer alan düzenlemeye göre, bir şirkette ortaklar tarafından şirkete sermaye olarak konulması taahhüt edilen hakların korunması için kurucular tarafından ortaklar aleyhine ihtiyati tedbir istenilmesi mümkündür. Bu durumda tedbir dolayısıyla açılacak davalarda, HMK'da öngörülen süre ancak şirketin tescil ve ilan tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır.

III. Sicile Güven İlkesi ve Ticaret Sicili

A. Genel Olarak

Ticaret sicilinde yer alan bir kaydın, herhangi bir hukukî sebebinin bulunmaması yahut geçerli olmayan bir sebebe dayanılarak yapılan yolsuz bir tescilin söz konusu olması hâlinde, iyiniyetli üçüncü kişilerin bu kayıtlara duydukları güvenin korunup korunmayacağına, korunacak ise ne ölçüde ve hangi şekilde korunacağına üzerinde durulmasında fayda vardır.

Ticaret sicili bakımından, iyiniyetli üçüncü kişilerin sicilde yer alan ve gerçeği yansıtmayan kayda güvenerek elde ettiği hak veya durum korunmamaktadır. Ancak söz konusu güveni tesis eden taraf, iyiniyetli üçüncü kişinin duymuş olduğu bu güven dolayısıyla uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlü kılınmıştır. Bu husus TTK m. 38/1-2 ve TTK m. 25/2 hükümlerinde düzenlenmiştir. TTK m. 38/1-2 hükmüne göre; tescil için gerçeğe aykırı beyanda bulunanlar ile sicil kayıtlarının kanunun öngördüğü şartlara uygun olmadığını öğrenmelerine rağmen düzeltilmelerini istemeyenler ve tescil edilen bir hususun değişmesi, sona ermesi veya kaldırılması sebebiyle ilgili kaydın değiştirilmesini, silinmesini ya da yeniden tescili gereken bir hususu tescil ettirmekle yükümlü olup da bunu yerine getirmeyenler, bu kusurları dolayısıyla üçüncü kişilerin uğramış oldukları zararları tazmin ile yükümlü kılınmıştır³⁴⁰. TTK m. 25/2'de yer alan düzenlemede ise, sicilin tutulmasından doğan tüm zararlardan Devlet ve ilgili odanın müteselsil olarak sorumlu olduğu, Devlet ve sicil görevlilerini atamaya yetkili kurumun ise ortaya çıkan bu zararda kusuru bulunanlara

³³⁹ Bilge (Sicil), s. 212.

³⁴⁰ Bkz.: TTK m. 38/1-2.

rücu hakkını haiz olduğu hüküm altına alınarak, sicil kayıtlarının doğru ve tam tutulması kuralı teminat altına alınmıştır³⁴¹.

İyiniyetli üçüncü bir kişinin herhangi bir hukukî sebebe dayanmayan veya geçerli olmayan bir kayda güvenerek hak iktisap etmesi ve bu iktisabın korunarak kendisi açısından geçerli kabul edilmesi hâlinde, sicile duyulan güvenin tam korunması söz konusu olmaktadır³⁴². Bu hâlde üçüncü kişi tarafından güvenilen husus, gerçeğe uygun olmamakla birlikte gerçekmiş gibi kabul edilerek işlem tesis edilmektedir³⁴³. TMK m. 1023 hükmünde yer alan, “*Tapu kütüğündeki tescile iyiniyetle dayanarak mülkiyet veya bir başka aynî hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımı korunur*” şeklindeki düzenleme ile iyiniyetli üçüncü kişinin tapu kütüğünde yer alan kayda güvenerek elde ettiği hak iktisabı korunmuştur. Bu bakımdan tapu sicilinde, sicile duyulan güvenin tam olarak korunduğunu söylemek mümkündür. Ticaret sicili bakımından ise tapu sicilinde olduğu gibi, sicile duyulan güvenin tam olarak korunmasına ilişkin yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple öğretide, ticaret sicili bakımından sicile güven ilkesinin geçerli olmadığı, kural olarak sicilde yer alan kayıtlara güvenerek işlem tesis eden iyiniyetli üçüncü kişilerin bu güveninin korunamayacağı belirtilmiştir³⁴⁴. Örneğin bir ticarî işletmenin sicile yapılan hatalı kayıt işlemi sebebiyle bir başkası adına kaydedilmesi hâlinde, bahse konu işletmeyi sicilde yer alan kayda dayanarak devralan iyiniyetli üçüncü kişinin işletmenin mülkiyetini kazanması söz konusu değildir. Bu durumda iyiniyetli üçüncü kişi yukarıda değinildiği üzere, yalnızca TTK m. 25/2 hükmü uyarınca zararının tazminini talep edebilecektir.

Bilge tarafından, ticaret sicilinde teknik anlamıyla bir sicile güven ilkesinin yer almadığı, sicile duyulan güvenin TMK m. 7 hükmünde yer alan resmî sicil ve senetlerin, belgeledikleri olguların doğruluğuna kanıt oluşturduğuna ilişkin düzenleme ve hakkın kötüye kullanılması ile iyiniyet kavramlarının yorumlanması yoluyla sicile duyulan güvenin korunamayacağı belirtilmiştir³⁴⁵. Aksi görüşte olan *Toksal*'a göre ise, tescile konu olan hususun içeriğinin ve gerçek mahiyetinin bilinmemesi nedeniyle sicilde yer alan kaydın gerçek zannedilmesi hâlinde, iyiniyetli üçüncü kişilerin ticaret sicilinde yer alan kayda güvenerek iktisap ettiği haklar korunmaktadır. Zira bu durumda sicilde yer alan yanlış kayıt,

³⁴¹ Bkz.: TTK m.25/2; Bilge (Sicil), s. 224.

³⁴² Bilge (Sicil), s. 224-225

³⁴³ Bilge (Sicil), s. 224.

³⁴⁴ Ülgen, s. 153; Poroy ve Yasaman, s. 259; Arkan, s. 274; Bilge (Sicil), s. 225-226; Bilgili ve Demirkapı, s. 158; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) s. 384.

³⁴⁵ Bilge (Sicil), s. 233.

üçüncü kişiler nezdinde herhangi bir etki yaratmamaktadır. Bu sebeple, üçüncü kişiler tarafından iktisap edilen haklar korunmaktadır³⁴⁶. Yine *Bilge* tarafından, tescil veya ilan edilmesi gerekli olmasına rağmen, tescil veya ilan yükümlülüğü yerine getirilmeyen hususların, sicil kayıtlarında yer alan son hâliyle devam ettiğinin kabulüyle, iyiniyetli üçüncü kişilerin sicile duymuş oldukları olumlu güvenin korunduğu, bu sebeple sicile tescil veya ilan edilmeyen hususların kendilerine karşı ileri sürülemeyeceği ifade edilmiştir³⁴⁷. Buna karşılık *Ülgen* tarafından, tescil veya ilanı gerekli olmasına rağmen tescil veya ilan edilmeyen hususların mevcut olmadığına ilişkin üçüncü kişilerin güveninin korunduğu, ancak tescil edilmiş olmakla birlikte geçerli olmayan, hatalı bir hukukî sebebe dayanılan hususlarda ise yolsuz tescilin söz konusu olacağı ve bu hâlde, TTK m. 36/4 hükmü uyarınca sicilin susmasından bahsedilemeyeceği, yolsuz tescile güvenilerek de hak iktisabı mümkün olmadığından, kural olarak ticaret sicili bakımından sicile güven ilkesinin mevcut olmadığı belirtilmiştir³⁴⁸.

Sonuç olarak belirtilmelidir ki, sicile tescil edilmesi gereken ilk hususun tescil edilmemesi veya ilk tescil yapılmakla birlikte tescil edilen hususta sonradan meydana gelen değişikliklerin tescil edilmemesi hâlinde, ticaret siciline duyulan güvenin korunması mümkün olmaktadır. Fakat söz konusu hususların yanlış anlaşılması hâlinde, sicile olan güvenin korunacağına dair yasal bir düzenleme mevcut değildir³⁴⁹.

B. Sicile Güven İlkesi Bakımından Özel Durumlar

TTK ve diğer kanun hükümlerinde yer alan çeşitli düzenlemeler ile ticaret siciline güvenerek hak iktisabına cevaz verilmiştir. Örneğin TBK m. 549 hükmü uyarınca ticarî temsilcinin temsil yetkisinin sınırlandırılması ve TBK m. 550 hükmü uyarınca temsil yetkisinin sona ermesi hâlinde, ticaret siciline tescil ve ilan zorunlu kılınmıştır³⁵⁰. Bahse konu temsil yetkisinin sınırlandırılması yahut sona ermesi, ticaret siciline tescil ve ilan edilmediği sürece, iyiniyetli üçüncü kişiler bakımından hüküm ve sonuç doğurmayacaktır³⁵¹. Bu durumda, sicil kayıtlarında temsil yetkisi sınırsız ya da henüz sona ermemiş gibi görünen ticarî temsilci ile işlem tesis eden üçüncü kişilerin bu güveni korunacaktır. Belirtmek gerekir ki, bu durumda gerçekte mevcut olmayan bir temsil yetkisinin sicile kaydedilmesi hâlinde

³⁴⁶ Toksal, s. 351.

³⁴⁷ Bilge (Sicil), s. 226-227.

³⁴⁸ Ülgen, s. 150.

³⁴⁹ Bilge (Sicil), s. 235-236.

³⁵⁰ Bkz.: İkinci Bölüm, Bildirici (Açıklayıcı) Etki.

³⁵¹ Bilge (Sicil), s. 240; Ülgen, s. 174.

duyulan güven değil, geçerli olarak verilmiş olmakla birlikte sınırlandırılan ya da sona ermiş olan temsil yetkisine ilişkin sicil kaydına duyulan güven korunmaktadır³⁵². Yine TTK m. 251/2 hükmünde yer alan düzenlemeye göre, kolektif ortaklığın feshinin kanuna uygun bir şekilde tescil ve ilan edilmemesi hâlinde, tüm ortakların üçüncü kişilere karşı sorumlulukları devam edecektir. Benzer şekilde, TTK m. 259/3 hükmüne göre, kolektif şirkette bir ortağın ortaklıktan çıkması ya da çıkarılması hâlinde, üçüncü kişilere karşı hüküm ve sonuç doğurabilmesi için tescil ve ilanı zorunlu kılınmıştır. Bu durumda, ortağın çıkması yahut çıkarılması hususu ticaret siciline tescil edilinceye kadar, iyiniyetli üçüncü kişilerin sicilde yer alan kayıtlara güvenerek tesis ettikleri işlemler geçerli sayılacaktır³⁵³.

TTK m. 12/2 hükmünde yer alan düzenlemede, bir ticarî işletmeyi kurup açtığını sirküler, gazete, radyo, televizyon gibi ilan vasıtaları ile duyuran ya da ticarî işlemlerini ticaret siciline tescil ettirerek durumu ilan eden kişinin, söz konusu ticarî işletmeyi fiilen işletmeye başlamamış olsa dahi tacir sayılacağı hüküm altına alınarak, gerçekte tacir olmamasına rağmen tacir gibi muamele gören kişilere tacirlere ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Buna göre, sicilde yer alan kayda ve ilana güvenen üçüncü kişilerin, sicilde yer alan kayıtların ortaya koyduğu hukukî görünüşe olan güvenleri korunmaktadır³⁵⁴. TTK m. 12/3 hükmünde ise bir ticarî işletme açmış gibi, kendi adına ya da adi bir şirket veya her ne suretle olursa olsun hukuken var sayılmayan diğer bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemde bulunan kimsenin, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olacağı düzenlenmiştir. Buna göre, bir ticarî işletme mevcut olmamasına rağmen mevcut olduğu yönünde izlenim yaratarak halka bildiren kimse, tacir gibi sorumlu tutularak iyiniyetli üçüncü kişilerin bu güveni korunmuştur³⁵⁵. Görüleceği üzere, TTK m. 12/2 hükmünde bahsi geçen “tacir sayılma” hâlinin ortaya çıkması için tarafların iyiniyetli ya da kötü niyetli olması fark etmez iken³⁵⁶, TTK m. 12/3 hükmünde bahsi geçen “tacir gibi sorumlu olma” hâlinde yalnızca iyiniyetli üçüncü kişilerin sicilde yer alan hukukî görünüşe olan güvenleri korunmuştur.

Son olarak, TTK m. 598 hükmünde yer alan düzenlemeye değinmekte fayda vardır. Buna göre, limited şirketlerde esas sermaye paylarının devrinin tescil edilmesi için şirket müdürleri tarafından ticaret siciline başvurulması gerekmektedir. Ancak bu başvurunun otuz

³⁵² Bilge (Sicil), s. 240; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 25.

³⁵³ Bilge (Sicil), s. 241; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 25.

³⁵⁴ Bilge (Sicil), s. 238-239; Ülgen, s. 72 vd.

³⁵⁵ Ülgen, s. 80; Poroy ve Yasaman, s. 155.

³⁵⁶ Ülgen, s. 81; Bilge (Sicil), s.239.

gün içerisinde yapılmaması hâlinde, paylarını devrederek ayrılan ortak adının silinmesi için ticaret siciline başvuruda bulunabilecektir. Bu başvuru üzerine sicil müdürlüğü, şirkete payları iktisap edenin adının bildirilmesi için süre verecektir. Hükmün son fıkrasında ise bahse konu devir ticaret siciline tescil edilene kadar sicilde yer alan kayıtlara güvenen iyiniyetli üçüncü kişilerin güveninin korunacağı belirtilmiştir. Örneğin A'nın hisselerini B'ye devrederek ortaklıktan ayrılması ancak söz konusu hisse devrinin ticaret siciline tescil ve ilan ettirilmemesi hâlinde, A gerçek durumda pay sahibi olmamasına rağmen sicil kayıtlarında pay sahibi olarak görünmeye devam edecektir. Bu durumda iyiniyetli üçüncü bir kişinin, TTK m. 595 hükmünde öngörüldüğü şekilde A'dan pay iktisabında bulunması hâlinde, iyiniyetli üçüncü kişinin söz konusu iktisabı sicile güven ilkesi gereğince korunacaktır³⁵⁷. Buna karşılık *Nomer Ertan* tarafından, pay devri işlemlerinde tescil işleminin bildirici nitelikte olduğu, dolayısıyla pay devrinin tescil ile birlikte değil, tescil öncesinde TTK m. 595/1 uyarınca yapılan devir sözleşmesi ya da TTK m. 595/2 hükmüne istinaden alınan genel kurul kararı veya TTK m. 596 miras, mal rejimi, icra hükümleri uyarınca gerçekleşeceği ve payı devralan kişiye söz konusu devrin tescili için başvuruda bulunma hakkı da tanınmadığından, pay devrinin söz konusu olduğu hâllerde sicil kayıtlarının hiçbir durumda gerçek hak sahibini göstermeyeceği ifade edilerek, limited şirketlerde esas sermaye paylarının devrinde ticaret siciline yapılan tescilin tapu sicilinde olduğu gibi kurucu nitelikte olmadığı, bu sebeple iyiniyetli üçüncü kişilerin sicilde yer alan kayda güveninin korunmasının anlam ifade etmediği belirtilmiştir³⁵⁸.

C. Hukukî Görünüş Teorisi ve Sicile Olan Güvenin Korunması

İyiniyetli üçüncü kişiler bakımından, hukuka aykırı olmasına rağmen hukuka uygunmuş gibi görünen, görünüşteki duruma duyulan güvenin korunması esas olup, hukukî görünüş ilkesinin menfaatler dengesine uygun düştüğü ölçüde ticaret sicili açısından da

³⁵⁷ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) s. 385; Arkan, s. 274.

³⁵⁸ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) s. 385-386; Yargıtay 21 HD 27/03/2014 Tarih ve E.2013/3660, K.2014/6067 sayılı kararı: "...Somut olayda, davacının dava dışı şirketteki hissesinin tamamını 10/02/2006 tarihli ortaklar kurulu kararı ile dava dışı H. R.'a devrettiği hususunda uyumsuzluk bulunmamaktadır. Yukarıda yapılan açıklamaların ışığında, davacının dava dışı şirketteki temsil yetkisinin sona ermesi ve yerine yeni temsilci atanmasının sicil gazetesinde ilanının, işlemin hukuken varlık kazanmasına değil, bu hususun üçüncü kişilere açıklanması amacına yönelik olduğu, dolayısıyla inşai değil bildirici bir işlem olduğu açıktır. Temsil yetkisinin sona erdiğinin ticaret sicil gazetesinde ilanı iyiniyetli üçüncü kişileri korumaya yönelik olup, davacının temsil yetkisinin sona ermesinden sonra ortaya çıkan ve davacının kendisinden sonra şirket adına yetkili temsilcilerin ödemesi gereken bir borçtan dolayı şahsi sorumluluğu bulunmamaktadır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 2012/21-734 Esas,2013/152 Karar sayılı ilamı da bu yöndedir. Hâl böyle olunca, davacının ortaklığının devam ettiği 10/02/2006 tarihine kadar ortaya çıkan borçlardan dolayı sorumluluğu bulunmakta ise de şirketteki hissesini devrettiği 10/02/2006 tarihli ortaklar Kurulu kararından sonra ortaya çıkan borçlardan dolayı sorumluluğu bulunmamaktadır..." (www.lexpera.com.tr e.t.: 22/05/2024)

uygulanabileceğini söylemek mümkündür. Buna karşılık doktrinde *Poroy/Yasaman* tarafından; TMK m. 1023 hükmünde yer alan, tapu kütüğündeki tescile iyiniyetli dayanarak mülkiyet hakkı ya da başka bir aynı hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımının korunacağına ilişkin düzenleme örnek gösterilerek, hukukî dayanaktan yoksun olsa dahi tapu sicilinde yer alan kayda iyiniyetli olarak dayanan üçüncü kişinin her durumda hak sahibi olmasına ilişkin düzenlemeye benzer bir düzenlemenin sicile güven ilkesi gereğince ticaret sicili açısından kabul edilmediği, bu sebeple hukukî görünüş ilkesinin ticaret sicili bakımından uygulanamayacağı belirtilmiştir³⁵⁹.

Ticaret sicilinde hukukî görünüş ilkesinin kabulü, ilgililerin kendileri bakımından avantajlı durum yaratan beyanları karşısında, sicile duyulan güvenin korunmasının sağlanması bakımından zaruridir³⁶⁰. Ancak hukukî görünüş teorisinin uygulanabilmesi için mevcut hukukî görünümünden sorumlu olan kişiye isnat edilebilmesi gerekmektedir. Bu görünüm sorumlu tutulacak kişi tarafından oluşturulabileceği gibi, bu kişinin temsilcileri tarafından da ortaya çıkarılmış ve ilgili kişi tarafından giderilmemiş olabilecektir³⁶¹.

Hukukî görünüm nedeniyle sorumluluk için görünümün oluşmasına sebebiyet veren kişinin kusurlu olması aranmamaktadır. Ancak gerçek anlamda bir objektif sorumluluk hâli de söz konusu değildir. Şöyle ki, hukukî görünüş bakımından kusur, hukukî görünüş durumunun oluşturulması ya da mevcut olan bir hukukî görünüşün bertaraf edilmemesi hâlinde gündeme gelmektedir. Bu durumda, hukukî görünüşün oluşmasına sebebiyet veren ilgili, bu görünüşü ortaya koyduğunu biliyor yahut bilmesi gerekiyor ise kusurlu olduğu kabul edilecektir³⁶².

Belirtmek gerekir ki, hukukî görünümünden dolayı sorumluluğun doğabilmesi için hukukî görünümün oluşmasına neden olan ilgilinin fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir. Yine söz konusu sorumluluk hâli için hukukî görünüşe dayanan kişinin, bu hukukî görünüşe güvenmesi, diğer bir deyişle somut bir güven ilişkisinin mevcut olması ve bu güvenin kişinin davranışı üzerinde etkili olması gerekmektedir. Somut güven ilişkinden söz edebilmek için ise ortada haksız fiil nedeniyle ortaya çıkan talepler dışında bir hukukî işlem ilişkisi mevcut olmalıdır³⁶³.

³⁵⁹ Poroy ve Yasaman, s. 259.

³⁶⁰ Ülgen, s.175-176.

³⁶¹ Bilge (Sicil), s.236.

³⁶² Ülgen, s. 207; Bilge (Sicil), s. 236-237.

³⁶³ Ülgen, s. 217; Bilge (Sicil), s. 237-238.

Hukukî görünüm teorisi uygulanırken, üçüncü kişinin aleyhine sonuçlar çıkarılmaması gerekmektedir. Bu sebeple üçüncü kişiye, karşı tarafça oluşturulan hukukî görünümüne ya da gerçekte mevcut olan hukukî duruma dayanma konusunda bir seçim hakkı tanınması gerekmektedir³⁶⁴.

IV. Ticaret Sicilinde İlane Güvenin Korunması

A. Genel Olarak

TTK m. 37 hükmünde görünüşe güven başlığı altında yer alan düzenlemede, tescil edilen husus ile ilan arasında farklılık bulunması hâlinde, üçüncü kişilerin tescil edilen gerçek durumu bildikleri ispat edilmediği sürece, gerçek durumu yansıtmayan ilana olan güvenlerinin korunacağı hüküm altına alınarak, iyiniyetli üçüncü kişilerin ilana olan güvenleri korunmuştur³⁶⁵. Zira kanunun gerekçesinde de, üçüncü kişiler tarafından bir hususun ilan edilen şekline güvenilerek ona dayanılabileceği, tescilin konusunu oluşturan kişi tarafından tescil ile ilanın birbiriyle bağdaşmadığı ve çelişki içinde olduğunu ileri sürmenin ve bunun kanıtlanmasının üçüncü kişiyi etkilemeyeceği belirtilerek, üçüncü kişinin ilana duymuş olduğu güven korunmuştur³⁶⁶.

Belirtmek gerekir ki, hükmün gerekçesinde ifade edildiği üzere, üçüncü kişilerce TTK m. 37’de yer alan korumadan yararlanılabilmesi için tescil edilen gerçek husus ile ilan edilen metin arasında aykırılık olması gereklidir. Bu düzenleme ile üçüncü kişiler, sicilde yer alan kayıtlardan bağımsız olarak ilana dayanabilecektir. Yine hüküm gerekçesinde ifade edildiği üzere, bu düzenlemeden yalnızca üçüncü kişiler faydalanabilecek olup, bahse konu “üçüncü kişi” teriminin kapsamına tescil yapılan kişinin işletmesinde yer alan yöneticiler ve ortaklar girmemektedir³⁶⁷. Zira bu kişilerin tescil edilmiş gerçek durumdan haberdar olması kuvvetle muhtemeldir.

Tescili işlemi yaptıran ilgili kişilerin, tescil edilen olgu ile ilan edilen husus arasında farklılık olduğunu, bunların birbiriyle bağdaşmadığını ispatlamaları hâlinde dahi bunu üçüncü kişilere karşı ileri sürmeleri mümkün değildir³⁶⁸. Zira bu durumda da üçüncü kişiler, tescil edilen husus ile bağlı olmaksızın ilan edilen duruma dayanabilecektir. Ancak

³⁶⁴ Bilge (Sicil), s.238.

³⁶⁵ Karahan (Ticari İşletme), s. 140.

³⁶⁶ Bkz.: TTK m. 37 gerekçesi.

³⁶⁷ Bkz.: TTK m. 37 gerekçesi.

³⁶⁸ Poroy ve Yasaman, s. 258.

belirtmek gerekir ki üçüncü kişilerin, ilan edilen hususun tescil edilen olgudan farklı olduğuna ilişkin olumlu bir bilgiye sahip olduğunun ispat edilmesi hâlinde, üçüncü kişilerin artık korunmaya değer bir güveni olmayacağından, üçüncü kişiler tarafından ilan edilen hususa dayanılamayacaktır³⁶⁹.

Bahse konu hükmün gerekçesinde örneklendirilerek belirtildiği üzere, iyiniyetli üçüncü kişilere, tescil edilen gerçek durum ile ilan edilen hususa dayanma konusunda seçim hakkı tanınmıştır. Buna göre iyiniyetli üçüncü kişi tarafından ilan edilen husus yerine tescil edilen olguya dayanılabilecektir. Örneğin bir tacirin ticarî temsilcisi olarak tescil edilen kişinin (A) olmasına rağmen, sicil gazetesinde yapılan ilanda ticarî temsilci olarak (B)'nin gözükmesi ve iyiniyetli üçüncü kişinin (B) ile bir sözleşme akdetmesi hâlinde, tacir sözleşme ile bağlı olacaktır. Ancak bu durumda iyiniyetli üçüncü kişi tarafından tescile dayanılmasına da cevaz verilmiştir.

B. İlana Güvenin Korunması İçin Gerekli Şartlar

1. Tescili gereken bir hususun olması

TTK m. 37 hükmünde açıkça tescil edilen gerçek durum ile ilan edilen durum arasındaki farklılıktan bahsedilmiş olup, buradan anlaşılacağı üzere üçüncü kişilerin ilan edilen hususa olan güvenlerinin korunabilmesi için tescil edilen hususun, kanun ya da TSY'de tescili öngörülen bir husus olması gerekmektedir. Dolayısıyla ticaret siciline tescili gerekli olmamasına rağmen tescil edilen bir olguya dayanılarak ilana güvenin korunması mümkün değildir. Zira tescili mümkün olmayan bir husus bakımından sicilin olumlu etkisi söz konusu olmayacağından, TTK m. 37 uyarınca ilana duyulan güvenin korunması da söz konusu olmayacaktır³⁷⁰. Ayrıca belirtmek gerekir ki, öğretide tescili ihtiyari olarak adlandırılan, diğer bir deyişle tescili gerekmemekle birlikte tescil edilmesi mümkün olan hususlar bakımından da üçüncü kişilerin ilana olan güvenlerinin korunmasının mümkün olmayacağı belirtilmiştir³⁷¹.

³⁶⁹ Bkz.: TTK m. 37 gerekçesi.

³⁷⁰ Bkz.: TTK m. 37 gerekçesi.

³⁷¹ Karahan (Ticarî İşletme), s. 141.

2. Tescil edilen husus ile ilan edilen hususun farklı olması

TTK m. 37’de yer alan düzenlemede, tescil edilen husus ile ilan arasında aykırılık bulunması hâlinde söz konusu hükmün uygulanacağı belirtilmiştir. Bu doğrultuda, tescile tâbi olan bir husus doğru şekilde tescil edilmiş olmasına rağmen yapılan ilanın hatalı olması hâlinde, üçüncü kişilerin ilana olan güvenleri korunacaktır. Bu düzenleme ile üçüncü kişilerin gerçeği yansıtmayan ilana olan güvenleri korunarak, buna dayanabilmelerine imkân tanınmıştır³⁷².

Belirtmek gerekir ki TTK m. 37 hükmünün lafzından anlaşılacağı üzere, üçüncü kişiler tarafından gerçeğe uygun olmayan yanlış ilana dayanılabilmesi için tescil edilen hususun hem tescilinin mümkün, hem de gerçeğe uygun olması gerekmektedir. Dolayısıyla tescil edilen durumun gerçeğe uygun olmadığı hâllerde, ilanın görünüşüne olan güvenin korunması mümkün değildir³⁷³.

3. Tescili gereken bir hususun tescil edilmemekle birlikte yanlış olarak ilan edilmesi

TTK m. 37 hükmünde, tescili gerçekleştirilen bir hususun yanlış olarak ilan edilmesi hâlinde, üçüncü kişilerin ilana duydukları güvenin korunacağı belirtilmiştir. Ancak doktrinde, tescili zorunlu olmasına rağmen tescili edilmeyip yalnızca ilan edilen hususlar bakımından da üçüncü kişilerin ilana olan güvenlerinin korunacağı ifade edilmiştir. Bu görüş, üçüncü kişilere sağlanan korumanın genişletilmesini ve tescil sürecindeki eksikliklerin iyiniyetli üçüncü kişilere zarar vermesini engellemeyi hedeflemektedir³⁷⁴. Doktrinde *Arkan* tarafından, TTK m. 37 hükmünün hem tescil edilmemesine rağmen yanlışlıkla ilan edilen hususlar, hem de tescil ve ilanın her ikisinde de yanlışlıkların bulunduğu hâllerde uygulama bulacağı ifade edilmiştir³⁷⁵. Yine *Yanlı* tarafından, hükmün lafzi yorumu ile tescil edilmemesine rağmen ilan edilen hususların hükmün kapsamına dâhil olmayacağı sonucu çıkarılsa da, bahse konu hüküm ile yanlış yapılan ilana sonuç bağlanmış olduğundan, ilan edilen hususun tescil edilmemiş olmasının bir öneminin bulunmadığı ifade edilmiştir³⁷⁶. Kanaatimizce *Yanlı*’nın görüşü isabetlidir. Zira TSY m. 41 hükmünde

³⁷² Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) s. 386; Akdağ Güney (Ticaret Sicili), s. 22.

³⁷³ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) s. 386; Karahan (Ticari İşletme), s. 141.

³⁷⁴ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) s. 386

³⁷⁵ Arkan, s. 275.

³⁷⁶ Veliye Yanlı, “Yeni Türk Ticaret Kanununda Ticaret Sicili”, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yeni Türk Ticaret Kanununun Ticari İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu*, İstanbul, Kadir Has Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 99.

belirtildiği üzere, tescil edilen tüm hususlar aksine hüküm bulunmadığı sürece ilan edileceğinden, ilan işlemi gerçekleştirilmiş ise üçüncü kişilerin ilan edilen hususun tescil edildiğine ve söz konusu ilanın gerçeği yansıttığına ilişkin güvenlerinin korunması gerekmektedir

4. Üçüncü kişinin iyiniyetli olması

TTK m. 37’de açık bir ifade ile belirtildiği üzere, üçüncü kişilerin ilana olan güvenleri, tescil edilen gerçek durumu bildikleri ispat edilmediği sürece korunacaktır. Buna göre üçüncü kişilerin ilan edilen hususa ilişkin güvenlerinin korunabilmesi için, ilan edilen hususun tescil edilen husustan farklı olduğuna dair olumlu bir bilgiye sahip olmamaları gerekmektedir. Diğer bir deyişle, üçüncü kişilerin ticaret siciline tescil edilen husus ile buna ilişkin yapılan ilan arasında uyumsuzluk olduğu konusunda herhangi bir bilgiye sahip olmamaları gerekmektedir. Belirtmek gerekir ki, üçüncü kişilerin iyiniyetli olmadığının söylenebilmesi için sicilde yer alan kaydın gerçek durumu yansıttığına ilişkin bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Zira üçüncü kişiler tarafından tescil kaydı ile ilan edilen husus arasında farklılık bulunduğu tespit edilse dahi, hangi kaydın gerçeği yansıttığı hususunda bilgi sahibi olmaları her durumda mümkün olmayacağından, ilanın doğruluğuna güvenilmesi mümkündür. Bu sebeple, üçüncü kişiler tarafından yalnızca ilan edilen hususun sicil kaydından farklı olduğunun bilinmesi yeterli olmayacaktır³⁷⁷.

Sonuç olarak kanun koyucu tarafından görünüşe güven başlığı altında düzenlenmiş olan bu hükümde, üçüncü kişilerin tescil edilen gerçek durumu “bilmemeleri” hâlinde ilana olan güvenlerinin korunacağı belirtildiğinden, bahse konu hükmün üçüncü kişiler tarafından kayıt ilgililerine karşı ileri sürülebilmesi için tescil edilen gerçek hususun üçüncü kişiler tarafından bilinmemesi gerekmektedir.

C. İlane Güvenin Etkilerinin Gerçekleşme Zamanı

Üçüncü kişilerin ilana olan güvenlerinin korunabilmesi açısından esas alınacak zaman, onların haklarına etkili olguların gerçekleşeceği andır³⁷⁸. Zira üçüncü kişilerin ilan edilen hususa olan güvenlerinin korunabilmesi için, üçüncü kişilerce hukukî işlem yapıldığı esnada ilanın mevcut olması gerekmektedir. Örneğin TTK m. 371/3 hükmü uyarınca bir ticarî temsilciye verilen temsil yetkisinin yalnızca merkez işlemleriyle sınırlandırıldığı

³⁷⁷ Yanlı, s. 98.

³⁷⁸ Bkz. TTK m. 37 gerekçesi.

tescil edilmesi, fakat yapılan yanlışlık sonucunda söz konusu temsilcinin temsil yetkisinin şube işlemleriyle sınırlandırıldığıının ilan edilmesi, sonrasında üçüncü bir kişinin söz konusu ilana güvenerek ticarî temsilci ile şubeyi ilgilendiren bir işlem tesis etmesi hâlinde, yetkisiz temsile ilişkin hükümler uygulama alanı bulacaktır. Bu durumda ilgililerin ilan edilen hususu bilmediklerine ilişkin iddiaları dinlenmeyecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TİCARET SİCİLİNİN TUTULMASINDAN KAYNAKLANAN SORUMLULUK VE TİCARET SİCİLİ İŞLEMLERİNE KARŞI YARGI YOLU

I. Ticaret Sicilinin Tutulmasından Kaynaklanan Sorumluluk

A. Sorumluluğun Temel Esasları

Ticaret sicilinde yer alan kayıtların gerçek hukukî durumu yansıtacak şekilde tutulması gereklidir. Zira ticaret sicili kayıtları aleni olduğundan ve ticaret sicili resmî bir sicil niteliğini haiz olduğundan, üçüncü kişiler söz konusu kayıtlara güvenerek çeşitli hukukî işlemler gerçekleştirebilmektedir. Bu sebeple, sicil kayıtlarının gerçeğe uygun ve düzenli bir şekilde tutulabilmesi için, bu kayıtların tutulmasında rol alan herkesin görev ve sorumluluğunu eksiksiz olarak yerine getirmesi gerekmektedir. Aksi durumda kanunda öngörülen sorumluluk hâlleri gündeme gelecektir³⁷⁹.

Sicil kayıtlarının tutulmasından doğan sorumluluk hâlleri, ilgililerin sorumluluğu ile devlet ve ilgili odanın müteselsil sorumluluğu şeklinde düzenlenmiştir. İlgililerin gerçeğe aykırı beyanda bulunması hâlinde sorumluluğunu düzenleyen TTK m. 38 hükmünde, tescil ve kayıt için gerçeğe aykırı beyanda bulunanlara karşı idarî para cezası yaptırımının uygulanacağı ve gerçeğe aykırı tescilden dolayı zarar görenlerin tazminat haklarının saklı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca aynı maddenin ikinci fıkrasında, tescil edilen hususlar gerçeği yansıtmamasına rağmen düzeltilmesini istemeyen yahut tescil edilen husus değişmesine, sona ermesine yahut ortadan kalkmasına rağmen gerekli tescil işlemini yaptırmayan ilgililerin, bu kusurlu davranışlarından ötürü üçüncü kişilerin uğramış olduğu zararı tazmin ile yükümlü oldukları belirtilmiştir.

Sicilin tutulmasından doğan zararlara ilişkin devlet ve ilgili odanın sorumluluğu ise TTK m.25/2 ve bununla aynı doğrultuda düzenlenen TSY m. 11 hükmünde düzenlenmiştir. Buna göre sicil kayıtlarının tutulmasından doğan tüm zararlardan devlet ve ilgili oda müteselsil olarak sorumlu tutulmuş olup, söz konusu zararın doğmasında kusuru bulunanlara

³⁷⁹ Demirel, s. 267.

rücu hakkı saklı tutulmuştur. Söz konusu rücu mekanizması ise zararın doğmasında kusuru bulunan sicil müdürü ve ilgili diğer personelin sorumluluk hâlini gündeme getirmektedir. Belirtmek gerekir ki, ilgililerin sorumluluğunu düzenleyen TTK m. 38 hükmünde bir kusur sorumluluğu öngörülmüş iken, TTK m. 25/2 hükmünde devlet ve ilgili oda bakımından bir kusursuz sorumluluk hâli öngörülmüştür³⁸⁰.

B. Ticaret Sicilinin Tutulmasında Sorumluluğu Bulunan Kişiler

1. İlgililerin sorumluluğu

Ticaret sicili kayıtlarının doğruluğunun esas olması sebebiyle, ilgililer tarafından bulunulan beyanlar veya gerekli beyanlarda bulunulmaması hâlleri yaptırıma bağlanarak, üçüncü kişiler tarafından sicile duyulan güvenin korunması amaçlanmıştır. Böylece gerçeği yansıtmayan sicil işlemlerinin düzeltilmesi talebinde bulunmayan veya ticaret siciline yapılması gereken tescil, tadil ve terkin gibi işlemler için başvuruda bulunmayan ilgililer, bir kısım hukukî ve cezai sorumluluğa tâbi tutularak, sicile güven ilkesinin işlerlik kazanması amaçlanmıştır.

TTK m. 38 hükmü kapsamında sorumluluğu bulunan “ilgililer” kavramı ile kastedilen, bir hususun ticaret siciline kaydedilebilmesi için sicil müdürlüğünden tescil isteminde bulunabilecek kişilerdir. Bu bağlamda TTK m. 28/1 ve TSY m. 22 hükümleri doğrultusunda, tescil talebinde bulunabilme bakımından ilgili kişiler belirlenebilecektir. Zira tescil isteminde bulunmaya yetkili kişilerin tespit edilmesi, söz konusu kişiler tarafından tescil isteminde bulunma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi hâlinde ortaya çıkacak zararlar bakımından sorumluluğu bulunan kişilerin tespitinde önem arz etmektedir³⁸¹.

Yukarıda belirtildiği üzere, TTK m. 38 hükmünde ilgililerin hukukî ve cezai sorumluluğu düzenleme altına alınmıştır. Burada bahsi geçen cezai sorumluluk ile ilgililere uygulanan idarî para cezası kast edilmiştir. Hukukî sorumluluk ise ilgililerin kendi davranışlarından ötürü zarara uğrayan üçüncü kişilerin zararını tazmin etmesi anlamına gelmektedir. Bu sebeple aşağıda ilgililerin sorumluluğu hukukî ve cezai sorumluluk olmak üzere iki başlık altında ele alınacaktır.

³⁸⁰ Özkorkut, s. 22.

³⁸¹ Bilge (İlgililer), s. 363-367; Karahan (Ticari İşletme), s. 142; Karayalçın (Ticari İşletme), s. 290.

a. Hukukî sorumluluk

TTK m. 38/2 hükmünde yer alan düzenlemede, tescil yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmeyen ya da gerçeğe aykırı sicil kayıtlarının düzeltilmesi için istemde bulunmayan ilgililerin, bu kusurlu davranışları neticesinde zarar gören üçüncü kişilerin zararını tazminle yükümlü oldukları düzenlenmiştir³⁸². İlgililer için öngörülen bu sorumluluk hâli, hukukî niteliği bakımından bir tazminat sorumluluğu ve ilgilinin kusuruna dayanan haksız fiil sorumluluğu olup, sorumluluğa ilişkin esasların belirlenmesinde TBK m. 49 vd. yer alan hükümlerden yararlanılacaktır³⁸³. Bu sebeple, ilgililer bakımından tazminat yükümlülüğünün söz konusu olabilmesi için hukuka aykırı fiil, kusur, zarar ve illiyet bağının birlikte bulunması gerekmektedir³⁸⁴.

TTK m. 38/1 hükmünde ifade edildiği üzere, tescil ve kayıt için gerçeğe aykırı beyanda bulunanlar, iki bin Türk Lirası idarî para cezası ile cezalandırılacaklardır. Ayrıca gerçeğe aykırı tescil işleminden ötürü zarara uğrayanların tazminat hakları saklı tutulmuştur. Buna göre ilgililer hukuka aykırı olarak, gerçeğe uygun olmayan beyanda bulunmaları hâlinde, bu davranışları neticesinde zarar gören üçüncü kişilerin zararlarını tazmin etmekle yükümlü tutulmuşlardır³⁸⁵. TTK m. 38/2 hükmünde ise, ticaret sicili kayıtlarının TTK m. 32/3 hükmüne uymadığını öğrenmelerine rağmen söz konusu kayıtların düzeltilmesini istemeyenler ve tescil olunan bir hususun değişmesi, sona ermesi ya da ortadan kalkması dolayısıyla kaydın değiştirilmesini veya silinmesini istemeye ya da yeniden tescili gereken bir hususu tescil ettirmeye zorunlu olup da bunu yapmayanların, bu kusurları nedeniyle üçüncü kişilerin uğradıkları zararı tazmin ile yükümlü oldukları belirtilmiştir. Bu şekilde kusurlu olarak hukuka aykırı davranan tescil ilgilileri, üçüncü kişilerin uğramış oldukları zarar ile hukuka aykırılık teşkil eden davranış arasında illiyet bağı bulunması hâlinde, TBK m. 49 vd. hükümleri uyarınca üçüncü kişilerin zararını tazmin ile yükümlü olacaklardır.

b. Cezai sorumluluk

Ticaret siciline tescil yükümlülüğünü gerektiği gibi yerine getirmeyen ilgililer, bu davranışları ile resmî niteliği haiz ve aleni olan ticaret sicilinde yer alan bilgilerin doğruluğunu zedeledikleri gibi, sicil işlemlerinde aksaklıklar yaşanmasına ve dolayısıyla

³⁸² Poroy ve Yasaman, s. 261; Karahan (Ticari İşletme), s. 142; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 297; Kayıhan ve Yasan, s. 130.

³⁸³ Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) s. 388; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 297-298.

³⁸⁴ Akdağ Güney (Ticaret Sicili), s. 100,101; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 298.

³⁸⁵ Karahan (Ticari İşletme), s. 142; Kayıhan ve Yasan, s. 130; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 297-298; Nomer Ertan (Ülgen, Helvacı, Kaya) s. 388.

kamu menfaatinin zarara uğramasına sebebiyet vermektedirler. Bu sebeple ilgililerin devlete karşı da cezai sorumlulukları söz konusu olmaktadır. İlgililerin cezai sorumluluklarına neden olan davranışları ve öngörülen cezalar aşağıda ele alınacaktır.

aa. Sicil müdürünün çağrısına sebepsiz uymama

TTK m. 33 hükmünde yer alan düzenlemeye göre, tescili zorunlu olmasına rağmen tescil isteminde bulunulmamış bir hususu haber alan sicil müdürü, belirleyeceği uygun bir süre içerisinde ilgilileri tescil başvurusunda bulunmaya ya da tescilden kaçınma nedenlerini bildirmeye davet edecektir. Belirtilen süre içerisinde tescil başvurusunda bulunmayan yahut kaçınma nedenlerini bildirmeyen ilgililer hakkında, sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük mülki amiri tarafından idarî para cezası yaptırımını uygulanacaktır (TTK m. 33/1-2)³⁸⁶.

bb. Gerekli değişiklikleri yapmama

TTK m. 38/2 hükmünde yer alan düzenlemeye göre; ticaret sicilinde yer alan kayıtların Kanun'un 32/3'üncü maddesine uymadığını öğrenmesine rağmen düzeltilmesini istemeyenler ile tescil edilmiş bir hususun değişmesi, sona ermesi ya da ortadan kalkması hâlinde gerekli tescil işlemlerini yapmayanlar, bu kusurları nedeniyle üçüncü kişilerin uğramış oldukları zararı tazminle yükümlüdürler. Belirtmek gerekir ki, bu hüküm TTK m. 33/2 hükmünde yer alan düzenlemeden farklıdır. Zira bahse konu hükümde, ticaret sicili müdürü tarafından yapılan tescile davete uyulmaması hâlinde bir cezai sorumluluk hâli öngörülmüş iken, TTK m. 38/2 hükmünde, sicilde yer alan kaydın TTK m. 32/3 hükmüne aykırı hâle gelmesi durumunda ilgililerin gerekli değişikliği yapmaması nedeniyle üçüncü kişilerin uğramış oldukları zararı tazmin yükümlülüğü söz konusudur. Cezai sorumluluğun mevcut olup olmadığına ilişkin ise açık bir hüküm bulunmamaktadır³⁸⁷. *Bilge*'ye göre bu şekilde yükümlülüğünü ihlal edilen kişiler bakımından TTK m. 33/2 (eTTK 35/2) hükmünde öngörülen idarî para cezası yaptırımının uygulanması gerekmektedir³⁸⁸. Aksi görüşte olan *Demirel*'e göre ise, TTK m. 38/2 hükmünde belirtilen durumlardan birinin gerçekleşmesi hâlinde, yükümlülüğü ihlal eden yetkilinin cezalandırılabilmesi için öncelikle sicil müdürünün bahse konu aykırılıkta haberdar olması gerekmektedir. Zira söz konusu durumun sicil müdürü tarafından öğrenilmesi hâlinde, ilgili TTK m. 33/1 hükmü uyarınca tescile davet

³⁸⁶ Tescile davet prosedürü için bkz.: Birinci bölüm, Tescile Davet Ve İhtar; Bilge (Sicil), s. 113 vd.; Poroy ve Yasaman, s. 262; Kayıhan, Yasan, s. 130; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 298.

³⁸⁷ Demirel, s. 274.

³⁸⁸ Bilge (Sicil), s. 248-249.

edilecektir. Ancak ilgili tarafından davete uyulmaması hâlinde cezai yaptırım uygulanabilecektir. Bu nedenle sicil müdürü tarafından TTK m. 33/1’de öngörülen tescile davet prosedürü uygulanmadan, doğrudan ceza uygulanması için talepte bulunulması mümkün değildir³⁸⁹. Kanaatimizce *Demirel*’in görüşü yerindedir. Zira TTK m.38’de yer alan düzenleme ile amaçlanan sicil kayıtlarının doğru ve gerçeğe uygun tutulmasının sağlanmasıdır. Bu nedenle TTK m. 38/2’de öngörülen hâllerden birinin mevcut olması durumunda, öncelikle TTK m. 33 hükmü uygulanmalı, sonrasında gerekli işlemlerin yapılmaması hâlinde cezai yaptırım yoluna başvurulmalıdır.

5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu’nun 10’uncu maddesinde yer alan düzenlemeye göre, odalara kayıt zorunluluğu bulunanlar, durumlarında meydana gelen ve TTK uyarınca tescil ve ilana tâbi olan tüm değişiklikleri, söz konusu değişikliğin meydana gelmesinden itibaren bir ay içerisinde kayıtlı oldukları odaya bildirmekle yükümlüdür. Ticaret siciline tescili zorunlu olmasına rağmen süresi içerisinde tescil ettirilmemiş bir hususu haber alan ilgili oda, sicil kayıtlarında gerekli değişikliklerin yapılması için bu durumu ilgili ticaret sicili müdürlüğüne bildirecektir. Oda tarafından yapılacak bu bildirim istinaden ise sicil müdürlüğü, TTK m. 33 uyarınca gerekli işlemleri yapacaktır. Bu durumda ilgililer hakkında hem TTK m. 33/2 hükmü uyarınca idarî para cezası yaptırım uygulanacak, hem de 5174 sayılı Kanun’un 93’üncü maddesi uyarınca oda tarafından yıllık aidatlarının iki katı tutarında idarî para cezası uygulanacaktır. Buradan anlaşılacağı üzere, çeşitli hâllerde odalar tarafından tescil ilgilisi kişiler hakkında cezai yaptırım uygulanabilmektedir³⁹⁰.

cc. Gerçeğe aykırı beyanda bulunma

TTK m. 38/1 hükmünde yer alan düzenlemeye göre, tescil ilgilileri tarafından gerçeğe aykırı beyanda bulunulması hâlinde, haklarında iki bin Türk Lirası idarî para cezası uygulanacaktır. Ayrıca gerçeğe aykırı tescilden dolayı zarar görenlerin tazminat hakkı saklı tutulmuştur. Buna göre, ilgililer tarafından gerçeğe aykırı beyanda bulunulması nedeniyle bir zarar doğmasa dahi, TTK m. 38/1 hükmü uyarınca idarî para cezası uygulanacaktır³⁹¹.

³⁸⁹ Demirel, s. 275.

³⁹⁰ Bilge (Sicil), s. 248,249; Poroy ve Yasaman, s. 263.

³⁹¹ Bilge (Sicil), s. 248; Kayıhan ve Yasan, s. 130; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 299; Karahan (Ticari İşletme), s. 142.

Fakat ilgililerin bu davranışı nedeniyle üçüncü kişilerin zarara uğraması hâlinde, hem cezai sorumluluk hem de ilgililerin zararını tazmin sorumluluğu söz konusu olacaktır³⁹².

TTK m. 38/1 hükmünde gerçeğe aykırı beyanda bulunanlar hakkında iki bin Türk Lirası idarî para cezası uygulanacağı öngörülmüş olmakla birlikte, söz konusu cezanın hangi makam tarafından öngörüüleceği kanun metninde belirtilmemiştir. Buna ilişkin doktrinde, TTK m. 33/2’de öngörülen idarî para cezasını uygulamaya yetkili makamın, TTK m. 38/1 hükmünde öngörülen idarî para cezasını da uygulamaya yetkili olduğu ifade edilmiştir³⁹³. TTK m. 562/14 hükmünde, kanun kapsamındaki idarî para cezalarının aksine bir hüküm bulunmadıkça, mahallin en büyük mülki amiri tarafından verileceği belirtilmiştir. Bahse konu hüküm genel nitelikte bir düzenleme içerdiğinden ve TTK m. 38/1 hükmünde özel bir düzenleme öngörülmediğinden, TTK m. 562/14 hükmünün doğrudan uygulanması gerektiğini söylemek mümkündür³⁹⁴.

TTK m. 38/2 hükmünde, ilgililer tarafından TTK m. 32/3 hükmüne aykırı olarak beyanda bulunulması hâlinde; yani tescile tâbi hususa ilişkin beyanlarının gerçeğe tam olarak uymaması, üçüncü kişilerde yanlış izlenim yaratacak nitelikte olması veya kamu düzenine aykırılık teşkil etmesi hâlinde, ilgililerin bu kusurlu davranışları nedeniyle üçüncü kişilerin uğramış oldukları zararı tazminle yükümlü oldukları belirtilmiş olmakla birlikte, birinci fıkra hükmünden farklı olarak herhangi bir cezai yaptırım öngörülmemiştir. Buna ilişkin olarak doktrinde *Eriş* tarafından, TTK m.38/2 hükmünün oluşturulmasında bu yasal unsurun ihmal edilmiş olduğu, bilerek gerçeğe aykırı beyanda bulunanların yanısıra emredici hükümlere aykırı davrananların da cezai sorumluluğunun mevcut olması gerektiği ileri sürülmektedir³⁹⁵. Buna karşılık *Demirel* tarafından, TTK m. 32/3 hükmü bağlamında ilgililer tarafından gerçeğe uygun olmayan beyanda bulunulması hâlinde, sicil müdürlüğü tarafından yapılan incelemede söz konusu aykırılığın tespit edilemeyerek tescil işleminin gerçekleştirilmesinin ihtimal dâhilinde olduğu ve bu nedenle de söz konusu davranış için TTK m. 38/1 hükmünde cezai yaptırım öngörüldüğü, ancak TTK m. 32/3 hükmünde yer verilen hususlar bakımından her hâlde ilgililerin kötü niyetli olduğunun kabulüyle cezai yaptırım uygulanmasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir³⁹⁶. Kanaatimizce bu hususta *Demirel*’e katılmak mümkündür. Zira TTK m. 32/3 uyarınca ilgililerin beyanının üçüncü

³⁹² ERİŞ, s. 1340.

³⁹³ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 299; Eriş, s. 1187.

³⁹⁴ Eriş, s. 1187.

³⁹⁵ Eriş, s. 1186-1187.

³⁹⁶ Demirel, s. 278-279.

kişilerde yanlış izlenim uyandıracak nitelikte olması veya kamu düzenine aykırılık teşkil etmesi hâlinde, bu hususların sicil müdürünün inceleme yükümlülüğü kapsamında değerlendirilerek tespit edilmesi gerekmektedir.

2. Devlet ve ilgili odanın sorumluluğu

a. Genel olarak

Ticaret sicilinin tutulmasına ilişkin devlet ve ilgili odanın sorumluluğu, TTK'nın yönetim başlıklı 25'inci maddesi ve bununla aynı doğrultuda düzenlenen TSY'nin sorumluluk başlıklı 11'inci maddesinde düzenlenmiştir. TTK m. 25/2 hükmünde yer alan düzenlemeye göre, ticaret sicilinin tutulması nedeniyle doğan tüm zararlardan devlet ve ilgili odanın müteselsil sorumluluğu bulunmaktadır. Devlet ve sicil görevlilerini atamaya yetkili olan kurum, söz konusu zararın doğmasında kusuru bulunan asıl sorumlulara rücu hakkına sahiptir.

Ticaret sicilinin muhafaza edilmesine ilişkin sorumluluk devlet ve ilgili odaya ait olduğundan; sicile yanlış bir kayıt yapılması, eksik, hatalı bilgi içeren bir belge düzenlenmesi yahut kaydedilmesi gereken bir hususun kaydedilmemesi hâlinde, sicil müdürü yahut sicil personelinin kusuru bulunmasa dahi devlet ve ilgili oda, üçüncü kişilerin ortaya çıkan zararını tazmin etmekle yükümlü kılınmıştır³⁹⁷. Bu bağlamda sicil kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulması bakımından tüm sorumluluk, devlet ve ilgili oda bünyesinde bulunmaktadır³⁹⁸. Devlet ve ilgili oda bakımından müteselsil sorumluluk hâlinin öngörülmesinin nedeni, ticaret sicili müdürleri ve diğer sicil personellerinin 4857 sayılı İş Kanunu'na tâbi olmaları nedeniyle, gerçek bir kamu görevlisi niteliğinde olmamalarıdır³⁹⁹. Ayrıca belirtmek gerekir ki, devlet ile birlikte ilgili odanın müteselsil olarak sorumlu olması, devletin sorumluluğunun da hafifletilmesini sağlamaktadır⁴⁰⁰.

Bahse konu düzenleme ile zararın doğmasına neden olan sicil personeli yerine ekonomik anlamda güce sahip olan devlet ve ilgili odanın sorumlu tutulması, daha adil bir durumun ortaya çıkmasını sağladığı gibi, aynı zamanda sicil personelinin herhangi bir tazmin yükümlülüğü ile karşı karşıya kalma endişesiyle görevini yerine getirmekten kaçınmasını da engelleyecektir. Ayrıca sicil kayıtlarının tutulması nedeniyle zarar gören

³⁹⁷ Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 28; Poroy ve Yasaman, s. 261; Özkorkut, s. 27.

³⁹⁸ Karayalçın (Ticari İşletme), s. 314; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 299; Özkorkut, s. 27.

³⁹⁹ Demirel, s. 280.

⁴⁰⁰ Ulusoy, s. 98.

şahıs, doğrudan devlet ve ilgili oda ile muhatap olacağından, bu durum zarar gören şahıs bakımından da bir güvence yaratmaktadır.

Devlet ve ilgili oda bakımından sorumluluk hâlinin söz konusu olabilmesi için ticaret sicilinin tutulmasında bir hukuka aykırılığın olması ve bunun sonucunda bir zararın doğması gereklidir⁴⁰¹. Herhangi bir tescil başvurusunda, sicil müdürünün TTK m. 32’de öngörülen incelemeyi yapmaması ya da TTK m. 33’te belirtilen hakları kullanmaması veya sicil kayıtları ile aykırılık teşkil eden belgelere göz yumması nedeniyle üçüncü kişilerin zarara uğraması durumunda, ortaya çıkan zarardan devlet ve ilgili odanın müteselsil sorumluluğu bulunmaktadır⁴⁰². Bahse konu sorumluluğun doğması için diğer bir şart ise, sicilde yer alan hukuka aykırı kayıttan ötürü üçüncü kişilerin maddî bir zarara uğramış olmasıdır. Söz konusu zarar, malvarlığında bir azalma sonucu ortaya çıkabileceği gibi, malvarlığında gerçekleşecek bir artışın gerçekleşmemesi şeklinde de meydana gelebilecektir⁴⁰³. Sorumluluk için gerekli son şart ise, ortaya çıkan zarar ile sicil kayıtlarının hukuka aykırı olarak tutulması arasında bir illiyet bağının mevcut olmasıdır⁴⁰⁴.

b. Sorumluluğun hukukî niteliği

aa. Aslî sorumluluk

Ticaret sicilinin tutulması nedeniyle ortaya çıkan zararlar karşısında devlet ve ilgili odanın sorumluluğunun aslî nitelikte olması, söz konusu zararlar bakımından devlet ve ilgili odanın doğrudan bu zararı tazmin ile yükümlü kılınmış olması anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, söz konusu sorumluluğun ferî veya tamamlayıcı nitelikte olmaması sayesinde zarara uğrayan kişiler, söz konusu zararın tazmini için açacakları davayı sicil müdürüne yahut ilgili sicil personeline yöneltmeksizin, aslî olarak sorumlu olan devlete ve ilgili odaya karşı yöneltebileceklerdir⁴⁰⁵.

Devlet ve ilgili odanın aslî sorumluluğu neticesinde zarara uğrayan kişiler, söz konusu zararda üçüncü kişilerin de sorumluluğu bulursa dahi öncelikli olarak bu kişilere başvurmak zorunda kalmadan doğrudan devlet ve ilgili odanın sorumluluğu yoluna başvurabilecektir. Diğer bir deyişle, üçüncü kişilerin uğradıkları zarardan ötürü TTK m. 38

⁴⁰¹ Özkorkut, s. 22.

⁴⁰² Karayalçın (Ticarî İşletme), s. 314, Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 28, Özkorkut, s. 28; Poroy ve Yasaman, s. 261-262.

⁴⁰³ Özkorkut, s. 23.

⁴⁰⁴ Özkorkut, s. 24.

⁴⁰⁵ Özkorkut, s. 21.

bağlamında ilgililerin tazminat sorumluluğu bulunsa dahi, zarara uğrayan kişi öncelikli olarak üçüncü kişilere başvurma zorunluluğu olmaksızın doğrudan devlet ve ilgili odaya başvurabilecektir⁴⁰⁶.

bb. Kusursuz sorumluluk

TTK m. 25/2 hükmünde, ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklı ortaya çıkan “*bütün zararlardan*” devlet ve ilgili odanın müteselsil sorumlu olduğunun belirtilmiş olması, söz konusu sorumluluğun *kusursuz sorumluluk* niteliğinde olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle, ortaya çıkan zarar ile sicil kayıtlarının gereği gibi tutulmaması arasında illiyet bağının bulunması, devlet ve ilgili odanın sorumluluğu bakımından yeterli olup, ayrıca sicil müdürü ya da sicil personelinin kusurlu olup olmadığı önem arz etmemektedir⁴⁰⁷. Ayrıca belirtmek gerekir ki, devlet ve ilgili odanın sorumluluğu bakımından kusur şartı söz konusu olmadığı gibi, zarar gören taraf, söz konusu zararın herhangi bir sicil personelinin kusuru sebebiyle ortaya çıktığını ispat etmekle de yükümlü değildir. Bu sebeple devlet ve ilgili odanın sorumluluğu bakımından, uygun illiyet bağının varlığının yeterli olduğu, kusursuz bir sorumluluk hâli söz konusudur⁴⁰⁸. Bu kapsamda devlet ve ilgili odanın sorumluluğu bakımından, zarar gören kişi ile devlet ve oda arasında sözleşmeden doğan bir ilişki söz konusu olmadığından, devlet ve ilgili odanın sorumluluğu aynı zamanda sözleşme dışı bir sorumluluk hâlidir⁴⁰⁹.

Son olarak değinilmesinde fayda vardır ki, söz konusu sorumluluk hâli kusur sorumluluğu olarak öngörülmüş olsaydı, zarara sebebiyet veren sicil personelinin kusurunun ispatlanamadığı veya zarara kim tarafından sebebiyet verildiğinin tespit edilemediği hâllerde, zarara uğrayan kişinin bu zarara katlanması gerekecekti. Ancak bu durum, sicil işlemlerinin güvenliğini zedeleyeceği gibi ticaret siciline duyulan güveni de sarsacaktır. Bu sebeple, devlet ve ilgili odanın kusur şartı aranmaksızın sorumlu tutulması, üçüncü kişilerin sicile olan güvenini de sağlamlaştıracaktır. Bu sayede zarar gören kişiler, söz konusu zarardan kimin sorumlu olduğuna ilişkin araştırma yapma yükümlülüğüne girmeden, malî anlamda güçlü konumda olan devlet ve ilgili odaya başvurabilecektir⁴¹⁰.

⁴⁰⁶ Cüneyt Pekmez, Tapu Sicilinin Tutulmasından Devletin Sorumluluğu, İstanbul, Oniki Levha, 2013, s. 31.

⁴⁰⁷ Poroy ve Yasaman, s. 261; Özkorkut, s. 28.

⁴⁰⁸ Poroy ve Yasaman, s. 261-262; Özkorkut, s. 21.

⁴⁰⁹ Özkorkut, s. 22, 27.

⁴¹⁰ Özkorkut, s. 22.

cc. Kamu hukuku karakterinde sorumluluk

Devlet ve ilgili odanın sicilin tutulmasından kaynaklanan zararlardan ötürü sorumluluğuna uygulanacak ilkelerin belirlenebilmesi için, söz konusu sorumluluğun kamu hukuku niteliğinde mi yoksa özel hukuk niteliğinde mi olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Konuya daha detaylı bakabilmek adına, tapu sicili açısından yürütülen benzer tartışmaların ele alınmasında fayda vardır.

Doktrinde yer alan bir görüşe göre, kamu hizmetinin gerektiği gibi yerine getirilmemesinden kaynaklı uyuşmazlıklar bakımından idarî yargı görevli olduğundan, tapu sicilinin tutulmasından doğan zararlardan dolayı devletin sorumluluğuna ilişkin açılacak davaların idarî yargının görev alanında olduğu belirtilmiştir⁴¹¹. Diğer bir görüşe göre ise, söz konusu sorumluluğa ilişkin düzenlemeler TMK'da yer aldığından, devlete karşı açılacak tazminat davalarının adli yargının görev alanında olduğu belirtilmiştir⁴¹². Yine TMK m. 1007/3 hükmünde, tapu sicilinin tutulmasından doğan zararlarda devletin sorumluluğuna ilişkin açılacak davaların, tapu sicilinin bulunduğu yer mahkemesinde görüleceği belirtilmiş olduğundan, doktrinde ağırlıklı olarak devletin sorumluluğuna ilişkin açılan tazminat davasının adli yargıda görüleceği belirtilmektedir⁴¹³. Konuya ilişkin yargı kararlarında da, tapu sicilinin tutulmasından ötürü devletin sorumluluğuna ilişkin tazminat davasının adli yargıda görülmesi gerektiği vurgulanmıştır⁴¹⁴.

⁴¹¹ Yıldızhan Yayla, *İdare Hukuku*, İstanbul, Beta, 1.Baskı, 2009, s. 359-369.

⁴¹² Lale Sirmen, *Tapu Sicilinin Tutulmasından Doğan Zararlardan Devlet'in Sorumluluğu*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1976, s. 98-99. (Tapu Sicili)

⁴¹³ Sirmen (Tapu Sicili), s. 99.

⁴¹⁴ Uyuşmazlık Mahkemesi HB 01/07/2013 Tarih ve E.2013/101, K.2013/1061 sayılı kararı "...her ne kadar olayda, kamu kurumunun kamu görevinin ifası sırasında bu görevden doğan bir zararın ve bu zararın tazmini söz konusu ise de; Kanunların öngördüğü bazı durumlarda kamu hizmetinin özelliği ve gerekleri gözetilerek yine Kanunlarla istisnalar getirilmiş ve Devlete bu gibi durumlarda da özel hukuk ilkeleri gereğince sorumluluk yüklenmiştir... Bu itibarla tapu sicilinin tutulmasından doğan zarar nedeniyle Devletin özel hukuk ilkeleri gereğince sorumluluğunu düzenleyen 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 1007. maddesinin açık hükmü karşısında davanın çözümü adli yargının görevine girmektedir." (www.lexpera.com.tr e.t.: 24/07/2024); Yargıtay HGK. 19/09/2012 Tarih ve E.2012/249, K.2012/596 "...tapu işlemleri kadastro tespiti işlemlerinden başlayarak birbirini takip eden işlemler olduğundan ve tapu kütüğünün oluşumu aşamasındaki kadastro işlemleri ile tapu işlemleri bir bütün oluşturduğundan, bu kayıtlarda yapılan hatalardan kaynaklanan davaların TMK'nun 1007. maddesi kapsamında olduğunun kabulü gerekir. İstikrarlı Yargıtay uygulamasında kıyı kenar çizgisi içerisinde kaldığı gerekçesi ile taşınmazlar hakkında açılan tapu iptali ve tescil davaları sonunda mülkiyet haklarından mahrum kalanlar tarafından Devlet aleyhine açılan davaların da, adli yargı yerinde görülüp çözümlenmesi gerektiği kabul edilmektedir... Sonuç itibarıyla; davacıların, taleplerinin TMK'nun 1007. maddesi kapsamında kabul edilerek görülmekte olan davanın adli yargı yerinde bakılması gerektiği sonucuna varılmıştır..." (www.lexpera.com.tr e.t.: 24/07/2024).

Bahse konu tartışmaların ticaret sicili açısından ele alınması ile yargı yolunun tespitine ilişkin bir belirleme yapılabilecektir. Tapu sicilinde olduğu gibi, ticaret sicili bakımından da devletin sorumluluğuna ilişkin düzenlemenin kamu hukuku niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür⁴¹⁵. Ancak belirtilmelidir ki, bahse konu düzenleme TTK’da yer aldığından ve bu düzenlemeyle devlet ile birlikte bir meslek kuruluşu olan ticaret ve sanayi odaları ile ticaret odalarına özel hukuk ilkelerine tâbi bir sorumluluk atfedilmiş olduğundan, sorumluluk davaları adli yargı yoluna tâbi olacaktır. Ayrıca TTK m. 33/3 ve TTK m. 34/1 hükümlerinde, birtakım ticaret sicili işlemlerinden ötürü başvurulması gereken mahkemelerin adli yargı içerisinde yer alan asliye ticaret mahkemeleri olduğu belirtildiğinden, buradan hareketle ticaret sicili işlemleri nedeniyle zarara uğrayanların, adli yargı yolunda yer alan asliye ticaret mahkemelerine başvurabilmeleri yerinde görülmektedir. Yine Yargıtay’ın daireler arasındaki iş bölümüne ilişkin 19/01/2015 tarih ve 2015/8 sayılı kararında, 11’inci Hukuk Dairesi’nin görev alanında, ticaret siciline ilişkin davalarda verilen hüküm ve kararlara karşı yapılan temyiz başvurularının incelenmesi yer almaktadır⁴¹⁶. Böylece, ticaret sicilinin tutulması nedeniyle ortaya çıkan zararlardan ötürü devlet ve ilgili oda aleyhine açılacak davaların ve söz konusu zarara kusuru ile sebebiyet veren sicil müdürü ya da ilgili sicil personeline açılacak rücu davalarının adli yargının görev alanında olduğu söylenebilecektir⁴¹⁷.

dd. Kanundan doğan sorumluluk

TTK m. 25/2’de yer alan düzenleme ile ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklı ortaya çıkan zararlara, zarar görenin katlanmasının önüne geçilerek, devlet ve ilgili oda müteselsil olarak sorumlu tutulmuştur. Daha açık bir ifade ile ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan zarara, zarar gören tarafça katlanılması bir kanun hükmü ile ortadan kaldırılmış ve devlet ve ilgili oda bu zarardan sorumlu tutulmuştur. Burada devlet ve ilgili odaya yüklenen sorumluluk hâli, sözleşme ve kusurdan bağımsız, kanun hükmünden doğan bir sorumluluk hâlidir. Bahse konu zarar doğmadan önce, devlet ve ilgili oda ile zarar gören kişi arasında herhangi bir hukukî ilişki mevcut olmadığından, söz konusu sorumluluk hâlinin kanundan kaynaklanan ve sözleşme dışı bir sorumluluk olduğunu söylemek mümkündür. Zira devlet ve ilgili oda bakımından sorumluluğun doğabilmesi için sicil kayıtlarının hukuka

⁴¹⁵ Sirmen (Tapu Sicili), s. 39; Özkorkut, s. 36.

⁴¹⁶ YBBK 19/01/2015 T. ve 2015/8 K. sayılı kararı (<https://www.yargitay.gov.tr/> e.t. :25/07/2024)

⁴¹⁷ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 299; Özdamar (Yargı Yolu), s. 295-297; Özdamar (Ticaret Sicili), s. 56-57.

aykırı tutulması ve ortaya çıkan zarar arasında illiyet bağının mevcut olması yeterli olup, başkaca bir kusur şartı aranmamaktadır⁴¹⁸.

ee. Müteselsil sorumluluk

Ticaret sicilinin tutulması, esasen ticaret ve sanayi odaları ya da ticaret odaları ile sicil müdürlüğü çalışanlarının görev alanında bulunmakta olup, bu husus aynı zamanda devletin gözetimi altında gerçekleştirilmektedir. Zira TTK m. 25/3 hükmünde, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın ticaret sicili müdürlüklerinin faaliyetlerini her zaman denetlemeye ve gerekli önlemleri almaya yetkili olduğu, ticaret sicili müdürlüklerinin ise söz konusu önlemlere ve talimatlara uymakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Ayrıca odalar tarafından ticaret sicili müdürleri atanırken Bakanlık'ın uygun görüşü alınmaktadır. Böylece devlet tarafından sicil müdürlükleri üzerinde bir kontrol mekanizması sağlanmaktadır. Bu durum ticaret sicili kayıtlarının tutulmasından kaynaklı zararlar bakımından, devletin müteselsil olarak sorumlu tutulmasını haklı kılmaktadır⁴¹⁹.

Sicilin tutulması nedeniyle ortaya çıkan zararlar bakımından devlet ve ilgili odanın müteselsil olarak sorumlu olduğunu yukarıda belirtmiştik. TBK m. 162'de düzenlenen sorumluluk hâli istisnai nitelikte olup, yalnızca birden fazla borçlunun mevcut olması ve borçlulardan her birinin borcun tamamından alacaklıya karşı sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirmesi hâlinde söz konusu olmaktadır. Ancak ticaret sicili açısından öngörülen müteselsil sorumluluk hâli kanundan kaynaklanmakla birlikte, TBK'nın müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümleri ticaret sicili açısından da uygulama bulacaktır. Buna göre, zarar gören taraf davasını devlet ve ilgili odaya yöneltebileceği gibi yalnızca devlete veya odaya karşı da yöneltebilecektir. Ayrıca TBK m. 163/2 hükmü uyarınca, borcun tamamı ödeninceye dek devlet ve ilgili odanın zarar gören karşısında sorumluluğu devam edecektir.

c. Tazminat davasının özellikleri

Ticaret sicilinin tutulmasından dolayı ortaya çıkan zararlardan ötürü devlet ve ilgili odaya karşı açılacak tazminat davasında, kusur şartı aranmamakla birlikte kusurun bulunması, devlet ve ilgili oda aleyhine hükmedilen tazminatın, TTK m. 25/2 uyarınca kusuru bulunan personele rücu edilmesi bakımından önem arz etmektedir. Söz konusu sorumluluk açısından bir kusur şartı aranmadığından, TBK'nın haksız fiil sebebiyle açılacak

⁴¹⁸ Özkorkut, s. 22.

⁴¹⁹ Akdağ Güney (Ticaret Sicili), s. 98.

tazminat davasına ilişkin hükümleri uygulama alanı bulacaktır⁴²⁰. Ancak belirtmelidir ki, TSY’de buna ilişkin bazı özel düzenlemeler yer almaktadır⁴²¹.

aa. Davanın tarafları

Ticaret sicilinin hukuka aykırı tutulmasından ötürü, üçüncü kişilerin uğramış oldukları zararın tazmini amacıyla açılacak davada, davalı sıfatı devlete ve ilgili ticaret sicili müdürlüğünün bağlı bulunduğu ticaret veya ticaret ve sanayi odasına aittir. Anayasa m. 40/3’üncü hükmünde ”Kişinin, resmî görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır” denilmiştir. Yine Anayasa m. 129/5 hükmü, “Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir” düzenlemesini içermektedir. Belirtmek gerekir ki, ticaret sicili müdürlükleri tarafından gerçekleştirilen işlemler niteliği itibariyle kamusal işlemlerdir. Bu bağlamda ticaret sicili müdürleri ve sicil personelleri, bir kamu görevi ifa etmekte olduğundan, Anayasa m. 129/5 hükmünde anılan “diğer kamu görevlileri” kapsamına girmektedir. Zira Anayasa’nın anılan hükümleri ile aynı doğrultuda düzenlenen TTK m. 25/2 hükmünde de isabetli olarak, ticaret sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet ve ilgili odanın müteselsilen sorumlu olduğu, Devlet ve sicil görevlilerini atamaya yetkili kurumun zararın doğmasında kusuru bulunanlara rücu edeceği belirtilmiştir. Burada tazminat sorumluluğu devlete ait olsa da devletin sorumluluğuna ilişkin davanın tazminat davası olması nedeniyle, tazminatı ödeyecek kurum devlet hazinesi olup, bu sebeple ticaret sicilinin hukuka aykırı tutulmasından dolayı açılan dava Hazine ve Maliye Bakanlığı’na⁴²² ve/veya hukuka aykırı sicil işleminin gerçekleştirildiği ticaret sicili müdürlüğünün bağlı

⁴²⁰ M. Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* Cilt 1, İstanbul, Vedat Yayıncılık, Gözden Geçirilip Güncelleştirilmiş 11. Baskı, 2014, s. 67 vd.

⁴²¹ TSY m. 11/2 “Sicilin tutulmasından doğan zarar nedeniyle oda aleyhine açılan davalar; müdürlük çalışanlarının görevleri ile ilgili soruşturma ve kovuşturmalar oda tarafından yazılı olarak derhal Bakanlığa bildirilir”. TSY m. 11/5 “Sicil işlemlerinden doğabilecek zararları karşılamak amacıyla oda tarafından müdür; müdür yardımcısı ve tescil işlemlerinde görevli müdürlük personeline mesleki sorumluluk sigortası yaptırılabilir.”

⁴²² Benzer şekilde, tapu sicilinin tutulması nedeniyle ortaya çıkan zarar nedeniyle açılacak tazminat davasının Hazine’ye yöneltilmesi gerektiğine ilişkin bkz.: Yargıtay HGK, 08/10/2008 Tarih ve E. 2008/4-591, K. 2008/609 sayılı kararı “Tapu sicil müdürlüğü görevlilerinin, kusurlu olup olmadığının araştırılmasına ya da kusurun varlığının ispatına gerek olmadığı gibi, esasen Devletin sorumluluğu için bu kusurun varlığı da şart olmayıp, tapu sicil müdürlüğünün hukuka aykırı eylem ve işlemleri ile, zarar arasında illiyet bağı bulunduğundan, bu zarardan Devletin sorumlu olduğu ilkesi kabul edildiğine göre; Yerel Mahkemenin, tapu sicilinin tutulmasıyla ilgili dava konusu işlemde doğan davacı zararından, davalı Hazinesinin sorumlu bulunduğu yönündeki direnme kararı usul ve yasaya uygun olup, yerindedir.” (www.lexpera.com.tr e.t.: 06/12/2024)

olduğu odaya yöneltilecektir. Belirtmek gerekir ki, bakanlıkların devletten ayrı bir tüzel kişiliği bulunmamasına rağmen, devletin organı olarak kabul edilmeleri nedeniyle davada taraf ehliyetine sahiptirler. Burada davanın sicil müdürlüğüne yöneltilmesi mümkün deđildir⁴²³.

Devlet ve ilgili oda aleyhine açılan tazminat davasında, ticaret sicilinin hukuka aykırı tutulmasına kusurlu olarak sebebiyet veren sicil çalışanına ya da sicil müdürüne, HMK m. 61 uyarınca davanın ihbar edilmesi mümkündür. Zira devlet ve ilgili odanın sorumluluğuna ilişkin davanın kaybedilmesi hâlinde, ödenen tazminat zararın ortaya çıkmasında kusuru bulunan sicil müdürü veya sicil personeline rücu edilebileceği için, ilgili sicil müdürü ya da personele dava sonuçlanıncaya kadar davanın ihbar edilmesi hâlinde, ilgili sicil müdürü ya da sicil personeli, kendisine yapılabilecek rücu ihtimaline binaen davaya katılarak kendini koruma imknına sahip olacaktır. Ayrıca ilgili personel, yargılama sonucunda verilecek karardan etkilenecek olmasına binaen, HMK m. 68 uyarınca davaya ferri müdahil olarak katılarak, söz konusu zararın doğmasında davacı yanın kusurlu olduğu, zararın doğmadığı ya da hukuka aykırılık unsurunun bulunmadığı gibi konularda ispat faaliyetinde bulunabilecektir⁴²⁴. Böylece ilgili personel rücu davası ile karşı karşıya kaldığında, devlet ve ilgili oda tarafından savunma faaliyetinin gerektiği gibi yürütülemediği yahut yargılamanın hatalı yürütüldüğünü iddia ederek, ispat edilebildiği ölçüde sorumluluktan kurtulabilecektir⁴²⁵.

Sicilin hukuka aykırı tutulması sebebiyle zarara uğrayan tüm gerçek ve tüzel kişiler, tazminat davasının tarafı olabileceklerdir. Belirtmek gerekir ki, TTK m. 37’de düzenlenen görünüşe güven ilkesi uyarınca, tescil edilen husus ile ilan arasında farklılık bulunması hâlinde, üçüncü kişilerin ilana güvenleri korunacaktır. *Demirel*’e göre, ticaret siciline yapılan tescil gerçek durumu göstermesine rağmen, gerçeğe aykırılık teşkil eden ilan nedeniyle üçüncü kişilere karşı sorumlu olan ve bu sebeple zarara uğrayan tescil istemi ilgilisi, uğramış olduğu bu zarar nedeniyle devlet ve ilgili odanın sorumluluğuna bařvurabilecektir⁴²⁶.

⁴²³ Baki Kuru, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, *Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, Ankara, Yetkin Yayınları, 6100 sayılı HMK’na Göre Yeniden Yazılmış 25.Baskı, 2014, s. 222-223.

⁴²⁴ Sirmen (Tapu Sicili), s. 107.

⁴²⁵ Sirmen (Tapu Sicili), s. 107.

⁴²⁶ Demirel, s. 294.

bb. Görevli ve yetkili mahkeme

TTK m. 25/2 ve aynı doğrultuda düzenlenen TSY m. 11/1 hükmünde, ticaret sicilinin hukuka aykırı tutulması nedeniyle ortaya çıkan zararlardan ötürü, Devlet ve ilgili oda aleyhine açılacak davada hangi yargı yoluna başvurulacağı ve görevli mahkemenin hangisi olduğuna ilişkin bir belirleme yapılmamıştır. Yukarıda *kamu hukuku karakterinde sorumluluk* başlığı altında ele alındığı üzere, devlet ve ilgili odanın sorumluluğuna ilişkin davalar adli yargının görev alanına girdiğinden görevli ve yetkili mahkeme adli yargı çerçevesinde incelenerek belirlenecektir⁴²⁷.

Devlet ve ilgili odanın sorumluluğuna ilişkin davada yetkili ve görevli mahkemenin belirlenebilmesi için öncelikle HMK ve TTK'da yer alan yetki ve göreve ilişkin hükümlere bakılması gerekmektedir. HMK m. 2 hükmüne göre, dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ve şahıs varlığına ilişkin davalarda aksine bir düzenleme yoksa asliye hukuk mahkemesi görevlidir. TTK m. 4/1 hükmüne göre, söz konusu hükümde sayılan hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ticarî dava ve ticarî nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılmaktadır. TTK m. 5 hükmüne göre ise, aksine bir hüküm mevcut olmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticarî davalar ile ticarî nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir⁴²⁸.

Yetkili mahkemenin belirlenmesi bakımından, TTK'da öngörülen kesin yetki kuralı bulunmadığından, HMK bağlamında genel ve özel yetki kurallarına başvurulacaktır. Özel yetki kuralının öngörülmüş olması, kural olarak genel yetkiyi ortadan kaldırmadığından, davacı seçim hakkını kullanarak genel ya da özel yetkili mahkemede davasını ikame edebilecektir⁴²⁹.

HMK m. 6 hükmüne göre, genel yetkili mahkeme davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. Devlet ve ilgili oda, TTK m. 25/2 hükmüne göre zarardan müteselsil sorumlu olduğundan, dava her ikisine de yöneltilebilecektir. Bu bakımdan, söz konusu dava devlet adına Maliye Hazinesi'ne, ilgili oda bakımından ise zararın doğmasına sebebiyet veren işlemi gerçekleştiren sicil

⁴²⁷ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s.299; Özdamar (Ticaret Sicili), s. 56-57; Özdamar (Yargı Yolu), s. 295-297.

⁴²⁸ Karahan (Ticarî İşletme), s. 77; Arkan, s. 117.

⁴²⁹ Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 130-131.

müdürlüğünün bağlı olduğu odaya yönettirecektir⁴³⁰. HMK m. 57/1-a hükmüne göre, davalılar arasında davaya konu olan hak veya borcun elbirliği mülkiyet dışındaki bir sebepten ötürü ortak olması hâlinde, ihtiyari dava arkadaşlığı söz konusu olacaktır. Buna göre, ortaya çıkan zarardan ötürü müteselsil olarak sorumlu olan devlet ve ilgili oda arasında ihtiyari dava arkadaşlığı söz konusu olduğundan, aynı dilekçe ile davalılardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde dava açılabilir⁴³¹.

Tazminat davasının hukukî niteliği başlığı altında belirtildiği üzere, TBK'nın haksız fiile ilişkin hükümleri burada da uygulama bulduğundan, HMK m. 16 uyarınca özel yetki kuralı söz konusu olacaktır. Buna göre, haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkili kılınmıştır. Görüleceği üzere, kanun hükmünde birden fazla mahkeme yetkili kılınmış olup, davacı seçim hakkını kullanarak mahkemelerden birinde davasını açabilecektir⁴³². Bu bağlamda, devlet ve ilgili oda aleyhine açılacak sorumluluk davası da, HMK m. 16'da öngörülen yetki kuralları çerçevesinde ikame edilebilecektir.

HMK m. 7/1 hükmünün ayrıca ele alınması gerekmektedir. Buna göre davalının birden fazla olması hâlinde; davanın bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılacağı, dava sebebine göre kanunda davalıların tamamı hakkında ortak yetkili bir mahkeme belirtilmişse, davaya o yer mahkemesinde bakılacağı belirtilmiştir. Söz konusu hükümden anlaşılacağı üzere, davalılar hakkında kanunda ortak yetkili bir mahkeme belirtilmişse dava yalnızca ortak yetkili mahkemede açılabilir olup, böylece ortak yetkili mahkemenin yetkisi kesin yetki kuralı hâline gelmektedir⁴³³. Bu nedenle ticaret sicilinin hukuka aykırı tutulmasından doğan zararlardan ötürü, devlet ve ilgili odaya karşı yönettirecek tazminat davasının ortak yetkili mahkeme olan haksız fiilin işlendiği yer mahkemesinde açılması gerektiğini söylemek mümkündür. Ortak yetkili mahkeme olan haksız fiilin işlendiği yer mahkemesi ise ticaret sicilinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesidir⁴³⁴.

⁴³⁰ Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 221.

⁴³¹ Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 480-481.

⁴³² Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 141-142.

⁴³³ Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 135.

⁴³⁴ Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 135.

cc. Tazminat miktarının belirlenmesi

Tazminat davasında sorumlular aleyhine hükmedilecek miktar, ortaya çıkan zarar miktarından fazla olamayacaktır. Ancak bunun tersi mümkündür. Zira hâkim tarafından tazminat miktarı belirlenirken çeşitli hususlar göz önüne alındığından, hükmedilen tutarın zararın altında olması ihtimal dâhilindedir. TBK m. 51/1 hükmünde, tazminatın kapsamı ve ödeme biçiminin hâkim tarafından durumun gereği ve özellikle kusurun ağırlığı göz önüne alınarak belirleneceği düzenlenmiştir. Ancak TTK m. 25/2 uyarınca devlet ve ilgili odaya yöneltilecek tazminat davasında bir kusur sorumluluğu söz konusu olmadığından, hükmedilen tazminatın belirlenmesinde kusur göz önünde bulundurulmayacak ve zarar gören kişiler, hükmedilen tutarın tamamını devlet ya da ilgili odadan talep edebileceklerdir⁴³⁵.

Hâkim tarafından tazminata hükmedilirken, zarar görenin bir kusuru mevcut ise bu husus göz önünde bulundurularak, TBK m. 52 uyarınca tazminat miktarı azaltılabileceği gibi, kusurun ağırlığına göre tazminata hükmedilmemesi de söz konusu olabilecektir⁴³⁶. Örneğin sicil müdürlüğü tarafından yapılan tescil işlemine yasal süresi içerisinde itiraz edilmemesi veya sicile yapılan yanlış tescilin düzeltilmesi için başvuruda bulunulmaması gibi hususlar nedeniyle zarara uğrayan ilgililer, söz konusu zararın artmasına kendi kusurlu davranışları ile sebep olduklarından, devlet ve ilgili oda aleyhine hükmedilecek tazminat miktarında hâkim tarafından bu husus göz önünde bulundurularak, tazminat miktarı indirilebileceği gibi tamamen ortadan da kaldırılabilir⁴³⁷.

TTK'da ticaret sicilinin hukuka aykırı tutulmasından doğan zararlar bakımından devlet ve ilgili odanın müteselsil sorumluluğu öngörülmüş ise de, bahse konu sorumluluğun iç ilişkide devlet ve ilgili oda tarafından ne şekilde paylaşılacağına dair bir belirleme yapılmamıştır. Doktrinde yer alan bir görüşe göre, ortaya çıkan zararın devlet ve ilgili oda tarafından eşit olarak paylaşılması gerekmele birlikte, her somut olay özelinde ayrıca değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir⁴³⁸. Diğer bir görüşte ise, önceden yapılacak bir belirlemenin doğru olmadığı, zira TBK'da tazminatın paylaşımına ilişkin hâkime takdir yetkisi tanındığı ve önceden yapılan belirleme ile hâkime tanınan takdir yetkisinin

⁴³⁵ Akdağ Güney (Ticaret Sicili), s. 98.

⁴³⁶ Sirmen (Tapu Sicili), s. 101.

⁴³⁷ Sirmen(Tapu Sicili), s. 94-101; Özkorkut, s. 24.

⁴³⁸ Ulusoy, s. 98.

uyuşmayacağı ifade edilmiştir⁴³⁹. Konuya ilişkin başka bir görüşte ise, ortaya çıkan zarardan dolayı öncelikli olarak ilgili odanın sorumlu olması gerektiği, devletin ise sadece ilgili odadan tahsil edilemeyen tutar bakımından sorumluluğunun söz konusu olacağı ya da müteselsil sorumluluk esasına göre devlet tarafından ödenen tutarın, ilgili odanın ve sicil personelinin kendi kusuru nispetinde odaya rücu edilmesi gerektiği belirtilmiştir⁴⁴⁰.

Haksız fiil sebebiyle ortaya çıkan borç ilişkilerinde müteselsil sorumluluğun iç ilişkide ve dış ilişkide ne şekilde uygulanacağı TBK m. 61 ve m. 62 hükümlerinde düzenlenmiş olup, burada da genel hükümlerden faydalanılması yerinde olacaktır. Buna göre, hükmedilen tazminat miktarı müteselsil borçlular arasında paylaştırılırken tüm durum ve koşullar, özellikle taraflardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu göz önünde tutulacaktır. Söz konusu tazminatı kendi payına düşenden fazla ödeyen taraf ise, fazla ödediği kısım bakımından diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip olarak, zarar görenin haklarına halef olacaktır⁴⁴¹. Bu husus devlet ve ilgili odanın sorumluluğu açısından ele alındığında, dış ilişkide müteselsil olarak sorumlu olan devlet ve oda, iç ilişkide somut olaya ilişkin durum ve koşullar ile her birinin kusur durumu göz önünde bulundurularak, farklı oranlarda sorumlu tutulabilecektir. Bu belirlemenin yapılırken ticaret sicili işlemlerinin hukuka uygun bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için gerekli mevzuat düzenlemelerinin yapıp yapılmadığı, sicil müdürü ya da sicil personelinin seçilmesinde gerekli özenin gösterilip gösterilmediği gibi faktörler dikkate alınarak, ödenen tazminatın iç ilişkide nasıl paylaştırılacağına karar verilecektir⁴⁴².

dd. Zamanaşımı

Ticaret sicilinin tutulmasından ötürü doğan zararlara ilişkin, devlet ve ilgili odaya karşı açılacak sorumluluk davasında, kanunda öngörülen bir zamanaşımı süresi bulunmamaktadır. Bu sebeple genel hükümlere başvurulacak, TBK'da haksız fiil sorumluluğuna ilişkin öngörülen zamanaşımı süreleri uygulanacaktır⁴⁴³. TBK m. 72 hükmüne göre, tazminat isteminin zarar görenin zararı veya tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten itibaren on yıl

⁴³⁹ Akdağ Güney (Ticaret Sicili), s. 99.

⁴⁴⁰ Kayar (Değerlendirme), s. 358-359.

⁴⁴¹ Oğuzman ve Öz, s. 298-299.

⁴⁴² Ulusoy, s. 98.

⁴⁴³ Sirmen (Tapu Sicili), s. 103; Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, s. 71 vd.

geçmesiyle zamanaşımına uğrayacağı, ancak tazminatın ceza kanunlarında daha uzun bir zamanaşımı öngörülen cezayı gerektiren bir fiilden doğması hâlinde bu sürenin uygulanacağı belirtilmiştir. Buna göre iki yıllık zamanaşımı süresi, ticaret sicilinin tutulması nedeniyle ortaya çıkan zararın ve devlet ile ilgili odanın müteselsil sorumluluğunun öğrenilmesinden itibaren başlayacak olup, zarar gören kişinin bu sürede dava açması gerekecektir. Ancak zararın meydana gelmesine sebep olan işlemin üzerinden on yıl geçmesiyle tazminat talebi zamanaşımına uğrayacaktır⁴⁴⁴.

3. Sicil müdürü ve ilgili diğer personelin sorumluluğu

a. Hukukî sorumluluk

TTK m. 25/2 hükmünde düzenlenen rücu mekanizması ile ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan ötürü, devlet ve ilgili oda tarafından ödenen tazminat bakımından, zarara sebebiyet veren işlemi gerçekleştiren sicil müdürü veya personelin sorumluluğu gündeme gelmektedir. Sicil müdürü veya sicil personelinin söz konusu sorumluluk hâli, yapma ya da yapmama şeklinde bir davranışından dolayı meydana gelebilmektedir⁴⁴⁵. Örneğin sicil kayıtlarının eksik ya da hatalı tutulması, sicil kayıtlarına işlenmesi gereken bir şerhin işlenmemesi, hukuka uygun bir tescil talebinin reddedilmesi, tescil işlemlerinin geciktirilmesi, başvurular arasında bir kısmına öncelik tanınması, inceleme yükümlülüğünün hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesi gibi durumlarda sicil müdürü ve personelinin sorumluluğu söz konusu olacaktır⁴⁴⁶.

TTK m. 25/2 hükmünde “*Ticaret sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet ve ilgili oda müteselsilen sorumludur. Devlet ve sicil görevlilerini atamaya yetkili kurum zararın doğmasında kusuru bulunanlara rücu eder...*” denilerek, sicil kayıtlarının hukuka uygun olarak tutulmamasından kaynaklanan tüm zararlardan ötürü devlet ve ilgili oda birinci dereceden, müteselsil ve kusursuz olarak sorumlu tutulmuştur⁴⁴⁷. Sicil müdürü ve ilgili sicil personeli bakımından ise, doğrudan bir sorumluluk hâli öngörülmemiş olmakla birlikte, rücu mekanizmasına yer verilerek zararın doğmasında kusuru bulunan personelin sorumluluğuna işaret edilmiştir.

⁴⁴⁴ Oğuzman ve Öz, s. 75.

⁴⁴⁵ Bilge (Sicil), s. 254.

⁴⁴⁶ Bilge (Sicil), s. 254; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 28; Özkorkut, s. 28.

⁴⁴⁷ Akdağ Güney (Ticaret Sicili), s. 100; Özkorkut, s. 21.

Belirtilmelidir ki, TTK m. 25/2 hükmü ile sicil müdürü ve ilgili sicil personeline ilişkin öngörülen sorumluluk hâli doğrudan bir sorumluluk değildir. Diğer bir deyişle, söz konusu zararın ortaya çıkmasına bu kişilerin kusurlu davranışları sebebiyet vermiş ise sorumluluklarından bahsedilebilecektir. Bu durumda devlet ve ilgili oda, zararın meydana gelmesine kusuru ile sebebiyet veren personele rücu edebilme hakkına sahip olacaktır. Bu düzenleme ile sicil müdürü ve ilgili sicil personeli bakımından öngörülen sorumluluk bir kusur sorumluluğu olduğundan, sorumluluğun doğabilmesi için kusur, zarar, illiyet bağı ve hukuka aykırılık unsurlarının gerçekleşmesi gerekecektir⁴⁴⁸.

aa. Devlet ve ilgili odaya karşı sorumluluğu

Ticaret sicilinin tutulması nedeniyle ortaya çıkan zararlardan ötürü sicil müdürü ve sicil personelinin zarar gören kişilere karşı doğrudan bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Zira söz konusu zararlardan ötürü devlet ve ilgili oda doğrudan müteselsil olarak sorumlu olup, sicil kayıtlarının gereği gibi tutulmaması nedeniyle zarara uğrayanlar, bu zarara kusurlu davranışı ile sebebiyet veren personele karşı dava yoluna başvurmak zorunda kalmadan zararın tazmin edilmesi için doğrudan devlet ve ilgili odanın sorumluluğu yoluna başvurabilecektir. Bu durumda, devlet ve ilgili oda zarar görene ödemiş olduğu tazminatı, söz konusu zararın ortaya çıkmasında kusuru bulunan personele rücu hakkına sahip olduğundan, ilgili personelin sorumluluğu gündeme gelmektedir⁴⁴⁹. Görüleceği üzere, sicil kayıtlarının tutulması nedeniyle üçüncü kişilerin uğramış oldukları zararlardan ötürü, zarara sebebiyet veren sicil müdürü ve ilgili sicil personelinin zarar gören kişilere karşı doğrudan bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Devlet ve ilgili oda tarafından zarar gören kişilere karşı ödenen tazminata ilişkin rücu hakkının kullanılması hâlinde, bu kişilerin yalnızca devlet ve ilgili odaya karşı sorumluluğu söz konusu olacaktır. Bahse konu kişilerin sorumluluğunun kapsamına ise zarar görene karşı devlet ve ilgili oda tarafından ödenen tazminat tutarı ve bu tutarın yanında işletilen faiz, yargılama gideri ve vekâlet ücreti gibi tutarlar girmektedir⁴⁵⁰.

⁴⁴⁸ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 299; Akdağ Güney (Ticaret Sicili), s. 100.

⁴⁴⁹ Bilge (Sicil), s. 255-256; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 299.

⁴⁵⁰ Bilge (Sicil), s. 256.

bb. Sorumluluğun şartları

Sicil müdürü ve ilgili sicil personelinin, zarar gören kişiye ödenen tazminat bakımından devlet ve ilgili odaya karşı sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için sicil müdürü ya da personelin zarara sebebiyet veren bir davranışı, zarar, ortaya çıkan zarar ile davranış arasında nedensellik bağı ve kusurun mevcut olması gerekmektedir. Belirtmek gerekir ki ticaret sicilinin tutulmasından doğan zararlardan ötürü devlet ve ilgili oda bakımından kusursuz sorumluluk hâli söz konusu olsa da, sicil müdürü ve ilgili personel bakımından sorumluluğun söz konusu olabilmesi ve kendilerine rücu edilebilmesi için haksız fiilin ve kusurun varlığı şarttır⁴⁵¹.

Sicil müdürü ve ilgili sicil personeli açısından haksız fiil nedeniyle sorumluluk hâli söz konusu olduğundan, rücu davası için TBK m. 49'da öngörülen haksız fiile ilişkin şartların mevcut olması ve davanın adli yargıda açılması gerekmektedir. Zira devlet ve ilgili oda tarafından rücu müessesesine başvurulabilmesi için ortaya çıkan zararın sicil müdürünün veya ilgili sicil personelinin kusurlu bir eyleminden kaynaklanması gerekmektedir⁴⁵². Bu bakımdan kusurun mevcut olduğunun ve kusur derecesinin devlet ve ilgili oda tarafından ispat edilmesi gerekecektir⁴⁵³.

Yukarıda belirtildiği üzere, devlet ve ilgili oda aleyhine açılan tazminat davasında HMK m. 61/1 uyarınca davanın zarara kusuru ile sebebiyet veren sicil müdürü ya da sicil personeline ihbarı söz konusu olabilecektir⁴⁵⁴. Dava sonuçlanıncaya kadar davanın ihbarı yoluna başvurulmaması hâlinde, zarara sebebiyet veren sicil müdürü ya da sicil personeli, devlet ve ilgili oda tarafından kendisinin gerektiği gibi savunulamadığını iddia ederek, dava kendisine ihbar edilseydi davaya müdahil olarak kendi lehine sonuç elde edebileceğini ispat ettiği ölçüde sorumluluktan kurtulacaktır⁴⁵⁵. Davanın sicil müdürü ya da ilgili personele ihbar edilmesi hâlinde, ihbar edilen taraf kusurun ispatı ve zararın doğru olarak tespiti konularında devlet ve ilgili odaya yardımda bulunabileceği gibi, herhangi bir zarar doğmadığını da ileri sürebilecektir⁴⁵⁶.

⁴⁵¹ Bilge (Sicil), s. 256.

⁴⁵² Bilge (Sicil), s. 256.

⁴⁵³ Bilge (Sicil), s. 256-257.

⁴⁵⁴ Bkz.: Üçüncü Bölüm, Davanın Tarafları

⁴⁵⁵ Bilge (Sicil), s. 257.

⁴⁵⁶ Bilge (Sicil), s. 257.

cc. Rücu davasına ilişkin hususlar

Ticaret sicilinin tutulması nedeniyle ortaya çıkan zararlardan ötürü müteselsil olarak sorumlu olan devlet ve ilgili oda, zarar gören kişilere ödemiş oldukları tazminat tutarını adli yargıda bir tazminat davası açarak, söz konusu zarara kusuru ile sebebiyet veren sicil müdürüne ya da sicil personeline rücu edebileceklerdir⁴⁵⁷. Söz konusu rücu davasında sicil müdürü ve sicil personeli bakımından bir kusur sorumluluğu benimsenmiş olup, ortaya çıkan zararda birden fazla sicil personelinin kusurlu olması hâlinde ise, bu kişiler devlet ve ilgili odaya karşı müteselsil olarak sorumlu olacaklardır⁴⁵⁸. Rücu davasında sicil müdürü ya da ilgili sicil personelinin kusurunun varlığını ispat yükü, devlet ve ilgili odaya ait olup, kusurun ispat edilememesi yahut kusurun bulunmadığının anlaşılması hâlinde ise davanın reddi gerekecektir⁴⁵⁹.

Sicil müdürü ve ilgili sicil personeline karşı açılan rücu davasında, TBK m. 73'de öngörülen haksız fiile ilişkin zamanaşımı kuralları uygulanacaktır⁴⁶⁰. Buna göre rücu istemi, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde tazminatın tamamının ödendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrayacaktır. Burada üzerinde durulması gereken husus, devlet ve ilgili oda zarar görene tazminatı ödedikten ve zararın ortaya çıkmasında kusuru bulunan personelin kimliğini öğrendikten sonra kanunda öngörülen iki yıllık zamanaşımı süresi işlemeye başlayacak olup, eğer ki tazminat ödenmesine rağmen kusuru bulunan personel tespit edilememiş ise bu süre işlemeye başlamayacaktır⁴⁶¹. Ancak belirtmek gerekir ki, zamanaşımı süresi her hâlde tazminatın tamamının ödendiği tarihten itibaren on yıldır⁴⁶².

Rücu davası ile sicil müdürü veya sicil personelinden talep edilecek tazminat tutarı belirlenirken, devlet ve ilgili oda tarafından zarar gören kişiye ödenen tazminat tutarı ile birlikte bu tutar üzerinden işleyen faiz, yargılama gideri ve vekâlet ücretlerinin de dikkate alınacağını daha önce belirtmiştik⁴⁶³. Ancak devlet ve ilgili oda tarafından zarar görene ödenen tazminatın zamanında ödenmemesi nedeniyle temerrüde düşülmesi hâlinde, zararı

⁴⁵⁷ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, s. 299; Karayalçın (Ticarî İşletme), s. 314; Karayalçın (Tescilin Etkileri), s. 28.

⁴⁵⁸ Bilge (Sicil), s. 257; Özkorkut, s. 26,28.

⁴⁵⁹ Özkorkut, s. 25-26.

⁴⁶⁰ Bilge (Sicil), s. 257.

⁴⁶¹ Oğuzman ve Öz, s. 72 vd.

⁴⁶² Oğuzman ve Öz, s. 74-75; Tazminatın TBK m. 72/1 hükmü uyarınca ceza kanunlarında daha uzun zamanaşımı süresi öngörülen bir fiilden ortaya çıkması hâlinde ceza kanununda öngörülen uzun zamanaşımı süresi uygulanacaktır.

⁴⁶³ Sirmen (Tapu Sicili), s. 107.

artırıcı nitelikte olan bu kusurlu davranış ilgili personele yüklenemeyecektir. Faiz talebinin başlangıcına esas oluşturacak tarihin belirlenmesi açısından, zararın doğduğu anın tespiti önem arz etmektedir. Zira haksız fiil nedeniyle zarar gören kişiler bakımından alacak hakları, zararın doğmasıyla birlikte muacceliyet kazanacaktır. Devlet ve ilgili oda bakımından ise zarar gören kişiye yapılan tazminat ödemesi anından itibaren, zarara kusuruyla sebep olan sicil personeline karşı bir alacak hakkı doğacaktır ve faiz talep edilebilecektir⁴⁶⁴. TBK m. 51/1 hükmü uyarınca belirlenecek tazminatın kapsamı ve ödeme biçiminde, somut durumun özellikleri ve kusurun kast veya ağır ihmale mi yoksa hafif ihmale mi dayandığı gibi hususlar göz önünde bulundurulacaktır⁴⁶⁵. Zararın doğmasına kusuru ile sebebiyet veren sicil müdürü ya da sicil personeli, söz konusu zararı doğuran fiili bilerek ve isteyerek gerçekleştirmiş ise, bu kişilerin kastından söz edilebilecektir. Örneğin bir şirket hakkında verilen iflasın kaldırılmasına ilişkin kararın sicil müdürlüğüne bildirilmesine rağmen, bilerek ve isteyerek sicil kayıtlarına işlenmemesi nedeniyle, Kamu İhale Kanunu'nun 10'uncu maddesi uyarınca düzenlenen iflas ve konkordato belgesinde ilgili şirketin iflas hâlinde olduğunun belirtilmesi ve maddî olarak zarara uğramasına sebep olunması hâlinde kast söz konusu olacaktır. Ancak sicil personeli, sicil kayıtlarını tutarken göstermesi gereken dikkat ve özeni göstermeyerek zarara sebebiyet vermiş ise, ilgili personelin ihmalden söz edilecektir. Bu bağlamda ilgili personel herhangi bir personelden göstermesi beklenen asgari düzeyde dikkat ve özeni göstermemiş ise ağır ihmalden; dikkatli ve özenli bir personelden beklenen gereken dikkat ve özeni göstermemiş ise hafif ihmalden söz edilebilecektir⁴⁶⁶. Örneğin sicil müdürünün TTK m. 33 uyarınca tescili zorunlu olmasına rağmen tescil edilmemiş bir hususu haber almasına rağmen, tescil ilgililerini kanuni zorunluluklarını yerine getirmeleri için tescile davet etmesi gerekirken, gerekli dikkat ve özeni göstermemesi sebebiyle söz konusu hususun tescile tâbi olmadığı kanısına vararak tescile davet prosedürünü işletmemesi hâlinde ağır kusurundan söz edilecektir. Ancak sicil müdürü, söz konusu hususu haber aldığı anda ilgilileri tescile davet etmesine rağmen ilgililer tarafından sunulan tescilden kaçınma nedenlerini incelerken yeterli dikkati göstermemiş ise hafif kusurundan bahsedilebilecektir.

Devlet tarafından açılacak rücu davasında davacı taraf, devlet adına tazminatı ödeyen⁴⁶⁷ ve rücu davasında da devleti kanunen temsile yetkili organ olan Hazine ve Maliye Bakanlığıdır. Yine ilgili oda kendi ödemiş olduğu tazminat bakımından, davacı sıfatıyla rücu

⁴⁶⁴ Sirmen(Tapu Sicili), s. 107.

⁴⁶⁵ Oğuzman ve Öz, s. 54-57.

⁴⁶⁶ Oğuzman ve Öz, s. 55 vd.

⁴⁶⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Üçüncü Bölüm, Tazminat Davasının Özellikleri, Davanın Tarafları

davası ikame edebilecektir. Burada davalı sıfatı ise, devlet ve/veya ilgili oda tarafından ödenen tazminat bakımından zarara kusuru ile sebebiyet veren sicil müdürü ya da sicil personeline aittir.

Rücu davasında görevli mahkeme, TTK m. 4 ve 5 hükümleri doğrultusunda asliye ticaret mahkemeleridir. Yetkili mahkemenin tespitinde ise genel yetkiye ilişkin HMK m.6 ve haksız fiillerden doğan davalara ilişkin özel yetkiyi düzenleyen HMK m. 16 hükmü uygulanacaktır. Buna göre, kusurlu personele karşı açılacak rücu davasında seçimli olarak bu yer mahkemelerinden birinde dava yoluna başvurulabilecektir⁴⁶⁸.

dd. Zarar görenlere karşı sorumluluğu

Ticaret sicili müdürü ve ilgili sicil personelinin sicil kayıtlarının tutulmasından ötürü ortaya çıkan zararlarda kusuru bulunsa dahi, söz konusu zarardan ötürü doğrudan bir sorumluluklarının bulunmadığını yukarıda belirtmiştik⁴⁶⁹. Ancak bu kişilerin görevleri sırasında gerçekleştirdikleri kusurlu davranış ayrıca bir suç teşkil ediyorsa, bu kişilerin zarar gören üçüncü kişilere karşı doğrudan sorumluluğu söz konusu olabilecektir. Bu hâlde sicil müdürü ve ilgili sicil personelinin göreviyle ilgisi olmayan ya da dolaylı ilgisi olan kişisel kusuru sebebiyle zarar gören şahıslar nezdinde doğrudan sorumlulukları söz konusu olacaktır⁴⁷⁰.

Sicil müdürü ya da ilgili sicil personelinin sahip olduğu yetkilerin kasıtlı olarak kötüye kullanılması yahut sınırları yasal düzenlemeler ile net bir biçimde çizilen yetkilerinin aşılması hâlinde, bu kişilerin doğrudan sorumlulukları gündeme gelecektir⁴⁷¹. Örneğin sicil müdürü veya sicil personeli tarafından sahte resmî evrak düzenlenmesi yoluyla sicil kayıtlarında yolsuzluğa sebep olunması hâlinde kişisel kusur söz konusu olacaktır. Bu hâlde, sicil müdürü ya da sicil personelinin zarara kusuru ile neden olan üçüncü bir kişi gibi genel hükümler çerçevesinde sorumlulukları söz konusu olacaktır⁴⁷². Bu durumda zarar gören kişiler zararın giderilmesi için devlet ya da ilgili odaya başvurabilecekleri gibi, doğrudan zarara sebebiyet veren personele de başvurabilecektir. Burada üzerinde durulması gereken bir diğer husus, sicil müdürü veya ilgili sicil personeli tarafından gerçekleştirilen bu yöndeki

⁴⁶⁸ Pekmez, s. 191-192.

⁴⁶⁹ Bkz.: Üçüncü Bölüm, Sicil Müdürü ve İlgili Diğer Personelin Sorumluluğu

⁴⁷⁰ Bilge (Sicil), s. 258.

⁴⁷¹ Bilge (Sicil), s. 258.

⁴⁷² Bilge (Sicil), s. 257-258.

davranış ceza kanunları bağlamında bir suç oluşturuyor ise, bu kişilerin ayrıca cezai sorumlulukları da söz konusu olacaktır.

Doktrinde *Demirel* tarafından, sicil personelinin görevi esnasında üçüncü bir kişiye hakaret etmesi hâlinde ortaya çıkan manevi zarar örneğinden hareket edilerek, oluşan zarar sicil müdürü ya da ilgili personelin kişisel kusuru sebebiyle meydana gelse dahi, sicil kayıtlarının tutulması nedeniyle ortaya çıkan bir zarar değilse devlet ve ilgili odaya başvurulamayacağı, ancak kişisel kusur söz konusu olsa bile sicil kayıtlarının usulüne uygun olarak tutulmamasından kaynaklı bir zarar ise devlet ve ilgili odanın da sorumluluğunun söz konusu olacağı belirtilmiştir⁴⁷³.

b. Cezai sorumluluğu

Sicil müdürü ve ilgili sicil personelinin görevlerini ifa ederken işlemiş oldukları suçlardan ötürü cezai sorumlulukları da söz konusudur⁴⁷⁴. TTK m. 25/2 ve TSY m. 11/1 hükmünde belirtildiği üzere, ticaret sicili müdürü, müdür yardımcıları ve diğer sicil personelleri görevleriyle ilgili işlemiş oldukları suçlardan ötürü kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklardır. Bu kişilere karşı görevleri nedeniyle işlenen suçlar da kamu görevlisine karşı işlenmiş sayılacaktır⁴⁷⁵.

Sicil müdürü ya da diğer sicil personellerinin görevleri esnasında gerçekleştirdikleri kusurlu davranışlar ile aynı zamanda rüşvet, irtikâp gibi cezai sorumluluğa neden olacak bir suç işleniyor ise ceza hukuku anlamında sorumlulukları da gündeme gelecektir. Bu durumda bahse konu kişilerin kamu görevlisi sayılması, verilen cezada ağırlaştırıcı neden olarak ortaya çıkmaktadır⁴⁷⁶. Örneğin sicil personeli tarafından düzenlenen ticaret sicili tasdiknamesinde, şirketi temsile yetkili olmayan bir kişinin kasten yetkili olarak gösterilerek

⁴⁷³ Demirel, s. 309-310.

⁴⁷⁴ Bilge (Sicil), s. 258; Akdağ Güney (Ticaret Sicili), s. 100.

⁴⁷⁵ Yargıtay 5 CD 12/05/2016 Tarih ve E.2016/1899, K.2016/5004 sayılı kararı “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 25/2. maddesinde yer alan "... Ticaret sicili müdürü ve yardımcıları ile diğer personeli, görevleriyle ilgili suçlardan dolayı kamu görevlisi olarak cezalandırılır ve bunlara karşı işlenmiş suçlar kamu görevlisine karşı işlenmiş sayılır" şeklindeki hüküm gereğince gerek şüpheliye atılı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 257/1. maddesinde tanımlanan görevi kötüye kullanma suçu, gerekse iddialar kapsamında aynı Kanun'un 258/1. maddesinde tanımlanan göreve ilişkin sırrın açıklanması suçunun göreve ilişkin suç olmalarından dolayı şüpheli hakkındaki soruşturmanın 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun hükümlerine göre merciiinden izin alınmak suretiyle yapılması gerektiği, ancak soruşturma izni alınmadığı anlaşıldığından, soruşturma izni alınmadan verilen kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin karara karşı yapılan itirazın kabulü yerine reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. maddesi uyarınca bozulması lüzumu ...”(www.lexpera.com.tr e.t.: 07/08/2024)

⁴⁷⁶ Bilge (Sicil), s. 258.

şirket adına işlemlerde bulunmasına zemin hazırlanması hâlinde, ilgili sicil personeli şartları mevcut ise, TCK'nın görevi kötüye kullanma başlıklı 257'nci ve resmî belgede sahtecilik başlıklı 204'üncü maddesi uyarınca cezalandırılacaktır. Keza icra dairesi tarafından yapılan haciz bildirimine rağmen, sicil kayıtlarına haciz şerhini işlemeyerek veya mahkeme tarafından bildirilen ihtiyati tedbir şerhini sicil kayıtlarına işlemeyerek üçüncü kişilerin hak kaybı yaşamasına neden olan sicil personeli, görevinin gereklerini yapmayı ihmal etmesi nedeniyle TCK m. 257/2 hükmü doğrultusunda görevi kötüye kullanma suçundan cezalandırılacaktır.

c. Disiplin sorumluluğu

TSY m. 9/4 hükmünde, ticaret sicili müdürü, müdür yardımcıları ve diğer sicil personellerine görevlerinden dolayı verilecek disiplin cezaları ve her bir cezanın hangi fiilden ötürü verileceği tek tek sıralanmıştır. Bahse konu düzenlemede öngörülen disiplin cezaları ise uyarı, kınama, ücretten kesme ve görevden alma cezasıdır. Yönetmeliğin 9/6'ncı maddesinde, disiplin cezasının verilmesine neden olan davranışın beş yıl içinde tekrar gerçekleştirilmesi hâlinde bir derece ağır olan disiplin cezasının uygulanacağı, aynı derecede cezayı gerektiren farklı davranışlar nedeniyle verilen disiplin cezalarının ise üçüncü kez tekrarlanması hâlinde bir derece ağır olan disiplin cezasının uygulanacağı belirtilmiştir. Yine Yönetmelik m. 9/7 hükmünde belirtildiği üzere, bu şekilde disiplin cezasını gerektirecek bir suç işleyen personel, geçmişteki hizmetlerinden ötürü ödül veya başarı belgesi almış ise kendisine verilecek disiplin cezasında bir derece hafif olan uygulanabilecektir. Disiplin cezası verilmesini gerektiren fiil ve hâllere benzer nitelik ve ağırlıkta davranışları gerçekleştiren kişilere de aynı disiplin cezası verilecektir. Ayrıca, kişiler hakkında disiplin soruşturması yapılmış olsa dahi gerçekleştirmiş oldukları fiiller genel hükümler uyarınca suç teşkil ediyorsa ceza soruşturması açılması yapılabilecektir (TSY m. 9/8-9).

TSY m. 9/11 hükmünde, disiplin cezası vermeye yetkili olanlar ve itiraz mercileri düzenlenmiştir. Buna göre sicil müdürleri için uyarı, kınama ve ücretten kesme cezası, oda genel sekreteri ve yönetim kurulu başkanının müşterek imzası ile verilmektedir. Söz konusu cezalara itiraz oda meclisine yapılacaktır. Müdür yardımcılara verilecek uyarı, kınama ve ücretten kesme cezası, sicil müdürü ve oda genel sekreterinin müşterek imzası ile verilmektedir. Bu cezalara itiraz ise oda yönetim kuruluna yapılacaktır. Ticaret sicili müdürlüğünde tescil işlemlerini gerçekleştirmekle görevli personele verilecek uyarı,

kınama ve ücretten kesme cezaları ise sicil müdürü ve müdür yardımcısının müşterek imzası ile verilecek olup, bu cezalara itiraz genel sekretere yapılacaktır. Görevden alma cezası ise sicil müdürü ve oda genel sekreterinin müşterek imzaları ile verilecek olup, itiraz ise oda yönetim kuruluna yapılacaktır. Söz konusu disiplin cezalarının ilgili kişilerin savunması alınmadan verilmesi mümkün olmayıp, ilgiliye savunmasını yapması için yedi günden az olmamak üzere süre verilmelidir. Disiplin cezası ilgiliye tebliğ edildikten itibaren sekiz gün içinde ilgili makama itiraz edilebilecektir. Söz konusu itirazların en geç otuz gün içinde karara bağlanması gerekli olup, yasal süresi içerisinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları ise kesinleşecektir. Söz konusu davranışların gerçekleştirildiğinin öğrenilmesinden itibaren; uyarma, kınama ve ücretten kesme cezalarında bir ay içinde, görevden alma cezasında ise altı ay içinde disiplin soruşturmasına başlanılmaması ya da disiplin cezasını gerektiren davranışın gerçekleştirilmesinden itibaren her hâlde iki yıl içinde disiplin cezası verilememesi hâlinde ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrayacaktır. Ayrıca verilen tüm disiplin cezalarının Ticaret Bakanlığına bildirilmesi gerekmektedir.

II. Ticaret Sicili İşlemlerine Karşı Yargı Yolu

A. Ticaret Sicili Müdürlüğünün Taraf Ehliyeti Sorunu

HMK m. 50'de düzenlenen taraf ehliyeti, bir davada taraf olarak yer alabilme, yargılamanın öznesi olabilme anlamına gelmekte olup, medenî hukuktaki hak ehliyetinin usûl hukukundaki karşılığına tekabül etmektedir.

Hem özel hukuk hem de kamu hukuku tüzel kişilerinde taraf ehliyeti bizzat tüzel kişinin kendisine ait olup, dava tüzel kişi adına veya tüzel kişiye karşı açılmaktadır. Yukarıda belirtildiği üzere, ticaret sicili müdürlükleri, ticaret odaları veya ticaret ve sanayi odaları bünyesinde faaliyet gösteren, tüzel kişiliği haiz olmayan bir kamu kuruluşu niteliğinde olup, bu durum ticaret sicili müdürlüğünün taraf ehliyetine sahip olup olamayacağı sorusunu akla getirmektedir.

Doktrinde yer alan hâkim görüşe göre, taraf kavramının belirlenmesinde şeklî taraf teorisinin benimsenmesi gerekmektedir. Buna göre davanın tarafları, dava dilekçesinde davacı ve davalı olarak gösterilen taraflara bakılarak belirlenecektir⁴⁷⁷. Diğer bir deyişle, dava dilekçesinde taraf olarak gösterilen kimseler o yargılamada taraf olarak kabul edilecek

⁴⁷⁷ Görgün, Börü, Toraman ve Kodakoğlu, s. 239.

ve hâkim tarafından yargılama esnasında, taraf olarak gösterilen kimsenin taraf sıfatını haiz olduğuna karar verilirse ona ilişkin bir hüküm kurulacaktır.

Fonksiyonel taraf teorisinde ise, bütün hukuk davaları bakımından geçerli taraf kavramının belirlenmesinin imkânsızlığına işaret edilmiş ve malvarlığı kavramından yola çıkılarak, sùjelerden ziyade ihtilaf konusu olan malvarlığının önemli olduğu, buna ilişkin davalarda uyuşmazlık konusu malın yönetimine yetkili olan kimsenin davada taraf olacağı ifade edilmiştir⁴⁷⁸. Fonksiyonel teoride, taraf kavramının belirlenmesinde uyuşmazlığın malvarlığına ilişkin olup olmadığı şeklinde ayrıma tâbi tutulması, doktrinde taraf kavramının bütünlüğünün bozulmasına sebep olacağı şeklinde eleştirilmiştir⁴⁷⁹. Kanaatimizce ticaret sicili müdürlüğünün taraf ehliyetine sahip olup olmadığı değerlendirilmesinde, fonksiyonel teorinin özünde yatan, yargılamada taraf kavramı belirlenirken “yargılamanın konusu ve amacı”nın esas alınması düşüncesinden hareket edilmesi amaca uygunluk bakımından yerinde olacaktır. Zira her ne kadar taraf ehliyeti tüzel kişiliğe bağlı kılınmış ise de, fonksiyonel taraf teorisinden hareket edildiğinde, ticaret sicili müdürlüğü tüzel kişiliğe sahip olmasa dahi, bir sicil işleminden doğan uyuşmazlıkta taraf ehliyetine sahip olup olmadığı belirlenirken müdürlüğün işlevi esas alınacaktır. Daha açık bir anlatımla, fonksiyonel taraf teorisinde dava konusu olan husus hangi kişi veya kurum tarafından gerçekleştirilmiş ise, o kişi veya kurum davanın tarafı sayılacaktır. Buna göre ticaret sicili işlemlerinden doğan uyuşmazlıklarda işlemi gerçekleştirmiş olan ticaret sicili müdürlüğü davanın tarafı sayılacaktır. Aşağıda ele alınacağı üzere, TTK m. 34/1 hükmünde, ilgililerin sicil müdürlüğü tarafından tescil, tadil ve terkin taleplerine ilişkin verilen kararlara karşı sekiz gün içinde asliye ticaret mahkemesine itiraz edebileceği düzenlenmiştir. Kanaatimizce bu düzenleme fonksiyonel taraf teorisinin bir yansıması niteliğinde olup, tüzel kişiliğe sahip olmayan bir kuruma, gerçekleştirdiği işlemlerin niteliği ve etkileri esas alınarak kanun hükmü ile taraf sıfatının verildiğini göstermektedir.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise, ticaret sicili müdürlüğünün idarî nitelikteki işlemlerine ilişkin yargı yoluna başvurulması hâlinde, sicil müdürlüğünün taraf ehliyetine sahip olup olmayacağıdır. Zira TTK m. 34 hükmünde tescil, tadil ve terkin işlemlerine karşı asliye ticaret mahkemesine itiraz yoluna başvurulabileceğinin

⁴⁷⁸ Görgün, Börü, Toraman ve Kodakoğlu, s. 238-239.

⁴⁷⁹ Fonksiyonel taraf teorisinin taraf kavramının bütünlüğüne zarar vereceğine ilişkin bkz.: Serdar Kale, *Medenî Yargılamada Taraf Ehliyeti*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2009, s. 4.

düzenlenmesiyle, söz konusu işlemler bakımından şüpheye yer olmaksızın sicil müdürlüğünün taraf ehliyetine sahip olduğu sonucu çıkmaktadır. Diğer yandan, sicil müdürlüğünün yukarıda "*diğer işlemler*" başlığı altında yer verilen idarî nitelikteki işlemlerine karşı gerek TTK'da gerek diğer kanunlarda açıkça bir yargı yolu öngörülmemiştir.

Aşağıda detaylı olarak açıklanacağı üzere, ticaret sicili müdürlüğünün idarî nitelikteki işlemlerine karşı idarî yargı yoluna başvurulabilecektir⁴⁸⁰. 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu m. 31/1 hükmünde "ehliyet" konusunda HMK'ya atıfta bulunularak, HMK'nın ehliyete ilişkin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak yukarıda belirtildiği üzere, HMK'da ehliyet konusu Medenî Kanun'un gerçek ve tüzel kişilerin hak ve fiil ehliyetine ilişkin kuralları doğrultusunda belirlenmiş olup, ilgili düzenlemede her gerçek ve tüzel kişinin taraf ehliyetine sahip olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle, tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşların taraf ehliyetinin bulunmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak, doktrinde *Kaplan* tarafından, her ne kadar İYUK'ta taraf ehliyetine ilişkin olarak HMK'ya göndermede bulunulmuş olsa da, idarî yargılama usulünde Medenî Kanun'un buna ilişkin kurallarının olduğu gibi değil, idarî yargıda görülen uyuşmazlıklara uygun düştüğü ölçüde ve söz konusu uyuşmazlıkların gereksinimlerine cevap verdiği sürece uygulanmasının bir zorunluluk olduğu belirtilmiştir. Zira idarî yargı yerleri bu durumu kamu düzenine ilişkin saydığından, İYUK ile göndermede bulunulan HMK hükümlerini harfiyen uygulama konusunda kendilerini muaf saymış ve yargılamanın gerekli ve haklı kıldığı durumlarda farklı uygulamalarda bulunabilme yetkisini görmüşlerdir⁴⁸¹. *Kaplan* tarafından konuya ilişkin olarak, Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu'nun 08/03/1979 Tarih ve E. 1971/1, K. 1979/1 sayılı, "*idare hukuku sahasında dava ehliyetinin ancak gerçek ve tüzel kişilere tanındığı yolunda kısıtlayıcı bir ilke ve kural yoktur. 521 sayılı Yasada dava ehliyetine ilişkin bütün hallerde gerçek ve tüzel kişi terimlerinden daha kapsamlı olan 'ilgililer' sözcüğü kullanılmıştır. İdarede birçok merci ve organlar, tüzel kişiliklerinin olmamasına rağmen kanunen yükledikleri görevler ve aldıkları yetkiler nedeniyle görev ve yetki sahalarına ilişkin olarak tasarruf ehliyetini ve bu arada dava*

⁴⁸⁰ Ticaret sicili müdürlüğünün idarî nitelikteki işlemlerine karşı başvurulabilecek yargı yoluna ilişkin açıklamalar için bkz.: Üçüncü Bölüm, Ticaret Sicili Müdürlüğünün İdarî İşlem Niteliğindeki İşlemlerinin Yargısal Denetimi.

⁴⁸¹ Gürsel Kaplan, "Danıştay Kararları ve İlgili Özel Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde İdarî Yargıda Ehliyet ve Husumet", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 19, Sayı 1-2, İl Han Özyay'a Armağan, 2011, s. 354.

ehliyetini de haiz bulunmaktadırlar” şeklindeki kararı emsal gösterilerek, tüzel kişiliğe sahip olmayan idarî kuruluşlar bakımından yerinde bir karar olduğuna işaret edilmiştir⁴⁸².

Kanaatimizce ticaret sicili müdürlüğünün tüzel kişiliğe sahip olmaması, idarî işlem tesis etmesine ve bu işlemlere karşı ticaret sicili müdürlüğü taraf gösterilerek yargı yoluna başvurulmasına engel değildir. Bu noktada önemli olan husus, ticaret sicili müdürlüğünün kamu gücünü kullanarak idarî işlem tesis edebilme yetkisi olup, Anayasa m. 125 hükmü ile idarenin tüm eylem ve işlemlerinin yargı denetimine tâbi olması güvence altına alınmıştır⁴⁸³. Zira ticaret sicili müdürlüğünün yalnızca TTK m. 34’de sayılan işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğunun varsayımı, hukukî koruma ihtiyacını karşılamayacağı gibi, hukuk devleti ilkesine de aykırılık teşkil edecektir. Bu sebeple ticaret sicili müdürlüğünün gerek TTK’da sayılan işlemlerine ilişkin, gerek idarî nitelikteki işlemlerine ilişkin sicil müdürlüğü taraf gösterilerek yargı yoluna başvurulabilecektir.

B. TTK’da Öngörülen İtiraz Yolu

TTK m. 34/1 hükmü uyarınca ilgililer tescil, tadil ve terkin istemleri ile ilgili olarak ticaret sicili müdürlüğü tarafından verilecek kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren sekiz gün içinde, sicilin bulunduğu yerde ticarî davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesine dilekçe ile itiraz edebileceklerdir. Söz konusu itirazda hasım olarak ticaret sicili müdürlüğü gösterilecek olup, dilekçede ticaret sicili müdürlüğü tarafından verilen ret kararının kaldırılması ile tescil ve ilana hükmedilmesi ya da ticaret sicili müdürlüğü tarafından verilen tescil kararının iptal edilmesi talep edilecektir⁴⁸⁴.

Sicil müdürlüğü tarafından verilen karara karşı itirazda bulunulabilmesi için, öncelikle müdürlük tarafından verilen bir kararın mevcut olması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, ilgililer tarafından sicil müdürlüğüne yapılan bir başvuru olmadan ve istem üzerine sicil müdürlüğü tarafından kabul ya da ret yönünde bir karar verilmeden doğrudan mahkemeye başvurularak itiraz hakkının kullanılması mümkün değildir⁴⁸⁵. Zira müdürlük

⁴⁸² Kaplan, 354, 387.

⁴⁸³ Anayasa m. 125 “*İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.*”

⁴⁸⁴ Mustafa Yavuz, “Ticaret Sicili Müdürlüklerince Verilen Kararlara Karşı İtiraz”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 10, Sayı 104, Nisan 2015, s. 101.

⁴⁸⁵ Poroy ve Yasaman, s. 254; Yavuz, s. 101; İlgililer tarafından öncelikle ticaret sicili müdürlüğüne başvurulup, akabinde mahkemeye başvurulması gerektiğine ilişkin olarak bkz.: Yargıtay 11 HD 06/05/2002 Tarih ve E.2002/4253, K.2002/4381 sayılı kararı “...TTK.nun 34 ve 36 ncı maddelerine göre, dava açmak için öncelikle ilgililerin Ticaret Sicil Memurluğu’na başvurarak, buradan olumlu veya olumsuz verilen cevabın tebliğinden itibaren 8 gün içinde dava açılacağı, davacının ise İstanbul Ticaret Sicil Memurluğu’na başvurmadan doğrudan doğruya dava açtığı, Ticaret Sicil Memurluğu’nun kararı olmadığından, karar

tarafından inceleme yükümlülüğü kapsamında ilgili şirketten ya da başka bir kurumdan görüş talep edilmesi karar niteliğinde olmayıp, buna karşı itiraz yoluna başvurulamayacaktır. Ayrıca itiraz neticesinde mahkeme tarafından verilecek karar yalnızca itiraza konu “tescil, tadil veya terkin” işlemi bakımından sonuç doğuracak olup, başkaca bir sicil müdürlüğü işlemi üzerinde etki doğurmayacaktır⁴⁸⁶.

1. İtiraz hakkına sahip olanlar

TTK m. 34/1 hükmünde yer alan düzenlemeye göre, sicil müdürlüğü tarafından verilen kararlara karşı itiraz hakkına “ilgililer” sahiptir. TSY m. 22 hükmünde ise ilgililer; tacirin gerçek kişi olması hâlinde kendisi veya vekili ya da sözleşme ile kendisine yetki verilmiş temsilcisi, tacirin tüzel kişi olması hâlinde ise onun yetkili organları veya yetkili temsilcileri olarak tanımlanmıştır⁴⁸⁷. Buna göre, şirketi temsil yetkisi olmayan ortakların, yönetim kurulu üyelerinin, alacaklıların ya da üçüncü kişilerin sicil müdürlüğü tarafından verilen kararlara karşı itiraz hakkı mevcut değildir. Her ne kadar üçüncü kişilerin sicil müdürlüğü tarafından verilen karara karşı itiraz hakkı bulunmasa da, söz konusu itiraza konu karar üçüncü kişilerin sicilde yer alan kayıtlara ilişkin menfaatini zedeliyor ise, bu durumda üçüncü kişi mahkeme tarafından dinlenebilecektir⁴⁸⁸.

Üçüncü kişiler sicil müdürlüğü tarafından verilen kararlara karşı itiraz hakkına sahip olmamakla birlikte, TSY m. 37/1 hükmüne göre, üçüncü kişiler müdürlük tarafından verilen bir kararın ya da tesis edilen işlemin gerçeği tam olarak yansıtmadığını ya da kanuna uygun

iptalinden bahsedilemeyeceği gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir... usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA...” (www.lexpera.com.tr e.t.: 19/03/2024); aynı yönde bkz. Yargıtay 11 HD 21/11/2005 T. ve 2004/13647 E. 2005/11312 K. Sayılı kararı “...Mahkemece, toplanan kanıtlar doğrultusunda, davalı Ticaret Sicil Memurluğu'na istem hakkında olumlu yada olumsuz bir karar verilmediği, davacıların dilekçesine yanıt mahiyetinde görüş sorulduğu, TTK.nun 36 ncı maddesi hükmüne göre, sicil memurunun ilgililer için vereceği tescil, tadil ve terkin kararlarına karşı, tebliğ tarihinden itibaren 8 gün içinde itiraz edilebileceği, ancak olayda sicil memurluğunca istem hakkında verilmiş bir karar bulunmadığı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir... kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA...” (www.lexpera.com.tr e.t.: 22/03/2024)

⁴⁸⁶ Bilge (Sicil), s. 148.

⁴⁸⁷ Yargıtay 11 HD 06/11/2019 Tarih ve E.2018/5723, K.2019/6909 sayılı kararı ” ... İlk derece mahkemesince tüm dosya kapsamına göre; davacının ticaret sicil işleminin iptaline ilişkin talepte bulunduğu, ticaret siciline tescil ve terkin taleplerinin 6102 sayılı TTK 34. maddesi uyarınca ilgililere ait olduğu, bu ilgililerin kimler olacağına Ticaret Sicil Nizamnamesi 30 ve Ticaret Sicili Yönetmeliği 22 ve 39. maddelerinde yer verildiği, davacının şirket ortağı olması nedeniyle ilgililer kavramı içerisinde olmadığı gerekçesiyle HMK 114/1. maddesi uyarınca davanın aktif husumet yokluğu nedeniyle usulden reddine karar verilmiştir...İlk Derece Mahkemesince verilen kararda bir isabetsizlik olmadığına anlaşılmasına ve davalının pasif husumet ehliyetinin de bulunmamasına göre yapılan istinaf başvurusunun HMK'nın 353/b-1 maddesi uyarınca Bölge Adliye Mahkemesince esastan reddine ilişkin kararın usul ve yasaya uygun olduğu kanısına varıldığından Bölge Adliye Mahkemesi kararının onanmasına...”(www.lexpera.com.tr e.t.: 15/03/2024)

⁴⁸⁸ Poroy ve Yasaman, s. 254; Bilge (İlgililer), s. 371.

olmadığını, kamu düzenine aykırı yahut üçüncü kişileri yanıltıcı nitelikte olduğunu ispat edici olgular ile müdürlüğe bildirebileceklerdir. Sicil müdürlüğü tarafından söz konusu iddiaların yerinde olduğuna kanaat getirilmesi hâlinde ise, henüz işlem tesis edilmemişse tescil başvurusu reddedilecektir⁴⁸⁹.

TTK m. 34 uyarınca yapılan itirazda, mahkeme tarafından öncelikle itiraz eden kişinin itiraz etmeye yetkili olup olmadığı re'sen tespit edilecektir. Nitekim husumet ehliyeti davanın görülebilmesi için şarttır⁴⁹⁰.

2. Yetkili mahkeme

TTK m. 34/1 hükmünde, itirazın sicilin bulunduğu yerde ticarî davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesine yapılacağı belirtilmiş olup, karara karşı itiraz süresi kararın tebliğinden itibaren sekiz gündür. Sekiz günlük sürenin hesabında kararın tebliğ edildiği tarih hesaba katılmayacaktır. Ayrıca süre hesabında resmî tatil günleri dahil edilmekle birlikte, sürenin son gününün resmî tatil gününe denk gelmesi hâlinde, süre tatil bitiminden sonraki ilk iş gününün çalışma saati sonunda bitecektir. Bahse konu sekiz günlük süre hak düşürücü nitelikte olup, süreye uyulup uyulmadığı mahkeme tarafından re'sen dikkate alınacaktır⁴⁹¹. Bu sürenin dolmasından sonra sicil müdürlüğü kararına karşı artık itirazda bulunulamayacaktır.

⁴⁸⁹ Poroy ve Yasaman, s. 253.

⁴⁹⁰ Yargıtay 11 HD, 13/06/2013 Tarih ve E. 2013/7686, K. 2013/12362 sayılı ilamı “...açılan herhangi bir davada veya itirazda, dava açan yahut itiraz eden kişinin bu davayı açmaya veya itiraza yetkisi olup olmadığı, yani aktif dava veya itiraz ehliyetinin bulunup bulunmadığı hususunun saptanması re'sen göz önünde tutulur. Yapılan açıklamalara göre, şirket ortağı ilgililer kavramına girmediğinden davacının aktif dava ehliyetinin olmadığı anlaşılmış bulunmakla bu husus nazara alınmadan yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.”

⁴⁹¹ Kayıhan ve Yasan, s. 126; Yargıtay 11 HD 16/01/2020 Tarih ve E.2019/2407, K.2020/480 sayılı kararı “...İlk derece mahkemesince, tüm dosya kapsamına göre; davacının tescil başvurusunun 06.02.2018 tarihinde reddedilip aynı tarihte kendilerine Bakanlar Kurulu izninin bulunması gerektiğinin tebliğ edildiği, davacının herhangi bir yeni belge ibraz etmeksizin 16.02.2018 tarihinde ret kararının doğru olmadığını bildirdiğine yönelik itirazının da reddedildiği ve davacıya tebliğ edildiği, davacı şirketin ret kararını 06.02.2018 tarihinde tebliğ aldığı, yeni bir belge sunmayarak tekrar başvuruda bulunduğu, ikinci ret kararının da aynı sebeple olduğu, yeni bir belge ve eksiklik tamamlanmadan yapılan ikinci başvurunun ilk başvuru ile oluşan itiraz süresini kesmeyeceği, iş bu davanın açılabilmesi için TTK'nın 34. maddesinde öngörülen 8 günlük hak düşürücü sürenin 14.02.2018 tarihinde, yani ilk başvurunun davalı tarafça reddedildiğinin davacıya tebliğ edildiği 06.02.2018 tarihinden itibaren 8 günlük süresinin sonunda sona erdiği, ilk başvuru ile sonradan yapılan başvurunun aynı hususları içerdiği, davanın hak düşürücü süre nedeniyle reddi gerektiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir... Yapılan yargılama ve saptanan somut uyuşmazlık bakımından uygulanması gereken hukuk kuralları gözetildiğinde İlk Derece Mahkemesince verilen kararda bir isabetsizlik olmadığının anlaşılmasına... Bölge Adliye Mahkemesince verilen kararın HMK'nın 370/1. maddesi uyarınca ONANMASINA...” (www.lexpera.com.tr e.t.:19/03/2024)

3. Yargılama usulü

TTK m. 34/2 hükmünde yer alan düzenlemeye göre, ticaret sicili müdürlüğü tarafından verilen kararlara karşı yapılan itiraz, mahkeme tarafından dosya üzerinden incelenerek karara bağlanacaktır. Ancak söz konusu karar üçüncü kişilerin sicilde yer alan kayıtlara ilişkin menfaatini zedeliyor ise, mahkeme tarafından itiraz edenle birlikte menfaati zedelenen üçüncü kişi de dinlenecektir. Bu durumda yargılama duruşmalı şekilde yapılacaktır. Ancak söz konusu kişiler dinlenilmek üzere mahkemeye gelmezlerse, mahkeme tarafından dosya üzerinden inceleme yapılarak karar verilecektir.

Yapılan inceleme sonucunda mahkeme tarafından re'sen tescil kararı verilmesi hâlinde, sicil müdürlüğü tarafından re'sen tescil işlemi gerçekleştirilecektir. Ancak sicil müdürlüğü re'sen tescil ile yükümlü tutulmamış ise, yetkili kişilerce başvurulması hâlinde müdürlük tarafından tescil işlemi gerçekleştirilecektir. Müdürlüğe tescil başvurusunda bulunulmaması durumunda ise ilgililer, sicil müdürü tarafından TTK m. 33 uyarınca tescile davet edilecektir.

Belirtmek gerekir ki, her ne kadar TTK m. 34/2 hükmünde mahkemece itirazın dosya üzerinden incelenerek karar verileceği belirtilmiş ise de, öncelikle itiraz dilekçesinin usulüne uygun olarak ticaret sicili müdürlüğüne tebliğ edilmesi, kanunda öngörülen cevap süresinin beklenilmesi ve sonrasında itirazın dosya üzerinden incelenerek karara varılması gerekmektedir⁴⁹².

4. Mahkeme kararına karşı kanun yolu

TTK m. 34 hükmünde mahkeme tarafından itiraz üzerine verilen karara karşı kanun yolunun açık olup olmadığına ilişkin düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu sebeple doktrinde söz konusu kararlara karşı kanun yoluna başvurulup başvurulamayacağı, başvurulabilecek ise kimlerin başvuru hakkına sahip olduğuna ilişkin çeşitli görüşler öne sürülmüştür.

⁴⁹² Yargıtay 11 HD, 29/01/2001 Tarih ve E. 2000/9754, K. 2001/499 sayılı kararı “Davacı vekili Türk Ticaret Kanunu'nun 36.maddesine göre Ticaret Sicil Memurluğu'na verilen karara mahkeme nezdinde itiraz etmiş bulunmaktadır. Her ne kadar anılan maddede itirazın evrak üzerinden incelenebileceği hüküm altına alınmış ise de, bu hüküm itiraz dilekçesinin usulüne uygun olarak ilgili Ticaret Sicili'ne gönderilerek cevap için yasal süre tanınmasına, cevabının beklenmesine ve bu aşamadan sonra itirazın evrak üzerinde incelenerek karar verilmesine engel değildir. O hâlde, mahkemece bu hususun gözden kaçırılarak Ticaret Sicili'ne itiraz dilekçesi gönderilmeksizin, eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiştir.” (www.lexpera.com.tr e.t.: 18/10/2024)

TTK m. 34'de düzenlenen itiraz davası bir çekişmesiz yargı işi olduğundan, HMK m. 338 uyarınca ticarî çekişmesiz yargı işi sayılan itiraz davasında mahkemece verilen karar maddî anlamda kesin hüküm teşkil etmemektedir. Bu sebeple HMK m. 387 uyarınca çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlara karşı hukukî yararı bulunan ilgililer tarafından, kararın öğrenilmesinden itibaren iki hafta içerisinde istinaf kanun yoluna başvurulabilecektir⁴⁹³. Bu husus itiraz davası bakımından da uygulama bulacaktır. Belirtilmelidir ki, HMK geçici m. 3 uyarınca istinaf mahkemelerinin göreve başlama tarihine kadar, temyize ilişkin hükümler uygulanacağından, TTK m. 34 uyarınca verilen kararlar bakımından da temyiz hükümleri uygulanacaktır⁴⁹⁴.

İtiraz üzerine mahkeme tarafından verilen karara karşı kanun yoluna başvurabilecek kişilerin kapsamına ilişkin doktrinde çeşitli görüşler yer almaktadır. *Toksal*'a göre, TTK m. 34 uyarınca itiraz yoluna başvurabilecek olan ilgililer, aynı zamanda kanun yoluna başvuru hakkına da sahiptir⁴⁹⁵. Yine *Bilge*'ye göre, ticaret sicili müdürlüğü tarafından verilen kararlara karşı, sicil işlemi bakımından yararı bulunan herkes itiraz etme hakkına sahip olduğundan, davada taraf hâline gelen itiraz ilgililerinin kanun yoluna başvuru hakkına sahip olacağı ifade edilmiştir⁴⁹⁶. Mahkemece verilen karara itiraz etmemekle birlikte, söz konusu karardan ötürü menfaatinin etkilenmesi sebebiyle TTK m. 34/2 hükmü uyarınca duruşmaya katılan üçüncü kişilerce kanun yoluna başvurulup başvurulamayacağına ilişkin olarak ise, üçüncü kişilerce sicil müdürlüğü kararına karşı itiraz eden kişilerin öne sürmüş olduğu taleplere muhalefet edilmemesi hâlinde, yargılamanın çekişmesiz yargı kurallarına göre işleyeceği ve üçüncü kişilerin davada herhangi bir tarafın da yanında yer almayıp yalnızca kendi menfaatlerini korumak adına hazır buldukları göz önüne alınarak, kanun yoluna başvuru haklarının olmadığı ifade edilmiştir. Ancak üçüncü kişilerce itiraz edenlerin öne sürdüğü taleplere muhalefet edilmesi hâlinde bir ihtilaf doğacak olup, bu noktada çekişmeli yargı hükümleri uygulanacağından ve üçüncü kişiler davada taraf sıfatını haiz olacağından, kanun yoluna başvuru hakkına sahip olacakları belirtilmiştir⁴⁹⁷.

Karahan'a göre, kanun yoluna başvuru hakkına sahip olan ilgililer ile itiraz hakkına sahip olan ilgililer aynı kişiler olup, sicil müdürlüğü tarafından verilen karar nedeniyle

⁴⁹³ Kuru, Baki ve Ali Cem Budak, "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Getirdiği Başlıca Yenilikler", *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt 85, Sayı 5, 2011 s. 43

⁴⁹⁴ Kuru, Arslan ve Yılmaz, s. 740.

⁴⁹⁵ Toksal, s. 381.

⁴⁹⁶ Bilge (İlgililer), s. 375; Bilge (Sicil), s. 147.

⁴⁹⁷ Bilge (İlgililer), s. 375-376; Bilge (Sicil), s. 147-148.

hukukî yararı zedelenen üçüncü kişilere TTK m. 34 uyarınca itiraz hakkı tanınmamış iken, itiraz üzerine verilen karara karşı kanun yoluna başvuru hakkının tanınması uygun görülmemiştir⁴⁹⁸.

Kanaatimizce, sicil müdürlüğü tarafından verilen karara karşı itiraz hakkına sahip olanlar ile yargılama sonucunda verilen karara karşı kanun yoluna başvurabilecek olan kişilerin kapsamı aynı olup, kendisine itiraz hakkı tanınmayan kişiler kanun yoluna başvuru hakkına da sahip olamayacaktır.

C. Diğer Sicil İşlemlerine Karşı Yargı Yolunun Belirlenmesi

1. Genel olarak

Yukarıda açıklandığı üzere TTK m. 34 hükmünde, ticaret sicili müdürlüğü tarafından tescil, tadil ve terkin taleplerine ilişkin verilen kararlara karşı, açıkça sekiz gün içerisinde asliye ticaret mahkemelerine itiraz edilebileceği öngörülmüştür⁴⁹⁹. Bu noktada tescil, tadil, terkin işlemleri dışında kalan ve ilgili kanun ve yönetmelikler ile öngörülen diğer işlemlere karşı hangi yargı yoluna başvurulması gerektiği sorusu akla gelmektedir. Zira TTK m. 34 hükmünün lafzına bakıldığında, yalnızca ticaret sicili müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen tescil, tadil ve terkin işlemlerine karşı asliye ticaret mahkemesine itiraz yolu öngörülmüş, bunun dışında kalan işlemlerin denetimine ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bunun için kanaatimizce öncelikle sicil müdürlüğü tarafından yukarıda sayılanlar haricinde gerçekleştirilen diğer işlemlerin hukukî niteliğinin belirlenmesi, sonrasında başvurulacak yargı yolunun ele alınması faydalı olacaktır.

2. Ticaret sicili müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen diğer işlemlerin hukukî niteliği

Ticaret odaları ile ticaret ve sanayi odaları, Anayasa m. 135 hükmünde kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları olarak nitelendirilen, kamu tüzel kişiliğini haiz kuruluşlardır⁵⁰⁰. Ticaret sicili müdürlükleri ise, odalar bünyesinde faaliyet gösterdiğinden ve ayrı bir tüzel kişiliği bulunmadığından, kuruluş ve işleyişi kamu hukuku ilkeleri çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda, ticaret odaları ve ticaret ve sanayi odaları ile bunların bünyesinde faaliyet gösteren ticaret sicili müdürlüklerinin tek taraflı olarak

⁴⁹⁸ Sami Karahan (Ticari İşletme), “Ticaret Sicil Memurunun Kararlarına Karşı Hukukî Yollara Başvurabilecek “İlgililer” Kavramının Kapsamı” *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 84, 1994, s. 52. (İlgililer)

⁴⁹⁹ Bkz.: Üçüncü Bölüm, TTK’da Öngörülen İtiraz Yolu.

⁵⁰⁰ Gözler, s. 702-703.

bireysel ve düzenleyici işlem yapabiliyor olması ve ticaret sicili müdürlüğüne kaydın zorunlu olması gibi hususlardan hareketle, odalara ve ticaret sicili müdürlüklerine birtakım kamu gücü ayrıcalıklarının tanındığını söylemek mümkündür. Örneğin TTK m. 33 uyarınca sicil müdürü tarafından gönderilen tescile davet ihtarına istinaden, öngörülen sürede tescil başvurusunda bulunulmaması veya tescilden kaçınmayı gerektirir nedenlerin bildirilmemesi hâlinde, sicil müdürü tarafından mülki amire idarî para cezası uygulanması için bildirimde bulunulması ve yetkili asliye ticaret mahkemesine başvurularak tescil ya da terkin yönünde bir karar verilmesinin talep edilmesi yahut çeşitli kurum ve mercilere sunulmak maksadıyla ilgililerin talebi üzerine düzenlenen belgeler, sicil müdürlüğünün tek taraflı ve kamu gücünü kullanarak gerçekleştirdiği işlemler olduğundan, bunların idarî işlem niteliğinde olduğunu söylemek mümkündür⁵⁰¹.

İdarî işlemler, özel hukuk işlemlerinden farklı olarak icrailik⁵⁰², re'sen icra edilebilirlik⁵⁰³ ve hukuka uygunluk karinesi⁵⁰⁴ gibi özelliklere sahiptir. Bu bağlamda, ticaret sicili müdürü tarafından gerçekleştirilen tescile davet prosedürünün uygulanması, çeşitli belgelerin düzenlenmesi ve sicil kayıtlarına çeşitli şerhler işlenmesi gibi işlemlerin anılan özellikleri haiz olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin sicil müdürü tarafından tescile tâbi bir hususun haber alınması durumunda, TTK m. 33 uyarınca ilgililerin uygun bir süre verilerek tescile davet edilmesi ve bunun için muhatabın rızasına ihtiyaç duyulmaması, bu işlemin *icrailik* özelliğini haiz olduğunu göstermektedir. Zira bu işlem idare tarafından tek yanlı olarak tesis edilmekte ve süreç sonunda muhatabın hukukî durumunda değişikliğe neden olmaktadır. Ayrıca ilgililer tarafından ihtarla icap edilmeyerek, süresi içerisinde tescil başvurusunda bulunulmaması ya da tescilden kaçınmayı gerektirir nedenlerin bildirilmemesi hâlinde, sicil müdürü tarafından asliye ticaret mahkemesine başvurulması ve idarî para cezası uygulanması için mülki amire bildirimde bulunulması, söz konusu işlemin *re'sen icra edilebilir* nitelikte olduğunu göstermektedir. Sicil müdürlüğü tarafından tek taraflı olarak gerçekleştirilen bu işlemin, aksi bir mahkeme kararı ile ispat edilinceye kadar hukuka uygun

⁵⁰¹ İdarî işlem Gözler tarafından “*hukukî sonuç doğurmaya yönelik kamu gücü ayrıcalığına dayanan irade açıklamalarıdır*” şeklinde tanımlanmıştır (Gözler, s. 775).

⁵⁰² İcraailik, idare tarafından alınan idarî kararlarda ilgili kişinin rızasının aranmaması anlamına gelmektedir. Nitekim idarî karar, idarenin tek yanlı irade açıklaması ile oluşur ve ilgili kişi tarafından kabul edilmesine gerek olmaksızın karar hukukî sonuç doğurur (Gözler, s. 776).

⁵⁰³ Re'sen icra edilebilirlik, idarî işlemin hukuk düzeninde ortaya çıkan sonuçlarının idare tarafından doğrudan maddî âleme aktarılması anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, idarî kararın icra edilebilmesi için ilgilinin rızasına gerek olmayıp, idare re'sen icra yetkisine sahiptir (Gözler, s. 779).

⁵⁰⁴ Hukuka uygunluk karinesi, idare tarafından uygulanan tek yanlı işlemin bir mahkeme kararı ile iptal edilinceye kadar hukuka uygun olduğu ve iptal edilinceye kadar uygulanacağı anlamına gelmektedir (Gözler, s. 781).

olduğu varsayılarak, *hukuka uygunluk karinesinden* yararlanmaktadır. Yine mahkemeler ve icra daireleri gibi kurumlar tarafından yapılan bildirim istinaden sicil müdürlüğü tarafından ticarî işletme ve şirketlerin sicil kayıtlarına çeşitli şerhler işlenmesi, ilgililerin talebine istinaden TTK ve ilgili diğer kanun ve yönetmelikler uyarınca çeşitli belgeler düzenlenmesi de idarî işlemlerin anılan özelliklerini taşımaktadır.

Doktrinde idarî işlemler, tek taraflı idarî işlemler ve iki taraflı idarî işlemler olarak ikiye ayrılmış olup, tek taraflı idarî işlemler ise bireysel idarî işlemler ve düzenleyici idarî işlemler olarak tasnif edilmiştir⁵⁰⁵. Yapılan bu tasnifte, bireysel idarî işlemler de kendi içerisinde kategorilere ayrılmış olup, bireysel idarî işlemin içeriği bakımından yapılan tasnife göre, sicil müdürlüğü tarafından verilen belgelerin⁵⁰⁶ ve sicil kayıtlarına işlenen şerhlerin⁵⁰⁷ tespit edici işlem niteliğinde oluşunu söylemek mümkündür. Tespit edici idarî işlemler Gözler tarafından, “*yeni bir hukukî durum yaratmayan, bir hukukî durumun varlığını veya yokluğunu, bir kişinin veya bir şeyin hukukî niteliğini tespit eden işlemlerdir*”⁵⁰⁸ şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre, tespit edici nitelikte olan idarî işlemler hukuk düzeninde herhangi bir değişiklik yaratmayan veya bir hak doğurmayan, hukuk düzenindeki mevcut durumun ne olduğunu tespit eden işlemlerdir.

Yukarıda detaylı olarak ele alındığı üzere⁵⁰⁹, sicil müdürlüğü tarafından iflas ve konkordato belgesi, tapu yetki belgesi, merkez nakli belgesi, durum belgesi ve sicil tasdiknamesi gibi belgeler düzenlenmektedir. Bu belgelerin niteliği bakımından tespit edici idarî işlemler kategorisinde yer aldığını söylemek mümkündür. Zira bahsi geçen bu belgeler, ilgili ticarî işletme veya şirketin sicil kayıtlarında yer alan mevcut hukukî durumu esas alınarak düzenlenmekte olup, hukuk düzeninde bir hak veya yenilik yaratmamaktadır. Örneğin Kamu İhale Kanunu m. 10 uyarınca düzenlenen iflas ve konkordato belgesi, ilgili ticarî işletme veya şirketin iflas edip etmediğine, konkordato sürecine girip girmediğine veya mahkeme kararıyla tasfiyesine karar verilip verilmediğine ilişkin sicil kayıtlarında yer alan bilgiler doğrultusunda düzenlendiğinden, bu belge ile yalnızca hukuk düzenindeki mevcut durum tespit edilmektedir.

⁵⁰⁵ Gözler, s. 787.

⁵⁰⁶ Sicil müdürü tarafından verilen belgelere ilişkin bkz.: Birinci bölüm, Ticaret Sicili Müdürlüğü Tarafından Verilen Belgeler.

⁵⁰⁷ Sicil kayıtlarına işlenen şerhlere ilişkin bkz.: Birinci bölüm, Ticaret Sicili Müdürlükleri Tarafından Sicil Kayıtlarına İşlenen Şerhler.

⁵⁰⁸ Gözler, s. 790-791.

⁵⁰⁹ Bkz. Birinci Bölüm, Ticaret Sicili Müdürlüğü Tarafından Verilen Belgeler.

Ticaret sicili müdürlüğü tarafından ticarî işletme ve şirketlerin sicil kayıtlarına, ilgili kanunlarda yer alan düzenlemeler uyarınca mahkemeler, icra daireleri ve noterler gibi kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan bildirimde istinaden rehin şerhi, haciz şerhi ve ihtiyati tedbir şerhi gibi şerhler işlenmektedir. Bu şerhlerin de tespit edici nitelikte idarî işlemler olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim söz konusu şerhler, ilgili merciler tarafından yapılan bildirimde istinaden sicil kayıtlarına işlenmekte olup, yeni bir hukukî durum yaratmamakta; yalnızca ilgili şirkete/ticarî işletmeye ilişkin hukuk düzeninde meydana gelen değişikliği kayıt altına almaktadır. Sicil kayıtlarına işlenen bu şerhler ile amaçlanan, hukuk düzeninde meydana gelen değişikliğin üçüncü kişilerin bilgisine sunularak aleniyetin sağlanmasıdır. Belirtmelidir ki, sicil müdürlüğünün söz konusu şerhleri işleme konusunda bir takdir yetkisi olmayıp, yapılan bildirimde istinaden re'sen kayıt altına almaktadır. Örneğin TİTRK m. 5/2 uyarınca ticarî işletme rehni sözleşmesinin, İİK m. 94 uyarınca gerçekleştirilen hisse veya pay haczinin ya da mahkemece verilen ihtiyati tedbir kararlarının ticaret siciline bildirilmesi durumunda, ilgili şirket ya da ticarî işletmenin hukukî durumunda meydana gelen bu değişiklik, sicil müdürlüğü tarafından re'sen kayıt altına alınmaktadır. Bu sayede söz konusu şirket ya da ticarî işletmenin mevcut hukukî durumu, üçüncü kişiler tarafından sicil kayıtlarına bakılarak tespit edilebilmektedir.

Bireysel idarî işlemlerle ilgili doktrinde yapılan bir diğer tasnif, işlemin icrai olup olmamasına göre yapılan tasniftir. Bu tasnife göre çoğu idarî işlem icrai nitelik taşımaktadır. Zira idarenin tek yanlı irade açıklamaları çeşitli hukukî sonuçlar doğurmakta ve hukuk düzeninde değişiklikler yaratmaktadır. Ancak idarî işlemlerin tamamı icrai nitelikte değildir. Bazı işlemler idarî nitelik taşımaya rağmen hukuk düzeninde herhangi bir değişikliğe yol açmamaktadır⁵¹⁰. Örneğin ticaret sicili müdürü tarafından TTK m. 33 uyarınca gönderilen tescile davet ihtarı ile ilgiliye, tescili gereken hususa ilişkin tescil başvurusunda bulunulması veya zaten tescil edilmiş olan hususların gerçeğe ve kamu düzenine uygun hâle getirilmesi ya da tescilden kaçınmalarını gerektiren bir husus mevcut ise bunun ispat edilmesi hususunda bildirimde bulunulmaktadır. Bu bakımdan, söz konusu işlem tek başına icrai nitelikte bir idarî işlem olmayıp bir hazırlık işlemi niteliğindedir ve tek başına hukuk düzeninde değişiklik yaratmamaktadır. Zira bahse konu tescile davet ihtarıyla, bir sonraki aşama olan tescil işleminin gerçekleştirilmesi ya da asliye ticaret mahkemesine başvurulması ve idarî para cezası uygulanması için mülki amire bildirimde bulunulması işlemlerine

⁵¹⁰ Gözler, s. 805.

hazırlık yapılmaktadır. Bu bakımdan tescile davet ihtarının, ilgiliye tescil başvurusunda bulunması ya da tescilden kaçınma nedenlerini bildirmesine ilişkin yasal yükümlülüklerini hatırlatıcı, bir sonraki aşama için hazırlık niteliğinde bir ön işlem olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda, hazırlık işlemi niteliğinde bir idarî işlem olan tescile davet ihtarı, tek başına bir hukukî sonuç doğurmadığından dava konusu edilemeyecek olup; sonrasında asliye ticaret mahkemesine yapılan bildirim üzerine verilen karar ve mülki amir tarafından uygulanan idarî para cezası itiraza konu edilebilecektir⁵¹¹.

3. Ticaret sicili müdürlüğünün idarî nitelikteki işlemlerinin yargısal denetimi

TTK m. 34/1 hükmünde, ticaret sicili müdürlüğünün tescil, tadil ve terkin işlemlerine ilişkin kararlarına karşı itiraz merciinin asliye ticaret mahkemeleri olduğu belirtilmiş olup, bunun dışındaki müdürlük işlemlerine ilişkin başvurulması gereken yargı yoluna ilişkin herhangi bir belirleme yapılmamıştır. Yukarıda detaylı olarak ele alındığı üzere⁵¹² tescil, tadil ve terkin işlemleri dışındaki ticaret sicili müdürlüğü işlemleri idarî nitelikte işlemlerdir. Bu tür işlemlere karşı başvurulması gereken yargı yolu, 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu m. 2’de düzenlenmiştir. Buna göre hukuka aykırı bir idarî işlemin iptali için idarî yargı yerlerinde iptal davası açılabileceği gibi, idarî işlem neticesinde zarara uğrayan kişilerce bu zararın giderilmesi istemiyle idarî yargıda tam yargı davası da açılabilecektir.

İdarî yargı genel bir tanımla, idarenin idare hukukundan kaynaklanan eylem ve işlemlerinden doğan uyuşmazlıklara bakmakla görevli, adli yargının dışında yer alan bir yargı düzenidir⁵¹³. İlgili kanunlarda aksine bir düzenleme yer almadıkça, Danıştay ve idarî yargı yerleri, idare hukuku alanında genel görevli mahkemelerdir. Bu bağlamda sicil müdürlüğünün idarî nitelikteki işlemlerinden doğan uyuşmazlıkların çözümü, aksi bir düzenleme olmadıkça idarî yargı yerlerinde görülecektir⁵¹⁴. Aksi düzenlemeye örnek olarak

⁵¹¹Ticaret sicili müdürü tarafından gönderilen tescile davet ihtarı, icrai olmayan bir idarî işlem olmakla birlikte, idarî işlemin icrailik özelliğini haizdir. Zira icrai işlemler, idarenin tek taraflı irade açıklamasıyla ortaya çıkmakta olup, muhatabın rızası aranmamaktadır. Bu bağlamda, tescile davet ihtarı sicil müdürü tarafından tek yanlı olarak tesis edilmekte ve yerine getirilmemesi hâlinde bir yaptırım öngörmektedir; bu bakımdan, idarî işlemin icrailik özelliğini taşıyan bir idarî işlem olduğunu söylemek mümkündür.

⁵¹² Bkz.: Üçüncü Bölüm, Ticaret Sicili Müdürlüğü Tarafından Gerçekleştirilen Diğer İşlemlerin Hukuki Niteliği.

⁵¹³ Oğuzhan Güzel, “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında İdarî Yargının Görev Alanına Yönelik Müdahalelerin Değerlendirilmesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 17, Sayı 1-2, 2013, s. 1484.

⁵¹⁴ Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi 11/05/2023 Tarih ve E. 2023/183, K. 2023/811 K. sayılı kararında”... *Ankara Barosuna kayıtlı avukat olan davacı tarafından, müvekkili'ın vekili olarak, Ankara 45. Asliye Hukuk Mahkemesinde E.H aleyhine açtığı ve takip ettiği tapu iptali ve tescili davasında, davaya konu taşınmazın, dava devam ederken C.Ş. isimli üçüncü kişiye satıldığını öğrenmesi üzerine, E.H. ve*

C.Ş. arasındaki ilişkinin ispatı amacıyla adı geçenlerin ilgili oldukları payların ve şirketlerin bilgisinin tarafına verilmesi talebiyle yapmış olduğu 15/04/2022 tarihli başvurunun, talep edilen bilgilerin ticarî sır kapsamında olduğu gerekçesiyle reddine ilişkin 11/05/2022 tarih ve 63465 sayılı ... Ticaret Sicili Müdürlüğü işleminin iptali istemiyle açılan davada; başvurunun, 4982 sayılı Kanun kapsamında bir başvuru olmakla birlikte Avukatlık Kanunu'nun verdiği yetki uyarınca yapılan bir mesleki hakkın kullanılması ve yapılan görevin gereği olduğu, anılan başvuruda talep edilen bilgilerin kanunda yer aldığı şekliyle "Kanunlarda ticarî sır olarak nitelenen bilgi veya belgeler ile, kurum ve kuruluşlar tarafından gerçek veya tüzel kişilerden gizli kılması kaydıyla sağlanan ticarî ve malî bilgiler; bu Kanun kapsamı dışındadır." hükmü kapsamında "ticarî sır" olarak değerlendirilemeyeceği.... bu durumda, davacının talebinin 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu'nda yer alan ticarî sır kapsamında değerlendirilerek reddi yönündeki dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline ilişkin olarak Ankara 23. İdare Mahkemesince verilen 21/11/2022 gün ve E:2022/1517, K:2022/2264 sayılı kararın hukuka aykırı olduğu, talep edilen bilgilerin ticarî sır niteliğinde olduğu, mahkemenin talep etmesi hâlinde bu bilgilerin mahkemeye gönderileceğinden doğrudan davacı tarafından yapılan talepte hukukî yarar bulunmadığı ileri sürülerek kaldırılması istenilmektedir. Ankara 23. İdare Mahkemesince verilen 21/11/2022 gün ve E:2022/1517, K:2022/2264 sayılı karar usul ve hukuka uygun olup kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmadığından, davalı idarenin istinaf başvurusunun REDDİNE... " şeklinde hüküm kurulmuştur. Yine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi'nin 27/12/2023 Tarih ve E. 2023/1133, K. 2023/2408 sayılı kararında "... davacı tarafından Avukatlık Kanunu'nun 35/3. maddesinde sayılan ve avukat bulundurma zorunluluğu bulunan, Türk Ticaret Kanunu'nun 272. maddesinde öngörülen esas sermaye miktarının beş katı veya daha fazla esas sermayesi bulunan anonim şirketler ile üye sayısı yüz ve daha fazla olan yapı kooperatiflerinin bilgisinin verilmesi istemiyle Ankara Ticaret Sicil Müdürlüğü'ne 19/03/2021 tarihinde başvuru yapıldığı, anılan başvurunun Ankara Ticaret Odası Ticaret Sicil Müdürlüğü'nün ...tarihli ve... sayılı işlemi ile Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin 12. maddesi uyarınca reddedildiği, söz konusu işleme karşı davacı tarafından Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na itiraz edildiği, Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun 28/04/2021 tarihli ve 2021/645 sayılı kararı ile 4982 sayılı Kanun'un 7. ve 8. maddeleri uyarınca itirazın reddedildiği, bahse konu karara karşı açılan davada Ankara 18. İdare Mahkemesinin 09/12/2021 tarihli ve E:2021/1195, K:2021/2215 sayılı kararı ile "Olayda, yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinden, bilgi edinmenin herkes için bir hak, bilgi vermenin ise bütün kamu kurum ve kuruluşları için kanuni bir yükümlülük olduğu, kurum ve kuruluşların bu yükümlülüklerini yerine getirirken kanunun istisna saydığı durumları gözetmesi gerekmekte ise de; davacının talep ettiği bilgi ve belgelerin şeffaf olarak bir düzen içerisinde idare bünyesinde tutulduğu, ayrı veya özel bir çalışma araştırma, inceleme ya da analiz gerektirmediği, aksi durumda da bunun ne kadar sürede hazırlanabileceğinin, nasıl bir çalışma gerektirdiği hususunun da ilgili davacıya bildirilmesinin hukuki güven ve belirlilik ilkesinin bir gereği olduğu dikkate alındığında, sırf 4982 sayılı Kanunun 7. maddesi gerekçe gösterilerek, yapılan bilgi edinme başvurusunun reddine dair dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmamaktadır." gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verildiği, mahkeme kararı üzerine Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun 12.01.2022 tarihli ve 2022/8 sayılı kararı ile davacının talebinin karşılanması gerektiğine karar verildiği, davacı tarafından Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun 12.01.2022 tarihli ve 2022/8 sayılı kararı gereğince Avukatlık Kanunu'nun 35/3. maddesinde sayılan ve avukat bulundurma zorunluluğu bulunan, Türk Ticaret Kanunu'nun 272. maddesinde öngörülen esas sermaye miktarının beş katı veya daha fazla esas sermayesi bulunan anonim şirketler ile üye sayısı yüz ve daha fazla olan yapı kooperatiflerinin bilgisinin verilmesi istemiyle davalı idareye 17.03.2022 tarihinde başvuru yapıldığı, söz konusu başvurunun davalı idarenin ... tarihli ve sayılı işlemi ile reddedilmesi üzerine bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun "Kararların Sonuçları" başlıklı 28. maddesinde idarenin kararların icaplarına göre gecikmeksizin işlem tesis etmeye mecbur olduğunun hükme bağlandığı, uyuşmazlık konusu olayda da Ankara 18. İdare Mahkemesinin 09/12/2021 tarihli ve E:2021/1195, K:2021/2215 sayılı kararı üzerine Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun 12.01.2022 tarihli ve 2022/8 sayılı kararı ile davacının talebinin karşılanması gerektiğine karar verildiği, verilen kararın yargı kararının yerine getirilmesi amacıyla tesis edildiği, davacı tarafından Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun 12.01.2022 tarihli ve 2022/8 sayılı kararı gereğince yapılan başvurunun davalı Ankara Ticaret Müdürlüğüne yerine getirilmesinin zorunlu olduğu, yargı kararını etkisiz bırakacak nitelikte işlem tesis edilmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır... Açıklanan nedenlerle, davacının istinaf isteminin KABULÜ ile Ankara 16. İdare Mahkemesince verilen 28/02/2023 gün ve E:2022/781, K:2023/354 sayılı kararının KALDIRILMASINA, 2577 sayılı Yasanın değişik 45. maddesinin 4. fıkrası uyarınca esastan incelenen dava konusu işlemin İPTALİNE kesin olarak 27/12/2023 tarihinde oybirliğiyle karar verildi..." şeklinde hüküm kurulmuştur. Anılan kararlarda görüleceği üzere, ticaret sicili müdürlüğünün idarî nitelikteki işlemlerine karşı başvurulacak yargı yolu idarî yargıdır.

TTK m. 33'te düzenlenen tescile davet prosedürü gösterilebilecektir. Zira her ne kadar ticaret sicili müdürü tarafından TTK m. 33/1 uyarınca gerçekleştirilen tescile davet işlemi idarî nitelikte bir işlem olsa da, TTK m. 33/3-4 hükümlerinde öngörüldüğü üzere, tescile davet ihtarı üzerine ilgililer tarafından ihtarın gereğinin yerine getirilmemesi hâlinde, sicil müdürü tarafından Asliye Ticaret Mahkemesi'ne başvurulması ve mülki amire yapılan bildirim üzerine uygulanan idarî para cezasına karşı Kabahatler Kanunu m. 27/1 hükmünde sulh ceza mahkemesine itiraz yolunun öngörülmüş olması, kanun koyucunun aksi yöndeki düzenlemesine örnek teşkil etmektedir.

Doktrinde aksi görüşte olan *Özdamar* tarafından, Danıştay 8'inci Dairesi'nin 05/10/2004 Tarih ve E. 2004/64, K. 2004/3623 sayılı "*Dosyanın incelenmesinden, dava konusu edilen Gaziantep Ticaret Sicil Memurluğunun davacı tarafa gönderdiği 26.11.2002 gün ve 50.110/2651 sayılı işlem ile işletmenin Ticaret Odasına kayıtlı olmadığına anlaşıldığı, Ticaret Siciline ve Ticaret Odasına tescil ve kayıt mecburiyetlerinin bulunduğu, bu nedenle bu yazının tebliğinden itibaren 15 gün içinde Ticaret Sicil Memurluğuna gelerek işlemlerini gerçekleştirmeleri, herhangi bir imtina sebebi var ise aynı süre içinde Oda Ticaret Sicil Memurluğuna yazılı olarak bildirmelerinin gerektiği, aksi takdirde İdarî ve adli takip yollarına başvurulacağı, bununla birlikte para cezası ile kayıtlarının re'sen yapılacağına bildirildiği, davacının 10.12.2002 günü itirazda bulunduğu, ancak altmış gün içinde cevap verilmemesi üzerine dava açtığı anlaşılmaktadır. Dava konusu, Gaziantep Ticaret Odası Ticaret Sicil Memurluğunun tescil ve kayıt yaptırmaya davet işlemi davalı idarenin tek taraflı ve kamu gücünü kullanarak oluşturduğu bir işlem olduğundan, bu işleme karşı açılan davanın görüm ve çözüm yerinin İdarî yargı yeri olduğu kuşkusuzdur. Bu durumda İdarî yargının görevli olduğu bu uyuşmazlıkta davayı görev yönünden reddeden İdare Mahkemesi kararında isabet görülmemiştir"* şeklindeki kararı eleştirilerek, ticaret sicili müdürlüğü tarafından alınan karar idarî işlem niteliğinde olsa dahi, TTK m. 33 ve 34 (eTTK m. 35-36) hükmünde yer alan özel düzenleme gereği, sicil müdürlüğünün kararlarına karşı itirazın asliye ticaret mahkemesinde görüleceği, mahkeme tarafından dava konusu tescile davet işleminin sicil memuru tarafından re'sen yapılması sebebiyle konunun idarî yargının görev alanına girdiğinin izah edildiği, ancak her ne kadar tescile davet işlemi re'sen gerçekleştirilse de, sicil memurunun sicil kaydı bulunmayan işletmeyi re'sen kaydetme

yetkisinin bulunmadığı, dolayısıyla sicil memurunun işlemi idarî nitelikte olsa dahi TTK'da yer alan düzenleme gereği görevli yargı yerinin adli yargı olduğu belirtilmiştir⁵¹⁵.

Anayasa Mahkemesi'nin 25/05/1976 Tarih ve E. 1976/1, K. 1976/28 sayılı kararında⁵¹⁶ adli yargı ve idarî yargı ayrımı, “...idarî yargının, yani adli yargıdan ayrı ve bağımsız bir idarî yargı sisteminin Anayasaca ve idare hukukunca kabul edilmiş olmasının nedeni, kamu hizmetlerinde doğan anlaşmazlıkların yapılarındaki özellikler; bunlara uygulanacak kuralların hukukî ve teknik bir nitelik taşıması; özel hukuk dalı ile idare hukuku arasında büyük bir bünye, esas ve prensip farkının var olması; idarî işlemlerin, idare hukuku dalında uzmanlaşmış ve kamu hukuku alanında bilgi ve tecrübe edinmiş hâkimlerce denetlenmesinin zorunlu sayılmış olmasıdır. Adli yargı ile idarî yargının birbirinden ayrılmasının temelinde, özel hukukla idare hukukunun ayrı ilke ve kurallara oturmuş bulunmaları; uyumsuzluk alanlarının ve bu uyumsuzluklara uygulanacak hukuk kurallarının değişik olması yatmaktadır...” şeklinde ifade edilmiştir. Görüleceği üzere, idarenin idare hukukundan kaynaklanan eylem ve işlemlerinden doğan uyumsuzlukların çözümü adli yargının dışında, kendine özgü kuralları ve yargılama usulü olan idarî yargı koluna bırakılmıştır. Kanaatimizce, TTK m. 33-34 hükmünde yer alan düzenlemenin tüm sicil işlemleri bakımından uygulanması gerektiği şeklinde geniş bir yoruma tâbi tutulması, idarî yargının görev alanının daraltılmasına sebep olacaktır. Bu nedenle ticaret sicili müdürlüğünün idarî nitelikteki işlemlerine karşı idarî yargı yoluna başvurulması gerekmektedir.

6762 sayılı eTTK'nın 27/06/1995 tarihinde çıkarılan Türk Ticaret Kanunu'nun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair 559 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişikliğe uğramadan önceki ilk hâlinde, ticaret davalarına bakmakla görevli her asliye hukuk mahkemesi nezdinde bir ticaret sicili kurulacağı, ticaret sicilinin idaresinin bağlı olduğu mahkeme hâkimi veya reisinin nezareti altında bulunmak üzere Adalet Bakanlığı tarafından tayin edilecek bir sicil memuruna ait olacağı hüküm altına alınmış idi (eTTK m. 26-27). Yine aynı Kanun'un 35/2'nci maddesinde, sicil memuru tarafından bildirilen müddet içerisinde tescil talebinde bulunmayan ve imtina sebeplerini de bildirmeyen kimsenin, sicil memurunun teklifi üzerine, sicilin bağlı olduğu mahkeme kararıyla yüz liradan iki bin liraya kadar para cezasına mahkûm edileceği düzenlenmiş idi. Görüleceği üzere eski kanun

⁵¹⁵ Özdamar (Yargı Yolu), s. 287-289.

⁵¹⁶ www.anayasa.gov.tr (e.t.: 23/10/2024).

döneminde ticaret sicilinin tutulması, denetimi ve gözetimi ile idarî para cezası uygulanması görevi, ticarî davalara bakmakla görevli asliye hukuk mahkemelerine verilmiştir. Kanaatimizce yeni TTK döneminde açıkça ticaret sicili müdürlüğünün yalnızca tescil, tadil ve terkin işlemlerine ilişkin kararlarının asliye ticaret mahkemesi denetimine tâbi olduğu düzenlenmiş olmasına rağmen, doktrindeki tüm ticaret sicil, işlemlerine karşı adli yargı yoluna başvurulması gerektiği yönündeki yorumun nedeni, eski kanun dönemindeki uygulamadan kalan alışkanlıktır. Zira bu yorumun yasal bir yasal dayanağı da bulunmamaktadır.

Son olarak belirtmelidir ki, her ne kadar ticaret sicili müdürlüğünün idarî nitelikteki işlemlerine karşı başvurulması gereken yargı yolu idarî yargı olsa da, söz konusu idarî işlemdeki hukuka aykırılık, idarî işlemin dayanağını oluşturan tescil, tadil veya terkin işlemdeki hukuka aykırılıktan kaynaklanıyor ise, bu durumda aynı zamanda adli yargıda TTK m. 25/2 uyarınca devlet ve ilgili odanın sorumluluğu⁵¹⁷ veya TTK m. 38/2 uyarınca ilgililerin sorumluluğu⁵¹⁸ yoluna başvurulabilecektir. Örneğin yukarıda açıklandığı üzere, ticaret sicili müdürlüğü tarafından ticaret sicili tasdiknamesi, durum belgesi, iflas ve konkordato belgesi gibi çeşitli belgeler düzenlenmektedir. Bu belgeler sicil kayıtlarında yer alan bilgiler esas alınarak oluşturulduğundan; ilgililer tarafından tescil yükümlülüğünün gereğine uygun olarak yerine getirilmemesi ya da gerçeğe aykırı sicil kayıtlarının düzeltilmesi için istemde bulunulmaması yahut sicil personeli tarafından gerekli dikkat ve özenin gösterilmemesi nedeniyle sicil kaydının eksik/yanlış tutulması, bu kayıtlara dayanılarak oluşturulacak belgenin de hukuka aykırı olmasına neden olacaktır. Bu durumda hukuka aykırılık teşkil eden belgeye karşı idarî yargı yoluna başvurulabileceği gibi; söz konusu belgenin hukuka aykırılık teşkil etmesine neden olan sicil işlemi nedeniyle bir zarar doğmuş ise, adli yargıda sorumluluk yoluna da başvurulabilecektir.

⁵¹⁷ Devlet ve ilgili odanın sorumluluğu için bkz.: Üçüncü Bölüm, Devlet ve İlgili Odanın Sorumluluğu.

⁵¹⁸ İlgililerin sorumluluğu için bkz.: Üçüncü Bölüm, İlgililerin Sorumluluğu.

SONUÇ

Ticaret sicili, tacirlere ve ticarî işletmelere ilişkin hukukî öneme sahip bilgilerin kaydedildiği, üçüncü şahısların menfaatlerinin korunmasını sağlayan ve ticarî yaşamda güveni tesis eden, aleni nitelikte resmî bir sicildir. Ticaret sicilinde yer alan kayıtların eksiksiz ve gerçeğe uygun olarak tutulması, sicilin temel işlevi olan aleniyeti sağlama işlevinin gerçekleştirilmesi bakımından önem arz etmektedir.

Ticaret sicili müdürlükleri faaliyetlerini ticaret odaları veya ticaret ve sanayi odaları nezdinde gerçekleştirmekte olup bu kuruluşlar kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu niteliğini haizdir. Ayrıca Ticaret Bakanlığı ticaret sicili müdürlüklerinin faaliyetlerini her zaman denetlemeye ve gerekli önlemleri almaya yetkili olup, bu sayede ticaret sicili müdürlükleri Bakanlık aracılığı ile devletin gözetim ve denetimine tâbi tutulmaktadır. Bu sebeple Bakanlık ile ticaret sicili müdürlükleri arasında, Bakanlık'ın gözetim ve denetim yetkisi çevresinde şekillen idarî vesayet benzeri bir ilişkinin mevcut olduğunu söylemek mümkündür.

Ticaret sicili müdürlükleri ticaret odaları veya ticaret ve sanayi odaları nezdinde faaliyet göstermekle birlikte gerek odalar, gerekse Ticaret Bakanlığı ile hiyerarşik bir ilişkisi bulunmamaktadır. Bu durum ticaret sicili müdürlüklerinin bir üst kuruluşa tâbi olması gerektiğini göstermektedir. Tüm sicil müdürlüklerini kendi çatısı altında toplayacak bir üst kuruluş sayesinde; sicil müdürlükleri arasında yaşanan standartlaşma sorunu, profesyonel gelişim zorluğu, kaynak dağılımı ve kullanımında etkinlik sağlanamaması gibi sorunlar giderilebilecektir.

Ticaret sicilinde yapılan işlemlerin ilan edilmesi, sicilin aleniyet işlevinin gerçekleştirilmesi bakımından önem arz etmektedir. İlan işlemleri TOBB nezdinde hayata geçirilen TTSG ile yapılmaktadır. TTK'nın genel sistematiğinde tescilin öngörüldüğü yerlerin neredeyse tamamında ilan yükümlülüğü de öngörülmüş olmakla birlikte, ayrıca TTK m. 35/3 hükmünde aksine bir düzenleme bulunmadıkça tescil edilen hususların ilan edileceği düzenlenmiştir. Bu sebeple ticaret sicilinin aleniyeti sağlama işlevinin güçlendirilebilmesi için tescil ve ilan tek elden MERSİS üzerinden gerçekleştirilmesi hayata geçirilmelidir. Zira her ne kadar internet üzerinden ticaret sicili numarası, unvan ve sicil müdürlüğü seçenekleri ile TTSG'de arama yapılarak ilan edilen hususlara erişim

sağlanabilse de tescil ve ilanın birlikte gerçekleştirilmesinin sağlayacağı tek eldenliği karşılamamaktadır.

Ticaret sicilinde gerçekleştirilen işlemler temelde tescil, tadil (değişiklik) ve terkin (silinme) olarak üç kategoriden oluşmaktadır. Ancak TTK ve TSY sistematığında sicilde gerçekleştirilen tüm işlemler için genel anlamda tescil kavramı kullanılmaktadır. Tescil işleminin talep üzerine gerçekleştirilmesi kural olup, re'sen yahut ilgili makamın emri üzerine gerçekleştirilen tescil işlemleri istisnai nitelik arz etmektedir. Ayrıca TTK m. 32/4 hükmünde öngörüldüğü üzere, çözümü bir mahkeme kararına bağlı olan ya da tescili talep edilen bir hususun sicil müdüründe tereddüt oluşturduğu hâllerde ilgililerce talep edilmesi hâlinde geçici tescil yapılabilir. Bu düzenlemenin ilgililerin hak kaybı yaşamamasının önlenmesi ve menfaatlerinin gözetilmesi bakımından yerinde bir düzenleme olduğu kanaatindeyiz.

Doktrinde tescile tâbi olan hususlar ihtiyari ve zorunlu tescil şeklinde ayrıma tutulmaktadır. Kanaatimizce bu yerinde bir ayırım değildir. Zira kanunda her ne kadar bazı hususların tescili ihtiyari olarak öngörülmüş ise de, bir hususun iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi, yalnızca söz konusu hususun tescil edilmiş olması hâlinde mümkün olduğundan, kanun tarafından dolaylı yoldan bir tescil zorunluluğu öngörülmüştür.

TTK m. 28/1 hükmünde tescil isteminde bulunmaya yetkili kişiler; ilgililer, temsilcileri veya hukukî halefleri olarak belirtilmiş olmakla birlikte “ilgililer” ifadesinin kapsamına kimlerin girdiği açıklığa kavuşturulmamıştır. Buna ilişkin belirleme TSY m. 22 hükmünde yer alan düzenleme ile çeşitli ihtimaller dikkate alınarak yapılmıştır. Belirtmek gerekir ki, tescil talebinde bulunmaya yetkili ilgililer tarafından yalnızca tescili mümkün olan hususlar için tescil isteminde bulunulabilecektir. Tescili mümkün olmamasına rağmen bir şekilde ticaret siciline tescil edilen hususlar bakımından sicilin olumlu etkisi gündeme gelmeyecektir.

Ticaret sicilinde gerçekleştirilen temel işlem tescil olmakla birlikte, bunun yanı sıra TTK ve ilgili diğer kanun ve yönetmeliklerde yer alan düzenlemeler uyarınca çeşitli işlemler gerçekleştirilmektedir. Bunlardan ilki, sicil müdürü tarafından gerçekleştirilen tescile davet prosedürüdür. Tescili zorunlu olduğu hâlde kanuni şekilde ve süresi içerisinde tescili talep edilmemiş olan, gerçeğe uygun olmayan, üçüncü kişileri yanıltabilecek nitelikteki ya da

kamu düzenine aykırılık teşkil eden bir hususun sicil müdürü tarafından haber alması hâlinde, ilgililere tescil başvurusunda bulunulması için ihtarda bulunmaktadır

Ticaret sicili müdürlüğü tarafından tescil edilerek ticaret siciline kaydedilen bilgiler doğrultusunda çeşitli belgeler düzenlenmektedir. Bu belgeler; ihale makamlarına sunulmak üzere düzenlenen iflas ve konkordato belgesi, tapu işlemlerinde kullanılmak üzere düzenlenen tapu yetki belgesi, şirketler ve ticarî işletmelerin merkezlerinin bulunduğu ticaret sicili müdürlüğü çevresi dışında, başka bir sicil müdürlüğü çevresinde yer alan adrese taşınmaları hâlinde, önceki ticaret sicili müdürlüğü tarafından düzenlenen merkez nakli belgesi, şirketler ve ticarî işletmelere ilişkin tescil edilmiş hususlarda meydana gelen değişiklikleri gösteren durum (faaliyet) belgesi ve TSY m. 16/1 uyarınca düzenlenen, şirket ve ticarî işletmelerin belirli bir tarihteki sicil kaydının doğruluğunu teyit eden ticaret sicili tasdiknamesidir

Ticaret sicili müdürlüğü tarafından sicile kayıtlı ticarî işletme ve şirketlerin sicil kayıtlarına mahkemeler, icra daireleri ve noterler gibi kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan bildirimlere istinaden çeşitli şerhler işlenmektedir. TİTRK m. 5/2 uyarınca, ticaret sicili müdürlüğüne yapılan bildirim istinaden, ilgili tacir ya da ticarî işletmenin sicil kaydına ticarî işletme rehni kurulduğuna ilişkin rehin şerhi işlenilmektedir. İİK m. 94 uyarınca, anonim şirketlerde pay haczi limited şirketler ise hisse haczinin icra dairesi tarafından ticaret siciline bildirilmesine istinaden, ilgili şirketlerin sicil kayıtlarına işlenen şerhe haciz şerhi denilmektedir. Anonim şirketlerde pay devirlerinin tescile tâbi olmaması nedeniyle ortaklık yapıları bilinmemektedir. Bu durum uygulamada çok ortaklı anonim şirketlerde pay haczinin sicil kayıtlarına işlenmesi sorununu ortaya çıkarmaktadır. Ticarî işletme haczine ilişkin ise, gerek TTK gerek İİK’da bir düzenleme yer almamakla birlikte, ticarî işletmeye ait münferit unsurların haczi genel hükümler doğrultusunda gerçekleştirilecek ve kendi özel sicillerine kaydedilecektir. Ayrıca ticarî işletmenin bir bütün olarak çeşitli hukukî işlemlere konu olması mümkün olduğundan, ticarî işletmenin tamamı üzerinde haciz işlemi uygulanabilecek ve ticarî işletmenin ticaret sicili kaydına haciz şerhi işlenecektir. Son olarak, HMK m. 393 hükmü uyarınca mahkemeler tarafından verilen ihtiyati tedbir kararlarının icra edilmek üzere ilgili ticaret sicili müdürlüğüne bildirilmesine istinaden ihtiyati tedbir kararına konu olan şirket ya da ticarî işletmenin sicil kayıtları üzerine işlenen şerhe ise ihtiyati tedbir şerhi denilmektedir.

Ticaret siciline yapılan tescil işleminin sicil kaydına konu olan husus üzerinde ortaya çıkardığı etkiler temelde kurucu ve bildirici nitelikte etkilerdir. Tescil işlemi kural olarak bildirici nitelikte olup, istisnai bazı hâllerde kurucu niteliği haizdir. Tescilin bildirici etkiye sahip olduğu durumlarda, tescil işleminin yapılmaması işlemin geçerliliğini etkilememektedir. Zira işlem tescil yapılmadan önce hukuken mevcudiyet kazanmıştır. Burada sicile yapılan tescil işleminin ilgililer ve bahse konu işlemin tarafları bakımından, üçüncü şahısların iyiniyetini ortadan kaldırma amacı taşıdığını söylemek mümkündür. Tescilin kurucu etkiye sahip olduğu durumlarda ise, söz konusu hukukî işlem sicile yapılan tescil ile birlikte hüküm ve sonuç doğurmaya başlamaktadır.

TTK m. 36/3 hükmüne göre, üçüncü kişiler usulüne uygun olarak tescil edilen sicil kayıtlarını bilmediklerini öne süremeyeceklerdir. Buna ticaret siciline tescilin olumlu etkisi denilmektedir. Üçüncü kişilere yüklenen bu öğrenme yükümlülüğü, ilan sisteminin yeteri kadar işlevsel olmaması nedeniyle ağır bulunarak eleştirilmektedir. Bu husus elektronik ortak bir veri tabanı ile oluşturulacak sicil bilgi bankasına bağlanacak hukukî sonuç ile çözümlenebilecektir.

TTK m. 36/4 hükmüne göre, ticaret siciline tescili zorunlu olmasına rağmen tescil edilmeyen veya tescil edilmesine rağmen ilanı zorunlu iken ilan edilmeyen hususlar, yalnızca bu durumu bildikleri veya bilmeleri gerektiğinin ispatı hâlinde, üçüncü kişilere karşı öne sürülebilecektir. Buna sicilin olumsuz etkisi denilmekte olup, bu şekilde üçüncü kişileri korumayı amaçlayan bir karine öngörülmüştür. Belirtmek gerekir ki eTTK döneminde, üçüncü kişiler tarafından tescil edilmemiş ya da tescil edilse dahi ilanı gerçekleştirilmemiş hususların biliniyor olduğunun ispatı, sicilin olumsuz etkisi bakımından yeterli görülmüştür. Ancak TTK'da yer alan düzenlemede, “üçüncü kişilerin bilmesi gereken” ifadesine yer verilerek, sicilin olumsuz etkisi daraltılırken üçüncü kişilerin sicil kayıtlarını öğrenme yükümlülüğü genişletilmiştir.

İlan, ticaret siciline yapılan tescil işleminin üçüncü kişiler bakımından hüküm doğurmaya başlayacağı anın belirlenmesi bakımından önem arz etmektedir. Zira tescil edilen bir hususun tescil anından itibaren üçüncü kişiler bakımından sonuç doğurmaya başlayacağına ilişkin hükümler saklı kalmak koşuluyla, tescil edilmiş hususlar üçüncü kişiler nezdindeki etkilerini ilan ile birlikte doğurmaya başlayacaktır.

Hukukî görünüş teorisinin uygulanabilmesi için mevcut hukukî görünümün, bu görünümünden sorumlu olan kişiye yahut bu kişinin ticarî temsilcilerine isnat edilebilmesi gerekmektedir. Ayrıca hukukî görünüş nedeniyle sorumluluğun doğabilmesi için gerçek manada bir objektif sorumluluk hâli söz konusu değildir. Hukukî görünüşe sebebiyet veren ilgilinin, bu görünüşü biliyor olması ya da bilmesinin gerekmesi, sorumluluğun doğması için yeterlidir.

TTK m. 37’de yer alan düzenlemede, ticaret siciline tescil edilen husus ile bu tescile ilişkin yapılan ilan işlemi arasında farklılık olması hâlinde, üçüncü kişilerin tescil edilen gerçek durumu bildikleri ispat edilmediği takdirde, ilan edilen hususa ilişkin güvenlerinin korunacağı belirtilmiştir. Belirtmek gerekir ki, ticaret sicili açısından tapu sicilindeki gibi yolsuz tescile dayanılarak hak iktisap edilmesine olanak sağlayan bir düzenleme yer almamaktadır. Bu sebeple TTK m. 37 hükmü tescil doğru olmasına rağmen ilanın yanlış olduğu hâllerde uygulama bulacak olup, hükmün genişletilerek yanlış yapılan tüm ilan işlemlerinde uygulanması mümkün değildir.

Ticaret sicili kayıtlarının gerçeğe uygun ve eksiksiz olarak tutulması önem arz etmektedir. Bu sebeple sicil kayıtlarının düzgün ve gerçeğe uygun olarak, herhangi bir aksaklık olmaksızın tutulabilmesi için ilgililer, devlet, ilgili oda ve sicil çalışanlarının görevlerini eksiksiz olarak yerine getirmesi gerekmektedir. Buna aykırı davranılması nedeniyle ortaya çıkan zararlardan ötürü, ilgililer bakımından kusur sorumluluğu, devlet ve ilgili oda bakımından ise müteselsil bir kusursuz sorumluluk hâli öngörülmüştür.

İlgili kişiler tarafından gerçeğe aykırı beyanda bulunulması hâlinde, sicil müdürü tarafından yapılacak bildirim üzerine, mahallin en büyük mülki amiri tarafından idarî para cezası uygulanacak olup, ayrıca zarar görenlerin tazminat talep etme hakkı saklı tutulmuştur. Ayrıca tescil zorunluluğunu yerine getirmeyen ya da tescil edilen hususlarda meydana gelen değişiklikleri tescil ettirmeyen tescil ilgilileri, üçüncü kişilerin bu durumdan ötürü uğramış oldukları zararı tazmin etmekle yükümlü kılınmışlardır. Bahse konu düzenleme ile ilgililer bakımından bir kusur sorumluluğu öngörülmüştür.

Devlet ve ilgili oda bakımından ticaret sicilinin tutulmasından kaynaklanan zararlardan ötürü müteselsil ve kusursuz sorumluluk öngörülmüştür. Buna göre ortaya çıkan zarardan ötürü devlet ve ilgili odanın kusurunun bulunup bulunmadığına bakılmaksızın zarar gören üçüncü kişiye, maddî anlamda güçlü konumda olan devlet ve ilgili odaya başvurma

imkânı tanınmıştır. Devlet ve ilgili oda ortaya çıkan zarardan ötürü müteselsil olarak sorumlu olduğu için, zarar gören kişiler ister devlete ister ilgili odaya başvurabileceklerdir. Üçüncü kişi tarafından devlete karşı açılacak tazminat davası, Hazine ve Maliye Bakanlığı'na yöneltilecektir. Davanın hangi yargı yolunda ve hangi mahkemede görüleceğine ilişkin açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte, ilgili davanın adli yargı yolunda ve ilgili sicil müdürlüğünün bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemelerinde açılması gerektiği kanaatindeyiz.

Devlet ve ilgili oda tarafından yapılan tazminat ödemesi, zararın doğmasına kusuru ile sebebiyet veren sicil personeline rücu edilebilecektir. Bu noktada zararın doğmasına kendi davranışı ile sebep veren sicil müdürü ya da ilgili sicil personelinin sorumluluğu söz konusu olacaktır. Bu kişilere karşı açılan rücu davasında, kendi kusurları oranında sorumlulukları söz konusu olacaktır. Devlet tarafından açılacak rücu davasında davacı taraf, devlet adına tazminatı ödeyen ve rücu davasında da devleti kanunen temsile yetkili organ olan Hazine ve Maliye Bakanlığıdır.

Ticaret sicili müdürü ve ilgili sicil personelinin görevleri sırasında gerçekleştirdikleri kusurlu davranışların ayrıca bir suç oluşturması hâlinde, zarar gören üçüncü kişilere karşı doğrudan sorumlulukları söz konusu olabilecektir. Yine bu suçlardan ötürü cezai sorumlulukları da söz konusu olabilecektir. Bu kişiler görevleriyle ilgili işlemiş oldukları suçlardan ötürü kamu görevlisi gibi cezalandırılacaklardır ve bu kişilere karşı görevleri nedeniyle işlenen suçlar da kamu görevlisine karşı işlenmiş sayılacaktır. Ayrıca TSY'de sicil personellerine görevlerinden dolayı verilecek disiplin cezaları ve her bir cezanın hangi fiilden ötürü verileceğine ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir.

HMK m. 50 uyarınca, özel hukuk ve kamu hukuku tüzel kişilerinde taraf ehliyeti bizzat tüzel kişinin kendisine tanınmış olup, ticaret sicili müdürlükleri tüzel kişiliği haiz değildir. Ancak ticaret sicili müdürlükleri tüzel kişiliğe sahip olmasa dahi, herhangi bir sicil işleminden doğan uyuşmazlıkta sicil müdürlüklerinin taraf ehliyetinin olup olmadığı tespit edilirken, fonksiyonel taraf teorisinden hareket edilerek, müdürlüğün işlevinin esas alınması ve ticaret sicili işlemlerinden doğan uyuşmazlıklarda, işlemi gerçekleştiren ticaret sicili müdürlüğünün taraf ehliyetine sahip olduğunun kabul edilmesi yerinde olacaktır.

Ticaret sicili müdürlüğü tarafından tescil, tadil ve terkin istemleri ile ilgili verilen kararlara karşı, ilgililer tarafından tebliğ tarihinden itibaren sekiz gün içinde, sicilin

bulunduğu yerde ticarî davalara bakmakla görevli asliye ticaret mahkemesine dilekçe ile itiraz edilebilecektir. İtiraz, mahkeme tarafından dosya üzerinden incelenerek karara bağlanacaktır. Ancak söz konusu karar üçüncü kişilerin sicilde yer alan kayıtlara ilişkin menfaatini zedeliyor ise mahkeme tarafından itiraz edenle birlikte menfaati zedelenen üçüncü kişi de dinlenecektir.

Ticaret odaları, ticaret ve sanayi odaları ile bunların bünyesinde faaliyet gösteren ticaret sicili müdürlüklerine birtakım kamu gücü ayrıcalıkları tanınmıştır. Örneğin TTK m. 33 uyarınca sicil müdürü tarafından tescile davet ihtarı prosedürünün uygulanması, çeşitli kurum ve mercilere sunulmak maksadıyla ilgililerin talebi üzerine birtakım belgeler düzenlenmesi ve sicil kayıtlarına çeşitli şerhler işlenmesi gibi işlemler, sicil müdürlüğünün tek taraflı ve kamu gücü kullanılarak gerçekleştirdiği işlemler olup, idarî işlem niteliğindedirler.

Ticaret sicili müdürlükleri tarafından gerçekleştirilen tescil, tadil ve terkin işlemleri dışındaki işlemler idarî nitelikte olduğundan, bu işlemlere karşı başvurulması gereken yargı yolu 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu'na tâbidir. Dolayısıyla sicil müdürünün idarî nitelikteki işlemlerinden doğan uyuşmazlıkların çözümü, aksi bir düzenleme olmadıkça idarî yargı yerlerinde görülecektir.

KAYNAKLAR

Akdağ Güney, Necla, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Anonim Şirket Esas Sözleşmesinin ve Sözleşme Değişikliğinin Tescili ve Tescilin Etkileri”, *REGESTA*, Sayı 1, Kasım 2011, s. 39-58 (Tescilin Etkileri).

Akdağ Güney, Necla, *Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Avrupa Birliği Mevzuatı Çerçevesinde Ticaret Sicili*, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2011 (Ticaret Sicili).

Altaş, Soner, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Işığında Ticaret Sicili Müdürlüğü Personelinin Hukukî ve Cezai Sorumluluğunun Değerlendirilmesi”, *REGESTA*, Cilt 2, Sayı 2, İstanbul 2012, s. 81-90.

Altaş, Soner, *Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirketler*, Açıklamalı, İçtihatlı, Örnekli, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, 2023.

Arkan, Sabih, *Ticarî İşletme Hukuku*, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Son Değişikliklere Göre Hazırlanmış ve Genişletilmiş Yirmi Dördüncü Baskıdan Tıpkı Basım, 2018.

Arslanlı, Halil ve Hayri Domaniç, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, Cilt 3, İstanbul, Temel Yayınları, 1989.

Arslanlı, Halil, *Kara Ticaret Hukuku Dersleri Umumi Hükümler*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları Sulhi Garan Matbaası, 2. Baskı, 1959.

Aydın, Sema, Hasan Ali Kaplan ve Arzu Kalyon Şen, “Ticarî İşletme Devri ve Devrin Hukukî Sonuçları” *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 17, Sayı 1-2, 2013, s. 229-260.

Ayhan, Rıza ” Ticarî İş- Ticarî İşletme-Tacir-Ticaret Sicili-Ticaret Unvanı-Haksız Rekabet”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, Sayı 3-4, Aralık 2012 s. 31-53.

Ayhan, Rıza, Hayrettin Çağlar ve Mehmet Özdamar, *Ticarî İşletme Hukuku Genel Esaslar*, Ankara, Yetkin, 15. Baskı, 2022.

Bahtiyar, Mehmet, *Ticarî İşletme Hukuku Ders Notları Soru Örnekleri*, İstanbul, Beta, Yeni TTK'ya Uyarlanmış 19. Baskı, 2018.

Balkan, Nurdan, “*Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni*”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2023.

Battal, Ahmet, “*Ticaret Sicilinin Müspet Fonksiyonunun ve Temsile İlişkin Sonuçlarının Dış Görünüş Teorisi Açısından İncelenmesi*”, *BATİDER*, Cilt 19, Sayı 1, 1997 s. 83-101.

Berzek, Ayşe Nur, *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, İstanbul, Beta Yayınevi, 10. Baskı, 2013.

Biçer, Levent, “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Sicili Müdürünün İdari Para Cezası ile Cezalandırabilme Yetkisi (TTK. 33)”, *Kocaeli Ticaret Odası Dergisi*, Sayı 14, Mart Nisan 2012, s. 37-39.

Bilge, Mehmet Emin, “İlanın Ticaret Sicilinin Sahip Olduğu Hukukî Etkiler Üzerindeki Rolü”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 1999, s. 263-273 (İlan).

Bilge, Mehmet Emin, “Tacir Sıfatının Sona Ermesi”, İstanbul, Beta, Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı, 2002, s. 175-196 (Tacir Sıfatı).

Bilge, Mehmet Emin, “Ticaret Sicili İşlemlerinde ‘İlgililer’ Kavramı”, İstanbul, Beta, 1. Baskı (Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan), 2003, s.363-376 (İlgililer).

Bilge, Mehmet Emin, “Ticaret Sicili İşlemlerinin Geçici Olarak Yapılması”, Ankara, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı 149, Mayıs 2005, s. 229-233 (Geçici Tescil).

Bilge, Mehmet Emin, *Ticaret Sicili*, İstanbul, 1999 (Sicil).

Bilgili, Fatih ve Ertan Demirkapı, *Ticari İşletme Hukuku*, Bursa, Dora Yayınları, 2. Baskı, 2012.

Büyükyaka, Cüneyt, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Şirketlerin Bölünme ve Birleşme İşlemlerinin Hukukî Prosedürü”, *REGESTA*, Sayı 1, Yıl 2011, s. 79-138.

Cangül, Murat, “Ticaret Sicilinin Aleniyeti ve Müspet Etkisi Yönünden Ticaret Unvanında Sessiz Kalma Yoluyla Hak Kaybının Değerlendirilmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt 80, Sayı 4, Ekim 2022, s. 137-168.

Çağlar, Hayrettin ve Mehmet Özdamar, “Ticaret Unvanının Korunması”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 14, Sayı 2, 2006, s. 119-150.

Çevik, Orhan Nuri, “Ticaret Sicili İlanları Üzerine Bir İnceleme”, *BATİDER*, Cilt 9, Sayı 1, 1977 s. 135-152.

Demirel, Duygu, *Ticaret Sicili*, İstanbul, Seçkin, 11. Baskı, 2016.

Dinç, Serhan, “Ticaret Sicilinin Oluşumu, Özellikleri, İşlevi, İspat Gücü ve Etkileri”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 11, Sayı 122, 2006, s. 51-58.

Doğanay, İsmail, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, İstanbul, Cilt 1, Madde 1-419, Beta, 4. Baskı, Haziran 2004.

Domaniç, Hayri ve Erol Ulusoy, *Ticaret Hukukunun Genel Esasları*, İstanbul, Arıkan Yayıncılık, Gözden geçirilmiş Yenilenmiş 5. Baskı, 2007.

Domaniç, Hayri, *Ticaret Hukukunun Genel Esasları*, İstanbul, Temel Yayınları, 4. Baskı, 1988.

Erdem, H. Ercüment, “Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Ticarî İşletme Devri, *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, Cilt 8, Özel Sayı (Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan), 2013, s. 987-1017.

Erten, Ali, “İyiniyetin Korunmadığı Hukukî Durumlar”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları*, (Prof. Dr. H. C. Oğuzoğlu’na Armağan), 1972.

Gönen Eriş, *Gerekçeli Açıklamalı İçtihatlı 6335-6552-6728 Sayılı Kanunlarla Güncellenmiş Yeni TTK Hükümlerine Göre Ticarî İşletme ve Şirketler*, Cilt 1, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2017.

Görgün, L. Şanal, Levent Börü, Barış Toraman ve Mehmet Kodakoğlu, *Medenî Usûl Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayınları, 6. Baskı, 2017.

Gürbüz Usluel, Aslı E “Ticarî İşletmelerin Devri, Yapısal Değişiklik ve Ticaret Şirketlerine Ayni Sermaye Getirilmesi İşlemlerinde, Ticaret Sicili Müdürünün Bildirim Yükümlülüğü ve Hukukî Sonuçları”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 71, Sayı 2, 2013, s. 145-164.

Güzel, Oğuzhan, “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında İdarî Yargının Görev Alanına Yönelik Müdahalelerin Değerlendirilmesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 17, Sayı 1-2, 2013, s. 1483-1524.

İmregün, Oğuz, *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, İstanbul, Yasa Yayınları, 1989.

İnal, Hamdi Tamer, *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na ve Yenilenen Diğer Mevzuata Göre Hazırlanmış Ticarî İşletme Hukuku*, Ankara, Seçkin, Güncellenmiş 2. Baskı, 2015.

Kale, Serdar, *Medenî Yargılamada Taraf Ehliyeti*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2009.

Kaplan, Gürsel, “Danıştay Kararları ve İlgili Özel Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde İdari Yargıda Ehliyet ve Husumet”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 19, Sayı 1-2, İl Han Özay'a Armağan, 2011, s. 347-389.

Karabulut, Mustafa, “İdari Yaptırımların Hukukî Niteliği ve Anayasa Mahkemesinin Kabahatler Kanunu Hakkındaki Kararı”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3, Kasım 2006, s. 63-68.

Karaege, Özge, “Ticaret Sicili Kayıtlarının Üçüncü Kişiler Bakımından Etkisi”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, Aralık 2020, s. 461-493.

Karahan, Sami, “Ticaret Sicil Memurunun Kararlarına Karşı Hukukî Yollara Başvurabilecek “İlgililer” Kavramının Kapsamı” *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 84, 1994, s.48-52 (İlgililer).

Karahan, Sami, *Ticarî İşletme Hukuku*, Konya, Mimoza Yayınları, 27. Baskı, 2015 (Ticarî İşletme).

Karaman Coşgun, Özlem, “Ticaret Sicili Müdürlüğü Kararlarına İtiraz Edebilecek Kişiler”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, Temmuz-Ağustos 2017, s. 125-140.

Karayalçın, Yaşar, “Türk Hukukunda Ticaret Siciline Tescilin Etkileri”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, 1975 s.1-29 (Tescilin Etkileri).

Karayalçın, Yaşar, *Ticaret Hukuku: Giriş:Ticarî İşletme Hukuku*, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası, 3. Baskı, 1968 (Ticarî İşletme).

Kaya, Arslan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Ticarî İşletme, Acentelik*, İstanbul, Beta, Genişletilmiş 2. Baskı, 2016.

Kaya, Mustafa İ., “Ticaret Sicilinin Elektronik Ortamda Tutulması”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, 2008 s. 67-99.

Kayar, İsmail, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Ticaret Sicili, Ticarî Defterler ve Cari Hesap Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 2005, s. 353-381 (Değerlendirme).

Kayar, İsmail, *6012 sayılı Türk Ticaret Kanunu' na göre Ticaret Hukuku*, İstanbul, Seçkin Yayınları, 5. Baskı (Ticaret Hukuku).

Kayıhan, Şaban ve Mustafa Yasan, *6335 sayılı Kanun ile Güncellenmiş Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Ticarî İşletme Hukuku*, Ankara, Seçkin, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 2.Baskı, 2013.

Kayıhan, Şaban, “Ticaret Sicili Memurunun Tescil Başvurularını İnceleme Görev ve Yetkisinin Kapsamı” *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3-4, 2007 s. 357-382 (İnceleme Yetkisi).

Kayıhan, Şaban, *Ticarî İşletme Hukuku*, Ankara, Seçkin, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, 2021 (İşletme).

Kemal Gözler, *İdare Hukuku*, Gürsel Kaplan'ın Katkılarıyla Güncellenmiş Üçüncü Baskı, Cilt 1, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2019.

Kendigelen, Abuzer, *Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, İstanbul, Güncellenmiş İkinci Baskıdan Üçüncü Tıpkı Baskı, 2016.

Kınacı, Naci, “Ticaret Sicili”, *Adalet Dergisi*, Yıl 52, Sayı 5, Mayıs 1991, s. 471-485.

Kırca, İsmail, *Ticarî Mümessillik*, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996.

Konuralp, Cengiz Serhat, “6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İhtiyati Tedbirler”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 21, Sayı 2, 2013, s. 225-274.

Kuru, Baki ve Ali Cem Budak, "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun Getirdiği Başlıca Yenilikler", *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt 85, Sayı 5, 2011 s. 3-43

Kuru, Baki, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, *Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı*, Ankara, Yetkin Yayınları, 6100 sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış 25. Baskı, 2014.

Mimaroğlu, Sait Kemal, *Ticaret Hukuku-İşletme Hukuku*, Ankara, Sevinç Matbaası, Cilt 1, 3. Baskı, 1978.

Moroğlu, Erdoğan, *Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü*, İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 9. Baskı, 2020.

Nomer Ertan, N. Füsün, Hüseyin Ülgen, Mehmet Helvacı ve Arslan Kaya, *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, Güncellenmiş ve Kısmen Yeniden Yazılmış Altıncı Baskı, 2019.

Oğuzman, M. Kemal ve M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* Cilt 1, İstanbul, Vedat Yayıncılık, Gözden Geçirilip Güncelleştirilmiş 11. Baskı, 2014.

Oğuzman, M. Kemal, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku*, İstanbul, Filiz Kitabevi, Yenilenmiş ve Mevzuata Uyarlanmış 15. Baskı, 2012.

Özdamar, Mehmet, “6102 Sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Sicili”, *REGESTA*, Cilt 2, Sayı 2, 2012 s. 47-59 (Ticaret Sicili).

Özdamar, Mehmet, “Ticaret Sicili Memurunun Tek Başına Yaptığı İşlemlerden Dolayı Başvurulması Gereken Yargı Yolu”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 23, Sayı 4, Aralık 2006, s. 287-289 (Yargı Yolu).

Özdemir, Osman, “Türk Ticaret Kanununda Yapılan Değişikliklere Toplu Bir Bakış”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı 88, 1995, s.79-83.

Özkorkut, Korkut, “Ticaret Sicilinin Hukuka Aykırı Tutulmasından Doğan Zararlardan Devletin Sorumluluğu”, *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü*, Ali Bozer’e Armağan, Ankara, 1998, s.19-36.

Özsungur, Fahri, “Ticaret Sicilinde Tescil ve İlanın Etkileri Sorunu”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 22, Sayı 2, Aralık 2014, s. 131-155 (Etkiler).

Poroy, Reha ve Hamdi Yasaman, *Ticarî İşletme Hukuku*, Ankara, Seçkin, Güncellenmiş 19. Baskı, 2022.

Poroy, Reha, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, *Ortaklıklar Hukuku*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, Cilt 1, 13. Baskı, 2014.

Pulaşlı, Hasan, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Sermaye Artırımı”, *BATİDER*, Cilt 23, Sayı 4, 2006, s. 35-90.

Sağlam, İpek, “Ticarî İşletmelerin Ürün Kirası Sözleşmelerine Konu Teşkil Etmesi ve Bunun Benzer Hukukî İlişkiler ile Karşılaştırılması”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 19, Sayı 1, s. 131-166.

Sirmen, Lale, *Eşya Hukuku*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2015. (Eşya Hukuku)

Sirmen, Lale, *Tapu Sicilinin Tutulmasından Doğan Zararlardan Devlet'in Sorumluluğu*, Ankara, Sevinç Matbaası, 1976. (Tapu Sicili)

Tekinalp, Ünal “Türk Ticaret Hukukunu Ticarî İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek”, *BATİDER*, Cilt 23, Sayı 3, Yıl 2008, s. 5-16.

Teoman, Ömer, “Anonim Ortaklıkta Özel Denetçinin Ticaret Siciline Tescilinin Zorunlu ve Olanaklı Olup Olmadığı”, *Yasa Hukuk Dergisi*, Cilt 15, Sayı 171, 1996/2 s. 213-216 (Özel Denetçi).

Teoman, Ömer, *Yaşayan Ticaret Hukuku [Hukukî Mütalaalar]*, Cilt 1 Kitap 5: 1992-1993, İstanbul, Beta, 2. Tıpkı Baskı, 2000 (Hukukî Mütalaalar)

Toksal, Baki, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, Cilt 1, Ankara, Sevinç Matbaası, 1986.

Topçuoğlu, Metin, “Yeni TTK’nın ve Yeni TBK’nın Ticarî İşletmenin ve Kiracılık Hakkının Devrine İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 8, Sayı 8, Mayıs 2013, s. 14-27.

Ulusoy, Erol, “Ticaret Siciline Tescilin Olumsuz Etkisine Veda Elektronik Ticaret Sicili: Ticaret Sicili Bilgi Bankası: İnternet Sayfası” Cilt 1, (Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan), 2007.

Umar, Bilge ve Ejder Yılmaz, *İspat Yükü*, İstanbul, 1980.

Ülgen, Hüseyin, *Türk Ticaret Hukukunda Hukukî Görünüş Nazariyesi (Ticarî İşletme Bakımından Uygulama)*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, Ankara 1975’den Tıpkı Baskı, 2005.

Ünal, Akın, “Üçüncü Kişilere Etkileri Açısından Ticaret Sicilinin Fonksiyonları: Türk Ticaret Kanunu ve Tasarısına Göre Bir Değerlendirme”, *Legal Hukuk Dergisi*, Cilt 4, Sayı 41, Yıl 2006 s. 1395-1411.

Yanlı, Veliye, “Yeni Türk Ticaret Kanununda Ticaret Sicili”, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yeni Türk Ticaret Kanununun Ticarî İşletme Hukuku Alanında Getirdiği Yenilikler Sempozyumu*, İstanbul, Kadir Has Üniversitesi Yayınları, 2012.

Yasaman, Hamdi, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Ticaret Sicili ile İlgili Getirilen Düzenlemeler”, İstanbul, *REGESTA*, Sayı 1, Kitap Matbaacılık, Kasım 2011, s. 7-12.

Yavuz, Mustafa, “Ticaret Sicili Müdürlüklerince Verilen Kararlara Karşı İtiraz”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt 10, Sayı 104, Nisan 2015, s. 100-103.

Yayla, Yıldızhan, *İdare Hukuku*, İstanbul, Beta, 1. Baskı, 2009.

Yılmaz, Asuman, “Türk Ticaret Kanunu’na Göre Ticaret Sicilinde Hukukî Görünüşe Güven (TTK m. 37)”, *BATİDER*, Cilt 30, Sayı 3, Eylül 2014, s. 65-91.

İnternet Kaynakları:

www.anayasa.gov.tr

www.lexpera.com.tr

www.lib.kazanci.com.tr

www.ticaret sicil.gov.tr

www.tkgm.gov.tr

www.yargitay.gov.tr